WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

L. B.P. 1859/T.

Białystok dnia 10 września 1927.r.

Tajne 1

Przedmiot: Sprawozdanie sytuac. tygodniowe Nr.21. za czas od 4. do 10. września 1927.r.

Do

/ według rozdzielnika /

W załączeniu przesyłam do wiadomości sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.21. za czas od 4 do 10 września 1927.

1 zał.

Otrzymują:

/ vide rozdzielnik do sprawozdaniu sytuac. Nr.6. /

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

I.

2

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.21

za czas od dnia 4 do 10 września 1927 r.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

W ogólnej sytuacji na terenie województwa białostockiego poważniejsze zmiany nie zaszły. We wszystkich gałęziach przemysłu istniała zadawalająca konjunktura. Przedłużający się strejk-lokaut w fabryce zapałczanej "Marjos" w Grodnie nie został zlikwidowany. W okresie sprawozdawczym zarysował się konflikt pomiędzy pracownikami wszystkich instytucji użyteczności publicznej i Magistratem w Grodnie na tle zwolnienia za przewinienia służbowe jednego z niższych funkcjonarjuszów miejskiej straży ogniowej. Konflikt zaostrzył się do tego stopnia, że strajk ogólny wspomnianych pracowników nie jest wykluczony. Gry wojenne 1-ej i 2-ej dywizji kawalerji, które odbywały się w czterech zachodnich powiatach województwa, specjalnych wydarzeń nie spowodowały, a związane z niemi ruchy oddziałów wojskowych poważniejszych strat ludności nie przyniosły. Dzień 4 b.m., jako XIII Międzynarodowy Dzień Młodzieży Komunistycznej przeminął bez masowych występień komunistów. W ruchu narodowościowym i zawodowym bardziej charakterystyczne momenty nie zaistniały.

II. Ruch polityczny.

a/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Bielsk Podlaski.

Dnia 28 ub.m. w Wyszkach odbył się przy obecności około 400 osób wiec posła Jankowskiego Józefa, który zapoznał zebranych ze stanem gospodarczym i skonomicznym kraju, scharakteryzował działalność politycznych stronnictw lewicowych,

pomawiając je o dążenie do obalenia istniejącego w pań[stwie] ustroju i działanie w myśl dyrektyw komunizmu oraz wyra[żanie] uznania dla organów bezpieczeństwa publicznego. Ponadto p[oseł] Jankowski nawoływał zebranych do jaknajdalej idącego popierania L.O.P.P. /S.Pr.1155 z dnia 3 b.m./-

b/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski.

Instruktor Stronnictwa Stelmaszyk Józef zwołał dnia 3 b.m. zebranie organizacyjne lokalnego koła we wsi Kraśniany gm.Sokółka, gdzie na członków Stronnictwa zapisało się 16 osób, z pośród których do zarządu koła powołano: Bajdowskiego Antoniego - prezes, Wierzbickiego Bolesława - wiceprezes, Czaplewicz Kazimierz - skarbnik i Czaplewicz Edward - sekretarz /S. 831/tjn./ 6 b.m./-

c/ Chrześcijańsko-Narodowe Stronnictwo Rolnicze.

Powiat Augustowski.

W dniach 29 i 30 ub.m. instruktor Stronnictwa Górski Władysław zwołał zebrania organizacyjne we wsiach Wrono[wo] Pruska Mała, gminy Dowspuda, na których m.in. omawiał sprawę nabycia ziemi z przeznaczonych do parcelacji majątków i otrzymania przez rolników narzędzi rolniczych na długoletnie raty. We wsi Wronowo na członków koła stronnictwa, którego prezesem został Narasim Józef, zapisało się 10 osób, zaś we wsi Pruska Mała - 15 osób, które na prezesa koła powołały Wasilewskiego Stanisława /L.S.659/P. z dnia 5 b.m./-

d/ Polska Partja Socjalistyczna Lewica.

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

W Łapach ukonstytuował się lokalny Komitet P.P.S.Lewicy w składzie: Uziębło Antoni, prezes, Krysiewicz Czesław - wi[ce]

3

prezes, Kulesza Mieczysław - sekretarz, Buniewski Mieczysław - skarbnik i Nowotny Franciszek, członek Komitetu. Komitet ten przeforsował w charakterze poborcy podatkowego Kuleszę Mieczysława jako swego męża zaufania do Magistratu w Łapach. Pozatem omawiany Komitet kolportuje wśród robotników warsztatów kolejowych w Łapach wydawnictwo P.P.S.Lewicy i Z.Z.K.Lewicy. Egzemplarz kolportowanego ostatnio wydawnictwa Z.Z.K. Lewicy p.t. "Rezolucja w sprawie sytuacji obecnej" załączam. /L.Ep.1791/.-

e/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Łomżyński.

Kierownik Sekretarjatu Stronnictwa w Łomży, Łysiak prowadzi działalność organizacyjną w gminach powiatów łomżyńskiego i kolneńskiego, narazie bez widocznych rezultatów, przygotowując grunt dla szerszych wystąpień ks.posła Okonia, który przybyć ma tutaj jeszcze w pierwszej połowie b.m. /S.815/p. z dnia 6 b.m./.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Wołkowyski.

Komitet PPS. w Wołkowysku podjął zabiegi w kierunku odzyskania wpływów wśród służby folwarcznej, utraconych w swoim czasie na rzecz b.NPCh. i BWRHromady /S.515/p.z dn.6 b.m./.

g/ Monarchistyczna Organizacja Wszechsławowa.

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

Dnia 28 ub.m. w Tykocinie odbył się wiec M.O.W.zwołany przez instruktora Brzywczego Stefana, którego przemówienie bardziej charakterystycznych momentów nie zawierało /S. 592/.jw.z dnia 6 b.m./.-

h/ Stronnictwo Chrześcjańskiej Demokracji.

Powiat Suwalski.

Dnia 4 b.m. w Suwałkach odbyło się zebranie członków i sympatyków Ch-D. pod przewodnictwem ks Ostrowskiego i przy udziale Szczawińskiego z Warszawy, delegata Zarządu Głównego Ch.D. Ks.Ostrowski odpierał zarzuty "Dziennika Suwalskiego" /numer z dnia 4 b.m./ przeciwko spółdzielni "Praca".-
Na wniosek delegata Szczawińskiego zebrani wezwali zarząd Ch w Suwałkach do wystąpienia przeciw redaktorowi "Dziennika Suwalskiego" Aufszlagow na drogę sądową. Następnie delegat Szczawiński omawiał obecną sytuację gospodarczą i polityczną Polski, wskazywał na ujemne skutki walk partyjnych na rozwój życia gospodarczego kraju i oznajmił zebranym, że wkrótce w Suwałkach wydawane będzie pismo p.n. "A.B.C.Ziemi Suwalskiej" /Starostwo.-

Powiat Grodzieński.

Dnia 4 b.m. odbył się w Grodnie wiec Ch.D. w sprawie wyborów do Rady Miejskiej pod przewodnictwem Zimnocha. Przemawiał sekretarz Okręgowej Rady Chrześcjańskich Związków Zawodowych Majewski, który dowodził, że winę za wytworzenie panujących obecnie w Magistracie stosunków ponoszą wyłącznie radni żydowscy i, że przeto Kampanja wyborcza do Rady odbywać się powinna pod hasłem bojkotu żydów. Wywody Zimnocha w całej ich rozciągłości poparł Twardowski. Obecnych na wiecu około 60 o /S.Pr.1313 z dnia 6 b.m./.-

i/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Dnia 5 b.m. w Suwałkach odbyła się konferencja miejscowych przywódców Stronnictwa, poświęcona głównie kampanji wyborczej do Sejmu. /własne/.-

4

III§ Ruch wywrotowy.

Obserwowane są w dalszym ciągu tendencje ucieczki w drodze nielegalnej do Rosji Sowieckiej wśród czynniejszych członków b.BWRHromady. Stwierdzono, że powodem tego rodzaju nielegalnej emigracji jest częściowo chęć polepszenia swego bytu ze strony zbiegających, częściowo zaś chęć uchylenia się przed wymiarem sprawiedliwości za działalność wywrotową. Uzyskano informacje ze źródeł konfidencjonalnych, że zbiegły do Rosji działacz komunistyczny Elijasz Swadejko, b.prezes hurtka BWRH. we wsi Krzywa, gm.Pasynki, przebywa w Żytomierzu na usługach tamtejszego G.P.U., że stamtąd ma być wkrótce wysłany do Polski. Również Konrad Swaniuk, b.prezes hurtka BWRH. we wsi Witowo, zbiegły niedawno do Rosji, pozostaje na usługach G.P.U. w Mińsku, skąd wysłany ma być do Polski.

W ostatnim czasie w przygranicznu polsko-sowieckiem zatrzymano kilka osób, mieszkańców powiatu bielskiego, przeważnie członków b.BWRHromady, którzy usiłowali przekroczyć nielegalnie granicę do Rosji Sowieckiej. Przy rewizji osobistej znaleziono u nich legitymacje członkowskie bBWRHromady, które według ich zeznań, miały im służyć za dowód przeciwpaństwowej działalności w Polsce, niezbędny do uzyskania prawa stałego pobytu w Rosji. Jednego ze zbiegów niejakiego Bazyla Baziuka, b.członka hurtka B.W.R.Hromady we wsi Krzywa, gm.Pasynki po kilkudniowem przetrzymaniu w G.P.U. w Żytomierzu wysłano z powrotem do Polski, lecz w jakim celu, tego narazie nie ustalono /S.1155 z dnia 3 b.m./.-

W związku z obchodem XIII Dnia Międzynarodowego Młodzieży Komunistycznej zewnętrzne przejawy działalności komunistów miały miejsce:

1. Powiat Białostocki.

Dnia 2 b.m. na dworcu kolejowym w Białymstoku zatrzymany został z transportem aktualnej w czasie literatury komunistycznej Zonsztejn Srul Jankiel, pochodzący z Tarespola.

pow. Biała Podlaska, Województwa Lubelskiego. W transporcie wagi ogólnej około 13 kg. podzielonym na dwie paczki /prawdopodobnie po jednej dla Białegostoku i Grodna/ znaleziono: 1/ 3755 egz. odezwy CK ZMK.w P., omawiającej znaczenie Międzynarodowego Dnia Młodzieży Komunistycznej, a zwracającej się w treści do młodzieży robotniczej i chłopskiej; 2/ 1458 egz. odezwy KC.ZMK.w P., dotyczącej w treści udziału dzieci robotników i chłopów w obchodzie dnia - w pierwszej paczce, oraz kilkadziesiąt egzemplarzy odezwy, jak w punkcie 2-gim, w drugiej paczce. Obie odezwy datowane - Warszawa, sierpień 1927 roku.-

W dniu 4 b.m. o godz.11.30 w Białymstoku na Rybnym Rynku, zaczął grupować się pochód młodzieży i wyrostków narodowości żydowskiej, obojga płci, liczący około 60 osób. Zebrani, zobaczywszy nadchodzących 2-ch wywiadowców Wydziału Śledczego, wznieśli okrzyki: "Niech żyje Związek Młodzieży Komunistycznej", "Precz z policją", poczem rozbiegli się w różne strony. W tym czasie jeden z mających brać udział w pochodzie wyrostków, podczas ucieczki, porzucił plik odezw i ulotek komunistycznych /około 300 egzemplarzy/, które zostały w całości zebrane przez wywiadowców przy pomocy obecnych podówczas na miejscu zajścia 2-ch wojskowych, porucznika i sierżanta. W celu zatrzymania wyrostka, który porzucił odezwy, wywiadowcy użyli broni /wystrzelili 6 razy/, jednak bez rezultatu. Skuteczne użycie broni przez wywiadowców w tym wypadku było niemożliwe ze względu na możliwość poranienia, lub zabicia innych osób.-

Tegoż dnia o godz.15'40 w Białymstoku, przy zbiegu ulic Białostoczańskiej i Nowy Świat uformował się drugi z kolei pochód młodzieży i wyrostków obojga płci, narodowości żydowskiej, liczący około 100 osób.-

W chwili gdy pochód ruszył z miejsca, na czele jego niesiono transparent z hasłami dnia. Uczestnicy pochodu wznosili [illegible] okrzyki. Na widok nadjeżdżającego na rowerze po-

licjanta pochód, unosząc z sobą transparent i porzucając około 1000 egzemplarzy odezw i ulotek, rozpierzchł się w różne strony. Porzucone odezwy i ulotki częściowo zostały przez policję zebrane, częściowo zaś zniszczone na miejscu.-

W związku z omówionemi wyżej, zamierzonemi manifestacjami zostali zatrzymani: 1/ Suraska Rywka zam. w Białymstoku, organizatorka manifestacji na Rybnym Rynku, lat 17; 2/ Herberg Abram, syn Mejera lat 17, zamieszkały w Krynkach, powiatu grodzieńskiego, bez dowodów osobistych; 3/ Szuster Benjamin, syn Josela, zam. w Białymstoku, poszlakowany o branie udziału w manifestacji przy ul. Białostoczańskiej, technik międzyzwiązkowej "czerwonej frakcji" w Białymstoku; 4/ Szachowicz Cyla i 5/ Kancik Elka. Wszystkich z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym.-

Na terenie powiatu dotychczas przejawów przedmiotowej akcji komunistycznej nie notowano.-

2. Powiat Grodzieński.

Kolportaż odezw w związku z obchodem dnia młodzieży miał miejsce w następujących miejscowościach powiatu: 1/ dnia 2 b.m. w tartaku "Las" przy ul. Mieszczańskiej w Grodnie /6 egzemplarzy/; 2/ dnia 3 b.m. w odległości 5 klm. od Jezior, na drodze Grodno - Jeziory w gminie Jeziory /55 egz./; 3/ dnia 3 b.m. we wsi Kniażewódce, gm. Dubno /3 egz./; 4/ dnia 3 b.m. w gminie Hornica /5 egzempl./. Transparenty wyrzucono: 1/ w nocy z dnia 1 b.m. w Grodnie przy ul. Szkolnej z napisami w języku żydowskim "Niech żyje Międzynarodowy Dzień Młodzieży Komunistycznej", "Niech żyje Komunistyczna Partja K.P.M.M. od M.W.", oraz tejże nocy przy ul. Grandzickiej transparent czerwony z napisami w języku polskim po obu stronach: "Precz z rządem faszystowskim Piłsudskiego", "Niech żyje K.P.Z.B.", "Precz z wojną, wojna wojnie", "Niech żyje wojna ludowa", "Precz z rękami od Z.S.S.R" 2/ dnia 2 b.m. we wsi Łasze, gm. Indura - z napisami w języku rosyjskim: "Niech żyje Międzynarodowy Dzień Młodzieży", "Precz

z wojnę", "Niech żyje socjalna rewolucja". 3/ w nocy z dnia 3 b.m. w gminie Rajmonty Wielkie dwa transparenty z napisami w języku rosyjskim i białoruskim, jak wyżej w Łaszy; 4/ w nocy z dnia 3 b.m. w gminie Hornica jeden transparent z napisami w języku białoruskim: "Niech żyje XIII Międzynarodowy Dzień Młodzieży", "Precz z wojną przeciwko Z.S.S.R., wojna wojnie, Niech żyje komsomoł"; 5/ dnia 4 b.m. obok wsi Dubno, gminy tejże nazwy - dwa transparenty z napisami w języku białoruskim i rosyjskim, jak wyżej w gminie Hornica; ogółem 8 transparentów.-

Dnia 3 b.m. przez funkcjonariusza Wydziału Śledczego w Grodnie został aresztowany w m.Skidlu technik skidelskiego komitetu rejonowego K.P.Z.B. Olech Bareł, m.Skidla, ul. 19, członek skidelskiego oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Odzieżowego - w chwili, gdy wręczał Trojeckiemu Bolesławowi, mieszkańcowi gminy Kamionka, pow. grodzieńskiego, odezwy komunistyczne w ilości 88 egzemplarzy celem rozrzucenia w gm. Kamionka i gminach sąsiednich powiatu lidzkiego, oraz doręczenia członkom jaczejki KPZB. w tartaku Lesiszcze, gm.Dziembrów,pow. lidzkiego.-

W związku z aresztowaniem Olecha przeprowadzono szereg rewizyj w gminach - Kamionka: pow.Grodzieńskiego i Dziembrów, pow.lidzkiego, w czasie których znaleziono literaturę komunistyczną. Zatrzymano 10 osób, a mianowicie: 1 Pękala Michała, 2 Bujacza Stanisława, 3 Komarczewskiego Kazimierza, 4 Grzelaka Piotra, 5 Prokopowicza Mikołaja, 6 Prokopowicza Aleksandra, 7 Chałyńskiego Michała, 8 Dawida Jana, 9 Bodaka Michała, 10 Trojeckiego Bolesława. Z pośród zatrzymanych Bujacz Stanisław i Grzelak Piotr po zbadaniu ich w charakterze świadków zostali natychmiast zwolnieni, odnośnie zaś pozostałych prowadzone są dalsze dochodzenia w porozumieniu z władzami sądowemi.-

Dnia 4 b.m. o godz.15 - 16 przy ul.Rydza Śmigłego w Grodnie uformował się pochód młodzieży i wyrostków obojga płci narodowości żydowskiej, liczący około 40 osób, z dwoma transparentami. Pochód w zarodku został rozwiązany, akcję represyjną

wdrożono.-

W związku z aresztowaniem dnia 2 b.m. na dworcu kolejowym w Białymstoku Zonsztejna Srula, dnia 6 b.m. w Grodnie aresztowano Szlomę Wajnacha i Wawera Iszera, prawdopodobnie techników rejonowych OK. K.P.Z.B. w Grodnie, oraz zarządzono pościg za technikiem tegoż OK. Szmerlą. Uzyskano dla sprawy dowody rzeczowe.-

3.Powiat Bielsk Podlaski.

Jedynie w m.Ciechanowcu w nocy z dnia 3 b.m.rozrzucono kilkanaście egzemplarzy odezw komunistycznych, w związku z czem aresztowano Lina Izaaka, Jegiera Abrama i Jegiera Jankla.

4. Powiat Wołkowyski.

W nocy z dnia 3 b.m. rozrzucono po kilkanaście egzemplarzy odezw komunistycznych we wsiach Krupa i Zieleniewicze,gm. Łyskowskiej oraz na cmentarzu i drodze pomiędzy wsiami Dąbrowniki i Tornico, gm.Izabelin. Nadto w tymże czasie w m-ku Łyskowie wywieszono transparent z napisami: "Proletarjusze łączcie się. Precz z faszystami i terorem. Niech żyje dzień młodzieży. Precz z wojną. Żądamy zwolnienia więźniów politycznych".

Dnia 4 b.m. wywieszono drugi transparent we wsi Dąbrowniki z uwidocznionymi na nim hasłami: "Proletarjusze wszystkich krajów łączcie się. Precz z wojną. Protestujemy przeciwko pochodowi na Z.S.S.R. Żądamy amnestji dla więźniów politycznych".

Odezwy kolportowane w powiecie wołkowyskim nie są związane z akcją propagandową Dnia, co świadczy, że do organizacyj komunistycznych w powiecie aktualna literatura nie dotarła zapewne wskutek dokonanych aresztowań techników w powiatach grodzieńskim i białostockim.-

5. Powiat Suwalski.

W dniu 4 b.m. w konsekwencji zarządzonej akcji prewencyjnej dokonano rewizyj u szeregu wybitniejszych działaczy komunistycznych w Suwałkach i powiecie. Rewizje te pozytywnego wyniku nie dały.-

6i Powiat Sokólski.

W nocy z dnia 3 b.m. w różnych dzielnicach m.Sokółki rozrzucono około 300 egzemplarzy odezw i ulotek komunistycznych, dotyczących w treści obchodu Dnia. Sprawcami rozrzucenia są prawdopodobnie członkowie oddziału Zw.Zawodowego Robotników w Przemyśle Odzieżowego w Sokółce. Dochodzenia we właściwej formie wdrożono.-

W pozostałych powiatach Województwa Białostockiego nie notowano zewnętrznych przejawów działalności komunistycznej, związanej z akcją obchodu Dnia.-

Szczegółowe sprawozdanie w sprawie obchodu dnia przedłożyłem Ministerstwu dnia 9 b.m. za L:BP.1622/T.-

Powiat Kolneński.

Dnia 2 b.m. zatrzymano w Kolnie pod zarzutem działalności komunistycznej Jaukla Adamskiego, którego z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym /S.624 z dnia 8 b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

W dniu 3 b.m. w Ciechanowcu nieujawnieni dotąd sprawcy rozrzucili kilkanaście egzemplarzy odezwy CKKPP p.t. "Przeciw groźbie wojny". /S.292/tjn. z dnia 6 b.m./.-

Dnia 6 b.m. w Białymstoku przejęto transport wydawnictw komunistycznych. /U.51/.-

W powiatach wołkowyskim i bielskim kolportowana jest organizacyjnie odezwa CK.NPCh. z lipca 1927 roku t.j. "Bronia Chłopi", notowano w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych. /Starostwo/.-

7/1

IV. Kryzys w przemyśle,bezrobocie,strajki.

Powiat Bielsk - Podlaski:

Dnia 30.ub.m.w tartaku Stoczek w Białowieży zastrajkowało 90 robotników z powodu nieregularnego wypłacania im zarobków. Strajk zlikwidowany został korzystnie dla robotników dnia 31 ub.m. / L.Pr.1155 z dnia 3.b.m./.-

Powiat grodzieński :

Magistrat m.Grodna zwolnił z dniem 25.ub.m. ze służby funkcjonarjusza miejskiej straży ogniowej Sawko Stanisława z powodu niesubordynacji służbowej ujawnionej przez niego w czasie ćwiczeń. Zarząd grodzieńskiego oddziału Związku Pracowników Instytucyj Użyteczności Publicznej zaprotestował przeciwko decyzji Magistratu pomawiając Magistrat,że zwalnia Sawko jedynie dlatego,iż tenże niemile widzimy jest przez naczelnika straży,Kurnego i że jakoby miał udzielić prasie informacyj które były przedmiotem art."Robotnika" z dnia 24 ub.m. w sprawie zalania wodą przez naczelnika Kurnego celi więźniów politycznych w więzieniu w Grodnie w czasie awantur więźniów politycznych / vide sprawozdanie przedłożone Min dnia sternstwo dnia 10.b.m.L.BP 4586/27. Zarząd wspomnianego od ło Związku zażądał od Magistratu przeprowadzenia przy ob ińskiem ości przedstawiciela Związku uzupełniającego dochodzenia ków nia świadków przez Sawkę podanych i zawieszenia uchwały rządza niającej Sawkę do chwili ostatecznego ukończenia dochodzenia. Magistrat powyższe żądania Związku odrzucił,wobec czego kolej ne zebranie członków Związku po rozpatrzeniu sprawy uznało,że "Stanowisko Magistratu jest prowokacją obliczoną na rozbicie solidarności organizacyjnej Związku,dlatego jednogłośnie postanowiło stanowisko Zarządu Związku i jego żądania wysunięte Magistratowi potwierdzić i poprzeć je nawet w razie potrzeby strajkiem, który jest ostatnią bronią w ręku robotnika". Zebranie walne wyłoniło komitet strajkowy i udzieliło mu daleko idących pełnomocnictw.-

Wobec powyższego licząc się z możliwością wybuchu strajku pracowników miejskich instytucyj użyteczności publicznej w Grodnie poleciłem Staroście poczynienie jak najdalej idących zarządzeń i przedsięwzięcia środków, które pozwoliłyby na wypadek strajku zabezpieczyć objęte strajkiem instytucje, zapewnić im minimum sił do obsługi koniecznych i zabezpieczyć ciągłość pracy w elektrowni i wodociągach.-

Strajk krawców chałupników w Grodnie / vide tygodniowe sprawozdanie sytuacyjne Nr.20./ dotychczas nie został zlikwidowany.-

W związku z doniesieniem mojem o sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr.20 o nadaniu przez grodzieński oddział Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Chemicznego depeszy do Centrali Związku Chemicznego Republik Radzieckich w Moskwie w sprawie materjalnego poparcia strajku robotników fabryki zapałczanej "Marjca" wyjaśniam, że depeszę tę w miejscowym urzędzie pocztowym nadał sekretarz wspomnianego Związku Pawłyszyn Michał na skutek uchwały zapadłej na konferencji strajkujących w dniu 20 lipca br.-

Urząd pocztowy w porozumieniu ze swemi władzami zwierzchniemi nadanej depeszy nie wysłał.-

Z związku ze zlikwidowaniem strajku robotników garbarskich w Kryukach stan bezrobocia w powiecie zmniejszył się o 116 bezrobotnych / S.1313/Pr. z dnia 6.b.m./.-

Dnia 5.b.m. zastrajkowało 30 robotników tartaku Perca w Grodnie. Strajk spowodowany został wydaleniem przez zarząd tartaku jednego z robotników. Strajkujący żądają ponownego przyjęcia do pracy wydalonego robotnika. Przebieg strajku spokojny. / S.Pr.1340 z dnia 8.b.m./.-

Powiat Sokólski:

Dnia 7.b.m. zastrajkowało 61 robotników garbarskich w Sokółce. Strajkujący żądają 30% podwyżki dotychczasowej skali płac. Nastrój wśród strajkujących spokojny. / L.EP. 4658/.-

8

Powiat Suwalski :

Wobec tego że z dniem 10.b.m. zarząd tartaku w Płocicznie wypowiedział pracę dalszym 38 robotnikom liczba bezrobotnych w Płocicznie wzrośnie do 74 / bezrobotnych /.- / Starostwo./

-.-.-.-.-.-.-.-.-

V. Ruch zawodowy.

Powiat Białostocki:

W dniu 2.b.m.w Gródku z inicjatywy delegata Okręgowej Komisji Kl.Związków Zawodowych w Białymstoku Józefa Okroja odbyło się zebranie członków miejscowego oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Drzewnego na którem wybrano zarząd oddziału w składzie. Józef Roth - prezes. Kowalenia Antoni - sekretarz. Jan Siebocki - skarbnik oraz Ławrynowicz i Kutykowski członkowie zarządu.-

Dnia 4.b.m.w Wasilkowie odbyło się walne zebranie filji Związku " Praca" pod przewodnictwem Dobrowolskiego. Omawiano sprawy organizacyjne przestrzegania ustawy o 8-mio godzinnym dniu pracy i walki z bezrobociem,referowane przez Langiewicza, prezesa Związku " Praca" w Białymstoku. / S.1387/p.z dn.6.bm /.

Powiat Łomżyński :

Okręgowa Rada Kl.Zw.Zaw.w Łomży zwołała w dniu 3.b.m. ogólny wiec robotniczy,na którym uchwalono zmusić przedsiębiorców do przestrzegania postanowień ustawy o 8-mio godzinnym dniu pracy i żądać pod groźbą strajku ustalenia minimum pracy zarobkowej robotników kamieniarskich budowlanych na 7 zł.dziennie. / S. 815/p.z dn.6.b.m./.-

Powiat Sokólski :

Dnia 3.b.m.odbyło się w Sokółce przy udziale około 60 osób zebranie Związku Rzemieślników żydowskich.Omawiano wyłącznie sprawy organizacyjne.-

Dnia 4.b.m.odbyło się w Sokółce zebranie członków miejscowego oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Skórzanego,przy obecności 36 osób. Uchwalono: 1/ domagać się usunięcia z mag-

/

stratu radnego Szyszko Aleksandra. 2/ żądać podwyższenia płac robotnikom garbarskim o 30 % i żądanie to poprzeć ewentualnie strajkiem; 3/ spowodować zmianę personelu lekarskiego w Kasie Chorych, niedbale leczącego chorych. / S.831/ tjn. z dn. 6 b.m./.-

Powiat Wołkowyski :

Dnia 3.b.m. w Świsłoczy odbyło się zebranie członków miejscowego oddziału Związku Rzemieślników Żydowskich w celu zapoznania się tychże z wymaganiami ustawy przemysłowej. Wobec tego, że zarządowi oddziału poczyniono szereg zarzutów zarząd ten podał się do dymisji. Nowy zarząd wybrany ma być na jednem z najbliższych zebrań.-

Tegoż dnia w Wołkowysku odbyło się zebranie klasowego Związku Robotników Przemysłu Spożywczego, na którem dokonano wyborów do nowego zarządu oraz uchwalono przestrzeganie 8-mio godzinnego dnia pracy w piekarniach i wybrano Komisję której zadaniem będzie kontrolowanie, czy uchwała ta w praktyce jest stosowaną. Do nowego zarządu Związku wybrano: Panasiuka Kazimierza-prezes, Tajchenblata Nowsze - sekretarz Brzezińskiego Jakóba, Walickiego Chaima Strunka Stefana i Bielca Borucha - członkowie zarządu.-

Wykorzystując uchwałę o przestrzeganiu 8-mio godzinnego dnia pracy w piekarniach Lew Szymon, posiadający silnie o działalność komunistyczną, dąży do wywołania szeregu konfliktów pomiędzy robotnikami i właścicielami piekarń i doprowadzenia ich do ogólnego strajku robotników piekarskich w Wołkowysku.-

Nad działalnością Lwa roztoczono ścisły nadzór. / S.515/ Prz. dnia 6.b.m./.-

Powiat grodzieński :

Dnia 3.b.m. w Grodnie odbyło się zebranie Chrześcijańskiego Związku Robotników Przemysłu Tytoniowego. Przemawiał Jastrzębski, sekretarz Związku, który dowodził, że przewrót majowy nie był wywołany koniecznościami państwowemi, oraz, że Rząd Marszałka Piłsudskiego jest nieudolny i nie liczy się w żadnym wypadku ze społeczeństwem, czego dowodem jest sprawa zaginio-

./.

Powzięto szereg uchwał zmierzających do zapewnienia szkole należytej egzystencji. / S.1387/p.z dnia 6.b.m./ -

Powiat Kolneński :

Dnia 28.ub.m.w Kolnie odbyło się zebranie organizacyjne Stowarzyszenia "Genius Chasad" na którem obecnych było około 200 osób. / S.624/Pr.z dn.8.b.m./

Powiat Wys.-Mazowiecki:

Dnia 3.b.m.w Wysokiem-Mazowieckiem z powodu 30-to lecia Wszechświatowej Organizacji Syjonistycznej odbyło się zgromadzenie syjonistów pod przewodnictwem Gliszyńskiego Mojżesza na którem przemawiał Zylberberg Jankiel. Obecnych około 50 osób.- / S.592/tjn.z dn.6.b.m./ -

Powiat Grodzieński :

Dnia 2.b.m.w Grodnie odbyło się odczyt n.t."Formy ostatnich międzypartyjnych walk robotników żydowskich "wygłoszony przez M.Chmielnika z Białegostoku z inicjatywy miejscowego oddziału Poalej-Sjon Prawicy.-

Dnia 3.b.m odbyło się w Grodnie otwarcie lokalu Paalej Sjon Prawicy w czasie którego przemówienia okolicznościowe wygłosili - Palnicki, B. Niszt, radny M.Krynek, Morgolis, Bobkies i Chmielnik. Obecnych - około 120 osób. / S.1313/Pr. z dnia 6.b.m./ -

Powiat Suwalski :

Dnia 3.b.m.w Sejnach odbyło się zebranie syjonistyczne przy udziale około 300 osób. Przemawiał Izaak Nejerman delegat z Grodna n.t."Działalność Organizacji Syjonistycznej w ciągu 30 lat jej istnienia".-

b/ litewski :

Starostwo w Suwałkach uzyskało informacje o utrzymywaniu kontaktu z Litwą Kowieńską kilku mieszkańców wsi Krejwiany i okolicznych gm.Kadaryaski, zamieszkałych w większości przez litwinów. Informacje te pokrywają się z posiadanemi już przez Starostwo materjałami odnośnie K.O.Z.O. wobec czego wdrożone zostało w tej sprawie szersze dochodzenie. / S.672/pr.z dn.

-/

6.b.m./.-

c/ białoruski :

Nawiązując do poprzednich doniesień w sprawozdaniach sytuacyjnych odnośnie zachowania się radykalnego elementu białoruskiego w nowych przedstawicielstwach donoszę, że element ten manifestacyjnie np. używa w czasie urzędowania wyłącznie język białoruski. Wybrany w dniu 31.ub.m.na wójta gminy Berszty, Mikołaj Kościewicz b.prezes Hurtku B.W.R.H. w Beresztach w czasie, gdy przewodniczący komisji wyborczej Tamenlewicz Adolf zgodnie z instrukcją zapytał Kościewicza czy przyjmuje wybór, Kościewicz ów mimo że doskonale włada językiem polskim, odpowiedział twierdząco po białorusku, poczem wygłosił również w języku białoruskim krótkie przemówienie do radnych. / S.Pr.1313 z dnia 6.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VII. R ó ż n e :

a/ sprawy samorządowe.

Powiat Białostocki:

Dnia 3.b.m.w Białymstoku odbyło się zebranie informacyjne przedwyborcze / w sprawie wyborów do Rady Miejskiej /, w którem udział brali delegaci: Ch.D.N.P.R., Zw.Lud.Narodowego i Związku Naprawy Rzeczypospolitej. Po szerszej dyskusji wybrano komitet porozumiewawczy w składzie: Antonowicz, dyr.szkoły handlowej, dr.Siemaszko, Kuryoki i Morelowski / Ch.D./, Minkiewicz i Werpachowski. / N.P.R./, Zimnoch / ZZK./. Obradom przewodniczył Antonowicz. Obecnych około 39 osób. / S.1387/p. z dnia 6.b.m./.-

Powiat Sokólski :

Dnia 4.b.m.odbyły się wybory burmistrza w m.Odelsku. Większość głosów uzyskała kandydatura Łokcia Dominika. / S. 831/tjn.z dn.6.b.m./.-

./.

b/ Wyroki sądowe :

Tymokiem Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 29.ub.m.skazany został na 1 1/2 roku twierdzy Jadwabiński Jankiel aresztowany w grudniu ub.r. pod zarzutem należenia do KP ZB. / S.592/tjn.z dnia 6.b.m./.-

c/ Zatrzymania :

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

W wyniku zarządzonych wywiadów w związku z wojennemi pod zarzutem szpiegostwa zostali zatrzymani : 1/ dnia 31.ub.m.Gondelman Srul,pochodzący rzekomo ze Stoczka pow.węgrowskiego i 2/ Karny Jan,zamieszkały w Białymstoku - dnia 2.b.m.-

Obu po zbadaniu przekazano odnośnym władzom wojskowym do wykorzystania. / S.592/tjn.z dn.6.b.m./.-

d/ Ważniejsze wydarzenia.

W nocy z dnia 2.b.m.wybuchł pożar w maj.Nietupa,gm.Szudziałowo pow.Sokólskiego wskutek podpalenia zagrody Słomkowskiego Zygmunta przez brata jego Edwarda. Podpaliwszy dom mieszkalny i sterty ze zbożem,Edward Słomkowski wszedł do napełnionej sianem stodoły,którą podpalił - i spłonął w niej. Chcącym ratować go groził użyciem trzymanej w ręku brzytwy. Przypuszczalnym powodem czynu Słomkowskiego było skazanie go przez Sąd za zgwałcenie na rok więzienia i uprawomocnienie się wyroku.-

Dnia 3.b.m.w Sokółce komendant patrolu,sierżant Czaja Stefan będąc w stanie nietrzeźwym,usiłował aresztować bez powodów mieszkańca Sokółki,Trocewicza Czesława,za którym, przyjmując zdecydowaną postawę,ujęła się ludność cywilna. Wówczas sierżant Czaja rozkazał żołnierzom patrolu /dwóch/ strzelać do tłumu. Żołnierze oddali po jednym strzale bez skutku. Nadbiegły patrol policji zajście zlikwidował.Sprawę przekazano żandarmerji. / S.831/tjn.z dn.6.b.m./.-

/

10

Dnia 5.b.m. pozbawił się życia wystrzałem z rewolweru posterunkowy P.P. Kończyk Tadeusz z posterunku P.P.w Bodkach powiatu bielskiego. Przyczyny samobójstwa dotąd nie ustalono.- / BP.4617 /.-

a/ Przestępczość kryminalna.

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 1.b.m. pomiędzy Władysławem Stępnowskim i zięciem jego Józefem Gumkowskim, mieszkańcami Ostrołęki wynikła sprzeczka w czasie której Władysław Stępnowski dwukrotnie strzelił z rewolweru do Gumkowskiego raniąc go w lewą rękę i lewe przedramię. Stępnowskiego aresztowano i z materjałami dochodzenia przekazano władzom sądowym. / S.455/p z dn. 5.b.m./ -

Powiat Bielsk - Podlaski:

Żebrak Koc Józef, morderca 7-mio letniego Jana Koca / vide sytuacyjne sprawozdanie Nr.20./ został ujęty / BP. 4662./ -

Powiat Grodzieński:

. Dnia 6 b.m. we wsi Kowalczyce pow. grodzieńskiego ujawniono morderstwo popełnione na 14-letniej Sorokównie; morderca dotąd nieujawniony.-

Dnia 6.b.m. aresztowano w gm. Wołpie, pow grodzieńskiego Matulewicza oskarżonego o zamordowanie w dniu 15.VII.br. żony swej Marji. Aresztowany do winy przyznał się.-

Powiat Wys.-Mazowiecki:

Dnia 6.b.m. na szosie pomiędzy wsiami Bąbicze-Rządziany trzech nieznanych osobników zrabowało Szczepanowi Torpakowi wyroby tytoniowe wartości 184 zł. Dochodzenie wdrożono. /L. B.P.4664 /.-

Powiat Sawalski:

Dnia 4.b.m. został aresztowany i z materjałami

dochodzenia przekazany władzom sądowym Wincenty Ajsonik oskarżony o usiłowanie dokonania uspadu na Wasilewskiego Antoniego z Suwałk. / S. 672/vr z dnia 6.b.m./ -

Białystok dnia 10 września 1927.r.

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

D o d a t k o w o .

Dnia 8.b.m. we wsi Karpice gm.Ruda pow:szczuczyńskiego spłonęło 5i zagród gospodarskich z tegorocznemi zbiorami narzędziami rolniczemi. Ogień strawił także inwentarz żywy - z których zagrodach - Pożar spowodowany został prawdopodobnie przez dzieci[illegible] jednej ze stodół, w czasie nieobecności rodziców.

W dniu 8.b.m. odbywała się w Najgrodzie uroczystość poświęcenia organów, wobec czego starsi gospodarze ze wsi Karpice prawie wszyscy wyjechali na tę uroczystość. Sytuacja pogorzelców jest wprost tragiczna, gdyż brak jest pożywienia i odzieży. W dniu dzisiejszym prezesłałem przez Białostocki Oddział Banku Gospodarstwa Krajowego Sterodeń w Grajewie kwotę 895 zł.37 gr. z poleceniem wręczenia tej kwoty miejscowemu Komitetowi niesienia pomocy pogorzelcom i rozwinięcia dalszej akcji pomocy dla najbardziej potrzebujących natychmiastowej pomocy z pośród pogorzelców.-

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

11

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE.

Białystok dnia 17 września 1927.r.

L.: B.P. 1971/T.

Przedmiot: Sprawozdanie sytuacyjne tygodniowe Nr.22.za czas od 11.do 17.września 1927.r.

Do Tajne

/ według rozdzielnika /

W załączeniu przesyłam do wiadomości sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.22.za czas od dnia 11.do 17. września 1927.r

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.:

1 zał.

Otrzymują:

/ Rozdzielnik jak
- sprawozdaniu sytuac.
tygodn.Nr.6./

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.22.
za czas od dnia 11. do 17. września 1927.r.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Rozpoczynająca się kampanja do Rad Miejskich w Grodnie Suwałkach i Łomży wprowadziła większy rozmach do życia organizacyj politycznych w tych miastach osłabiła natomiast widocznie życie polityczne w powiatach białostockim,sokólskim grodzieńskim,suwalskim i łomżyńskim. Zresztą życie to we wszystkich powiatach Województwa koordynowane jest organizacyjnie, w kierunku rysujących się już przygotowań stronnictw do kampanji wyborczej do Sejmu. Przygotowania te rozpoczęły już P.P.S.,Ch.D. i P.S.L."Piast",przyczem Ch.D.w Grodnie wzmocniła swą agresywność względem Partji Pracy mogącej liczyć na większy sukces przy wyborach do Rady Miejskiej.Ruch zawodowy w Grodnie Suwałkach i Łomży wyczerpuje akcja przedwyborcza do przedstawicielstwa miejskich,w pozostałych zaś ośrodkach przemysłowych Województwa ruch ten był słaby. Większych rozmiarów interwencje związków zawodowych w konfliktach pomiędzy robotnikami i przemysłowcami miały miejsce w powiatach grodzieńskim i sokólskim. Pozatem ruch zawodowy był bez charakterystyczniejszych przejawów,podobnie jak ruch narodowościowy,który jedynie w grodzieńszczyźnie odsłonił zasługujące na uwagę przeobrażenia wśród białorusinów w związku z wyborami do Rady Miejskiej w Grodnie oraz organizacją zarządów gmin i miasteczek w powiecie grodzieńskim. Ze spraw żydowskich na uwagę zasługuje przeforsowany przez " Bund" i Poalej-Sjon wniosek w Radzie Miejskiej w Krynkach,że wszelkie ogłoszenia Magistratu sporządzane być winne w języku polskim i żydowskim. W stosunku do organizacyj wywrotowych większe akcje represyjne przeprowadzono w powiecie bielskim nieznaczne w powiatach wysoko-mazowieckim i grodzieńskim. Wydarzenia zaszłe na Litwie nie wpłynęły - niczem na sytuację w przygraniczu polsko - litewskiem.-

-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny.

a/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Ostrowski :

Dnia 4.b.m.w Borutach odbył się wiec posła Jankowskiego Józefa,którego przemówienie pozbawione było momentów bardziej charakterystycznych. / S.791/P.z dnia 8.b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 8.b.m.poseł Jankowski Józef zwołał wiec we wsi Klukowo,który odbył się przy udziale około 150 osób. / S.603/pf. z dnia 13.IX.b.r./.-

b/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Łomżyński :

Dnia 8.b.m.w Nowogrodzie odbył się wiec R.S.Ch.przy obecności około 500 osób i udziale Rajmunda Daszewskiego, sekretarza generalnego Stronnictwa oraz Wróbla Feliksa z Warszawy,którzy omawiali program Ludowego Stronnictwa Chłopskiego i wzywali zebranych do skupienia się pod jego sztandarami, zwłaszcza w okresie wyborów do Sejmu.-

Dnia 9.b.m.odbył się wiec Stronnictwa,zwołany przez instruktorów Bolesława Łysiaka i Stanisława Rybaka,w Szczepankowie przy obecności około 100 osób. Wreszcie dnia 11.b.m.instruktorzy Bolesław Łysiak i Feliks Wróbel zwołali wiec Stronnictwa w Miastkowie w związku z wyborami do rady gminnej które odbyły się tam dnia 12.b.m. Przemówienia mówców na powyżej wyszczególnionych wiecach utrzymane były w tonie ogólnych przemówień propagandowych. / S.835 z dnia 14.b.m./.-

c/-P. S. L. " Wyzwolenie "

Powiat Kolneński:

We wsi Korzeniste, gm.Mały - Płock przez wójta tejże gminy Posiadła zorganizowane zostało lokalne koło Stronnictwa liczące 25 członków,którego prezesem jest Charubin Antoni

/

13

/ S.Pr.635 z dnia 12.b.m./.-

d/ Wszechstanowa Organizacja Monarchistyczna.

Dnia 4.b.m odbył się wiec W.O.M. we wsi Piekuty, zwołany przez instruktora Brzywczego Stefana z Łap. Obecnych około 400 osób. Brzywczy w ogólnikowem przemówieniu propagował ideę ustroju monarchistycznego i wykazywał jego przewagę nad ustrojem parlamentarnym. / S.603/pf z dnia 13.b.m./.-

e/ Obóz Wielkiej Polski.

Dnia 8.b.m. bawił w Sokółce poseł Bielicki, który zatrzymał się w mieszkaniu prywatnem u dyr.gimnazjum Piotra Ejsmonta, gdzie odbyło się poufne zebranie organizacyjne lokalnego koła O.W.P. Udział w zebraniu brało kilkanaście osób z pośród miejscowej inteligencji, a między innemi - ks.prefekt Krukowski, Moroz Albin i Andruszkiewicz Ryszard.-

W czasie zebrania poseł Bielicki oświadczył, że dążeniem Obwiepolu jest obalenie obecnego Rządu i, że, dążąc do tego Obwiepol liczy na poparcie armji, w której prowadzi odpowiednią pracę.-

Żadnych uchwał na zebraniu nie powzięto. / S.858/tjn z dn.13.b.m./.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

O.K.R.P.P.S: w Białymstoku zwołał na dzień 18 b.m. do Grodna międzyokręgową konferencję delegatów organizacyj P.P.S. z powiatów: ostrowskiego, bielskiego, wysokomazowieckiego, białostockiego, sokólskiego, wołkowyskiego, grodzieńskiego, suwalskiego i augustowskiego.-

Na konferencji wybrany zostanie nowy OKR.PPS. Białystok powzięte będą rezolucje odnośnie zwołania wojewódzkiego zjazdu delegatów Klasowych Związków Zawodowych oraz ustalona taktyka i szczegóły kampanji wyborczej P.P.S. do Sejmu i rad miejskich w Grodnie i Suwałkach. / własne /.-

/

g/ Polska Partja Socjalistyczna Lewica.

Kolportaż wydawnictw P.P.S Lewicy i Z.Z.K.Lewicy wśród robotników warsztatów kolejowych w Łapach stale wzrasta. Organizatorem kolportażu jest pracownik tychże warsztatów Narożny Franciszek. / S.603/pf.z dnia 13.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

III. Ruch wywrotowy.

Powiat Wołkowyski:

Przeprowadzone w związku z wywieszeniem transparentu i rzuceniem odezw komunistycznych dnia 4.b.m. koło osady Dąbrowniki gminy Izabelińskiej dochodzenie nasunęło podejrzenie że sprawcami w tym wypadku byli uczniowie gimnazjum białorudzkiego w Wilnie Leszko Teodor i Mazyrko Józef z osady Trumice gm.izabelińskiej. Z zeznań szeregu świadków wynika że wymienieni w czasie pobytu na wakacjach we wspomnianej osadzie prowadzili agitację antypaństwową i że w dniu krytycznym posiadali odezwy komunistyczne. Leszko i Mazyrko wyjechali dnia 7.b.m do Wilna wobec czego o wynikach dotychczasowych prowadzonego przeciwko nim dochodzenia powiadomiono Urząd Śledczy na m.Wilno.-

Również dochodzenie w sprawie wywieszenia transparentów z napisami antypaństwowej treści dnia 4.b.m.w gminie Łyskowskiej dało pozytywne wyniki,pozwalające przypuszczać że sprawcy wkrótce zostaną aresztowani.-

Ustalono że wydawnictwa N.P.Ch.wysyłane są pocztą do b. członków N.P.Ch.w powiecie przez redakcję czasopisma "Orac" w Warszawie,o czem powiadomiono Urząd Śledczy na m.st.Warszawę.- Wreszcie uzyskano informacje,że w związku z rozpoczęciem na szerszą skalę zakrojonych prac leśnych w puszczach białowieskiej prużańskiej CK.KPZB.polecił lokalnym organizacjom komunistycznym zorganizowanie propagandy wśród zatrudnionych

/.

14

przy tych pracach robotników. Energiczne dochodzenie w tej sprawie wdrożono / S.Pr.515 z dnia 13.b.m./ -

Powiat Ostrowski:

Stwierdzone kilkakrotne usiłowania ze strony organizacyj Z.M.K. - P.w Ostrowi i Broku w kierunku zwołania rejonowej konferencji delegatów w Ostrowi-Mazowieckiej. / S.791/P. z dnia 8.b.m./ -

Powiat Białostocki:

Dnia 8.b.m. pod mostem na rzece Białej przy ul.Kupieckiej w Białymstoku znaleziono worek wydawnictw komunistycznych wagi około 18 kg., zawierający między innemi transport literatury komunistycznej, przywiezionej do Białegostoku przez aresztowanego tutaj dnia 2.b.m. Zonastejna Srula Jankiela i dostarczony, według jego zeznań, Wołkowyskiemu Fiszelowi, który zbiegł przed aresztowaniem. Wspomniany worek podrzucony został prawdopodobnie przez Wołkowyskiego z obawy przed rewizją.-

W worku znajdowały się następujące wydawnictwa:

1/ " Przeciwko złudzeniom demokratycznym", przedruk przemówienia posła Jakóba Hejticka wygłoszonego w Sejmie dnia 20.czerwca br.;

2/"W sprawie zawarcia paktu o nieagresji ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich", wniosek posłów z komunistycznej frakcji poselskiej - datowany - Warszawa, 20.czerwca 1927.r.;

3/ "Do walki o poprawę bytu, do walki z komercjalizacją kolei, do walki z dyktaturą faszystowską", odezwa CK.KPP.z czerwca 1927.r.-

4/ "Towarzysze Chłopi", odezwa CK.KPP.z czerwca 1927 r

5/ "Przeciw groźbie wojny. Do walki rewolucyjnej" odezwa K.W.M.K. lipca 1927 r.-

6/ "Do robotników i chłopów do pracowników umysłowych do wszystkich ludzi pracy do żołnierzy i poborowych. Do walki z przygotowaniami wojennemi, do walki z dyktaturą

/ .

faszystowską" odezwa CK.KPP.

7/ " Wojna wojnie. Towarzysze,robotnice i chłopki" odezwa C.K.KPP.,wydana w języku polskim,datowana - Warszawa,lipiec 1927 r.-

8/"Wojna wojnie", ulotka w języku polskim wydana przez CK.KPP. w lipcu 1927 r.

9/ " Wojna wojnie",ulotka w drugiej edecji wydana w języku polskim przez CK.KPP.,datowana - Warszawa lipiec 1927 r.

10/" Towarzysze i Towarzyszki",odezwa CK.ZMK w P.z lipca 1927. r.,wydana w języku polskim.

11/ Odezwa,jak wyżej w punkcie 10, wydana w żargonie.

12/ "Robotnicy i robotnice",odezwa OK.KPZB Białystok,z czerwca 1927 r.wydana w języku białoruskim.

13/ "Towarzysze,robotnicy i włościanie,robotnice i włościanki wszyscy pracujący", odezwa CK.KPZB.z czerwca 1927r. wydana w języku białoruskim.-

14/ "O strajku chemików", " O walce do zwycięstwa". Odezwa OK. KPZB.Grodno,wydana w sierpniu 1927 r.w języku białoruskim a dotyczące strajku robotników fabryki zapałczanej "Warjon" w Grodnie.-

15/ " Do młodocianych robotników i włościan,towarzysze" odezwa CK.ZMK.ZB.z lipca 1927 r.,wydana w języku białoruskim,datowana w Wilnie.

16/ "Do dzieci robotników i włościan", odezwa CK.ZMK.ZB.z sierpnia br.,wydana w języku białoruskim,datowana w Wilnie.

17/ "Młodociani robotnicy i robotnice. Młodociani włościanie i włościanki", odezwa CK.ZMKZB. z sierpnia 1927r.,wydana w języku białoruskim,datowana w Wilnie. / S.1418/p.z dnia 13.b.m./

Powiat Grodzieński:

Poza uwzględnionymi w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr.21.na terenie powiatu miały miejsce następujące przejawy zewnętrznej akcji komunistycznej,związanej z obchodem XIII.Międzynarodowego Dnia Młodzieży Komunistycznej.

W nocy z dnia 6.b.m.na przydrożnej sierzbie około wsi

/.

15

Żylicze, gm Łanna wywieszono czerwony transparent z napisami po obu stronach w języku rosyjskim: "Proletarjusze wszystkich krajów łączcie się" " Precz z wojną precz z piłsudczykami precz z burżuazją precz z osadnikami niech żyje rząd komunistyczny" -

W tymże mniejwięcej czasie na jednej ulicy Magistrackiej w Grodnie podrzucono transparent czerwony z napisami w języku polskim" " Niech żyje sekcja młodzieży komunistycznej w Polsce Niech żyje Międzynarodowe Święto Robotnicze Młodzieży -

Sekcja Międzynarodowa K.M." W obu wypadkach dochodzenie wdrożono. Aresztowani w dniu 3.b.m. / vide sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe 21 / Olech Berek mieszkaniec Skidla, Bodak Michał Dawid Jan i Chatyński Michał zamieszkali w gminie dziembrowskiej powiatu lidzkiego przekazani zostali dnia 6.b.m. z materjałami oskarżenia władzom sądowym winę udowodniono im w zupełności. / S.Pr.1379 z dnia 13.b.m./ -

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Stwierdzono że kolportaż odezw komunistycznych dnia 3.b.m. w osadzie Ciechanowiec zainicjowany był przez komunistów z m. Ciechanowiec powiatu bielskiego a m.in. przez Izaaka Lina. Dochodzenie w tej sprawie trwa. / 598/pf.z dn. 10.b.m./ -

Powiat Bielski:

Dochodzenie wszczęte po aresztowaniu w dniu 6.b.m. w Ciechanowcu Izaaka Lina, Abrama Jegiera i Jankiela Jegiera / vide sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.21./ ujawniło istnienie organizacyj komunistycznych w Bielsku Brańsku i Ciechanowcu. Kierownikiem organizacji w Ciechanowcu był Izaak Lin zwolniony w r.ub. za kaucją z więzienia w którem osadzony został pod zarzutem działalności komunistycznej. Aresztowany Lin zeznał że podjął na nowo pracę partyjną z namowy Lejby Kadłubowskiego z Bielska aresztowanego w r.ub. Z dalszych zeznań Lina wynika że Kadłubowski wciągnął do

/

organizacji Elkiesa Szmula, Nowomotnego Chaima Godlewskiego Antoniego, Jegiera Herszka Jegiera Abrama, Jegiera Jankla Elkies Ruchlę, Polaka Chaima i Siemiatyckiego Wolfa mieszkańców m.Ciechanowca, pow.bielskiego oraz Krawczyka Stanisława z osady Ciechanowiec, powiatu wysoko-mazowieckiego. Organizacja w m.Ciechanowcu otrzymywała literaturę komunistyczną z komitetu rejonowego w Bielsku za pośrednictwem członków organizacji komunistycznej w Brańsku. Z pośród wymienionych aresztowano i z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym Lina Izaaka, Jegiera Herszka, Jegiera Jankla, Jegiera Abrama i Krawczyka Stanisława, natomiast zbiegli Elkies Szmul, Nowomotny Chaim i Polak Chaim. Godlewskiego Antoniego pozostawiono na wolnej stopie ze względu na meritum sprawy. W czasie dalszej likwidacji aresztowano następujących członków organizacji komunistycznej w Brańsku: 1 Berko Dajcza, 2 Abrama Oppe Sznurka, Lejbkę Goldmana, 4 Chaima Mana, 5 Herszkę Kamienia. Wszyscy za wyjątkiem ostatniego aresztowani byli za działalność komunistyczną w r.1925 i pozostawali obecnie na wolnej stopie - bądź pod nadzorem policji, bądź też za kaucją. - Ustalono dalej łączność organizacji komunistycznej w Brańsku z Komitetem rejonowym K.P.Z.B. - Bielsku, w którego skład wchodzili: 1 Goldszmidt Moszko, 2 Kosowski Szloma Abram, 3 Najbert Szyja i 4 Gołąb Mordko. Z tych Gołąb Mordko zbiegł, pozostałych zaś aresztowano i z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym. Kosowski aresztowany był i osadzony w więzieniu za działalność komunistyczną w r.1926, lecz zwolniony został za kaucją do czasu rozprawy sądowej.-

U Kosowskiego i Abrama Szlomy znaleziono w czasie rewizji kompromitujący ich materjał dowodowy.-

Również obfity materjał dowodowy znaleziono u aresztowanego w Bielsku Kostina Srula. Prowadzone są dalsze dochodzenia i przepracowywany jest uzyskany materjał dowodowy. / S. Pr.1200 z dnia 14.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-

16

IV. Sprawy samorządowe.

Powiat Suwalski :

W związku z zarządzonymi wyborami do Rady Miejskiej w Suwałkach zapowiedziane zostały wiece przedwyborcze na dzień 14.b.m. członków wszystkich klasowych Związków zawodowych i na dzień 18 b.m. P.P.S. / S.690/pr.z dnia 13 bm / -

Powiat Ostrołęcki:

W okresie sprawozdawczym powstał konflikt pomiędzy urzędnikami Magistratu w Ostrołęce i Magistratem z powodu wymówienia pracy wszystkim pracownikom Magistratu. Zainteresowani urzędnicy zwrócili się z prośbą o interwencję do Urzędu Wojewódzkiego i Starosty w Ostrołęce, któremu burmistrz Piotrowski wyjaśnił, że Magistrat wypowiadając pracę urzędnikom Magistratu, miał na celu dobro miasta i uważał za konieczne poczynić pewne przesunięcia wewnętrzne, ponieważ nie wszyscy urzędnicy odpowiedni są na zajmowanych stanowiskach. Zamierzona przez burmistrza Piotrowskiego reorganizacja pracy w Magistracie przewidywała zwolnienie jednego lub dwóch urzędników. Miejscowe stowarzyszenie urzędników sprzeciwiło się kategorycznie zamierzeniom burmistrza Piotrowskiego i zażądało: 1/ by Magistrat cofnął powziętą uchwałę co do wypowiedzenia pracy urzędnikom; 2/ żadnych przesunięć w ramach obecnego statu nie czynił i 3/ by nikt z urzędników nie został zwolniony.-

Zwołana przez Starostę konferencja delegata urzędników Witwickiego i burmistrza Piotrowskiego doprowadziła do chwilowego porozumienia. Ze swej strony Starosta zarządził lustrację Magistratu, na podstawie wyników której Urząd Wojewódzki powziśmie decyzję w sprawie omawianego konfliktu. /S. 471/P.z dnia 13.b.m./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 10.b.m. na plenarnem posiedzeniu wybrano Wydział Powiatowy w składzie: Łoś i Jaroszewicz / P.S.L."Piast"/

/

Sienkiewicz i Kolosza / bezpartyjni / Puchalski / Stronnictwo Chłopskie /, Wieszowaty / Partja Pracy /.- / S.1418/p. z dn.13.b.m. /.-

Powiat Grodziński :

W związku z wyborami do Rady Miejskiej w Grodnie organizacje polityczne,społeczne i zawodowe rozpoczęły już kampanję przedwyborczą.-

Dnia 8.b.m.odbyło się przedwyborcze zebranie ogólne chrześcijańskiej grupy Związków zawodowych na którem ukonstytuował się komitet wyborczy p.n. " Chrześcjański Komitet Wyborczy". W skład Komitetu weszli zwolennicy działacze wspomnianej grupy Majewski, Zimnoch i Twardowski. Komitet ten dnia 9.b.m. zwrócił się do klasowych Związków zawodowych i organizacyj politycznych w Grodnie z propozycją porozumienia się co do wystawienia list wyborczych.-

Dnia 11.b.m. przez Okręgowy Zarząd Ch.D.i Okręgową Radę Chrześcijańskich Związków Zawodowych w Grodnie zwołany został wiec przedwyborczy. Przewodniczył Arciszewski,przemawiali ks.Łozowski,Jastrzębski i Majewski. Ks.Łozowski dowodził że chrześcjanie zjednoczyć się winni pod sztandarem Ch.D.i uniemożliwić zwycięstwo żydom. Jastrzębski atakował gwałtownie Partję Pracy,a wreszcie Majewski wskazywał na konieczność utworzenia silnego chrześcjańskiego bloku wyborczego,poczem przewodniczący Arciszewski odczytał rezolucję piętnującą Partję Pracy i klasowe związki zawodowe,rozbijające jedność polską. Na przemówienia ks.Łozowskiego i Jastrzębskiego oraz uchwaloną rezolucję usiłował replikować Twardowski,przywódca chrześcjańskiej grupy Związków zawodowych,któremu jednak przewodniczący głosu nie udzielił.-

Powstała wobec tego wrzawa,urządzona przez wychodzących z sali robotników.Twardowski przy pomocy swych zwolenników wezwał wychodzących do powrotu do sali i wygłosił do nich dłuższe przemówienie,w którem podkreślał że Ch.D.,odrzucając porozumienie z Partją Pracy,winna jest rozbicia obozu pol-

17

skiego i że świadomi robotnicy nie dadzą się już uwieść Ch.D. jak w roku 1922. Obecny na sali ks.Sawoniewski wymyślał zebranym że są zdrajcami sprawy polskiej i komunistami czem wywołał oburzenie przeciwko sobie i Ch.D.-

Wystąpienie Twardowskiego pomimo wszystko przyniosło Ch. D. porażkę w jej pierwszych poczynaniach wyborczych. Obecnych na wiecu - około 200 osób.-

Dnia 19.b.m. odbyło się w Grodnie zebranie lokalnego Koła Partji Pracy, poświęcone sprawie wyborów. Po dłuższym referacie posła Łaszkiewicza zebrani postanowili dążyć do stworzenia jednolitego bloku demokracji polskiej, któryby reprezentował przedewszystkiem interesy gospodarcze ludności. W tymże dniu Koło Partji Pracy zgłosiło swój akces do Obywatelskiego Komitetu Odrodzenia Gospodarki m.Grodna i upoważniło tenże Komitet do prowadzenia dalszej akcji wyborczej.-

Okręgowa Rada Klasowych Związków Zawodowych konkretne decyzje odnośnie wyborów powzięła na konferencji w dniu 18.bm.

Wśród białorusinów zarysowały się trzy kierunki reprezentowane przez oddzielne komitety wyborcze. Grupa polonofilska wyłoniła Komitet w składzie: Michał Karawaj, Dorosiej Buziłow, Aleksander Grigorjew, Stefan Nowik i Szurpa Jan. Wobec braku funduszów na akcję wyborczą grupa ta prawdopodobnie współdziałać będzie z Partją Pracy. Elementy radykalne b.B.W.R.Hromady, którym przewodzą Romanowski, Karpik, Puchacz, Bilewicz i Jakimowicz Mikołaj, zamierzają wystawić samodzielną listę.-

Wreszcie umiarkowani białorusini z Towarzystwa Szkoły Białoruskiej wyłonili tymczasowy komitet wyborczy / Bołdowski, Anżakowski i Bolicki /, który oprzeć się ma o klasowe Związki Zawodowe.-

Wśród żydów dotychczas kształtują się bloki nacjonalistyczno-syjonistyczny i nacjonalistyczno-socjalny.-

Starostwo nie zatwierdziło następujących wójtów: Kurytę Adama z gminy Dubno, Janczewskiego Jana z gminy Bjsmonty Wielkie, Olejko Grzegorza z gminy Skidel i Szachniuka Aleksandra z gminy Wiercieliszki.-

W gminach tych odbędą się skrótem ponowne wybory wójtów.-

Dnia 10.b.m. na drugiem z kolei posiedzeniu Rady Miejskiej w Krynkach, na którem przedstawiciele poszczególnych frakcyj złożyć mieli programowe deklaracje powstał zatarg pomiędzy burmistrzem Carewiczem i przedstawicielem "Bundu" Kunèewickim,który chciał odczytać w żargonie utrzymaną w tonie ostrym deklarację. Burmistrz Carewicz zamknął posiedzenie i otworzył je ponownie po otrzymaniu zapewnienia że Kuncewicki zaniecha odczytywania swej deklaracji. Na temże posiedzeniu, na wniosek radnych polsko-sjonistów przyjęto uchwałę, polecającą magistratowi drukowanie obwieszczeń magistrackich w językach polskim i żydowskim. / S.Pr.1379 z dn.13.bm. i własne /.-

Powiat Łomżyński :

Do wyborów do Rady Miejskiej m.Łomży Zw.-Lud.Narod.i Ch.D. pójdą prawdopodobnie we wspólnym bloku,P.P.S.i Bund wystawią oddzielne listy,a P.P.S.Lewica i elementy komunizujące zblokują się przypuszczalnie w "Jedności Robotniczej". / S.835 z dnia 14.b.m.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

18

V. Ruch zawodowy.

Powiat Wołkowyski.

Pod wpływem agitacji wspomnianego w poprzednim sprawozdaniu sytuacyjnym budowca Lwa Szymona, radnego m.Wołkowyska, budowlane związki zawodowe - spożywczy i odzieżowy wykazują w ostatnim czasie radykalną działalność. Na zebraniu w dniu 10 b.m.Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Spożywczego postanowił dnia 12. b.m. proklamować strajk czeladników piekarskich w wypadku gdyby do tego czasu pracodawcy nie uregulowali ostatecznie kwestji 8-mio godzinnego dnia pracy. Wyznaczona przez Związek specjalna Komisja strajkowa dopilnować ma, by do strajku przystąpili wszyscy robotnicy piekarscy.-

Na odbytem tegoż dnia zebraniu oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Odzieżowego, na wniosek radnego Lwa, postanowiono bezwzględnie przestrzegać postanowienia ustawy o 8-mio godzinnym dniu pracy i wyznaczono komisję kontrolną, która dopilnować ma przestrzegania przez robotników tego postanowienia. W skład komisji weszli: Orlański Szmul, Falkowicz Chona, Grunas. Izaak, Frak Judel, Urzenicki Jakób i Szapiro Abram /S.Pr.515 z dnia 13 b.m./.-

Powiat Suwalski.

Dnia 11 b.m. Okręgowa Rada Klasowych Związków zawodowych w Suwałkach zwołała zebranie walne członków Spółdzielni Robotniczej, odbyte pod przewodnictwem prezesa Rady, Gałaja Wawrzyńca. Omawiano na tem zebraniu sprawę wyborów do Rady Miejskiej, przyczem godzono się na utworzenie ogólnego bloku wyborczego robotników, którego kandydatem ogólnym byłby wspomniany Gałaj, wiceprezydent m.Suwałk.-

Powiat Białostocki.

Dnia 12 b.m. w Białymstoku odbyło się kwartalne zebranie członków cechu rzemiosł ślusarskiego, na którem prezes cechu

Karowski złożył sprawozdanie ze zjazdu ogólno-cechowego, odbytego w Kielcach w dniach 14, 15.III.r.b. Poznano wniesiono projekt zmiany komisji cennikowej i wybrano do niej Goździka na miejsce Dziejmy. Obecnych - 22 osób.-

Dnia 10 b.m. w Białymstoku odbyło się zebranie Związku Dozorców Domowych pod przewodnictwem członka zarządu Andrusiewicza. Przyjęto do wiadomości dymisję prezesa Zarządu Wędołkowskiego, załatwiono szereg spraw organizacyjnych i uchwalono na następnem zebraniu przeprowadzenie uzupełniające wybory do Zarządu. Obecnych około 60 osób. /S.1418/p z dnia 13 bm.

Powiat Grudziądzki.

Dnia 7 b.m. odbyło się w Grudzie zebranie oddziału klasowego Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Tytoniowego pod przewodnictwem Macenko Romana, który wspólnie z Rytą Rafałem referował sprawy organizacyjne oraz sprawę emerytalnego zabezpieczenia robotników tytoniowych. Obecnych około 300 osób.-

Delegat Grudziądzkiej Rady Okręgowej Chrześcijańskich Związków zawodowych Kostecki Aleksander dnia 5 b.m. zwołał zebranie organizacyjne lokalnego oddziału Chrześcijańskiego Związku Zawodowego Robotników Rolnych we wsi Strzelce, gm. Łunna. Kostecki nietylko na zebraniu tem nie uzyskał efektów organizacyjnych, lecz poprostu wygwizdany został przez zebranych. Ogólna akcja organizacyjna Kosteckiego w gm.Łunna przyjmowana jest nieprzychylnie przez służbę folwarczną i robotników rolnych /S.Pr.1379 z dnia 13 b.m./.-

Powiat Sokólski.

Dnia 11 b.m. odbyło się w Sokółce zebranie członków miejscowego oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Odzieżowego przy udziale około 50 osób w sprawach organizacyjnych i przestrzegania postanowień ustawy o 8-mio godzinnym dniu pracy. /S.858/tjn.z dnia 13 b.m./.-

19

VI. Ruch społeczny, spółdzielczy, stowarzyszenia i organizacje przysposobienia wojskowego.

Powiat Wołkowyski.

Dnia 8 b.m. odbyło się zebranie Okręgowego Związku Spółdzielczego w Świsłoczy, zwołane przez Nowaczyńskiego Stanisława, kierownika Stowarzyszenia Spółdzielczego w Wołkowysku. Omawiano sprawy organizacyjne i wybrano delegatów na Okręgowy Zjazd Spółdzielczy.

Podobne zebranie odbyło się dnia 11 b.m. w Zelwie /S. Pr.515 z dnia 13 b.m./.

Powiat Kolneński.

Ludwik Kisielnicki, prezes Okręgowego Związku Ziemian w Łomży zadeklarował Starostwie w Łomży, jako przedstawicielowi Rządu, w imieniu Związku Ziemian współpracę na polu gospodarczem i społecznem. /S.Pr.635 z dnia 12 b.m./.

oooOooo

W Białymstoku ukonstytuował się Wojewódzki Komitet Społeczny Pomocy Ofiarom Powodzi, w wszystkich zaś powiatach Województwa Komitety Powiatowe, które rozpoczęły już normalną działalność.

oooOooo

VII. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Augustowski.

Bezrobotnych w powiecie 17 osób, w tem jeden pracownik umysłowy. Zwiększenie się liczby bezrobotnych w najbliższym okresie czasu nie jest spodziewane. /S.673/p. z dnia 13 b.m./.

Powiat Grodzieński.

Ad punkt 2 a z sytuacyjnem sprawozdaniem tygodniowem Nr. 21.-

Strajk 50 robotników tartaku Perzca w Grodnie zlikwidowany został dnia 7 b.m. Zarząd tartaku zgodził się na przyjęcie z powrotem do pracy wydalonego robotnika.-

Fabryka zapałek "Marjos" w Grodnie jest w dalszym ciągu nieczynna. Oddział Związku Zaw.Robotników Przemysłu Chemicznego w Grodnie ogłosił drukiem "List otwarty do robotników i chłopów Polski", nawołujący do materjalnego i manifestacyjnego poparcia strajku. "List" podpisali Pocobut i Pawłowski. Egzemplarz listu Ministerstwu przedkładam.-

Rozpoczęty w dniu 23 sierpnia r.b. strajk krawców chałupników w Grodnie dotychczas nie został zlikwidowany.-

Również nie zlikwidowano dotąd zatargu pomiędzy Zw.Zaw. Pracowników Instytucji Użyteczności Publicznej i Magistratem w Grodnie, powstałym na tle zwolnienia funkcjonarjusza straży ogniowej miejskiej Sawki.-

Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z 13 b.m. przedstawia się następująco: w Grodnie bezrobotnych metalowców 29, robotników budowlanych 7, robotników niewykwalifikowanych 185, wykwalifikowanych 290, robotników przemysłu chemicznego 72, pracowników umysłowych 70, razem 653; w Krynkach 13 bezrobotnych i w Porzeczu 31, ogółem w powiecie 697 bezrobotnych.-

Liczba ta wzrosła dnia 14 b.m. wskutek zwolnienia 71 robotników fabryki tytoniowej oraz wskutek pozbawienia pracy na czas dłuższy 100 robotników tartaku w Jeziorach, unieruchomionego z braku materjałów do tarcia. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny. /S.Pr.1379 z dnia 13 b.m./.-

Powiat Sokólski.

Trwający od dnia 7 b.m. strajk 61 robotników garbarskich w Sokółce został dnia 10 b.m. częściowo zlikwidowany. Do pracy przystąpili robotnicy tych garbarń, któ-rych właściciele zgodzili się na podwyższenie płac robotniczych o 25%. Nadal objęta strajkiem jest garbarnia Szlejna Szturmana, który odrzuca

90

żądania strajkujących w sprawie podwyżki. Strajkuje 50 rob.na ogólną liczbę 184, zatrudnionych w przemyśle garbarskim w powiecie. Dnia 11 b.m. odbyło się zebranie strajkujących, na którem postanowiono domagać się interwencji Inspektora Pracy i Centrali Zw.Zaw.Robotników przemysłu skórzanego i zdecydowano wytrwać w akcji strajkowej aż do zwycięstwa./S.858/Tjn. z dnia 13 b.m./.-

VIII. Ruch narodowościowy.

a/ Żydowski.

Powiat Wołkowyski.

Dnia 11 b.m. w Wołkowysku odbyło się zebranie T-wa "Gemiłus Chesed", na którem przewodniczący Szlosberg Eljasz złożył sprawozdanie z działalności T-wa od chwili powstania tegoż. Ze sprawozdania wynika, że Two udzieliło swym członkom licznych pożyczek i zapomóg. Do nowego Zarządu Twa wybrano: Barasza Efroima, Lisickiego Naftalego, Szapiro Mowsze, Szajkiewicza Eljasza, Szyffera Mejera, Lwa Szołoma, Berentowickiego Josela, Dawidowskiego Josela, Szyszka Salomona, Sklepa Anszela, Szczupaka Mordchela, Kabuziackiego Icko, Czopera Josela, Kosowskiego Arona i Kapłana Wolfa. /S.Pr.515 z dnia 13 b.m./.-

Powiat Białostocki.

Dnia 10 b.m. odbył się w Białymstoku wiec Zjednoczenia Szkół Żydowskich, na którym przemawiali: Benjamin Tabaczyński, Srul Goldman, Eljasz Demoraski i M.Bach. Przedstawiali oni przestarzałym typom szkół żydowskich - szkoły powszechne, mające wychować świadły element żydowski. Obecnych na wiecu około 1000 osób. /S.1418/p. z dnia 13 b.m./.-

Powiat Szczuczyński.

Dnia 7 b.m. w Szczuczynie odbyło się ogólne zebranie członków Stow.Żyd.Biblioteki im."Peretza" przy udziale 35 osób. Na zebraniu tem wybrano nowy zarząd Stowarzyszenia, do któr.go

weszli: Borys Chaim - prezes, Boczkowska Chana - sekretarz, Wilanowski Motel - skarbnik, Adelson Jakób i Dorf Jakób - członkowie zarządu.-

Dnia 7 b.m. staraniem "Tarbuta" D.Samuel Aberbach z Palestyny wygłosił w Grajewie odczyt n.t. "Najnowsza nauka religii". /S.526/p. z dnia 12 b.m./.-

Powiat Kolneński.

W dniach 5 i 6 b.m. w Kolnie oraz 8, 10 b.m. w Stawiskach staraniem "Tarbutu" Joel Mortbaum z Warszawy wygłosił odczyty n.t. "Wąt i łona w czasach dawniejszych i obecnych". /S.Pr.635 z dnia 12 b.m./.-

Powiat Łomżyński.

Dnia 10 b.m. żydowskie związki zawodowe w Łomży urządziły akademję w związku z obchodem międzynarodowego dnia młodzieży socjalistycznej. Przemawiali na akademji Jakób Zamiatyn z Łomży i Hirsz Law z Białegostoku. Omawiali oni sytuację międzynarodowej młodzieży socjalistycznej przed 20-tu laty i w chwili obecnej oraz nawoływali młodzież żydowską do skupienia się w organizacjach "Bundu"./S.635 z dnia 14 b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

Dnia 10 b.m. sjonista Fiszel Popowski z Warszawy wygłosił w Wysokiem-Mazowieckiem odczyt n.t. "Z obserwacji w czasie podróży po Palestynie, rozwój Palestyny i życie robotnicze w Palestynie". Obecnych na odczycie około 100 osób./S.603/pf.z dnia 13 b.m./.-

Powiat Grodzieński.

Dnia 10 b.m. w Krynkach staraniem Zjednoczenia Szkół Żydowskich wygłosili odczyt zbiorowy n.t."Młodzież, a socjalizm, młodzież mieszczańska a robotnicza" bundowcy - Dawid Gotlib i Jankiel Szapiro. Obecnych na odczycie około 200 osób. /S.Pr.1379 z dnia 13 b.m./.-

b/ Białoruski.

Powiat Bielski.

W dniu 4 b.m. w hurtku Białoruskiego Instytutu Gospodarstwa i Kultury w osadzie Narewka wygłoszony został odczyt przez Wasilewskiego, instruktora Zarządu Głównego B.I.G.i K. Obecnych około 150 osób. Prelegent podnosił konieczność posyłania dzieci do szkół oraz zaznajamiał zebranych z systemami racjonalnej gospodarki rolnej. /S.Pr.1200 z dnia 14 b.m./.

Powiat Grodzieński.

W powiecie kolportowana jest programowa odezwa T.K.Partji Białoruskich Socjal-Rewolucjonistów, która to partja w chwili obecnej nie posiada tutaj przywódców. Wobec zakończenia okresu pilnych robót rolnych Towarzystwo Szkoły Białoruskiej przystąpiło w powiecie do intensywnej akcji organizacyjnej. W stadjum organizacji znajdują się hurtki Twa we wsiach: Pałatkowo i Hołnica, na dzień 21 b.m. za zezwoleniem Starostwa zwołane zostało zebranie organizacyjne hurtka Twa we wsi Łużany, gm.Hołynka, wreszcie instruktor Bulicki zorganizował w wsi Brzostowiczany, gm.Brzostowica Wielka hurtek gminny Twa, którego prezesem jest Błahodyr Włodzimierz, byłydziałacz b. BWRady.

Nowe przedstawicielstwa gminne o większości białoruskiej uzewnętrzniają charakter wybitnie białoruski. W gminach Zytomla i Baranicy radni białoruscy odmawiają współpracy z radnymi białorusinami. Rada Gminna w Zytomli wybrała jako delegatów swych do Sejmiku białorusinów Krawcewicza Jana i Myszko Jana.

c/ Rosyjski.

Powiat Bielski.

We wsi Dubinisce, gm.Białowieża otwarta została bibljoteka Rosyjskiego Zjednoczenia Narodowego, kierownikiem bibljoteki jest Konstanty Pokalo. W osadzie Hajnówka zorganizowano oddział Rosyjskiego Twa Dobroczynności, pozostający pod wpływem Rosyjskiego Zjednoczenia Narodowego. Zarząd oddziału w

nowią: Teodor Klimiuk - prezes, Michał Karyłka - wiceprezes, Si
mon Smoktunowicz - skarbnik i Aleksander Szpakowicz - s.kreśl
/S.Prez1200 z dnia 14 b.m./.-

d/ Litewski.

Powiat Suwalski.

We wsi Klejwy, gm.Krasnopol powstał oddział Tow.Św.Kaz
mierza, do którego zarządu weszli politycznie nieskompromitowa
ni: Marcinkiewicz Ignacy - prezes, Wincenty Łaczyk i Anisla
Czerlanis - członkowie zarządu, wszyscy nacjonaliści litewscy.
/L.BP.4713/.-

IX. R ó ż n e.

a/ Wiadomości z Litwy.

Starostwo w Suwałkach otrzymało ze źródeł konfidencjo
nych informacje, że w czasie pobytu prezydenta Smetony dnia 3
w Wiesztyńcu, jeden z miejscowych księży wygłosił okolicznościo
kazanie, w którem zaakceptował, że Litwa chociażby za cenę
odzyskać musi Wilno i nawoływał zgromadzonych do zespolenia
tym kierunku wszelkich wysiłków /S.690/pr. z dnia 13 b.m./.-

b/ Wymyt koni.

Wdrożono dochodzenia w sprawie wymytu koni zdatnych
wojska z powiatu suwalskiego do Niemiec. Dowody ważne dla dal
szych dochodzeń znaleziono podczas rewizji, przeprowadzonych
gminach Wólka i Filipów oraz w Suwałkach. /S.690/pr. z dnia 13

c/ P r a s a.

Od dnia 11 b.m. w Białymstoku wydawane jest "Gazeta
Łostocka", której redaktorem odpowiedzialnym i wydawcą jest T
rolowski, kierownik sekretarjatu Wojewódzkiego Ch.D., uzale
na redakcyjnie od warszawskiej "Unji". Dotychczas "G.B." reda
wana jest na miejscu, w tonie apartyjnym. Oddział organizacji
pistycznej w Białymstoku złożył w Starostwie deklarację w spr
wie wydawania tygodnika p.n. "Unser Weg" /Nasza Droga/.-
Redaktorem odpowiedzialnym tygodnika będzie Leon Trejwis, dru
M.Prużańskiego w Białymstoku. /L.BP.4777/.-

d/ Przestępczość kryminalna.

Powiat Grodziński.

W związku z doniesieniem w syt.sprawozdaniu tygodniowem Nr.19 o napadzie żołnierzy w gminie Skidelskiej dnia 21.VIII. r.b. wyjaśniam, że nie był to napad żołnierzy oddziału budowy obserwatora na osadnika Swinckiego, lecz zwykła bójka. Materiały dochodzenia w tej sprawie przekazano władzom wojskowym /L.BP. 4774/.-

Dnia 7 b.m. w pobliżu wsi Radziwicze, gm.Skidel znaleziono trupa zabitego gajowego Werenika Józefa. Sprawców zabójstwa Łazowskiego Aleksego i Mazura Stanisława, mieszkańców wsi Puszwicze oraz Kuźmickiego Jakóba i Dziemianowicza Witolda, mieszk. wsiSuchowlany gm.Skidelskiej, aresztowano i przekazano władzom sądowym. /L. Sl./.-

W nocy z dnia 4 b.m. usiłowano podpalić stodołę ze zbiorami w zagrodzie Chuchowskiego we wsi Nowa-Ruda, gminy Berestańskiej. Dochodzenie trwa. /S.1200/.-

Sprawca zabójstwaSorokówny Bronisławy/vide spraw.tyg.Nr. 21/ Wiciewicz Kazimierz, umysłowo chory, z osady Zarubicze,gm. indurskiej został aresztowany i z materjałami sprawy przekazany władzom sądowym. /L:BP.4801/.-

Powiat Szczuczyński.

Dnia 11 b.m. na tle porachunków osobistych pozbawiony został życia Jan Januszewicz przez Władysława Maciorowskiego i synów jego Józefa i Wojciecha /wszyscy zamieszkali w Grajewie/ Sprawców zabójstwa aresztowano i przekazano władzom sądowym. /L:BP.4804/.-

Powiat Łomżyński.

Dnia 13 b.m. na szosie ostrowskiej w odległości 12 klm. od Zambrowa dokonało 3 osobników uzbrojonych w rewolwery napadu rabunkowego na Rotberga Icka, kupca z Zambrowa, któremu zrabowano 180 zł. Zarządzony natychmiast pościg doprowadził do ujęcia trzech podejrzanych o dokonanie napadu mieszkańców Piątnicy.

powiatu łomżyńskiego - Doskowskiego Edmunda, Gryklika Władysł[illegible] i Piotrowskiego Józefa. Ostatniego poznał poszkodowany. Docho[illegible]nie trwa.-

Powiat Bielski.

b/W związku z przeprowadzonem dotąd dochodzeniem aresz[illegible]wany został urzędnik IX st.sł. z Urzędu Pocztowego w Grodn[illegible] Michał Kordaj, członek białoruskiego komitetu wyborczego w [illegible]nie /vide punkt "Sprawy samorządowe", sprawozdania/. Koro[illegible]wej przekazano władzom sądowym. /U.Sl./.-

a/Dnia 13 b.M. w czasie przewożenia z Grodna do Czerem[illegible] opróżniony został z zawartości pieniężnej, wynoszącej 17 ty[illegible] złotych, worek pocztowy, adresowany na urząd pocztowy w Nar[illegible]ce, powiatu bielskiego. Dochodzeniem kieruje delegat Dyrekc[illegible] Poczt i Telegrafów w Wilnie oraz wyższy funkcjonarjusz poli[illegible]

Powiat Koleński.

W urzędzie pocztowym w Kolnie ujawniono defraudację s[illegible]my 1900 zł. pochodzących z inkasa wekslowego, której dopuścił się urzędnik pocztowy Antoni Kubrak. Sprawę przekazano sędzi[illegible]mu śledczemu.-

Dnia 9 b.m. mieszkaniec wsi Dawja, gminy Gawrychy Stanisław Lenda w odległości 1 klm. od wsi Dawja w lesie został zabity wystrzałem z broni palnej przez mieszkańca tejże wsi, Konstantego Bednarczyka. Zabójca aresztowany.-

- - - - - - - - - - - - -

93

a/ Ważniejsze wypadki

Powiat Grodziedński

Dnia 7.b.m. wydalony został z granic państwa obywatel sowiecki Grynsberg Abram po odbyciu 28-dniowego aresztu za nielegalne przekroczenie granicy. Dnia następnego wydalono do Litwy Balewicza Michała po odbyciu 21-dniowego aresztu za nielegalne przekroczenie granicy do Polski z Litwy.- / S.1379 /.-

Powiat Łomżyński

W dniu 10.b.m. zatrzymany został w Łomży obywatel niemiecki Gustaw Kowalko, który w dniu 9.b.m. przekroczył nielegalnie granicę z Niemiec pod wsią Szylipki, pow.kolneńskiego Aczkolwiek przy wymienionym żadnych dokumentów kompromitujących nie zatrzymano jest on jednak mocno podejrzany o szpiegostwo na rzecz Niemiec. Zatrzymanego przekazano w dn.10.b.m. do dyspozycji p.dr.Biernackiego w Warszawie.-

Powiat Ostrołęcki

Dnia 8.b.m. przekazani zostali Sędziemu Śledczemu w Ostrołęce - Stanisław Murawski, Stanisław Sulejko, Czesław Sulejko Władysław Kazimierczyk i Franciszek Bakuła oskarżeni o stosowanie terroru strajkowego względem flisaków z Wojciechowa.- / Ure.Śl./.-

Dnia 6.b.m. w powiecie ostrołęckim zatrzymani zostali powracający z przemytem wódki z zagranicy przemytnicy w liczbie pięciu przez funkcjonarjusza Straży Celnej Piotra Kaczyńskiego. Gdy Kaczyński usiłował doprowadzić ich do placówki Cupel w gm.Wałach rzucili się na niego pobili go i zabrali karabin włoski Nr.4179 z 5-ciu nabojami.- W rezultacie zarządzonego pościgu zatrzymano Bronisława Kalinowskiego i Franciszka Cichego których przekazano władzom sądowym; trzej pozostali zbiegli z karabinem.-

/

f/ Większe pożary

Powiat Ostrowski :

W dniu 8 b.m. w pobliżu szosy Ostrów -Zambrów wypaliło się około 160 m² drzewostanu w lesie państwowym. Pożar powstał od ogniska pozostawionego przez stojącą w tym lesie auto-kolumnę wojskową, która przed zauważeniem pożaru odjechała -

Powiat Kolneński :

W dniu 7 b.m. we wsi Jano-o gminy Nowy - Płock spaliło się 18 domów 9 stodół 33 innych zabudowań gospodarczych 2 świnie i towaru kolonjalnego M Stanisława Nikla na sumę 1800 zł. Pożar powstał prawdopodobnie od papierosa rzuconego nieoględnie przez przejeżdżających na targ do Kolna w słomie znajdującą się przy drodze obok budynków gospodarczych -

Powiat Ostrołęcki :

W dniu 10 b.m. we wsi Jaochy gm. Troszyn spłonęły trzy zagrody gospodarskie. Pożar powstał wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem -

Białystok dnia 19 września 1927 r.

Za Wojewodę :

Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

S. I

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE. Białystok, dnia 27. września 1927

L. B.P.2061/T.

Przedmiot: Sprawozdanie sytuac. tygodniowe Nr. 23. za czas od dn.18 do 24.września 1927.r.

Tajne

Do

/:Według rozdzielnika :/

W załączeniu przesyłam sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.23. za czas od dn.18.do 24.września 1927.r.-do wiadomości.-

1 załącznik.

Za Wojewodę.

Otrzymują :

vide rozdzielnik w sytuac. sprawozdaniu tyg.Nr.6./

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.23.
za czas od dnia 18. do dnia 24 września 1927.r.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Rozmach życia politycznego,wywołany kampanją wyborczą do Rad Miejskich w Grodnie,Łomży i Suwałkach,wzrasta,odsłaniając skonkretyzowane dążenia grup polskich do uzyskania odpowiedniego stanu posiadania polskiego w nowych przedstawicielstwach samorządowych tych miast. Ludność polska dotychczas podzielona jest na dwa zasadnicze obozy - chrześcijański i demokratyczny,przyczem ostatni rozpada się w Grodnie i Łomży na grupy P.P.S.oraz Partji Pracy i orjentujących się na ostatnią organizacyj społecznych,zaś ludność żydowska na bloki - demokratyczny / wszystkie grupy syjonistyczne i narodowy.Ruch polityczny pozostawał pod wyraźniejszym,niż w okresie poprzednim znakiem przygotowań do kampanji wyborczej do Sejmu.Odbyta dnia 18-b.m.konferencja okręgowa PPS.w Grodnie,zjazd organizacyjny Ch.D.w Wysokiem-Mazowieckiem oraz ogólne porozumienia organizacyjne Związku Lud.Narod.i Ch.D.jako grup składowych Obozu Wielkiej Polski są wyraźnymi już przejawami tych przygotowań. Również w ruchu narodowym ożywnętrzniły się posunięcia P.P.S.,Bundu i Ch.D.w kierunku scentralizowania poszczególnych związków i podniesienia w ten sposób ich ewentualnej siły wyborczej. Ruch wywrotowy bardziej charakterystycznych spostrzeżeń nie przyniósł.W stosunku do organizacyj wywrotowych~~wrażliwych~~ większą akcję represyjną przeprowadzono w powiatach wołkowyskim i bielskim. Sytuacja w przemyśle o tyle uległa pogorszeniu,że w powiecie augustowskim unieruchomione zostanę w najbliższym czasie zakłady drzewne,zatrudniające ponad 300 robotników,a w okręgu przemysłowym białostockim unieruchomiono 3 zakłady przemysłu tekstylnego,zatrudniające około 300 robotników.Ruch narodowościowy i stan bezpieczeństwa publicznego - bez zmian.-

II. Ruch polityczny.

Dnia 18.b.m.odbyła się w Grodnie konferencja delegatów organizacyj P.P.S.z powiatów:ostrowskiego,bielskiego wysokomazowieckiego,białostockiego,sokólskiego,wołkowyskiego grodzieńskiego,suwalskiego i augustowskiego,zwołana przez OKR. P.P.S.Białystok. CKW.P.P.S zapowiedział przyjazd na konferencję posłów Kazimierza Pużaka i P.Chałupki / Kwapińskiego/ z których przyjechał tylko pierwszy. W konferencji uczestniczyli: Muszyński,Przytuła Marciniak i Reginella z ramienia OKR.P.P.S.Białystok,Gałaj Wawrzyniec i Topolski Władysław, delegaci OKR.P.P.S.Suwałki, Okrój Józef z powiatu augustowskiego, Skowroński i Karasiński z pow.grodzieńskiego Goszczyński z pow.wołkowyskiego,Leśniewski Stanisław,instruktor PPS. z powiatu ostrowskiego, Daszewski Mieczysław z powiatu Wysoko - mazowieckiego,Wodniak Feliks z powiatu bielskiego i Jackiewicz Jan z powiatu sokólskiego,jako delegaci z wyborów na przedkonferencyjnych zebraniach Powiatowych Komitetów P.P.S.. Łącznie z zaproszonymi gośćmi obecnych na konferencji było 28 osób ściśle kontrolowanych przy wejściu. Zasadniczy dla konferencji referat wygłosił poseł Pużak,który scharakteryzował sytuację polityczną / zewnętrzną i wewnętrzną / i gospodarczą państwa, stosunek P.P.S.do Rządu Marszałka Piłsudskiego i nakreśloną przez CKW.P.P.S.taktykę wyborczą partji. Poseł Pużak dowodził,że Rząd Marszałka Piłsudskiego / nie indywidualnie Marszałek Piłsudski /zawiódł pokładane w nim nadzieje mas pracujących,coraz wyraźniej uwidacznia skłonność do zawarcia trwałego kompromisu z klasą posiadającą i że zrywając z obozem pracy opiera się o zwarty obóz kapitalistyczno - obszarniczy. / Zjazdy w Nieświeżu Łodzi i Dzikowie / Dlatego też P.P.S.zmuszona była przejść do rzeczowej opozycji względem Rządu, czyniąc to wcześniej,niż P.S.L. "Wyzwolenie". Dalej wskazywał poseł na zaistnienie nieuniknionego konfliktu pomiędzy Rządem i Sejmem, negował jednak możliwość zlikwidowania tego konfliktu drogą rozwiązania Sej-

./

mu na mocy pełnomocnictw przez P.Prezydenta twierdząco,że wybory do Sejmu odbędą się przypuszczalnie najwcześniej na wiosnę 1928 r. Wreszcie poseł Puźak zaznaczył że do tego czasu Marszałek Piłsudski zmuszony będzie wyjaśnić swój konkretny stosunek do postulatów pracujących mas / włościańskich i robotniczych / i,że P.P.S.konsekwentnie broni elementarnych zasad parlamentaryzmu pomijanych przez Rząd i obóz sanacyjny. Po referacie posła Puźaka zaaprobowano projekt OKW.P.P.S w sprawie utworzenia jednego O.K.R.dla wspomnianych wyżej dziewięciu powiatów. Do prezydjum OKR., którego siedzibę będzie Białystok,weszli: Przytuła prezes Muszyński - sekretarz i Marciniak - skarbnik który jednocześnie stanowią OKW.PPS.-

Ponadto do O.K.R.wchodzą delegaci po jednym z każdego Komitetu Powiatowego wybrani na plenarnych posiedzeniach tych Komitetów W ten sposób Województwo Białostockie podzielone zostało na dwa okręgi partyjne - Białystok / powiaty -białostocki sokólski bielski wołkowyski grodzieński wysoko-Mazowiecki suwalski augustowski i ostrowski / i Łomża / powiaty - łomżyński kolneński ostrołęcki i szczuczyński /.OKR.P.P.S.Suwałki został zlikwidowany.-

Odnośnie wyborów postanowiono: "Do wyborów do rad miejskich w Suwałkach,Grodnie i Białymstoku iść samodzielnie przy oparciu się o klasowe związki zawodowe,nie wykluczając możliwości utworzenia bloku wyborczego z organizacjami robotniczemi,jednakże w tym tylko wypadku,gdy stan posiadania P.P.S.w nowych przedstawicielstwach samorządowych zostanie odpowiednio zagwarantowany.-

W sprawie kampanji przedwyborczej do Sejmu zdecydowano że P.P.S.podejmie ją w ostatniej chwili od zaraz zaś przystąpi do likwidowania wpływów komunistów P.P.S.Lewicy i N.S.P.P.w tych ośrodkach robotniczych, gdzie wpływy te istnieją.-

W wolnych wnioskach przyjęto wnioski: wyrażenia votum zaufania Związków Parlamentarnemu P.S.i OKW.PPS. podjęcia przez P.P.S.skutecznej obrony zasad parlamentaryzmu oraz konsekwent-

/

nej walki o powiększenie zdobyczy socjalnych.-

Delegat Goszczyński, kolejarz z Wołkowyska zgłosił wniosek wysłania depeszy do Marszałka Piłsudskiego Sejmu Rafaja z wyrazami uznania za obronę autorytetu Sejmu.- Wniosek ten po burzliwej dyskucji upadł większością 8 głosów na 23 głosujących. / Własne /.-

- -.-.-.-.-.-.-.-.

a/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Kolneński :

Dnia 18.b.m.we wsi Mały Płock odbył się wiec R.S.Chłopskiego zwołany przez Rajmunda Dzisiewskiego sekretarza generalnego stronnictwa, który dowodził, że dzisiejsza nędza rolników jest bezpośrednim wynikiem ich błędu popełnionego przy wyborach do obecnego Sejmu.-

Następnie Dzisiewski przeciwstawiał niepopłatnej pracy ludności wiejskiej popłatne próżniactwo policji i urzędników państwowych, stwierdzał, że cały ciężar utrzymywania aparatu państwowego spada na chłopów, gdyż sfery posiadające odmawiają się od płacenia podatków wreszcie uzasadniał konieczność głosowania chłopów na listy R.S.Chłopskiego przy wyborach do Sejmu. Wywód Dzisiewskiego szerzej omawiał Stanisław Rybak instruktor stronnictwa. Wiec chroniony był przez specjalną bojówkę, zorganizowaną przez Dzisiewskiego a rekrutującą się z członków b.N.P.Ch ze wsi Rakowo. W czasie trwania wiecu pomocnik pisarza gminnego gm. Mały Płock, Gawlik uderzony został przez szeregowca Jana Chylińskiego z 33.p.p., stacjonowanego w Łomży za to, że zapytał Dzisiewskiego na czyj koszt przyjechał do Małego-Płocka w celu podburzania ludności. W sprawie tej Starosta zwrócił się do Dowództwa pułku.- Obecnych na wiecu - około 300 osób. / S.Pr.648 z dn.20.b.m./.-

/.

b/ Chrześcijańska Demokracja

Powiat Wyszko-Mazowiecki:

Dnia 11.b.m w Wyszkiem - Mazowieckiem odbył się zjazd powiatowy Ch.D. Przewodniczył Wyszkowski Józef przemawiali Kutyłowski z Litewki Leńczewski z Szczepietowa Korycki i Hryniewiecki z Łap i sekretarz generalny Ch.D.Chaciński z Warszawy. Na zjeździe wybrano Komitet organizacyjny do którego weszli- dr.Gerlach Hryniewiecki i Leńczewski. Komitet ten ma przygotować wybory do stałego Komitetu powiatowego Ch.D. w Wyszkiem - Mazowieckiem. Obecnych - około 40 osób. / S.616/ pf.z dn.20.b.m./.-

c/ Stronnictwo Chłopskie

Powiat Wołkowyski :

Dnia 15.b.m.odbył się w Świsłoczy wiec Stronnictwa Chłopskiego,zwołany przez Konibę Piotra z Białegostoku,który omawiał sprawę reformy rolnej,równomiernego rozłożenia podatków oraz świadczeń kościelnych. Wiec zakończono okrzykiem: "Niech żyje Marszałek Józef Piłsudski".- Obecnych o około 200 osób. / I.515/Pr. z dn.20.b.m./.-

Powiat Suwalski :

Dnia 11.b.m.odbyło się w Berżnikach zebranie członków miejscowego koła Stronnictwa Chłopskiego. Omawiano sprawy organizacyjne i szkolne. Na wniosek jednego z członków zdecydowano zaniechać wystąpień przeciw kościołowi by nie odstręczać ludności od Stronnictwa.- / S.712/Pr.z dnia 20.b.m./.-

Powiat Łomżyński :

Stronnictwo Chłopskie w powiecie prowadzi intensywną propagandę. Prawie do każdej wsi nadsyłana jest w znacznej ilości i bezpłatnie " Chłopska Sprawa."Działalność organizacyjna stronnictwa większych efektów dotychczas nie przynosi. / S.856/p.z dn.21.b.m./.-

Powiat Sokólski :

Dnia 18.b.m.w Sokółce odbyła się powiatowa konferencja

mężów zaufania st[illegible] pod przewodnictwem Kosiby Piotra kierownika sekretarjatu wojewódzkiego w Białymstoku. Omawiano sprawy organizacyjne, poruszano kwestję usunięcia inspektora samorządowego Nastaja i innych urzędników Wydziału Powiatowego Sejmiku, jako niewygodnych dla Stronnictwa oraz wybrano tymczasowy zarząd powiatowy S.Ch. w składzie: Tamiol Stanisław sołtys wsi Malewicze Dolne - prezes, Góra Edward - wiceprezes, Kundzewicz Władysław z Kobonji Sadek członek rady gminnej w Dąbrowie - skarbnik, Stelmaszuk Józef zam. w Sokółce - sekretarz.-

W okresie sprawozdawczym powstały koła lokalne Stronnictwa Chłopskiego w następujących wsiach gminy suchowolskiej. Kiersnówka - 40 członków, prezes - Mojżuk Wincenty, Horodnianka - 35 członków, prezes Gałażyk Jan, Ciemna - 30 członków, prezes Gudel Ignacy i Chmielniki - 23 członków / Zarządu nazwie nie wybrano/.- S.Pr.890 z dnia 10.b.m.-

d/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 11.b.m. we wsi Jabłoń Kościelna gm. Piekuty odbył się wiec posła Jankowskiego Józefa przy udziale około 300 osób. / S.616/pf. z dnia 20.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

III. Ruch wywrotowy.

Powiat Grodzieński :

Zewnętrznych przejawów działalności komunistycznej w Grodnie i powiecie nie notowano. W związku z wyborami do Rady Miejskiej w Grodnie OK.KPZB.Grodno dąży drogą agitacji w klasowych związkach zawodowych do utworzenia bloku lewicy robotniczej, który zgrupowałby elementy radykalne i komunizujące. Ponadto w powiecie zauważono przejawy akcji agitacyjnej komunistów (wśród b.członków hurtków B.W.R. Hromady. / S.1427/Pr. z dn.20.b.m./.-

/ .

28

Powiat Wołkowyski :

Na podstawie zgrupowanych uprzednio informacyj konfidencjonalnych w dniu 13.b.m.przystąpiono do likwidacji organizacyj komunistycznych w Mogilowcach Wasiewiczach,Krupach,Brantowcach,gminy łyskowskiej oraz podrejonu K.P.Z.B.w Mogilowcach. W toku prowadzonej likwidacji stwierdzono istnienie podrejonów kulańskiego i bereźnickiego w powiecie kosowskim Województwa Poleskiego. Aresztowani zostali poszukiwani od dłuższego czasu przez Komendę Powiat.P.P.w Wołkowysku za działalność komunistyczną 1 Jarmolik Michał, 2 Howiejko Wasyl, 3 Łatysz Filip z Krupy gm.Łysków którzy przyznali się do należenia do K.P.Z.B. i złożyli cenne dla dalszych dochodzeń zeznania. W dalszym etapie likwidacji zatrzymano: 1 Jarmolików Emiljana Aleksego, 3 Kuźmę Piotra, 4 Teodora i Jana, 5 Kozodoja, 6 Michała, 6 Obergana Łukasza, 7 Sawko Pawła, 8 Wieliczko Teodora, 8 Macewicza Pawła, 9 Łamaka Piotra, 10 Prusaka Wasyla, 11 Łatysza Daniłę, 12 Czypurko Antoniego i 13 Piaseckiego Szymona. Ustalono,że Jarmolik Michał posiada karabin partyjny,który odnaleziono oraz,że utrzymywał kontakt z Hejkisłem Wysockim ps. Mia a i Gabermanem Matysem ps. Grysza, którzy przez Lejbę Epsztejna ze Słonima nawiązali kontakt z O.K.K.P.Z.B. Baranowicze.Przeprowadzona na cmentarzu żydowskim w Różanie rewizja doprowadziła do przejęcia materjałów partyjnych i proklamacyj K.P.Z.B. Zatrzymani przekazani zostali z materjałami oskarżenia władzom sądowym.Obecnie zmierza dochodzenie do ustalenia kontaktu rejonu K.P.Z.B.w Różanie z likwidowanym podrejonem K.P.Z.B.w Mogilowcach.-

Dotychczas zatrzymano ogółem 50 osób,z tych władzom sądowym przekazano 31 osób. Zwolniono 16 osób i 3 osoby przekazano do dyspozycji organów bezpieczeństwa powiatu kosowskiego Województwa Poleskiego.-

Powiat Bielsk - Podlaski :

W wyniku dalszych dochodzeń likwidacyjnych odnośnie organizacyj komunistycznych w powiecie ustalono,iż działały organizacje K.P.Z.B.w Ciechanowcu,Brańsku,Boćkach,Milejczycach Kleszczelach,Drohiczynie n/B.,Mielniku,Siemiatyczach i Bielsku.-

Wymienione komórki podlegały organizacyjnie Rejonowe
Komitetowi K.P.Z.B.w Bielsku,na czele którego stali Golds
Moszko,Konowski Abram Szloma Rajbert Szyja i Gołąb Mordk
który zbiegł przed aresztowaniem do Wilna,gdzie został ar
towany i dostarczony w dniu 20.b.m.do Bielska,a następnie
przekazany Sędziemu Śledczemu.-

Według zeznań aresztowanych członków Komitetu rejono
ten ostatni był w kontakcie z O.K.K.P.Z.B.w Białymstoku s
otrzymywał instrukcje oraz literaturę.Przy tej sposobności
uzyskano częściowe informacje co do składu personalnego O
K.P.Z.B.Białystok. Otrzymano również informacje dotyczące
ganizacyj komunistycznych w pow.Wysoko-Mazowieckim i brzes

Jak z całokształtu dotychczasowych dochodzeń wynika,
prócz dotychczas aresztowanych liczba członków organizacyj
podległych komitetowi rejonowemu K.P.Z.B.w Bielsku dosięga
70 osób. Pozostają oni jeszcze na wolnej stopie do czasu z
powania potrzebnego materjału.-

Taktyka działalności K.P.Z.B.uległa zmianom w kierun
zakorzenienia się w organizacjach legalnych, zwłaszcza zwią
kach zawodowych o czem świadczy udział aresztowanego Szula
Kestina b.prezesa Związku pracowników przemysłu odzieżowego
w Bielsku w organizacji K.P.Z.B. U Kestina znaleziono obfit
materjał partyjny.-

Między różnego rodzaju broszurami odezwami,okólnikami
i t.p.odnalezionemi w czasie rewizji u aresztowanych znajdu
się również jedna broszura w języku polskim wydana przez po
Skrzypę,zatytułowana: "W sprawie preliminarza budżetowego n
1927/28 r.".-

Jak widać z dochodzeń zaszły pewne przesunięcia organi
cyjne między K.P.P.A.,K.P.Z.B. które spowodowały przyłączenie
b.dzielnicowej organizacji na terenie gminy Siemiatycze z je
kołami w Drohiczynie i Mielniku,podległą poprzednio O.K.K.P.
w Siedlcach do Rejonowego Komitetu K.P.Z.B.w Bielsku.-

Zmiany te jakoby spowodowane zostały utratą kontaktu
z Siedlcami co wywołało przyłączenie wspomnianych orga[illegible]acyj

do komitetu rejonowego K.P.Z.B.w Bielsku i wyłączenie z pod bezpośredniego wpływu K.P.P.- / S.Pr.1263 z dnia 21.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

IV. Ruch zawodowy.

Powiat Grodzieński :

Dnia 15.b.m.odbyły się w Grodnie zebrania członków Zw. Zawod.Pracowników Instytucji Użyteczności Publicznej i Zw.Zaw. Kolejarzy w sprawie wyborów.Obrady odbywały się w atmosferze przychylności względem P.P.S. Uchwał nie powzięto.Obecnych około 150 osób.-

Na dzień 25.b.m.zwołany został do Grodna Okręgowy Zjazd delegatów Zw.Zawod.Robotników Rolnych,który odbędzie się prawdopodobnie przy udziale posła Kwapińskiego.-

Rozpoczęta w gminie Łaszańskiej akcja organizacyjna robotników rolnych na rzecz Chrześcijańskiego Zw.Zawod.Robotn. Rolnych przez instruktora tegoż związku Kosteckiego Aleksandra skończyła się kompletnem niepowodzeniem. / S.1427/Pr.z dn. 20.b.m./.-

Powiat Wołkowyski :

Dnia 18.b.m.odbyło się w Wołkowysku zebranie Zw.Zawod. Robotników Przemysłu Spożywczego,na którem został ostatecznie zlikwidowany zatarg pomiędzy robotnikami piekarskimi i właścicielami piekarń. Warunki ostatnich robotnicy przyjęli.-

Delegat Centrali Zw.Zawod.Robt.Przem.Odzieżowego,B.Pejsachowicz z Warszawy wygłosił dnia 16.b.m.w Wołkowysku odczyt n.t." Dzieje ruchu robotniczego w Polsce wśród mas żydowskich" Prelegent wyjaśniał,że "Bund" jest jedną z najsilniejszych partyj politycznych w Polsce i że stoi ona na gruncie bezwzględnej opozycji do komunistów. / S.515/Pr.z dn.20.b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 17.b.m.w Wysokiem - Mazowieckiem odbyło się w sprawach organizacyjnych zebranie członków lokalnego oddziału Zw.

/

Rzemieślników Żydowskich. Referował Samuel Wilenczyk z Białegostoku. Obecnych około 30 osób. / S.616/pf. z dn. 20.b.m./.-

Powiat Augustowski :

Dnia 18.b.m. odbyło się w Augustowie zebranie Zw. Spożywczego, zwołane przez Wąsika delegata Zarządu Głównego Związku w Warszawie. Omawiano sprawy organizacyjne, ośmiogodzinnego dnia pracy, zaprzestania pracy nocnej i akordowej. Prelegent zarzucał zebranym / 30 osób / brak spoistości związkowej i słabe zainteresowanie się sprawami związku. / S.685/p.z dn. 21.b.m./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 11.b.m. w Czarnej Wsi odbyło się walne zebranie członków miejscowego oddziału Zw. Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego. Przewodniczył Sulczyński Stanisław, na którego wniosek wybrano Okroja Józefa, Sulczyńskiego Stanisława Krasińskiego Władysława, Zynela Józefa i Kozłowskiego Antoniego jako delegatów na okręgową konferencję delegatów Zw. Zawod. Robotników Przemysłu Drzewnego, zwołaną na dzień 25 b.m. do Białegostoku. Pozatem uchwalono domagać się u władz właściwych przeniesienia Czajkowskiego dyrektora tartaków państwowych w Czarnej - Wsi Pekszyńskiego sekretarza Zarządu tartaków i Powałowa, kierownika tartaków, którym zarzucane jest nieodpowiednie obchodzenie się z robotnikami. Obecnych na zebraniu około 150 osób.-

Dnia 12.b.m. w Waliłach, gm. Gródek odbyło się organizacyjne zebranie lokalnego oddziału Zw. Zawod. Robotników Przemysłu Drzewnego, zwołane przez Muszyńskiego sekretarza OKR. PPS. Białystok. Na członków oddziału zapisało się 38 osób.-

Dnia 14.b.m. w Białymstoku odbyło się pod przewodnictwem Korbuta zebranie Chrześcijańskiego Związku Zaw. Robotników Przemysłu Tytoniowego. Omawiano sprawę podwyżki płac i przyznania robotnikom fabryki tytoniowej jednorazowego zasiłku pieniężnego. W tej sprawie przewodniczący Korbut odczytał pismo Centrali Chrześć. Zjednoczenia Zawodowego w Warszawie

/.

30

powiadamiające, że sprawa stałej podwyżki stanęła na martwym punkcie zaś jednorazowy zasiłek robotnicy tytoniowej fabryki otrzymają identycznie jak wszyscy urzędnicy i funkcjonarjuszeń państwowi.-

Pozatem wybrano Jeziora Józefa i Harasimowicza Józefa na delegatów do Okręgowej Rady Chrześcijańskich Zw. Zawod. w Białymstoku oraz uchwalono przesłać do Dyrekcji Monopolu Tytoniowego w Warszawie memorjał w sprawie podwyżki płac dla krajaczy i zakazu przenoszenia robotnic z jednego działu do drugiego. Obecnych 59 osób. / S.1461/p. z dnia 21 b.m./ -

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

V. Kryzys w przemyśle bezrobocie strajki

Powiat Grodzieński :

Fabryka zapałczana "Marjos" w Grodnie po ukończeniu remontu w dniach najbliższych ma być uruchomiona. Zarząd fabryki otrzymał polecenie od Dyrekcji Spółki w Warszawie, by nie przyjmować do pracy 24 robotników oddziału maczalnego i nasypalnego, którzy strajkują od dnia 27.VII b.r. o podwyżkę płac. Na ich miejsce przyjęci być mają nowi robotnicy, wobec czego ekscesy przy uruchamianiu fabryki nie są wykluczone.- Odpowiednie zarządzenia zostały wydane.-

Zatarg pomiędzy Magistratem i Zw.Zaw.Pracowników Instytucyj Użyteczności Publicznej w Grodnie na tle sprawy strażaka Sawko powstały uważać należy za zlikwidowany gdyż ogół pracowników miejskich nie zamierza poprzeć na drodze strajku żądań Związku.-

Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z dnia 19.b.m. przedstawia się następująco: w Grodnie bezrobotnych metalowców 30, robotników budowlanych 7, niewykwalifikowanych 195, wykwalifikowanych 291, przemysłu chemicznego 72, pracowników umysłowych 68, razem 665 bezrobotnych, w Krynkach 13 bezrobotnych ogółem w powiecie 678 bezrobotnych. Z zasiłków korzysta z akcji ustawowej 92 osoby, z akcji doraźnej 27 osób. / S.Pr.1427 z dn.20.b.m./.-

Powiat Kolneński :

W dniu 19.b.m. wyjechało z powiatu w drodze legalnej 80 osób na roboty sezonowe do Prus Wschodnich / S.Pr.648 z dn.20.b.m./.-

Powiat Augustowski:

Bezrobotnych w powiecie 14, w tem jeden pracownik umysłowy wszyscy uprawnieni do otrzymywania zapomóg. W związku z zawieszeniem pracy w zakładach drzewnych w Lipowcu z dniem 1.X.b.r. liczba bezrobotnych w powiecie wzrośnie do 300. Również w najbliższym czasie unieruchomiony zostanie tartak "Neta", zatrudniający przeszło 50 robotników.

W obu wypadkach przyczyną unieruchomienia zakładów jest brak surowca. / S.685/p.z dnia 21.b.m./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 19.b.m. robotnicy działu ekspedycyjnego na stacji Białystok odmówili przyjęcia wypłacanej im należności zarobkowej motywując odmowę swą tem że domagają się 100 % podwyżki zarobków i są pewni uwzględnienia ich żądań przez Dyrekcję P.K.P.w Wilnie. Wobec tego że wśród wspomnianych robotników istnieją tendencje wywołania strajku i że w tym wypadku zostaliby oni poparci przez robotników oddziałów ruchu, mechanicznego i drogowego całego węzła białostockiego zwróciłem się w tej sprawie do Dyrekcji Kolei w Wilnie i wydałem odpowiednie zarządzenia Staroście w Białymstoku.

Dnia 20.b.m.w Białymstoku zastrajkowali pracownicy fryzjerscy,którzy domagają się 10% podwyżki dotychczasowego wynagrodzenia. Właściciele zakładów fryzjerskich godzą się dotąd na 5 % podwyżki. Przebieg Strajku spokojny.-

Dnia 16.b.m. unieruchomiona została w Białymstoku z powodu braku zamówień fabryka sukna Nowika,zatrudniająca 223 robotników. / S.1461/p.z dnia 21.b.m./.-

Powiat Sokólski:

Dnia 18.b.m.na zebraniu walnem członków oddziału

/ .

31

Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Skórzanego-zdecydowano poprzeć materjalnie 50 strajkujących robotników garbarni " Sztejn i Saturman " w Sokółce,by zapewnić im w ten sposób możność uzyskania żądanej 25% podwyżki stawek zarobkowych. Omawiany strajk trwa od dnia 7.b.m. / S.Pr.890 z dnia 20.bm./.

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VI. Sprawy samorządowe.

Powiat Grodziński.

Dnia 14 b.m. odbyła się w związku z wyborami do Rady Miejskiej w Grodnie konferencja członków miejscowego oddziału Związku Ludowo-Narodowego przy udziale posłów dr.Batora Bolesława i Zajączkowskiego Bolesława, z których pierwszy podniósł polepszenie się sytuacji politycznej i gospodarczej kraju oraz podkreślał, że nieotrzymanie spodziewanej pożyczki amerykańskiej przez Polskę wywołało wśród społeczeństwa szkodliwą psychozę zdenerwowania. Poseł Zajączkowski zobrazował niebezpieczeństwo krajowi zagrażające ze strony wzrastającego stale ruchu wywrotowego, czego dowodu upatrywał w wynikach wyborów do przedstawicielstw samorządowych, oraz dowodził, że tylko skonsolidowanie się społeczeństwa polskiego pod sztandarami Zw.Lud.Nar. może zapewnić Polsce bezpieczeństwo wewnętrzne. Obecnych na konferencji około 50 osób.-

Dnia 17 b.m. odbyły się dwa przedwyborcze wiece "Bundu" w Grodnie. Na pierwszym przemawiać mieli Ryba Rafael, Rosjański, Owsiej, Lewin Icko i Tryszewski. Na wiec przybyło około 600 osób. W chwili, gdy przemawiać zaczął Ryba Rafael, zgromadzona na sali opozycja Polskiej Sjonistów /Lewicy/ i komunistów rozpoczęła do tego stopnia hałaśliwą obstrukcję, że, ażeby zapobiec możliwym awanturom, obecni na wiecu funkcjonarjusze policji w myśl obowiązujących przepisów wiec rozwiązali.-

Na drugi wiec "Bundu" przybyło około 40 osób. Przewodniczył Ryba Rafael, przemawiał Jelin Abram z Białegostoku. Po skreśleniu sytuacji ekonomicznej i politycznej w kraju wzywał on zebranych do podjęcia intensywnej agitacji wyborczej na rzecz "Bundu".

Okręgowa Rada Chrześcijańskich Związków Zawodowych zwołała dnia 18 b.m. dwa wiece przedwyborcze na przedmieściach Grodna. Na pierwszym przemawiali: Majewski, Jastrzębski i Twardowski, działacze Ch.D. Mówcy nawoływali zebranych w liczbie około 250 osób do głosowania na listę Bezpartyjnego Chrześcijań-

32

skiego Komitetu /Bloku/ Wyborczego. Ponadto na wiecu uchwalono rezolucję, domagającą się od Rady Miejskiej większego zainteresowania się potrzebami przedmieść.-

Na drugi wiec przybyło 35 robotników, członków Zw.Zaw. Zjednoczonych Hut Szklanych. Przewodniczył Chabrowski Antoni, na którego wniosek wybrano komitet porozumiewawczy w składzie: Chabrowski, Sokołowski, Ptaszkowski. Zadaniem komitetu będzie osiągnięcie porozumienia z Bezpartyjnym Chrześć.Komitetem Wyb. co do przyznania mandatów robotnikom huty szklanej.-

Kolonja rosyjska na zebraniu w dniu 18 b.m. wyłoniła Rosyjski Komitet Wyborczy, do którego weszli: Bajraszewski, Malkiewicz, Dulewicz i Aplewicz.-

Żydowskie Związki - Zw.Właścicieli Nieruchomości i Związek Drobnych Kupców na odbytych w ub.tygodniu zebraniach opowiedziały się po stronie Narodowego Bloku Żydowskiego.Nie jest to jednakże definitywnie określone ich stanowisko wyborcze. W chwili obecnej istnieją następujące bloki wyborcze do Rady Miejskiej:

1/ Bezpartyjny Chrześcijański Komitet Wyborczy: Dr.Wolański, zast.lek.pow. prezes, Doroszkiewicz Maurycy- wiceprezes /urzędnik/, Taraszkiewicz Konstanty, kupiec - skarbnik, Sawicki Adam - wicepreszydent m.Grodna, Twardowski, kolejarz - sekretarz, Majewski Aleksander, sekretarz Okręgowej Rady Chrześć.Zw.Zaw.-

Blok jednoczy Ch.Dę, Zw.Lud.Narod., związki chrześcijańskie i część elementów bezpartyjnych.-

2/ Polski Blok Demokratyczny /Obywatelski Komitet Odrodzenia Gospodarczego m.Grodna/, na którego czele stoją: Chojnowski Piotr, sędzia, Łaszkiewicz, poseł, Biegański, dyrektor gimnazjum Chrzanowski, urzędnik państwowy, Strzyński, urzędnik pocztowy, Starzewski,kupiec, Hegier przedstawiciel ewangielickiej gminy wyznaniowej, Jurkiewicz, przedstawiciel cechów.-

3/ Narodowy Blok Żydowski, grupujący prawych sjonistów,

Związek Kupców i związek Drobnych Kupców Żydowskich.-

4/ Grupa "Bundu", reprezentowana przez Rybę Rafaela, Rosjańskiego Owsieja, Lewina Icko, Fryszowskiego.-

5/ P.P.S. i Klasowe Związki Zawodowe, oraz grupy: ro ska, białoruskie i Związku Właścicieli Nieruchomości. Ost posiada dotąd własny Komitet wyborczy w składzie: Rusata, kienazy, Eli Załucki, dr.Zadaj, dr.Gorzański, Chmilewicki, Wajnsztejn, Goniądzki, Szylinger, Bana i Chon. Prawdopodo nie pójdzie jednak ona do wyborów samodzielnie: chrześcjan pójdą do Polskiego Bloku Demokratycznego, żydzi zaś do Naro dowego Bloku Żydowskiego.-

Grupa rosyjska według wszelkiego prawdopodobieństwa we dzie do Polskiego Bloku Demokratycznego. Niejasne dotąd jest stanowisko białorusinów. Blok Białorusinów Niezależnych, któ rego prezes Korowaj Michał, urzędnik pocztowy aresztowany zo stał pod zarzutem kradzieży 17 tys. zł. z ambulansu pocztow /vide sy. sprawozdanie tygodniowe Nr.22/, nieprzedstawiający większej siły wyborczej, przejdzie niewątpliwie do Polskiego Bloku Demokratycznego /grupa posła Łaszkiewicza/. Białoruski Blok Narodowy, subwencjonowany znikomo przez Białoruski Zwi zek Włościański /poseł Jaremicz/ oraz grupa białorusinów z Szkoły Białoruskiej dotychczas pozostają na rozdrożu.-

Część b. hromadowców, PPS Lewica i Poalej Sjon Lewica dążą do utworzenia Bloku Lewicy Robotniczej.-

Na odbytem w dniu 16 b.m. posiedzeniu organizacyjnem Sejmiku Grodzieńskiego wybrany został Wydział Powiatowy, do którego weszli: Ciećko Grzegorz z gm.Skidelskiej /BWRHr./, Dużej Stefan z gm.hołyńskiej /BWRH/, Zdanowicz M-aksym, białorusin, z gm.mostowickiej, Kazimierczyk Wincenty /Partja Pracy/ z gm.hożańskiej, polak, Szkuta Jan, białorusin z gminy łaszańskiej i Siedzieniewski Józef /bezpartyjny/ z gminy gudziewickiej. Przepadły czołowe kandydatury - M.de Lacy'ego, posła Łaszkiewicza, A.Majewskiego /Ch.D./, L.Bąkowskiego /Zw.Napraw Rzeczypospolitej/. Wynik wyborów do Wydziału Powiatowego, do

33

którego nie wszedł ani jeden inteligent, społeczeństwo uważa za klęskę posiedzenia polskiego, poniesioną wskutek niesłychanych dynowania akcji i wzajemnego zwalczania się grup M.de Lacy'ego, posła Laszkiewicza i A.Majewskiego. Na omawianem wyżej posiedzeniu Sejmiku Truś Michał z gminy Jeziory postawił wniosek, ażeby protokuły posiedzeń Sejmiku były pisane w języku polskim i białoruskim. Wniosek ten przez przewodniczącego został odrzucony.-/S. 1427/Pr.z dnia 20 b.m. własn./.-

Powiat Białostocki.

O.K."Bundu" w Białymstoku postanowił rozpocząć szeroką kampanję w sprawie rozwiązania Rady Miejskiej. Dla nastrojów ludności żydowskiej odnośnie wyborów do Rady Miejskiej w Białymstoku charakterystyczny jest art. "Das Naje Lebn Nr.218" z dnia 19 b.m. następującej treści: Niebezpieczeństwo żydowskie zostało zdowodnione i wybory do Rady miejskiej już się nie odbędą. Według ostatnich wiadomości, pochodzących z autentycznych źródeł, wybory do Rady miejskiej zostały odroczone, t.zn. żadnych wyborów nie będzie.-

Jak nas informują, powien tutejszy polityk, który często jeździ do Warszawy, miał możność "przekonać" kogo trzeba było, że w Białymstoku sytuacja jest "groźna". Żydów jest tu 70 - 80 procent /taki duży procent przyrostu.../, spośród nich wejdzie pokaźna ilość radnych z "ulicy", pozostali będą żydowscy "czynowniki", a Polacy znikną w mniejszości. Rezultatem tego będzie, że zamiast 4 pracowników żydów w Magistracie, obejmą żydzi najlepsze stanowiska oraz kierować będą miejską gospodarką. Jeżeli wyasygnuje się miljon złotych na szkolnictwo polskie, zażądają żydzi 3 miljony na swoje szkoły i tak samo względem wszystkich instytucyj. W ten oto sposób udało mu się dowieść, jak straszne jest niebezpieczeństwo. Wybory będą już odroczone do nowej ordynacji, która drogą systemu kurjalnego odwróciła niebezpieczeństwo żydowskie.-

Na dzień 24 b.m. zapowiedziane zostały w Białymstoku dwa wiece "Bundu", którymi "Bund" rozpocznie wspomnianą wyżej kampanję o rozwiązanie Rady Miejskiej /S.1461/Pr. z dnia 21bm. i własne/.-

Powiat Łomżyński.

Wnioskując z dotychczasowego przebiegu kampanji wyborczej do Rady Miejskiej w Łomży, należy przypuszczać, że utworzone zostaną dwa bloki wyborcze polskie: chrześcijańsko-narodowy, który obejmie Ch.D., Związek Ludowo-Narodowy i organizacje społeczne, pozostające pod wpływami stronnictw prawicy, i demokratyczny, w którego skład wejdą - PPS, Klasowe związki zawodowe, związek urzędników poczt i telegrafów i Związek P.Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Utworzenie przez PPS Lewicę i elementy komunizujące wyborczego bloku lewicy robotniczej jest spodziewane.-

Dnia 12 b.m. odbyło się przedwyborcze zebranie Zw.Lud.Naw. i Ch.D.Przemawiali poseł Bielicki, adwokaci Ryntfjejsz i Winnicki, dr.Swiderski, geometra Dubois, rolnik Bronowicz i ks. proboszcz Rostkowski, którzy omawiali hasła z jakiemi bloki Ch.D. i Zw.Lud. idzie do wyborów. Hasła te są następujące: 1/ stać w obronie polskości miasta, 2/ przeprowadzić w mieście Łomży wodociągi i kanalizację, 3/ popierać rękodzielczość, drobny handel i przemysł, 4/ roztoczyć opiekę nad ludźmi najbiedniejszymi i ochronami i nieść im pomoc materjalną, 5/ prowadzić walkę z bezrobociem, 6/ budować domy dla najbiedniejszej ludności m.Łomży i 7/ skomasowanie gruntów miejskich. Obecnych na wiecu około 200 osób.-

Dnia 17 b.m. odbył się przy udziale około 300 osób przedwyborczy wiec "Bundu". Przemawiali Lewin Lejzor z Warszawy oraz Gajst Pinches, Zamiatyn Jakób, Pesesorski Mordko i R-ozenthal z Łomży. M. in. podkreślili oni, że radni żydowscy w rozwiązanej radzie ulegli byli całkowicie radnym polskim. Opozycja komunistyczna /Brammon Icek, Olach Enon - przywódcy/ usiłowała wiec zerwać, jednak bezskutecznie.-

Na wiecu PPS w dniu 18 b.m., na którym przemawiali Dr.Ozanecki i Dąbrowski Stanisław, określono zadania, jakie PPS w nowej Radzie zdecydowana jest konsekwentnie wypełnić oraz sformułowano hasła z jakiemi PPS idzie do wyborów /kanalizacja, budowa domu ludowego, założenie ochronek dla dzieci najbiedniejszej ludności, walka ze stale wzrastającym nierządem/. Opozycja komunistyczna i PPS Lewicy, której przewodzili Brzeczawski Walenty, Gordon Abram i Lusiński Józef, domagała się udzielenia głosu Sokorskiemu Włodzimierzowi, na co prezydium wiecu odpowiedziało odmownie.

Dnia 17 b.m. odbył się wiec przedwyborczy Posłej Stronnictwa Prawicy przy udziale ponad 300 osób. Przemawiali Lew Icek, radny m.st.Warszawy, Bramson Aizyk i Finkelsztejn. Pierwszy poddał drobiazgowej krytyce działalność rozwiązanej Rady, podnosząc zaniedbanie szkolnictwa, zaprzepaszczenie miasta pod względem sanitarnym i t.p. i wskazywał, że jedynie przedstawicielstwa samorządowe a większościę socjalistyczne są organami twórczymi, czego dowiodła socjalistyczna Rada w Wiedniu. Przemówienie Bramsona i Finkelsztejna nosiły charakter porachunków partyjnych z poszczególnymi członkami rozwiązanej Rady Miejskiej.

Powiat Kolneński.

Dnia 18 b.m. odbyły się wybory wójta i rady gminnej w gm.Rogienice. Do Rady weszli: Ludwik Kisielnicki, ziemianin i Helwig, kierownik zakładu doświadczalnego w Kisielnicy /S.Pr. 649 z dnia 20 b.m./.

Powiat Wołkowyski.

Dnia 18 b.m. w Wołkowysku odbyło się zebranie rolników i mieszczan w sprawie samorządu miejskiego. Przewodniczył Antoni Kołonowski, przemawiali Stanisław Pietrzycki, Piotr Druzyna i wicegubernator Wasilewski. Na zebraniu tem powołano Antoniego Kołonowskiego, Konstantego Staniewicza, Konstantego Łojko, Wincentego Przyłęcia, Augustyna Ignatowicza, Bolesława

Turowicza, Pawła Łojko, Leopolda Jezierskiego, Jana Botwicza, Jana Stasiewicza, Jana Gołgowskiego, Ksawerego Szczepko, Józefa Dylikowskiego, Stanisława Pietrzyckiego i Marcina Gołgowskiego do Komitetu Nadzorczego, któremu powierzono sprawowanie kontroli nad działalnością nowej Rady Miejskiej m. Wołkowyska /S.515/Pr.z dnia 20 b.m./.-

Powiat Suwalski.

Dnia 17 b.m. odbyło się w Suwałkach przedwyborcze zebranie urzędników państwowych /40 osób/, na którem zdecydowano o kandydaturach mających zyskać poparcie zebranych. Dnia 18 b.m. oddział ZZK postanowił wysunąć do Rady Miejskiej kandydaturę Aleksandra Michalewicza, zawiadowcy stacji.-

Dnia 18 b.m. odbył się przedwyborczy wiec PPS przy udziale około 300 osób.-Przemawiali wiceprezydent miasta Gałaj Wawrzyniec i Nowicki Stanisław, technik budowlany. Obaj nawoływali zebranych do poparcia PPS, która w nowej Radzie będzie reprezentowała kierunek racjonalnej gospodarki miejskiej. Na dzień 25 b.m. zapowiedziany jest wiec przedwyborczy PPS i klasowych związków zawodowych, które do tego czasu ustalą listę kandydatów do Rady. Wreszcie dnia 18 b.m. odbyło się przedwyborcze zebranie Zw.Rolników m.Suwałk, na którem postanowiono głosować na listę P.S.L. "Wyzwolenie". /S.712/Pr.z dnia 20 b.m.

VII. Ruch społeczny.

Powiat Białostocki.

Dnia 18 b.m. w sali Sokoła w Białymstoku staraniem miejscowego Koła Narodowej Organizacji Kobiet wygłosiły referaty o charakterze wybitnie politycznym Senatorka Szebeko Józefa i działaczka N.O.K. z Krakowa, nauczycielka Demelówna. W 1/2 godzinnem przemówieniu Sen.Szebeko poruszała szereg spraw politycznych, stosunek Rządu do Sejmu i odwrotnie, sprawę gen. Zagórskiego, nazywając ją skandalem wagi państwowej itp. Szczególnie występowała senatorka przeciwko posunięciom Rządu w sprawie szkolnictwa na Wołyniu /zarządzenia P.Ministra Dobruckiego

35

zmierzającem według jej przekonania do zmniejszenia narodowego stanu posiadania na tych ziemiach Rzeczypospolitej, gdzie nawet zaborcy nie ważyli się tego stanu pomniejszać. Ponadto senatorka skrzętnie program pracy klubu Sejmowego Zw.Lud.Nar. zadania przed N.O.K. widniejące. Obecnych około 40 osób/własne

Powiat Ostrołęcki.-

Dnia 12 b.m. profesor Uniwersytetu S.B. Stanisław Pollamiut wygłosił w Ostrołęce odczyt p.t. "Charakterystyka twórczości Słowackiego jako człowieka i poety". Prelegent zobrazował rolę Wilna i Krakowa w walce z zaborcami o nietykalność kultury narodowej /S.488/p. z dnia 21 b.m./.

VIII. Ruch narodowościowy.

a/ Białoruski.

Powiat Grodzieński.

Staje się coraz widoczniejszem, że radni białorusini prawie we wszystkich gminach powiatu będą starali się wykorzystać obecność swą w przedstawicielstwach samorządowych dla ruchu białoruskiego, którego przejawy są przedmiotem specjalnej obserwacji ze strony organów bezpieczeństwa. Radni białorusini w gminach berestowickiej i bołyńskiej rozpoczęli już na gruncie rad gminnych akcję na rzecz Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Dnia 12 b.m. odbyło się w Grodnie walne zebranie członków lokalnego hurtka Tw. Szkoły Białoruskiej. Na zebraniu tem uchwalono dążyć do wystawienia samodzielnej listy kandydatów do Rady Miejskiej; czołowymi kandydatami której będą Balicki Józef i Kułakowski Dymitr, b.prezes i sekretarz Komitetu Powiatowego BWRHromady w Grodnie. Obecnych na zebraniu około 30 osób.-

Dnia 13 b.m. we wsi Aleksycze, gm.Brzostowica Mała miejscowy hurtek Towarzystwa Szkoły Białoruskiej zamierzał urządzić zebranie swych członków, na które przybył z Grodna instruktor

Balicki Józef. Zebranie nie odbyło się wobec niedzielenia przez Starostwo zezwolenia.-

Hurtek Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Jakóbowicach, gminy borsztańskiej zwołał dnia 4 b.m. nielegalne zebranie organizacyjne. Przewodniczył Worobiej Maciej. Do Zarządu hurtka wybrano: Worobieja Macieja, podejrzanego o należenie do K.P.Z.B.- prezes, Stasiukiewicza Aleksandra, sekretarz, Magiczego Aleksandra - skarbnik, Worobieja Jana - kierownik biblioteki. Winnych urządzenia zebrania, pomimo pisemnej odmowy Starostwa, pociągnięto do odpowiedzialności sądowej.

W ostatnich dniach stwierdzono objawy nielegalnej emigracji młodzieży białoruskiej do Rosji Sowieckiej. W końcu sierpnia r.b. zbiegli do Mińska z wsi Szczepanie Michał Nikita i Sergjusz Kuroczko, obaj poszlakowani o należenie do K.P.Z.B. Dochodzenia w tej sprawie wdrożono. /S.1427/Pr./.

b/ żydowski.-

Powiat Szczuczyński.

Dnia 17 b.m. w Grajewie odbył się odczyt z inicjatywy bibljoteki im. "Peretza" p.t. "Mozyer i Słuchaj sukcia", wygłoszony przez Mordchaja Stryjewa z Grajewa /S.543/P. z dnia 20 b.m.

Powiat Kolneński.

Dnia 12 b.m. sjonista Joel Mosthaum z Warszawy wygłosił w Jedwabnem odczyt n.t. "Mąż i żona w czasach dawniejszych i obecnych".-

Dnia 14 b.m. w Kolnie powstał oddział Poalej Sjon Prawicy, którego zarząd stanowią Wygdor Ajzenfeld, Bajnus Jeleniewicz i Szloma Dembowicz /S.Pr.649 z dnia 20 b.m./.

Powiat Suwalski.

Dnia 16 b.m. sjonista Z.Frydman wygłosił w Suwałkach odczyt n.t. "Narodowe osobliwości w ruchu społecznym" traktujący kwestję rozwoju ludzkości od stanu pierwotnego ze szczególnym naciskiem na dążenie do wyrównania różnic klasowych i

36

stanowych. Prelegent negował możliwość różnowiernego podziału bogactw naturalnych t.j. słuszność socjalnej zasady równości /S.712/Pr. z dnia 20 b.m./.

Powiat Bielsk Podlaski.

W m.Ciechanowcu organizuje się oddział Żydowskiego Związku Robotniczego "Siła". Organizatorami Oddziału są Judko Blomenbaum, Dawid Warner, Jankiew Drobczyk, Abram Londyński, Judel Elkies i Szloma Blumenstejn /S.Pr.1253 z dnia 21 b.m./.

Powiat Białostocki.

W dniu 17 b.m. w Białymstoku odbyło się zebranie Tw. Rozpowszechniania Oświaty wśród żydów. O znaczeniu i działalności Towarzystwa przemawiali Cyphin i Szwiw. Następnie odbyły się wybory do Zarządu Towarzystwa, do którego weszli: Zylber Mojżesz, Chorowski Izrael, Fejsztyn Abram, Sokół Jakób, Fryl Izrael, Cyphin Michael, Szwiw Mojżesz, Goldemberg Mojżesz, Cerlin Mordchej, Bekier Izrael i Potocki Abram. Obecnych około 70 osób.

Dnia 17 b.m. sjonista Rawicz Mełoni wygłosił w Białymstoku odczyt n.t. "Czy Szołem Asz jest największym poetą żydowskim".

Dnia 18 b.m. na ogólnem zebraniu Towarzystwa Ochrony Zdrowia "Oz." w Białymstoku wybrany został na dyrektora Towarzystwa dr.Alpern. /S.1461/p. z dnia 21 b.m./.

-----oooOooo-----

IX. R ó ż n e :

a/ Prasa :

W dniu 14.b.m.przestał wychodzić " Dziennik Suwalski", natomiast tamże dnia 16.b.m.wyszedł pierwszy numer czasopisma "A.B.C. Ziemi Suwalskiej", uzależnionego redakcyjnie od A.B.C. warszawskiego. ABC Ziemi Suwalskiej jest organem Ch.D. / Redaktorem jest Czesław Lutostański adwokat, wydawcą Maciejewski Stanisław emeryt. / Starostwo /.-

b/ Szpiegostwo :

Powiat Suwalski :

Zgrupowano materjał dowodowy w sprawie byłych członków organizacji szaulisów litewskich w gminach Sejny i Andrzejewo. Sprawa przekazana zostanie władzom prokuratorskim.-

Dnia 17.b.m.z polecenia władz sądowych osadzony został w więzieniu Jerzy Chałkowski pozostający pod śledztwem jako oskarżony o szpiegostwo i przebywający dotąd na wolności. / vide syt.sprawozdanie tygodniowe Nr 20 i 21 / - Starostwo.

c/ Wymyt koni :

W gminach Kadaryszki i Wiżajny ujawniono bandę koniokradów trudniącą się wymytem koni do Litwy. Dalsze dochodzenie trwa. / S.712 z dn.20 bm./.-

d/ Wyroki sądowe.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 19.b.m.skazany został za działalność antypaństwową na 1 rok twierdzy Saciuk Piotr,b.członek N.P.Ch. oskarżony z art.129 cz.III K.K. Współoskarżeni Urbanowicz i Krupiński zostali uniewinnieni. / S.685/p.z dnia 21.b.m./.-

e/ Ruch wyznaniowy.

Powiat Sokólski:

W dniach 14, 15 i 16 b.m.ks.Leonobrodzki /obrządku

/

37

grecko katolickiego/ wygłosił w Sokółce w języku rosyjskim cykl odczytów / Bolszewja.- Golgota chrześcijaństwa; Współcześni męczennicy za wiarę, psychologja katów czerezwyczajki. Prelegent zobrazował prześladowanie duchowieństwa i religji w Rosji Sowieckiej, dowodząc, że prześladowanie to jest dziełem żydów, mszczących się w ten sposób za swe upośledzenie w Rosji przedrewolucyjnej. / S.Pr.890 z dnia 20.b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 18.b.m. ks.biskup Łukomski dokonał uroczystej konsekracji kościoła w Łapach oraz poświęcenia dzwonów kościelnych w Płonce Kościelnej.-

f/ Sprawy graniczne.

Powiat Suwalski :

W czerwcu r.b. władze litewskie odmówiły zawizowania siedmiu przepustek rolnych, wydanych przez Starostwo w Suwałkach mieszkańcom wsi Kalety, gminy Giby, posiadającym po stronie litewskiej grunta.-

Po otrzymaniu o tem informacji z Dowództwa 24 Baonu KOP. dnia 8/VII.r.b. zwróciłem się doń z prośbą o porozumienie się w tej sprawie z naczelnikiem właściwego litewskiego odcinka granicznego i uprzedzenie go, że niezawizowanie tych przepustek pociągnie za sobą cofnięcie na tymże odcinku granicznym wszystkich udzielonych przez Starostwo posiadaczom przepustek rolnych litewskich.-

Interwencja ta pożądanego wyniku nie dała, władze litewskie bowiem twierdzą, że ziemia, którą choć uprawiać wyżej wspomniani gospodarze z Kalet, do nich nie należy. Twierdzeniu temu zadaje kłam ten fakt, iż wymienieni płacą litwinom podatki i na dowód tego mają pokwitowanie wójta litewskiej gminy Kopciowo.-

Na uprzedzenie, że w razie niezawizowania przepustek, o których tu mowa, będą cofnięte nasze wizy, naczelnik lit. odcinka granicznego oświadczył, że dla niego to będzie lepiej, bo zwolni go od pracy i że władze litewskie granicę tam też zamkną.-

/.

W związku z tem i ukończeniem pilnych robót w polu Starostwo Suwalskie zwróciło się do Dowództwa 24 Baonu K.O.P. z prośbą o wycofanie ze tegoż Starostwa na litewskich przepustkach rolnych na odcinku Kalet i nieprzepuszczania ich posiadaczy na naszą stronę przy wyjaśnieniu na ewentualne ich reklamacje,powodów tego zarządzenia.- / BP. 4888 /.-

-.-.-.-.-

g/ Ważniejsze wydarzenia.

Powiat Szczuczyński :

W nocy z dnia 13.b.m.w gminie Grabowo zabity został przez Straż Celną przemytnik Dzięgielewski ze wsi Kurtki gm.Grabowo. / S.543/p.z dnia 20.b.m./.-

Powiat Ostrowski :

Dnia 18.bm.samochód Sędziego Najwyższego Sądu Wojskowego płk.Szulborskiego " obrzucony został przez pastuchów kamieniami około wsi Białe-Błoto gm.Brańszczyk / zdążał w kierunku Warszawy /. O wypadku płk.Szulborski zgłosił na post.P.P.w Wyszkowie.Sprawców ujawniono, są to dzieci gospodarzy ze wsi Białebłoto. / S.837/p.z dn.20.b.m./.-

Powiat Ostrołęcki:

W dniu 14.b.m. częściowo na terenie pow.Ostrołęckiego i częściowo na terenia pow.przasnyskiego w wyniku w porę i celowo zarządzonego pościgu policja aresztowała bandę cyganów,przy których znaleziono 7 kradzionych koni pochodzących z powiatu Białostockiego. Konie zwrócono prawym właścicielom, zaś cyganów oddano wraz z dochodzeniem władzom sądowym.Jeden z cyganów zdołał zbiec,pozostawiwszy bryczkę z koniem.Nazwiska aresztowanych: Władysław Packowski,Oskar Romanski,Konstanty Głowacki,syn Jana, Robert Głowacki Jan Głowacki,Ferdynand Bajman,Konstanty Głowacki syn Piotra,Walenty Bajman i Aleksander Dytłow. Aresztowani osadzeni zostali w miejscowym areszcie.-

W dniu 15.b.m.zostali ujęci i przekazani Sędziemu Śled.

38

w Ostrożące Jan Kalinowski,Franciszek Koziatek i Władysław Mróz oskarżeni o rozbrojenie i pobicie w dniu 6.b.m.strażnika Straży Celnej Kaczyńskiego.- / S.468/p.z dn.21.b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

W nocy z dnia 16.b.m.z kościoła katolickiego w Sokołach skradziono puszkę z komunikantami wartości 500 zł./ S.616/pf. z dn.20.b.m./.-

b/ P o ż a r y :

Dnia 23.b.m.w Białymstoku w fabryce sukna Izraela Izraela Sapiro wskutek krótkiego spięcia elektrycznych przewodów wybuchł pożar. Spłonęło około 100 kg.wełny sztucznej,3 maszyny; budynek uszkodzony został częściowo. Straty wynoszą około 30 tysięcy złotych. / L.BP. /.-

Białystok dnia 24 września 1927.r.

Z a W o j e w o d ę :

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

39/

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE. Białystok dnia 1. października 1927.

L.BP.2137/T.

Przedmiot: Sprawozdanie sytuacyjne tygodniowe Nr.24.za czas od dn. 25.września do 1.października br.

Do Tajne

/ według rozdzielnika /

W załączeniu przesyłam do wiadomości sprawozdanie sytuacyjne tygodniowe Nr.24. za czas od dnia 25.września do 1.października 1927.r.

1 zał.

Za Wojewodę:

Otrzymują:

Jak rozdzielnik w meldunku sytuac. Nr.6.

Naczelnik Wydziału Bezp Publ.

40

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.24.

za czas od dnia 25.września do 1.października 1927 r.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności

W związku z zarządzonemi wyborami do Rad Miejskich w Grodnie, Suwałkach i Łomży intensywność życia politycznego w tych miastach stale zwrasta. Z wytworzonej dotychczas sytuacji wynika, że w Grodnie społeczeństwo polskie nie ulegnie rozbiciu i pójdzie do wyborów we wspólnym bloku pod hasłami osiągnięcia jak największego stanu posiadania polskiego w nowej Radzie i uzdrowienia gospodarki miejskiej. Podobnie przedstawia się sytuacja w Łomży i Suwałkach aczkolwiek istnieją tutaj jeszcze poważne tarcia i rozbieżności. We wszystkich wypadkach samodzielnie do wyborów stają P.P.S.Prawica oparta o klasowe Związki Zawodowe i P.P.S.Lewica łącząca się z elementami komunizującymi. Ostatnia najbardziej radykalnie występuje w Łomży. Do ważniejszych przejawów w ruchu politycznym należy organizowanie przez Ch.D. i Związek ~~Zaxx~~ Ludowo-Narodowy Związku Obrony Narodowej. Przejawy działalności jednostek narazie w tym kierunku zauważono w powiatach augustowskim ostrowskim i białostockim. Ruch narodowościowy poza powiatem grodzieńskim bardziej charakterystycznych momentów nie odsłonił. Odnośnie powiatu grodzieńskiego obserwowane są, jak już donosiłem wcześniej wybitnie nacjonalistyczne poczynania białorusinów w nowych przedstawicielstwach samorządowych oraz zawieranie t.zw. ślubów cywilnych przez młodzież białoruską pod wpływem agitacji czynników nieodpowiedzialnych. Ruch wywrotowy pozostawał bez przejawów zewnętrznych. Represyjną akcję w stosunku do organizacyj wywrotowych organa bezpieczeństwa prowadziły tylko w powiecie wołkowyskim, przyczem akcja ta dała pożądane dla bezpieczeństwa publicznego i władz sądowych wyniki. Stan bezpieczeństwa publicznego zmianom nie uległ. Z poszczególnych gałęzi przemysłu dobra konjunktura istniała w przemyśle włókienniczym metalurgicznym, chemicznym i garbarskim niepomyślna zaś nadal

w przemyśle drzewnym. Liczba bezrobotnych w ogólnym ujęciu zmniejszyła się o 324 / bezrobotnych/przy pominięciu okresowych i gospodarczymi względami niewywołanych przerw w pracy przedsiębiorstw.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny

Chrześcjańska Demokracja

Powiat Augustowski :

Działalność agitacyjną na rzecz Ch.D. rozpoczął w powiecie Szczawiński,wspierany finansowo przez księży i ziemiaństwo. / S.697/pf.z dnia 26.IX./.-

Powiat Łomżyński :

Akcja organizacyjna Ch.D. w powiecie osłabła.Zawiązane niedawno lokalne koła Stronnictwa w Sniadowie,Nowogrodzie i Wiznie zasadniczo przestały już istnieć wobec braku poparcia ze strony ludności. / S.878/p.z dnia 28.IX./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 25.IX.br.w Białymstoku odbył się wiec sprawozdawczy posła dr. Tadeusza Dymowskiego.Przewodniczył Gedeon Chądzyński, członek Wojewódzkiego Zarządu Ch.D. Poseł Dymowski zobrazował w ujęciu swego stronnictwa sytuację wytworzoną wskutek konfliktu powstałego pomiędzy Rządem i Sejmem podkreślając że winnym wywołania tego konfliktu jest wyłącznie Rząd, który niesłusznie i wbrew postanowieniom Konstytucji odroczył na 30 dni nadzwyczajną Sesję Sejmu. Dowodzi to, według przekonania posła,że Rząd przeciwstawia parlamentaryzmowi siłę bagnetów i,że pod cienką osłoną parlamentu stwarza w Polsce dyktaturę nie licząc się z ujemnymi jej skutkami dla Polski w kraju i na gruncie międzynarodowym. Dalej poseł wyjaśniał,że Sejm na sesji nadzwyczajnej zamierzał uchylić dekret prasowy,co też uczynił cofnąć udzielone Rządowi pełnomocnictwa i uchwalić wotum nieufności dla Ministra Dobruckiego za wydanie szkodli-

41

wych dla szkolnictwa polskiego zarządzeń i niemniej szkodliwe popieranie mniejszości narodowych. Poruszając sprawę wniosku polskiego na trwającej sesji Ligi Narodów poseł Dymowski akcentował,że wniosek ten przez mocarstwa zbagatelizowany został tylko dlatego,że trwające ciągłe wewnętrzne zatargi w kraju obniżają wartość państwową Polski zagranicą. Do tych szkodliwych zatargów poseł zaliczał sprawę gen.Zagórskiego pomawiając Rząd o tendencyjne uchylanie się od udzielania wyjaśnień w tej sprawie. Obecnych na wiecu było około 40 osób.-

W przeddzień wiecu t.j.dnia 24.IX.poseł Dymowski zwołał zebranie dyskusyjne członków Ch.D. które odbyło się w prywatnem mieszkaniu adwokata Rajnharta Wiceprezesa Wojewódzkiego Zarządu Ch.D. Obecnych na zebraniu - około 30 osób. Referat posła Dymowskiego na tem zebraniu był identyczny w treści z przemówieniem jego na wiecu.-

Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Kolneński:

Radykalne Stronnictwo Chłopskie otworzyło w Kolnie sekretarjat powiatowy,którego kierownicy Stanisław Rybak i Feliks Wróbel / obaj pozamiejscowi / zwołali dnia 25.IX.br wiec we wsi Turośl. Przemówienia ich na tym wiecu nacechowane agitacyjną demagogją dotyczyły bytowania ludności wiejskiej i obrony interesów tej ludności przez Radykalne Stronnictwo Chłopskie. M.in. Wróbel dowodził, że jeżeli chłop może być sołtysem wójtem i posłem,to również dobrze najmować może stanowiska Starosty Wojewody i Ministra. Wiec zakończono okrzykami na cześć Marszałka Piłsudskiego.Obecnych na wiecu było około 300 osób / S.661/or.z dnia 28.IX./.-

Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski:

W czasie od 19 IX. odbyły się trzy wiece Stronnictwa

/

w powiecie ,a mianowicie:

Dnia 19.IX.br.we wsi Jałówka gminy Sidra,zwołany przez instruktora Stelmaszuka Józefa, który omawiał sprawy organizacyjne Str.Chłopskiego i ogólnie poruszał sprawę wyborów do Sejmu. Ponadto na wiecu tym wybrano na prezesa lokalnego Koła Stronnictwa - Zapolnika Jana. Obecnych - około 50 osób.

Dnia 21.IX.we wsi Romanówka gm.Sidra,zwołany przez wspomnianego Stelmaszuka ,Przemówienie, jak wyżej na wiecu we wsi Jałówka. Obecnych około 30 osób.-

Dnia 25.IX.w osadzie Janów,zwołany przez Kosibę Piotra, kierownika sekretarjatu wojewódzkiego Stronnictwa Chłopskiego w Białymstoku. Obecnych - około 200 osób. W przemówieniu swem Kosiba informował zebranych o sytuacji politycznej i ekonomicznej kraju, przyczem przeciwstawiał wyniki prac Rządu Marszałka Piłsudskiego,korzystne dla Państwa,szkodliwej działalności rządów przedmajowych. Zastrzegł się on ,że Stronnictwo popiera Rząd Marszałka Piłsudskiego z pewnemi jednak zastrzeżeniami,dotyczącemi Ministra Sprawiedliwości, który jest przeciwnikiem wybieralności sędziów pokoju i Ministra Reform Rolnych,który zwleka z wykonaniem ustawy o reformie rolnej. Opozycyjnie przeciwko Kosibie występował na wiecu brat wójta gminy Korycin, Sawickiego Adolfa. Replikując na jego wystąpienia, zresztą chaotyczne, Kosiba odczytał list Sawickiego Adolfa do posła Polakiewicza,w którym Sawicki prosił ostatniego o przyjęcie go do Stronnictwa Chłopskiego w charakterze instruktora i pod warunkiem,że wysunięty będzie przez S.Ch. jako kandydat na posła do Sejmu. Według oświadczenia Kosiby, poseł Polakiewicz propozycję Sawickiego odrzucił,wobec czego ostatni, uniesiony ambicją,utworzył w gminie koryciańskiej " Wielki Obóz Rolników ", nieznany zupełnie poza powiatem sokólskim.-

Na zakończenie wiecu przyjęto rezolucję w redakcji Kosiby domagającą się: zatwierdzenia wyborów wójta i rady gminnej,zmniejszenia kar za uprawianie plantacyj tytoniu, usunięcia inspektora samorządowego Nastaja, który zaniedbuje swe

/

42

obowiązkowe na rzecz polityki zwolnienia tych urzędników państwowych i samorządowych, którzy posiadają inne środki utrzymania. / S.519/tjn. z dn.27 IX./.-

Powiat Białostocki :

Dnia 21.IX. we wsi Tryciówka gm.Zawyki odbyło się zebranie organizacyjne Stronnictwa Chłopskiego zwołane przez instruktora Płońskiego Franciszka. Ten ostatni zaznaczył, że Stronnictwo jego nie ma zaufania do Ministra Reform Rolnych który zwleka z wykonaniem ustawy o reformie rolnej i wodzi na sznurku obiecanek 70% chłopów, a popiera natomiast obszarników i darmozjadów. Dowodził następnie, że system nauczania w szkołach nie jest dostosowany do wymagań życia, podkreślał konieczność ujednostajnienia systemu ściągania podatków i wreszcie atakował poprzedni Wydział Powiatowy Sejmiku, zarzucając mu roztrwonienie półtora miljona złotych bez najmniejszego pożytku dla powiatu. Obecnych na zebraniu było 13 osób, z pośród których do zarządu lokalnego Koła Stronnictwa wybrano Bacińska Józefa - prezes i Sica Stefana - wiceprezes. /: Urz.Śl :/.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-

III. Sprawy samorządowe

Powiat Szczuczyński:

Dnia 19.IX.br. odbyło się posiedzenie organizacyjne nowej rady miejskiej w Szczuczynie. Na burmistrza wybrany został Majewski Stefan, sympatyk P.P.S., dotychczas kasjer Magistratu, na zastępcę / wiceburmistrza / Dygnarowicz Marjan, ze Zw.Lud.Narod., aptekarz oraz na ławników: Szajnberg Hitel-Ber, sjonista - ortodoks, Finkielsztejn Abram, sjonista i z pośa rady Brajczewski Stefan, kupiec - bezpartyjny. / S. 560/p.z dnia 26.IX./.

Powiat Grodziński :

Układ poszczególnych ugrupowań i bloków w związku z wyborami do Rady Miejskiej w Grodnie podany w poprzedniak.-

/.

sprawozdaniu sytuacyjnem,uległ zmianie o tyle, że Obywatelski Komitet Wyborczy Odrodzenia Gospodarki m.Grodna i Bezpartyjny Chrześcijański Komitet Wyborczy dążą do utworzenia ogólnego polskiego bloku wyborczego. Prowadzone częściowo pod naciskiem społeczeństwa polskiego pertraktacje porozumiewawcze pomiędzy tymi komitetami wytworzyły taki stan rzeczy,że osiągnięcie porozumienia co do ułożenia wspólnej listy kandydatów zda się jest zapewnione.

Charakterystycznem jest,że pewne objekcje wśród demokratycznej inteligencji wytwarza osoba posła Łaszkiewicza,któremu zarzucają nieróbstwo i kunktatorstwo / Związek Naprawy Rzeczypospolitej /.- Uzupełniając poprzednie sprawozdanie donoszę, że pierwszy ze wspomnianych wyżej komitetów reprezentuje znaczną część demokracji polskiej,drugi zaś Ch.D.,Związek Lud.-Narodowy,Związki Zawodowe,należące do grodzieńskiej Rady Okręgowej Chrześcijańskich Związków Zawodowych,Radę Zrzeszeń Gospodarczych,Stowarzyszenie Urzędników Państwowych, Narodową Organizację Kobiet, Koło Samopomocy Urzędników Samorządowych,Koło Związku Inwalidów Wojennych, Koło Związku Urzędników Kolejowych i Chrześcijański Związek Lekarzy P.P.S. pójdzie do wyborów samodzielnie. Podstawową dla niej siłę wyborczą stanowią klasowe Związki Zawodowe,wśród których wpływy jej w b.r.zmalały znacznie na korzyść komunistów i P.P.S.Lewicy.-

Z powstałych 3-ch białoruskich Komitetów wyborczych, działalności zaprzestał Komitet Wyborczy Białorusinów Niezależnych,którego akcja nie rokowała żadnego powodzenia.-

Z 2-ch powstałych - Białoruski Komitet Narodowy dąży do utworzenia Białorusko-Rosyjskiego Bloku / Komitetu / Wyborczego,w którym białorusini zapewnione mają mieć 9 miejsc,a rosjanie 4, natomiast grupa białorusinów z Towarzystwa Szkoły Białoruskiej nadal pozostaje na rozdrożu.-

Żydzi list wyborczych jeszcze nie ustalili, prawdopodobnie jednak utworzą bloki jak doniosłem w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem 23.-

/

43

Przedstawiciele nieliczenej ludności niemieckiej zgłosili swój akces do Obywatelskiego Komitetu Odrodzenia Gospodarki m.Grodna.-

Pozostające pod wpływami komunistów Klasowe Związki Zawodowe wspólnie z lokalnym Komitetem P.P.S.Lewicy utworzyły " Zjednoczony Blok Robotniczy," do którego komitetu wyborczego wchodzą: Poczobut Wiktor,prezes komitetu P.P.S.Lewicy- przewodniczący, Kułakowski Michał - sekretarz i Fink Szmul,wszyscy poszlakowani o należenie do K.P.Z.B.. Zjednoczony Blok Robotniczy reprezentuje komunizujące Klasowe Związki Zawodowe: chemiczny,odzieżowy,spożywczy drukarzy, pracowników handlowych i biurowych.-

W związku z trwającą akcją przedwyborczą w okresie sprawozdawczym odbyły się następujące konferencje,wiece i zebrania:

Dnia 19.IX.br. w lokalu "Muzy "konferencja przedstawicieli właścicieli domów polaków i delegatów organizacyj polskich w Grodnie. Przemawiali: adwokat Niclubowicz,prezes Giedroyć, były prezydent m.Grodna Stępniewski, współredaktorzy "Nowego Dziennika Krasowego" Kozon i Korulski, Gonerko Michał, ks.dziekan Sparski, ks.Sawoniewski, Twardowski, notarjusz Chojnowski i inni. Wszyscy podkreślali konieczność utworzenia ogólnego polskiego bloku wyborczego.Na wniosek ks. Sawoniewskiego i Twardowskiego wyłoniono komisję w składzie notarjusz Chojnowski,ks.dz.Sparski,Stępniewski, Samojłowicz i Wojtatowicz,który czynić ma jak najdalej idące zabiegi w kierunku zblokowania się obu polskich komitetów wyborczych.

Dnia 21.IX.br. zebranie członków Rosyjskiego Zjednoczenia Narodowego przy obecności około 40 osób. Omawiano sprawy,związane z ustaleniem kandydatur,jednakże decydujących uchwał nie powzięto.-

Dnia 24.IX. wiec "Bundu " podczas którego wyświetlany był film propagandowy,ilustrujący gospodarkę samorządów miejskich posiadających większość rekrutującą się z przedstawicieli robotników żydowskich. Przemawiał Ryba Rafael,sekretarz

Okręgowego Komitetu " Bundu " w Grodnie. Oceniał on krytycznie poczynania Rządu zwłaszcza w dziedzinie socjalnej wskazywał na ujemne strony istniejącego ustroju społecznego w Polsce i wreszcie krytykował stosunki w państwie panujące oraz dotychczasową gospodarkę miejską.- Ze względu na wyświetlanie filmu udział ludności żydowskiej w wiecu był liczny / ponad dwa tysiące osób /.

Tegoż dnia wiec Poalej-Sjon Prawicy, na którym obecnych było około 600 osób. Przewodniczył Abramowicz Hirsz, przemawiali Palnicki Eszer, Soból Fejłach i Niszt Bondet. Wszyscy nawoływali zebranych do masowego brania udziału w wyborach.-

W tymże dniu wreszcie - zebranie członków Związku Kupców Żydowskich przy obecności około 120 osób. Przemawiali Zarajewicz, wiceprezes, Draźnin, sekretarz Związku i inni. Po szerszej dyskusji wybrany został komitet wyborczy Związku w składzie: Tarłowski Hirsz, Efron Jankiel, Alpersztejn Dawid, Lifszyc Abram i Tarkowski Judel. Komitetowi temu polecono nawiązać i przeprowadzić pertraktacje z żydowskim Narodowym Komitetem Wyborczym w celu uzyskania na liście tegoż Komitetu 2-ch czołowych miejsc dla kandydatów Związku.-

Dnia 25 wiec, zwołany przez miejski Komitet P.P.S. i Okręg. Radę Klas. Związków Zawod. Przemawiali: Podwiński Leon, Macanko Roman, Mazurkiewicz Leon, Karasiński Kazimierz i Sawko działacze P.P.S.-

Ze względu na to, że w dodatkowej rezolucji na wiecu powziętej, podkreślono, że na salę wiecową wkroczyła policja by wiec rozwiązać, wyjaśniam, że Starostwo udzieliło zezwolenia na wiec telefonicznie. Komisarjat miejscowy natomiast nie otrzymawszy w porę odnośnego powiadomienia ze Starostwa, zażądał przez delegowanego funkcjonarjusza od przewodniczącego wiecu okazania zezwolenia na wiec i do czasu wyjaśnienia sprawy w drodze telefonicznej wstrzymał rozpoczęcie wiecu na przeciąg około 10-ciu minut. Po wyjaśnieniu nieporozumienia wiec odbył się spokojnie.-

Pierwszy przemawiał Macanko. Skreślił on sytuację gospodarczą i polityczną w kraju oraz warunki, w jakich znajduje się klasa robotnicza. Następnie oceniał krytycznie działalność Rządu

44

Marszałka Piłsudskiego, podkreślając że zwłaszcza Marszałek Piłsudski zawiódł pokładane w Nim nadzieje klasy robotniczej, co zasadniczo było najważniejszym powodem, iż P.P.S. przeszła do opozycji przeciw Rządowi. Przy traktowaniu sprawy wyborów do Rady Miejskiej Macanko dowodził, że jedynie uzyskanie przez robotników większości w nowej Radzie może przynieść uzdrowienie zabagnionej obecnie gospodarki miejskiej. Drugi z kolei mówca Karasiński, sekretarz Okr. Rady Klas. Zw. Zawod. ilustrował specjalnie stosunki, panujące na Ziemiach Wschodnich oraz, wskazywał na rzekomo niezgodne z duchem Konstytucji postępowanie Rządu. Przechodząc następnie do ustosunkowania się Rządu do Sejmu, Karasiński dowodził, że Rząd paraliżuje wszelką pracę Sejmu, nie dopuszcza do uchwalenia ustaw samorządowych, ustawy o zgromadzeniach i ustawy prasowej, niezmiernie doniosłych, zwłaszcza dla klasy robotniczej. Dalej podniósł Karasiński że aparat państwowy został zmilitaryzowany i, że stopa życiowa robotnika stale się obniża, wobec czego robotnicy tembardziej stać muszą ~~na~~ zdecydowanie na straży swych interesów. Na uwagę zasługuje apelowanie Karasińskiego do robotników na wiecu zgromadzonych, ażeby głosowali na listy robotniczo-socjalistyczne do komunistycznej włącznie / Zjednoczony Blok Robotniczy /, byleby tylko nie na listę Bezpartyjnego Chrześcjańskiego Komitetu i Obywatelskiego Komitetu Odrodzenia Gospodarczego.-

Mazurkiewicz Leon wykazywał braki w gospodarce miejskiej i nieudolność rozwiązanej Rady oraz podkreślał, że wskutek wadliwej gospodarki ~~xxxxxx~~ starej Rady najwięcej ucierpiała ludność najbiedniejsza, która też musi obecnie wprowadzić do nowej Rady rzeczywistych obrońców swych interesów a takich kandydatury wysuwa P.P.S.-

W końcu przemawiał Sawko, robotnik, białorusin, w języku białoruskim. Zwrócił on uwagę zebranych, że robotnicy oprócz interesów klasowych winni bronić swego posiadania narodowego i na tym gruncie tworzyć nierozerwalną jedność robotniczą.-

Po przemówieniach, na wniosek przewodniczącego Podwińskiego uchwalono rezolucję, domagającą się rozwiązania Sejmu i Senatu, rozpisania wyborów do Kasy Chorych w Grodnie, umożliwienia

/.

przyszłemu Sejmowi uchwalenia ustaw samorządowej o zgromadzeniach i prasowej oraz przywrócenia zasiłków dla wszystkich bezrobotnych. / S.1482/Pr.z dn.27.IX.i własne / -

Powiat Łomżyński :

Akcja przedwyborcza do Rady Miejskiej w Łomży wprawdzie nie jest tak gorączkowa,jak w Grodnie,jednakże obejmuje wszystkie istniejące tutaj organizacje polityczne, zawodowe i społeczne. W okresie sprawozdawczym odbyły się wiece i zebrania przedwyborcze.-

a/ 21.IX. zebranie pracującej inteligencji żydowskiej;

b/ 24.IX.wiec Poalej-Sjon Prawicy;

c/ 25.IX. wiec P.P.S.przy udziale Zygmunta Piotrowskiego. Prócz tego Komitet Polskiego Zjednoczenia Wyborczego urządził w dniu 25.IX. w różnych dzielnicach Łomży pięć zebrań przedwyborczych,obesłanych miejscowemi siłami Zw.Lud.Narod.i Ch.D.-

Społeczne i polityczne grupy polskie tworzą dwa bloki wyborcze: 1/ Polskiego Zjednoczenia Wyborczego którego komitetu kierownikami są poseł Bielicki i sędzia Mikułowski./Blok ten grupuje Zw.Lud.Narod.,Ch.D. i orjentujące się na te stronnictwa związki chrześcjańskie, stowarzyszenia i organizacje społeczne/ 2/ P.P.S.i Klasowych Związków Zawodowych reprezentowany przez dr. Czaynieckiego.-

P.P.S.Lewica wspólnie z elementami komunizującymi utworzyła " Blok Robotniczy P.P.S.Lewicy w Łomży, który zwalcza P.P.S. zarzucając jej ugodowość w stosunku do Rządu i obozu narodowego. Komitet wyborczy tego bloku usiłował wydać odezwę do wyborców,odezwa ta jednakże po wydrukowaniu kilku jej egzemplarzy, została zajęta. Autorem odezwy,której treść podaję poniżej jest prawdopodobnie organizator i przywódca P.P.S.Lewicy w Łomży, student Warszawskiego Uniwersytetu Sokorski Włodzimierz,syn dyrektora państwowego gimnazjum żeńskiego w Łomży.Do druku dał ją Artur Ryter członek Zarządu łomżyńskiego Komitetu P.P.S.Lewicy. Na skutek informacyj konfidencjonalnych zajęta została z rękopisem w chwili, gdy pierwsze jej egzemplarze zdjęto z maszyny w nakładzie graficznym Dawida Cytrona w Łomży. Zamówionych było

/

45

do wydrukowania 3 tys.egzempl. według zaś poufnych wiadomości całkowity nakład wynosił miał 10 tys.egzemplarzy i przeznaczony miał być częściowo do kolportażu w celach agitacyjnych na terenie całego powiatu. Treść odezwy w ustępach 1 2 3 zawiera cechy przestępstwa karane z mocy art.1. Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn.10.V.1927 r./Dz.U.Nr.45 poz.399 /. Równocześnie z zajęciem Starosta wystąpił do Prokuratora przy Sądzie Okr.w Łomży z wnioskiem o zatwierdzenie zajęcia.- Treść odezwy :

" Do robotników i robotnic zawiedzionych przez P.P.S. Prawicę i P.S. różnych odgałęzień i do robotników żydowskich wierzących jeszcze w Bundu i do luźnych ugrupowań robotniczych m. Łomży.

Obecne położenie klasy robotniczej w Polsce jest niezmiernie ciężkie.-

1/ Rząd Piłsudskiego w celu umocnienia kapitału metodami zaczerpniętymi z arsenału faszyzmu - dławi ruch robotniczy umożliwia kapitalistycznym rekinom atak na klasę robotniczą dla odebrania jej praw zdobytych i wtrącenia na dno nędzy.-

2/ Zbrodniczy imperjalizm gotuje nową rzeź wojenną, chce masy ludu pracującego a w pierwszej linji lud pracujący Polski, wrócić - w imię swych zachłannych interesów - do walki bratobójczej, do wojny którą burżuazyjne rządy wszystkich państw przygotowują przeciwko jedynemu państwu proletarjackiemu - Związkowi Socjalistycznych Republik Radzieckich.

3/ Przeprowadzenie wyborów przez Radę Piłsudskiego ma na celu tworzenie z samorządów ośrodków faszyzacji kraju przez obsadzenie rad gminnych oddanymi rządowi ludźmi i zrobienia z ciał samorządowych pomocniczych organów militaryzacji kraju i przygotowań wojennych.

W takich warunkach teren Rady Miejskiej staje się placówką ważną jedną z tych, na których klasa robotnicza musi się przeciwstawić polityce rządu i klas posiadających zjednoczonych pod przewodem dyktatury faszystowskiej.

Dla skutecznego wypełnienia swoich zadań dla przeciwstawienia się jednolitemu frontowi atakującej burżuazji klasa robotnicza musi skupić swe szeregi w jednolitym froncie walki klasowej przeciwko swoim ciemiężcom. Każde odstępstwo każde wyłamanie się z pod zasady jednolitego frontu pociąga za sobą zgubne dla interesów proletarjatu skutki, jest zdradą wobec mas robotniczych.-

Zdradziecka taktyka wodzów P.P.S. prawicy zmierza do uczynienia z tej partji narzędzia faszyzmu wewnątrz klasy robotniczej. Mylą się ci którym się zdaje że manifest P.P.S. prawicy jest dowodem choć częściowego przebudzenia się sumienia robotniczego w wodzach tej partji. Mylą się ci którym się zdaje, że w miarę zaostrzenia się reakcji faszystowskiej P.P.S. prawicy będzie zmuszona przechodzić do ostrzejszych form opozycji. Nawet wówczas gdy robotnicy z P.P.S. prawicy będą ginąć z nędzy i będą prześladowani, sprzągnięte z burżuazją górą P.P.S. prawicy będą tylko skomlały o łaskę burżuazyjną nawołując jednocześnie masy do walki nie z burżuazją, a z prawdziwymi obrońcami ludu pracującego.-

Bund ze swej strony współdziała umocnieniu się faszyzmu

osłabia walkę klasy robotniczej o wyzwolenie, przez swe wyrzeczenie się taktyki rewolucyjnej przez swój separatyzm, przez popieranie P.P.S. prawicy w jej zdradzieckiej polityce w związkach zawodowych i walkach strajkowych. Bund obawia się dojścia do władzy robotników i chłopów i swą ugodną taktyką chce odsunąć godzinę wyzwolenia proletarjatu, motywując to tem, że świat jeszcze nie "dojrzał" do wprowadzenia ustroju socjalistycznego. Niemniej szkodliwą jest chwiejna P.C. - która sieje wśród nas separatyzm przeciwstawiając się w praktyce wytworzenie jednolitego frontu.-

W takich warunkach łudzenie się opozycyjnością wodzów PPS prawicy wyzwolenia lub Bundu byłoby ciężkim grzechem wobec mas pracujących. Ciężkim błędem byłoby także ujmowanie poważnie kłótni, pomiędzy obozem piłsudczykowskim i endecją. Jest to tylko walka klik o dostęp do żłobu państwowego.

Widzimy więc, że istnieje olbrzymi jednolity front na całej burżuazji wraz z jej różnobarwnemi pracownikami, zwrócony przeciwko masom pracującym. Temu jednolitemu frontowi burżuazyjnemu - chłopskie i robotnicze masy pracujące muszą przeciwstawić na terenie rad miejskich i gminnych nierozerwalnych front jednolity, oparty na sojuszu robotniczo-chłopskim, któremu za podstawę służyć będą trzy najaktualniejsze w chwili obecnej postulaty: Walka przeciwko knowaniom wojennym - przeciwko obszarniczo-fabrykanckiej dyktaturze faszystowskiej - rząd robotniczo-chłopski.-

Wybrani przez klasę robotniczą będziemy w Radzie Miejskiej bronić każdego prawa, każdego żądania robotniczego. Walczyć będziemy:

1/ o prawa ludu pracującego w samorządach.

2/ o równouprawnienie języków mniejszości narodowych /żydowskiego, niemieckiego i t.p./ w stosunkach administracji miejskiej z ludnością miejscową.

3/ przeciwko oddaniu samorządów pod władzę administracji państwowej, starostów, wojewodów i t.d.-

4/ o przerzucenie ciężarów gminnych na klasy posiadające

5/ przeciwko używaniu samorządów za narzędzie militaryzacji kraju,

6/ o poprawę bytu klasy robotniczej / zniesienie świadczeń zniesienie ciężarów podatkowych, walk z drożyzną i t.d./.-

7/ przeciwko kapitalistycznej racjonalizacji pracy.

8/ o pomoc dla bezrobotnych.

9/ o prawa klasy robotniczej i uwolnienie więźniów politycznych.

10/ o opiekę nad dzieckiem i młodzieżą / szkoły, domy dziecięce, kolonje letnie i t.d./

11/ o oświatę dla klasy robotniczej / czytelnie, bibljoteki kluby itp./ o ubezpieczenie w razie choroby o hygjeniczne mieszkania o zdrowotność / szpitale, boiska sportowe i td. o wszelkie inne prawa i żądania klasy robotniczej/.-

W myśl powyższego wzywamy wszystkich robotników dbających o dobro proletarjatu do stworzenia jednolitego frontu robotniczego przeciwko klice burżuazyjnej i jej zdradzieckim pachołkom z jednym rzeczywiście robotniczym blokiem PPS. Lewicy.-

Z proletarjackiem pozdrowieniem

Komitet Wyborczy Bloku

Robotniczego P.P.S. Lewicy

m. Łomży "

Stronnictwa i zgrupowania żydowskie dotychczas nie zdecydowały wyraźnie o swych stanowiskach odnośnie wyborów i ewentualnie żydowskich bloków wyborczych. / S.278/ [illegible] 28.12 /

Powiat Suwalski :

W związku z wyborami do Rady Miejskiej [illegible]

/

46

w Suwałkach dalsze wiece i zebrania przedwyborcze.

Dnia 20.IX.br.zebranie Ch.D. Obecnych - około 30 osób przewodniczył ks.Ostrowski,prezes Ch.D.i Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich w Suwałkach. Podniósł on brak zainteresowania się wyborami ze strony społeczeństwa polskiego wyjaśnił system i technikę wyborczą oraz uzasadniał konieczność skonsolidowania się ludności polskiej by nie dopuścić do uzyskania przez żydów przewagi w nowej Radzie . Na zebraniu wysunięto i przyjęto szereg kandydatów z pośród członków Ch.D. przeważnie miejscowych rzemieślników.

Dnia 25.IX.wiec P.P.S.przy udziale około 400 osób.- Przewodniczył Gałaj Wawrzyniec,prezes b.OKR PPS.Suwałki i wiceprezydent miasta, przemawiali - tenże Gałaj Białecka-Zakrzewska delegatka Centralnej Komisji Kl.Związków Zawod.w Warszawie i Drozdowski delegat P.Z.K.z Warszawy.-

Zakrzewska nawoływała zebranych do głosowania na listę P.P.S., twierdząc,że tylko wtedy klasa robotnicza uwarunkuje należyte swe prawa i zdobycze socjalne gdy przedstawiciele jej zajmą należne im miejsce w rządzie i samorządach. W dalszem przemówieniu. występowała szczególnie przeciwko klerowi, który zwalcza robotników nawet w kościele gwałcąc w ten sposób postanowienia odnośnego edyktu Papieża Piusa XI. Wywody Zakrzewskiej wyjaśniał szerzej Gałaj Wawrzyniec.Odczytał on następnie listę kandydatów bloku chrześcijańskiego ocenił ją krytycznie i wreszcie zarzucał kolejarzom,inwalidom oficerom i podoficerom rezerwy zdradę interesów robotniczych i łączenie się z prawicą. Na tem tle wywiązała się polemika pomiędzy Gałajem i Białecką z jednej strony oraz Drozdowskim z drugiej. Ten ostatni zaprzeczył słuszności oświadczenia Białeckiej,że w Warszawie kolejarze idą pod sztandarem P.P.S., co spowodowało wrzawę,wobec czego Drozdowski zmuszony był zrezygnować z dalszego przemówienia.-

Na dzień 2.X.zapowiedziany jest wiec przedwyborczy PPS. z udziałem posła Kazimierza Pucaka jako sekretarza CKWPPS.-

W związku z powyżej omówionym wiecem P.P.S. dnia 25.IX wieczorem odbyło się poufne zebranie członków Komitetu Chrześci-

/

jańskiego Bloku Wyborczego na którem kilka osób na skutek wystąpienia Gałaja Gawrayńca na wspomnianym wiecu wycofało swe kandydatury. -

Z dotychczasowego stanu rzeczy wynika,że oddzielne listy wyborcze wystawią: lewy odłam Żydów i radykalna inteligencja polska,reprezentowana przez nauczyciela państwowego seminarjum żeńskiego,Konopnickiego,redaktora i wydawcę "Tygodnika Suwalskiego". / S. 733/pr. z dnia 26.IX. /.-

Powiat Białostocki :

Zgodnie z zapowiedzią O.K. " Bundu " w Białymstoku rozpoczął akcję protestacyjną przeciwko zwlekaniu z rozwiązaniem Rady Miejskiej w Białymstoku. Akcję tę zapoczątkowały dwa wiece,odbyte dnia 24.IX. Na jednym z nich przemawiali radny Flamenbaum i Jelin Abram, na drugim Berkner Samuel, Goldman, Szaul i Szopfisz Lejzor. Mówcy zarzucali Radzie Miejskiej nieróbstwo,wynikające z niedołęstwa Jej członków i braku odczucia dla istotnych potrzeb miasta. Szopfisz nadto zarzucał Radzie sprzedajność i skorumpowanie oraz wybitnie szkodliwą dla miasta działalność społeczną i gospodarczą. Obecnych na jednym wiecu - około 100 osób, na drugim około 150 osób. / S. 1513/p. z dnia 27.IX./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

47

IV. Ruch wywrotowy.

Powiat grodzieński.

Komunistyczna agitacja przedwyborcza do Rady Miejskiej w Grodnie obserwowana jest w klasowych związkach zawodowych, nie wykracza ona jednak poza ramy wewnętrznego życia tych związków. Według doniesień konfidencjonalnych, w najbardziej komunistycznych z tych związków - odzieżowym i spożywczym odbyły się w dniach 22 i 24.IX. konspiracyjne zebrania członków frakcyj czerwonych, na których omawiano sprawy z akcją przedwyborczą związane.

W powiecie zewnętrzne objawy działalności komunistycznej nie miały miejsca. Jedynie w gminach Kamionka i Dubno prowadzona jest agitacja za zbieraniem składek pieniężnych na rzecz aresztowanych Olecha Berka i innych w związku z obchodem w dniu 4.IX. "Międzynarodowego dnia Młodzieży Komunistycznej" /S.1482/ Pr. z dnia 27.IX./.

Powiat Suwalski.

Starostwo suwalskie otrzymało informacje, że: 1/ K.P.P. zamierza przystąpić do energicznego werbunku nowych członków dla partji; 2/ radny gminy Huta, Józef Baranowski z Płociczna, oficjalny członek P.P.S., prowadzi agitację przeciwko L.O.P.P., co spowodowało jakoby negatywny wynik akcji sprzedaży znaczków w czasie trwania Tygodnia Lotniczego w gminie; 3/ że b.wójt gm. Huta, Poźniak agituje za niepłaceniem podatków, aby spowodować w ten sposób usunięcie nowego wójta, Ostrowskiego. Odpowiednie wywiady i dochodzenia w tych sprawach zarządzono./S.733/pr. z dnia 26.IX./.

Powiat Wołkowyski.

Nawiązując do sytuacyjnego sprawozdania tygodniowego Nr. 23 donoszę, że w wyniku dalszych dochodzeń likwidacyjnych zlikwidowana została jaczejka komunistyczna w Łyskowie, w której skład wchodzili 1 Garbarman Wadi i 2 Tokarczyk Ignacy jako orga-

inicjatorzy i kierownicy jaczejki oraz 3 Tokarczuk Włodzimierz, 4 Parchuta Piotr, 5 Kuśko Jan, 6 Daniłowicz Leon i Lilak Aleksander członkowie. Wszystkich zatrzymano i za wyjątkiem Lilaka z materjałami, oskarżenia przekazano władzom sądowym. Lilaka zwolniono ze względu na małe zaangażowanie się jego w pracy partyjnej.-

W związku z ujawnieniem kontaktu organizacyj komunistycznych w gminie łyskowskiej z organizacjami komunistycznemi w gminie podoroskiej zatrzymani zostali: 1 Pobudziej Ignacy, organizator jaczejek KPZB w gminie podoroskiej oraz współpracownicy jego partji 2 Potreba Stefan, 3 Anaśko Aleksander, Pobudziej Szymon i 5 Szczurko Aleksander. Pobudziej Ignacy i Potreba Stefan zostali przekazani władzom sądowym, pozostałych zaś zwolniono, a materjały oskarżenia przeciwko nim przekazano do akt. Sędziego Śledczego. /S.515/Pr. z dnia 27.IX./-

V. Ruch zawodowy.

Powiat Augustowski.

W dniu 25.IX.b.r. odbyło się w Augustowie międzyzwiązkowe zebranie delegatów, zwołane przez Radę Klasowych Związków zawodowych. Omawiano wyłącznie sprawy organizacyjne i finansowe poszczególnych związków. Obecnych około 150 osób./S.697/pf. z dnia 26.IX./.-

Powiat Wołkowyski.

Dnia 24.IX w Wołkowysku odbyło się zebranie członków Zw.Zaw.Rzemieślników Żydowskich, na którem przeprowadzono uzupełniające wybory do Zarządu Związku. Wybrani zostali: Markin Izaak - prezes, Kaganowicz Abram - wiceprezes .-

Dnia 25.IX. na stacji kolejowej Andrzejewicze odbyło się zebranie miejscowego oddziału P.Z.K. pod przewodnictwem Wobera Marjana. Na pierwszym planie były wybory do zarządu oddziału. Wybrano: Gdygara Czesława - prezes, Jankowskiego Witolda - wiceprezes, Zubielewicza Bolesława - skarbnik.-

W tymże dniu odbyło się zebranie oddziału P.Z.K. w Wołkowysku. Obecni na zebraniu delegaci Centrali i Zarządu Okręgowego Związku wyjaśnili sprawę podwyżki płac kolejarzom o 25% na rok 1928, poczem przystąpiono do wyborów zarządu oddziału, do którego weszli: Gutowski Edward - prezes, Hryniewicz Aleksander - wiceprezes i skarbnik, Znitowski Stanisław - sekretarz /S.515/Pr.z dnia 27.IX./.-

Powiat Białostocki.

Dnia 18.IX. w Michałowie odbyło się zebranie lokalnego oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Włókienniczego. Omawiano sprawy organizacyjne, stosunek robotników do przemysłowców, sprawę zaległości zarobkowych i t.p., oraz wybrano nowy zarząd oddziału w składzie: Holiczko Juljan - prezes, Kosiński Wacław - wiceprezes, Holiczko Aleksander - skarbnik i Borowkowski Tadeusz - sekretarz.-

Dnia 24.IX. odbyło się w Białymstoku zebranie niższych funkcjonarjuszów urzędów pocztowo-telegraficznych. Omawiano sprawy organizacyjne i finansowe związku. Obecnych 20 osób.

Dnia 24.IX. odbyło się zbiorowe zebranie chrześcijańskich związków zawodowych, dozorców domowych, robotników tytoniowych i robotników przemysłu włókienniczego pod przewodnictwem Korbuta, prezesa Związku Dozorców Domowych i przy udziale posła dra Tadeusza Dymowskiego. Ostatni odczytał wyjaśnienia odnośnie ustawy o dozorcach domowych, spisywania protokołów na dozorców domowych za utrzymanie posesji w niedostatecznej czystości, regulowania pracy w poszczególnych działach fabryki tytoniowej i podwyżki płac oraz stosowania wypłaty zarobków bonami w przemyśle włókienniczym.-

Wreszcie poseł Dymowski zachęcał zebranych, by często odbywali podobne zebrania, na które on zawsze przybędzie. Obecnych około 120 osób /S.1513/P. z dnia 29.IX/.-

VI. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Grodzieński.

Ad punkt ten w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr. 23.

Dnia 21.IX. odbyło się w Grodnie zebranie członków Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Chemicznego, na którem omawiano sprawę strajku robotników w fabryce zapałczanej "Marjos". Na wniosek Poczobuta postanowiono wysłać do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej memorjał z prośbą o wyznaczenie komisji rządowej /arbitrażowej/ w celu zlikwidowania trwającego od dn. 27.VII.r.b. strajku we wspomnianej fabryce. Poza tem Poczobut, przewodniczący zebrania, oświadczył zebranym, że na wezwanie Centrali Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Chemicznego w Czechowiczach ma się rozpocząć w dniach najbliższych strajk w przemyśle chemicznym w całej Polsce na poparcie strajku robotników fabryki "Marjos" w Grodnie.-

Rozpoczęty w dniu 23 sierpnia strajk krawców chałupników w Grodnie zlikwidowany został w dniu 19.IX. Strajkujący uzyskali 25% podwyżki według dotychczasowej skali płac. Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z dnia 27.IX. r.b. przedstawia się następująco: w Grodnie bezrobotnych metalowców - 35, robotników budowlanych 7, robotników niewykwalifikowanych 201, wykwalifikowanych 295, robotników przemysłu chemicznego 72, pracowników umysłowych 71, razem 681; w Krynkach 13 bezrobotnych, ogółem więc w powiecie 694 bezrobotnych /dnia 19 IX. było 678 bezrobotnych/. Z zasiłków w Grodnie korzysta 108 bezrobotnych z akcji ustawowej i 27 z akcji doraźnej. W ostatnim tygodniu wyemigrowało z powiatu 40 robotników do Francji, gdzie znajdą zatrudnienie przy robotach ziemnych i na roli /S.1482/Pr.z dnia 27.IX/.-

Powiat Sokólski.

Trwający od dnia 7.IX. strajk 50 robotników garbarni Sz[illegible] S[illegible] w Sokółce [illegible] dnia 2[illegible].X. zlikwidowan[illegible]

49

Strajkujący uzyskali 15% podwyżki płac. Bezrobocie powiecie niema /S.919/Tin. z dnia 27.IX/.-

Powiat Białostocki.

Od dnia 21 do 26.IX. nieczynna była wskutek uszkodzenia komina przez wiatr i uszkodzenia jednego z działów w czasie pożaru dnia 23.IX. fabryka sukna. J.D.Szpiro w Białymstoku, zatrudniająca 180 robotników.-

Dnia 25.IX. unieruchomiona została w celu przeprowadzenia remontu fabryka sukna i kołder Oswalda Trillinga w Białymstoku, zatrudniająca 215 robotników /S.1513/p. z dnia 29.IX/.-

Powiat Kolneński.

W dniu 26.IX. wyjechało z powiatu 65 osób do Prus Wschodnich drogą legalną w celach zarobkowych /S.661/Pr. z dnia 28.IX/

VII. Ruch narodowościowy.

a/ Białoruski.

Powiat Grodzieński.

W ostatnim czasie wzmogła się działalność powiatowej szkoły Białoruskiej w powiecie, szczególnie w tych gminach, w których rady posiadają większość białoruską.-

Dnia 18.IX. odbyło się zebranie hurtka Twa S.B. w wsi Pałatkowo, gminy Hornica, na które przybył instruktor Zarządu Okręgowego Twa.S.B. w Grodnie, Balicki Józef. Omawiano sprawy organizacyjne, a szczególnie sprawę regularnego wpłacania składek członkowskich. Na temże zebraniu wybrano zarząd hurtka w składzie: Czuczoło Michał - prezes, Zachankiewicz Stefan - sekretarz i Korytnik Jan - skarbnik, wszyscy ze wsi Pałatkowo oraz postanowiono zorganizować przy hurtku bibljotekę i kursy wieczorowe dla młodzieży.-

Dnia 24.IX. odbyło się zebranie hurtka Twa S.B. w Grodnie pod przewodnictwem Kiziewicza Filipa. Omawiano sprawy: [illegible] ki, kursów wieczorowych i organizacyjne. Hurtek Twa S.B. [illegible] Bo[illegible] Jeziory, [illegible] wystawić

reg aktuk nocnicznych w języku białoruskim w różnych wsiach gmi-
ny jeziorskiej. Stwierdzono, że dnia [illegible].IX. kurtuk Twe S.B. w
wsi Jakóbowicze zwołał bez zezwolenia Starostwa zebranie swych
członków, które odbyło się pod przewodnictwem Macieja Norobicia.
Na zebraniu tym omawiano sprawę założenia przy kurtku biblioteczki. Przeciwko własnym zwołaniu nielegalnego zebrania wdrożono dochodzenie.

Źródła konfidencjonalne informują, że szkodliwy wpływ na młodzież białoruską wywiera korespondencja otrzymywana przez część Rosji Sowieckiej przebywających.-

W gminie berezyńskiej zauważono, że młodzież białoruska zawiera t.zw. śluby cywilne. Chyżość to przeważnie pobierający się, którzy zapraszają gości i na wspólnej libacji dokonują aktu "ślubu cywilnego" od tego czasu zaślubieni w ten sposób żyją już razem. Demoralizujący ten objaw obyczaju starano się wyeliminować, zaś nadmienione społeczeństwo, natomiast z uznaniem przyjmowany jest przez duchowieństwo. Co do działalności radnych białoruskich w nowych przedstawicielstwach samorządowych, posiadających większość białoruską, zanotowano w okresie sprawozdawczym następujące, bardziej charakterystyczne fakty:

Na posiedzeniu Rady Gminnej w Brzostowicy Małej w dniu 18.IX.r.b. radni białoruscy większością głosów odbyli ostrą poprzednią radę, dotyczącą uregulowania wywózki śmieci na terenie gminy i innych spraw. Ponadto na tymże posiedzeniu uchwalono nie zatwierdzić przyjęcia do urzędu gminnego pomocnika kierownika i anulować wniosek poprzedniej rady w tym sprawie przyznania nagród pieniężnych w wysokości 25 zł. niektórym radnym za sumienne i gorliwe wykonywanie obowiązków służbowych, dając tym do zrozumienia, że radni, którzy byli przedstawieni do nagród za sumienność i energję w służbie, zachowali się wrogo do ludności białoruskiej.-

Podobny stan zaszedł również w gminie berezyńskiej, gdzie radni białoruscy z wójtem Kościewiczem na czele wysunęli na pierwszy plan akcję popierania szkolnictwa białoruskiego. Na posiedzeniu rady gminnej w dniu 19.IX. wójt Kościewicz

50

[illegible] oficjalnie oświadczył, że gmina nie posiada fundu[illegible] na popieranie oświaty polskiej, a naraz[illegible] nieoficjalnie oświadczył, że fundusze te znajdą się, ale na szkoły białoruskie. Oświadczenie wójta Kościewiczom wywołało zburzenie wśród członków dozoru szkolnego, polaków.-

W gminie Łysomańskiej pięciu radnych polaków z [illegible] się mandatów, tłumacząc swoje wystąpienie z rady niemożnością współpracy z radnymi białorusinami. Ten zdecydowany [illegible] radnych polaków wywołał depresję wśród białorusinów, którzy [illegible] niedopuścili do zdekompletowania rady chociażby za cenę kompromisu.-

Wreszcie zauważyć należy, że działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej popierana jest przez wszystkich radnych białorusinów w gminach Brzostyty, Mała Brzostowica, Łysomle, Wołynka i Lasem /S.1662/Pr. z dnia 27.IX/.-

b/ Żydowski.

Powiat Kolneński.

Dnia 24.IX. Izaak Brandes, student uniwersytetu [illegible] wygłosił w Szumiakach odczyt o rozwoju kultury od epoki przedhistorycznej do czasów obecnych. /S.561/Pr.z dn.29.IX/.

Powiat Wołkowyski.

Bjonista Jaroszewski z Wołkowyska wygłosił dnia 24.IX. odczyt na temat "Walka z katolicyzmem". Prelegent stwierdził, że społeczeństwo żydowskie musi stanowczo przeciwstawić się wszelkim próbom szerzenia katolicyzmu wśród nas żydowskich drogą bojkotowania Misji Barbikańskiej i przestrzegania zasad życia religijnego. /S.515/Pr.z dnia 27.IX/.-

VIII. Ruch społeczny, wyznaniowy, stowarzyszeniowy i organizacje przysposobienia wojskowego.

Powiat Białostocki.

Dnia 25.IX. w Supraślu odbyło się pod przewodnictwem nauczyciela miejscowej szkoły rolniczej, Jana Deca, zebranie członków oddziału Związku Strzeleckiego. Po referacie przewodniczącego o pracy kulturalno-oświatowej w Związku Strzeleckim postanowiono zorganizować przy oddziale koło amatorskie. Obecnych na zebraniu było około 230 osób /S.1513/p.z dnia 29.IX./.-

Powiat Wołkowyski.

Dnia 25.IX. w gminie Łyskowskiej odbył się chrzest 18 osób, wyznawców baptyzmu /16 kobiet i 2 mężczyzn/.-

IX. R ó ż n e.

Powiat Ostrołęcki.

Dnia 24 b.m. na stacji kolejowej Grabowo pod Ostrołęką nastąpił wybuch granatu skutkiem czego poważniejsze obrażenia odniósł dróżnik kolejowy Stanisław Klim i uszkodzony został budynek kolejowy Nr.11, zajęty przez władze kolejowe na prowizoryczny skład zużytego żelaza. Przyczyną wybuchu było przypadkowe rzucenie kawałka żelaza przez wspomnianego dróżnika Klima do składu, w którym, jak ustalono, pomiędzy nagromadzonem starem żelazem, znajdowały się materjały wybuchowe z czasów okupacji niemieckiej i wojny polsko-bolszewickiej pochodzące. Przy oględzinach składu, już po wybuchu, znaleziono w nim z założonymi zapalnikami: dwa francuskie granaty i jeden granat wyrobu polskiego oraz 14 sztuk rakietwojskowych. Odpowiednie oczyszczenie składu zarządzono /S.493/P.z dnia 26.IX./.-

Powiat Kolneński.

W dniu 25.IX. przez funkcjonarjusza straży celnej Juljana Styra w okolicy wsi Wincenta został postrzelony Milkiewicz Franciszek, mieszkaniec wsi Kozioł, który usiłował prze-

51

przekroczyć granicę i na wezwanie Straży nie zatrzymał się. /S.66 /P. z dnia 28.IX./.-

b/ Pojawienie się wilków.

W lasach majątku Knyszyn, gm.Krypno, powiatu białostockiego pojawiły się wilki, które wyrządziły straty w inwentarzu m.Knyszyn na sumę około 500 zł. Odpowiednie zarządzenia zostały wydane. /WP.5012/.-

c/ Zatrzymano i aresztowano.

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

Na skutek polecenia Okręgowego Urzędu Śledczego w Białymstoku dnia 22.IX. zatrzymany został w Wysokiem Mazowieckiem Symcha Rajbert, posiadający o działalności komunistycznej. Rewizja osobista i w mieszkaniu zatrzymanego wyników nie dała, wobec czego zwolniono go dnia 23.IX. i oddano pod ścisły nadzór policji /S.627/pf.z dnia 27.IX.r.b./.-

Powiat Suwalski.

W dniu 23 września r.b. nastąpiła likwidacja sprawy byłych członków organizacji szaulisów litewskich, o której donosiłem w poprzednim sprawozdaniu tygodniowem. Dokonano 21 rewizyj i aresztowano 10 osób narodowości litewskiej. Wszystkich aresztowanych przekazano 26.IX.r.b. władzom sądowym. Poszukiwani są jeszcze: Józef Łukaszewicz i Wincenty Witkowski, którzy zbiegli przed aresztowaniem. /S.733/Pr. z dnia 26.IX./.-

d/ Szpiegostwo.

Powiat Łomżyński.

W dniu 10.IX. do Komendy Powiatowej P.P. w Łomży zgłosił się nieznany osobnik i oświadczył, że nazywa się Gustaw Powalka, jest obywatelem niemieckim, pochodzi z Grosz-Schwajbenwam, powiatu Johannisburg /Prusy Wschodnie/ oraz, że zbiegł

z Niemiec i przedostał się nielegalnie do Polski przez [illegible] w okolicy wsi Filipki, powiatu kolneńskiego. Jako powód przybycia do Polski podał, że był szykanowany przez władze niemieckie, a nawet w ostatnich czasach został skazany na karę 1 roku więzienia za niepłacenie podatków. Podczas protokularnego przesłuchania Powałka zeznał, że władze niemieckie zaproponowały mu szpiegostwo na rzecz Polski, zeznanie to jednak budzi pewne podejrzenia co do ich prawdziwości. Po spisaniu protokołu Powałka został zwolniony ze zobowiązaniem stawienia się następnego dnia w Komendzie P.P. Z chwilą wyjścia na ulicę rozpoczęto nad nim ścisłą obserwację i zauważono, że starał się on zmienić wyjawione podczas badania chęć zatrzymania się w jednym z hoteli w Łomży i jakby chciał się ukryć, domyślając się zapewnie, że jest śledzony, a następnie zamiast do hotelu udał się na stację kolejową i tam rozpytywał przygodne osoby, w jaki sposób mógłby najprędzej dostać się do Warszawy oraz kiedy chodzą pociągi do Grajewa i Białegostoku. Wobec wyjawienia zamiarów tak rychłego wyjazdu z Łomży Powałka został zatrzymany, jako podejrzany o szpiegostwo i z dochodzeniem przekazany w dniu 10.IX. L.827/5 do dyspozycji Sam.Ref.Inf. D.O.K. I w Warszawie. Podczas osobistej rewizji u Powałka znaleziono dużą ilość dokumentów, stwierdzających, że prowadził on w Niemczech jakiś handel.-

e/ Sprawy sądowe.

Sąd Okręgowy w Grodnie na kadencji wyjazdowej w Wołkowysku rozpatrywał następujące sprawy:

Dnia 22.IX. sprawę z oskarżenia Poleszczuka Antoniego, członka BWBW., oskarż. z art.129 K.K. Poleszczuk skazany został na 6 miesięcy więzienia.-

Dnia 26.IX. sprawę z oskarżenia Fajnbira Lejzora, oskarżonego o kolportaż odezw komunistycznych. Z braku dowodów winy Sąd Fajnbira uniewinnił. Dnia 26.IX. sprawę z oskarżenia Danilka Włodzimierza, oskarżonego o wymordowanie swej rodziny. Danilk skazany został na karę śmierci przez rozstrzelanie.-

Dnia 24.IX. sprawę z oskarżenia Stankiewicza Władysława oskarżonego o popełnienie morderstwa rabunkowego. Sąd skazał Stankiewicza na dożywotne więzienie.- /S.515/Pr.z dn.27.IX/.-

f/ Zatrzymani w strefie granicznej.

Dnia 24.IX. doprowadzona została do Starostwa w Wołkowysku, mieszk. tegoż powiatu Prokopiuk Marja, zatrzymana w powiecie mołodeczniańskim pod zarzutem usiłowania przekroczenia granicy do Rosji w drodze nielegalnej.-

Do Starostwa w Bielsku Podlaskim zostali doprowadzeni mieszkańcy wsi Hajnówka, gm.Białowieża Aleksander Bołtromik z żoną Anną i 2-letnim synem Mikołajem oraz m. wsi Klenniki, gm.Pasynki Bazyl Parfjeniuk, zatrzymani w strefie przygranicznej. Zeznają oni zgodnie, że celem ich podróży do Rosji Sow. była chęć uzyskania pracy.-

g/ Wiadomości z zakordonu.

Starostwo w Bielsku Podlaskim uzyskało informację, że Nestor Gołub, mieszkaniec wsi Łotły, gm.Pasynki, przebywający obecnie w Rosji Sow., dokąd zbiegł przed aresztowaniem go za działalność komunistyczną, w korespondencji ze znajomymi nakłania ich do dokonania zabójstwa na osobie Kowerdy, ojca zabójcy posła Wojskowa./S.Pr.1294 z dnia 28.IX/.-

h/ Wymyt koni.

Przeprowadzone dotychczas dochodzenia /vide syt.sprawozdanie tygodniowe Nr.23/ w sprawie wymytu koni do Niemiec ustaliły winę 12 mieszkańców gm.Wólka, pow.suwalskiego, trzech mieszkańców powiatu augustowskiego oraz Hirsza Zuchowickiego, handlarza końmi z Suwałk. Przy rewizji u oskarżonych znaleziono szereg świadectw pochodzenia koni, świadectw kwalifikacyjnych oraz świadectw uznania dla ogierów. Winę oskarżonych

stwierdzają również dostarczone przez niemieckie władze celne odpisy zeznań aresztowanych przemytników koni obywateli niemieckich. Na skutek prośby landrata z Margrabowa miała być przeprowadzona konfrontacja oskarżonych o przemyt koni, nie odbyła się ona jednak wskutek odmowy złożenia zeznań przez oskarżonych, obywateli polskich /S.733/Pr. z dnia 26.IX/.

i/ Opór czynny przy ściąganiu podatków komunalnych.

W dniu 26.IX. we wsi Gosie-Otole, gminy Żołaki pow. łomżyńskiego mieszkaniec tejże wsi Stanisław Święcki wraz z rodziną stawił czynny opór sekwestratorowi Sejmiku powiatowego Zalewskiemu podczas ściągania przezeń podatków komunalnych. Zalewskiego poturbowano. Natychmiast po tym fakcie, do wymienionej wsi wysłano dwóch policjantów z posterunku p. w Rutkach którym Święcy również stawili czynny opór, wobec czego została wysłana cała obsada posterunku i dopiero wtedy zdołano opanować opór. W związku z tem zajściem zostali zatrzymani: Święcki Stanisław 52 lata, jako główny organizator oporu, Dołęgowski Wincenty lat 26 i jego żona Helena lat 22. Prócz tego ściągli współwinni stawianiu oporu Kosakowski Grzegorz, Święcka Paulina i Święcka Helena, za którymi zarządzono pościg.

j/ Przestępczość kryminalna.

Dnia 20.b.m. we wsi Szostaki, gm. Jedwabne w powiecie kolneńskim na tle porachunków osobistych wybikła bójka pomiędzy Władysławem i Walerym Zajkowskimi, a Ludwikiem, Janem, Bolesławem i Franciszkiem Milewskimi, w której rezultacie ciężkie uszkodzenia ciała odnieśli Jan Milewski i Bolesław Milewski. Jan Milewski zmarł tegoż dnia.

W nocy z dnia 26.IX. w ogrodzie owocowym Biepinga Kazimierza w maj. Strubnica, gminy pieskowskiej, powiatu wołkowyskiego, stróż tegoż ogrodu Wasilewski Aleksander, napastowany przez Romaszkę Jan. O innych mieszkańców wsi Stru-

53

bnica, wystrzelił do nich z rewolweru 5 razy. Z napastujących Romaszko Jan otrzymał strzał w pierś i w stanie ciężkim przewieziony został do Wilna.-

Dnia 22.IX. gajowy maj. Skidel w powiecie grodzieńskim Jan Polak podczas obchodu lasu przychwycił na kradzieży drzewa mieszkańca wsi Gołowacze, gm. Skidel Żuka Józefa, który rzucił się na gajowego z siekierą. Polak w obronie własnej ranił Żuka w ramię z rewolweru.-

Dnia 23.IX. w czasie bójki na szosie Grodno-Indura w odległości 1 klm. od Grodna pobity został ciężko Jan Sienkiewicz, mieszkaniec wsi Słomianki, gm. Kornica, pow. grodzieńskiego przez Michała Sienkiewicza, m. wsi Nowiki, gm. Kuźnica, pow. sokólskiego. Jan Sienkiewicz dnia następnego zmarł. Sienkiewicza Michała aresztowano.-

W y p a d k i.

W dniu 29.IX. o godz. 4.15 w kotl. parowym w Czarnym Bloku, pow. białostockiego należącym do firmy Zygmunt Foler nastąpił wybuch z powodu pęknięcia rury. Osób zostało poparzonych, z czego 5 ciężko, a dwie lżej. Poszkodowanych odwieziono do szpitala w Białymstoku.-

P o ż a r y.

W nocy z dnia 25 na 26.IX., wybuchł pożar we wsi Kamienica, gm. Izabelin, powiatu wołkowyskiego w zabudowaniach Kozła Jana, wskutek czego spaliło się 15 zagród, w tem 13 domów, 10 stodół, 25 chlewów, 12 spichrzy wraz ze zbiorami zbóż w stodołach oraz narzędziami rolniczemi i sprzętami domowemi. Z inwentarza żywego spaliło się 3 konie, 3 krowy, 4 świnie. W czasie gaszenia pożaru 3 osoby poniosły lekkie i 1 osoba ciężkie poparzenie; wszystkich natychmiast skierowano do szpitala sejmikowego w Wołkowysku. Straty ogólne spowodowane pożarem wynoszą około 70.000 złotych. Gaszeniem pożaru zajmowała się ludność miejscowa pod kierownictwem sołt

na. Przyczyna pożaru na razie nie ustalona.-

Pod adresem Magistratu w Suwałkach i Wołkowyski nadesłaba została po jednym egzemplarzu odezwa p.t. "Prawda o gen.Zagórskim", pisana na maszynie i odbita na powielaczu, nad. w Poznaniu dnia 26.IX.r.b.

Białystok, dnia 13 października 1927 roku.

ZA WOJEWODĘ:

[illegible]

Naczelnik Wydziału Bezp.Pob.

...STWO BIAŁOSTOCKIE.

2137/I

Białystok dnia ... października 1927

Tajne 54

Przedmiot: Sprawozdanie syt. tyg. Nr.25. za czas od 2. do 8./X. 1927.

Do

/ według rozdzielnika. /

W załączeniu przesyłam sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.25 za czas od 2. do 8. października 1927. r.

Za wojewodę

[signature]

1 zał.

Rozdzielnik jak w sytuac. sprawozdaniu tyg. Nr.6./

Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.25.

za czas od dnia 2. do 8.października 1927 roku.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Sytuacja w związku z kampanją wyborczą do przedstawicielstw samorządowych miejskich w Grodnie,Łomży i Suwałkach wyjaśniła się całkowicie z chwilą zgłoszenia list wyborczych Lewica PPS. wspólnie z komunizującymi elementami " Bundu " i klasowych związków zawodowych wystawiła własne listy w Łomży i Grodnie, w Suwałkach zaś będzie głosowała bądź demonstracyjnie bądź też poprze t.zw.zgodę robotniczą / P.P.S." Bund ", "Poalej-Sjon"/. Przedwyborcza kampanja PPS.Lewicy jedynie w Łomży spowodowała prawna represje władz administracyjnych. Utworzenie klasowego i narodowego związków list już zgłoszonych Głównej Komisji Wyborczej miało miejsce tylko w Grodnie. W ruchu narodowościowym czołowe miejsce zajmuje nadal samorządowa akcja radnych białoruskich w grodzieńszczyźnie,a niemniej zasługiwały na uwagę - akcja Zjednoczenia Szkół Żydowskich na rzecz propagandy kultury żydowskiej i żydowskiego szkolnictwa powszechnego w powiatach bielskim i białostockim oraz organizacyjna działalność Ronyjskiego Zjednoczenia Ludowego w powiatach bielskim,augustowskim i grodzieńskim. Ruch zawodowy pozostawał bez bardziej charakterystycznych przejawów.Zewnętrzne przejawy działalności wywrotowej notowane w pow.grodzieńskim / w związku z obchodem dziesięcioletniej rocznicy rewolucji październikowej / i wołkowyskim. Szerszej akcji represyjnej w stosunku do organizacyj wywrotowych nie przeprowadzano. Sytuacja w przemyśle uległa zmianie o tyle, że gorszą konjunkturę posiada przemysł drzewny prawie we wszystkich powiatach Województwa.-

Stan bezpieczeństwa publicznego i bezrobocia nagół bez zmian.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny.

Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Kolneński:

We wsi Rakowo - Stare, gminy Mały - Płock zorganizowane zostało lokalne Koło Radykalnego Stronnictwa Chłopskiego, liczące 18 członków. Zarząd koła stanowią : Andrzejewski Teofil prezes, Chiliński Czesław - skarbnik b. członek N.P.Ch. Nad działalnością Chilińskiego roztoczono nadzór. / S.Pr.682 z dn. 4.b.m./-

Powiat Łomżyński :

We wszystkich gminach powiatu kolportowana jest w większej ilości egzemplarzy " Chłopska Sprawa ". Działalność organizacyjną na rzecz R.S.Ch. prowadzi instruktor Bolesław Łysiak z Łomży, który w dniu 3.b.m. zwołał wiec stronnictwa w Wiśnie. Wiec ten nie odbył się wskutek nieprzybycia ludności która w większości pozostaje tutaj pod wpływami P.S.L. " Wyzwolenie ". / S.918/p.z dn.5.b.m./ -

Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Bielsk - Podlaski :

Dnia 25.ub.m. odbył się wiec posła Jankowskiego Józefa w Strabli. Poseł zaznajomił zebranych z sytuacją ekonomiczną w Polsce ze stosunkami dyplomatycznemi Polski z Rosją i Niemcami, ocenił krytycznie działalność stronnictw lewicowych, pomawiając je o współdziałanie z komunistami i wreszcie nawoływał ludność do wydatnego współdziałania z policją w celu zapewnienia państwu należytego bezpieczeństwa wewnętrznego. / S.Pr.1324 z dn.5.b.m./.-

Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski

Dnia 29.ub.m. odbył się w Sokólce wiec Stronnictwa Chłopskiego przy udziale około 200 osób na którym przemawiał poseł Cheplak Marjan. Przed rozpoczęciem wiecu grupa z 6-ciu

/

56

osób złożone wyszydzała członka Stronnictwa zapowiadającego rozpoczęcie się wiecu i dopiero interwencja delegowanego na tenże wiec urzędnika Starostwa umożliwiła posłowi Cieplakowi przemówienie. Przerywane przez wspomnianą wyżej grupę opozycyjną, przemówienie to było mnogość nieprzemyślane i nosiło charakter wiecowej polemiki. Poseł prawie cały czas zmuszony był reagować na wystąpienia opozycjonistów których akcja w miarę rozwijania się wiecu stale wzrastała. Poza opozycjonistami masa słuchaczy była bierna i obojętna na przemówienia zarówno posła, jakoteż opozycji. Po godzinnem przemówieniu, wobec tego, że opozycja nie zaprzestała wystąpień poseł Cieplak wiec zakończył. Zaznaczam, że poseł kilkakrotnie zwracał się do obecnego na wiecu Komendanta posterunku P.P. w Sokółce o uspokojenie opozycji, nie żądał jednak usunięcia opozycjonistów z miejsca odbywania się wiecu. Poseł poruszał układ sił parlamentarnych, charakteryzował zabiegi Stronnictwa Chłopskiego w interesie mas włościańskich podejmowane podnosił sprawę udzielania przez rządy przedmajowe pożyczek przemysłowcom i większej własności ziemskiej z wyraźnem pomijaniem rolnictwa, wskazywał na ujemne dla Państwa strony Konkordatu i wreszcie oświadczył, że Klub Stronnictwa Chłopskiego złożył do laski marszałkowskiej wniosek o zezwolenie uprawiania przez włościan tytoniu dla własnego użytku.-

Dnia 2.b.m. odbyło się zebranie organizacyjne lokalnego Koła Stronnictwa we wsi Olmony, gm. Nowy-Dwór zwołane przez instruktora Franciszka Płoskiego.-

Na członków Koła zapisało się 29 osób, z pośród których na prezesa wybrano Modzelewskiego Bolesława / S.960/tjn. z dn. 5.b.m./.-

Powiat Ostrołęcki:

W Ostrołęce otworzony został sekretarjat powiatowy Stronnictwa Chłopskiego / w lokalu przy ul. Ostrowskiej/, którego kierownikiem jest burmistrz m. Ostrołęki, Kazimierz Piotrowski. / S.501/p. z dn. 4.b.m./.-

- - - - - - - - - - -

Do stronicy 2-ej.

Dodatkowo ad " Ruch polityczny ".

Powiat Ostrołęcki :

Dnia 2.b.m. pisarz hipoteczny w Ostrołęce, Ja Radgowski przywódca Związku Ludowo - Narodowego w powiecie, wygłosił tam że odczyt propagandowy na rzecz L.O.P.P. - Obecnych na odczycie około 400 osób. / S. 501 /p. z dnia 4.b.m./.-

Chrześcijańsko - Narodowe Stronnictwo Rolnicze

Powiat Augustowski :

Działalność organizacyjną z ramienia Stronnictwa prowadzi w powiecie Górski Władysław, skompromitowany moralnie w powiecie łomżyńskim. Górski zwołał dnia 25.ub.m. zebranie organizacyjne we wsi Janówka,gm. Dowspuda,które odbył się przy udziale około 35 osób. Efektów organizacyjnych ani Górskiemu ani też Stronnictwu zebranie nie przyniosło. / S.718/ z dnia 3.b.m.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

57

III. Ruch wywrotowy.

Powiat Sokólski :

Zauważono w ~~xxxxxx~~ powiecie nieznaczne przejawy agitacji komunistycznej wśród poborowych rocznika 1906. Dochodzenie wdrożono. / S.960/tjn. z dnia 5.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

Ruch komunistyczny uzewnętrznił się jedynie w Grodnie na gruncie kampanji wyborczej do Rady Miejskiej. K.P.Z.B. dążąc do przeprowadzenia swych przedstawicieli do nowej Rady wystawiła wspólnie z PPS. Lewicą i elementami komunizującymi własną listę Nr 6 t.zw. "Zjednoczonego Bloku Robotniczego", którego kandydatami są: Balicki Józef, Kułakowski Dymitr, Kułakowski Michał i Niżnik Paweł - przedstawiciele radykalnych białorusinów z Twa Szkoły Białoruskiej i b. BWRBromady, Fink Szmul, Atłas Małka i Lis Eljasz - przedstawiciele komunizującego odłamu bundowskiego Poczobutt Wiktor, Szepsiak Jan i Chobrowski Antoni - przedstawiciele PPS. Lewicy. Wszyscy, oprócz Szepsiaka Jana, Lisa Eljasza, Niżnika Pawła i Chobrowskiego Antoniego, notowani są jako poszlakowani o przynależność do K.P.Z.B. Ta ostatnia prowadzi akcję przedwyborczą na zebraniach i konferencjach konspiracyjnych. Oficjalnie Komitet Wyborczy "Zjednoczonego Bloku Robotniczego" wystąpił na urządzonym przezeń wiecu w dniu 2.b.m., wymierzonym w swej istocie przeciwko PPS. "Bundowi" i Poalej-Sjon Prawicy.-

Na wiecu tym został zatrzymany Myszko Eljasz lat 28, rolnik białorusin, mieszkaniec wsi Pieszczanka, gm. Skidel notowany jako jeden z czynniejszych działaczy KPZB. w gminie skidelskiej. Przy zatrzymanym znaleziono Ośm protestów w języku białoruskim przeciwko " nieprawnemu więzieniu posłów białoruskich". Protesty te podpisane są przez mieszkańców następujących wsi: Strzelcy, Pieszczanka, Puszewicze, Gliniany i Kowszowo gm. skidelskiej, Bondały i Liszyce gm. jeziorskiej oraz wsi Masztalery gm. Żytomla. Ponadto u Myszko znaleziono listę dobrowolnych składek na rzecz uwięzionych posłów białoruskich / wynika z odnotowań na liście że zebrano 11 zł. 20 gr./ oraz bloczek z notatkami odnośnie da-

/.

nych o ilości członków organizacyj KPZB i MOPR-u i has[illegible] partyjnemi, któremi posługują się komuniści na " jawkach". Zatrzymanego Myszko przekazano z materjałami oskarżenia [illegible]dzom sądowym. Dalsze dochodzenie trwa. / S.1521/Pr.z dnia 4. b.m./

W nocy z dnia 4.b.m. na 5.b.m. na ścianach domów przy ulicach Grandzieckiej, Skidelskiej, Bankowej, Listowskiego, Plac Batorego i Mieszczańskiej w Grodnie odbite zostały czerwoną farbą napisy następującej treści: " Precz z rządem " - W.W. R.R. " Wojna - Wojnie ", " Precz z rządem faszystowskim i Piłsudskim". Tejże treści napisy w języku żydowskim odbito przy ul. Wyzwolenia. Napisy zatarto i dochodzenie wdrożono.- Są to przejawy akcji komunistycznej w związku z 10-cio letnią rocznicą rewolucji październikowej.-

Dnia 6.b.m. w m.Indura zatrzymano Kustera Pawła mieszkańca Indury, przy którym znaleziono 312 egzemplarzy różnych wydawnictw komunistycznych w językach polskim, białoruskim i rosyjskim, przeznaczonych do kolportażu w okresie obchodu rocznicy rewolucji październikowej. Dochodzenie trwa.- / S.1521/Pr. z dnia 4.b.m./.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 29.ub.m.w lesie koło wsi Zelzin gm. łyskowskiej ujawniono transparent komunistyczny oraz 5 rozrzuconych odezw komunistycznych. Zachodzi podejrzenie, że sprawcą w tym wypadku jest mieszkaniec wsi Zelzin Michał Pokonieczny zamieszany w sprawie likwidacji łyskowskiego rejonu KPZB. W czasie wspomnianej likwidacji Pokonieczny nie został zatrzymany, gdyż przebywał na robotach leśnych w pow.kossowskim, wobec czego dokładnie miejsce jego pobytu nie było znane. Po porozumieniu się z Kom.Pow.P[illegible] w Kossowie ustalono, że Pokonieczny należy do jaczejki KPZB w Hucie, pow.kossowskiego i, że w dniu krytycznym bawił pokryjomu w Zelzinie. -

Nawiązując do informacyj podanych w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr.24. donoszę odnośnie polecenia CK.KPZB., by organizacje partyjne zwróciły uwagę na sezonowych robotników przy robotach leśnych zatrudnionych, że informacje te znalazły

/

58

Utwierdzenie w czasie likwidacji łyskowskiego rejonu KPZB. stwierdzono bowiem, iż liczni członkowie organizacyj komunistycznych w chwili aresztowania zatrudnieni byli w lasach dąweczyńskich, pow. skonimskiego.-

Uzyskane ostatnio informacje i poczynione spostrzeżenia wskazują że komuniści usiłują wszelkiemi siłami zachować w ramach konspiracji sieć organizacyjną zlikwidowanej BWRHromady / S.Pr.515 z dnia 4.b m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

IV. Sprawy Samorządowe.

Powiat Suwalski

Dnia 28 ub.m. w lokalu Klubu Robotniczego w Suwałkach odbyło się zebranie delegatów klasowych związków zawodowych w liczbie około 40 osób pod przewodnictwem Gałaja Wawrzyńca, który po omówieniu taktyki w kampanji wyborczej PPS do rady miejskiej, wyznaczył z pośród obecnych 6-ciu prelegentów wyborczych i dwie kobiety, w tem swoją żonę, do zbierania informacyj o poczynaniach komitetów wyborczych ugrupowań prawicowych. W trakcie zebrania przybył do Gałaja kapitan 41 pp. Białecki. Obaj konferowali czas dłuższy w oddzielnym pokoju, poczem Gałaj oświadczył zebranym, że oficerowie i podoficerowie głosowali będą na "endeków".-

Dnia 2 bm. odbył się zapowiedziany wiec przedwyborczy PPS przy udziale delegata CKWPPS, posła Kazimierza Pużaka i delegatki Centralnej Komisji Zł.Zw.Zaw. w Warszawie: Białeckiej.- Obecnych na wiecu było około 400 osób. Poseł Pużak wyjaśnił stronę techniczną wyborów do przedstawicielstw samorządowych, skreślił dodatnie dla mas pracujących poczynania Rządu Marszałka Piłsudskiego /powstrzymując się od wszelkich wystąpień opozycyjnych względem Rządu/ i nawoływał zebranych do głosowania na listę PPS. Białecka motywowała obszernie konieczność wprowadzania licznej reprezentacji robotniczej do samorządu m. Suwałk, a wreszcie inni mówcy wskazywali niedomagania i przejawy złej woli w gospodarce rozwiązanej Rady Miejskiej oraz potrzeby miasta w ujęciu PPS.-

Tegoż dnia w sali Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich odbyło się zebranie przedwyborcze Zjednoczonego Bloku Polskiego przy udziale posłów ks.Zygmunta Kaczyńskiego i Gdyka Ludwika oraz bezpośrednio po tem zebraniu, zebranie kobiet, na którem przemawiali ks.poseł Kaczyński, ks. Ostrowski, prezes miejscowej organizacji Ch.D. i Kapytkowska dyrektorka miejscowego seminarjum nauczycielskiego. Na

obu zebraniach mówcy odwoływali się do uczuć religijnych i narodowych zebranych i nawoływali ich do głosowania na listę Zjednoczonego Bloku Polskiego.-

Ponadto w dniu 2 bm. odbyły się zebrania przedwyborcze: 1/ żydowskiej demokracji, która wystawiła listę Nr.5; 2/sjonistów /lista Nr.6/; 3/ ogólne zebranie żydów przy obecności około 200 osób, zamykające zasadniczo okres kształtowania się grup wyborczych.-

Do Głównej Komisji Wyborczej zgłoszono następujące listy: Lista Nr.1.Właścicieli Domów i Kupców /Żydowska/:

Żyw. Benjamin Minc, kupiec, Mordchel Wajsberg - kupiec, Judel Klejf - właśc.nieruchomości, Eljasz Berensztej- wł.nieruch., Josel Ejl nder- kupiec, Dawid Markson - kupiec, Szymon Mindes - dentysta, Aron Goldsztejn - właść.nieruchomości.-

Lista Nr.2 Polskiej Partji Socjalistycznej i związków zawodowych.

Wawrzyniec Gałaj - pracow.samorządowy, Czesław Zakrzewski - Insp.Pracy 41 Obw., Leonard Grudziński, pracow.Spółd. Spoż., Antoni Korzeniowski - Komis.Kasy Chorych, Cecylja Gałajowa - biuralistka, Jerzy Ostrowski - inżynier, Marceli Nowak - inwalida, Zofja Radziewiczowa - krawcowa, Józef Cichucki - robotnik, Jan Raczkowski - murarz, Jan Kalo - stolarz, Józef Cieślak - szewc, Stanisław Zdankiewicz - cieśla, Stanisław Nowicki - technik, Jan Bogdanowicz - kowal, Aleksander Dziemian - elektro-monter, Wincenty Czeredrowicz - szewc, Andrzej Sipowski - sekr.Zw.Lokatorów, Andrzej Cichucki - dozorca domowy, Władysław Topolski - fryzjer, Władysław Pawlik - piekarz, Klementyna Arensowa - krawcowa, Stanisław Kotliński - piekarz, Jan Więcek - robotnik elektr.; Antoni Mackiewicz - szewc, Bolesław Frydrych - piekarz, Stanisław Czeżuch - szewc.-

Lista Nr.3 rolników.

Jan Mieczkowski - rolnik, Wincenty Dziemian - rolnik

Romuald Syliński - stolarz, Józef Wiszniewski - kupiec, Tomasz Kizel - rzeźnik, Henryk Konopnicki - nauczyciel, Ludwik Meier urzędnik, Sylwester Pietkiewicz - rolnik, Antoni Wąsowicz - właśc.nieruchomości, Stanisław Szwed - krawiec, Kazimierz Józef Kamiński - urzędnik, Józef Łazarewicz - chorąży emeryt, Bolesław Romotowski- rolnik, Justyn Jasionowski - biurelista, Franciszek Wasilewski - rolnik, Feliks Barszczewski - rolnik, Leon Grygieńć - rolnik, Antoni Łapiński - rolnik, Stanisław Dziemian - rolnik, Zygmunt Bujnowski - kupiec, Franciszek Sikorski - rolnik, Józef Sudnikowski - rolnik, Józef Sawicki - rolnik, Antoni Kochański - rolnik.-

Lista Nr.4 zjednoczona polska.

Ks.Szczęsnowicz Stan. - proboszcz parafji, Chełmiński Józef Justyn - emerytowany sędzia, Lutostański Czesław - prawnik, Barszczewski Tadeusz - buchalter, Wysocki Jan - rolnik, Skupiński Zenon - nauczyciel, Jatowt Ignacy - pułk.emeryt, Ściałowski Stefan - rzemieślnik, Miksza Stanisław - kupiec, Kopytkowska Marja - nauczycielka, Bieńkiewicz Włodzimierz - Dyr.Banku, Michalewicz Aleksander - zawiadowca stacji, Szwarc Juljan - urzędnik, Borkowski Jan Juljan - urzędnik, Ciecierski Stanisław - cukiernik, Suchodolski Wacław - generał rezerwy, Moczulski Józef - kupiec, Paszkiewicz Józef - urzędnik, Tyszka Wiktor - inżynier, Rukść Michał - sędzia maszynista, Witkowski Kazimierz - lekarz weterynarji, Szlaski Gabrjel - rolnik, Samitowski Antoni - szewc, Machajewski Stanisław - emeryt, Milewski Józef - kupiec, Burukiewicz Wincenty - dyr. gimn., Brukner Bronisław - rzemieślnik, Sankowski Hilary - urzędnik, Nieciuński Mamert - lekarz, Ossowski Kazimierz - urzędnik, Mittag Jan - urzędnik, Jankowski Józef - dependent rejent, Paciukanis Kazimierz - pracownik apteki, Łojewski Mieczasław - nauczyciel gimn., Szwejkowski Bolesław - aptekarz, Maiewski Franciszek - kupiec, Karecki Edward - urzędnik, Karwel Bolesław - krawiec, Szymaniuk Wincenty - właśc.nieruch., Jankowski Antoni - rolnik, Kołakowska Aleksandra - wyrobnica Łapiński Mieczysław - urzędnik, Herzyk Jerzy - rzemieślnik.

60

Karczewski Jan - właśc.nieruch., Błachowicz Artur Henryk - kupiec, Tylenda Kazimierz - woźny, Domosławska Emma - właśc. nieruch.-

Lista Nr.5 żydowskiej demokracji postępowej. Gliksen Abram - handlowiec, Sołomiański Noe, kierownik banku, Apel Mojżesz - magister farmacji, Kornfeld Izrael Mowsza - kamieniarz, Gutman Wolf - nauczyciel muzyki.-

Lista Nr.6 żydowska.

Wejsman Leon - lekarz, Efron Benjamin - dyrektor gimn., Erdrejch Salomon - Aplik.adw., Frydman Chaim Mendel, kupiec, Kuśnierzycki Jakób M.- garbarz, Wagier Mozes - złotnik, Michnowski Kalmen - elektrotechnik, Staropolski Naftal - lekarz, Grötzhendler Izaak - kupiec, Braunrot Abram - kupiec, Glatsztejn Edkon - zegarmistrz, Worobiejczyk Aron - krawiec, Kopciowski Pinchos - kupiec, Austern Kalmen - kupiec, Jelinowski Icko - kupiec.-

Lista Nr.7. Bezpartyjna Polska z jednym kandydatem, Obuchowcem Józefem, lat 58, właścicielem nieruchomości została wycofana.-

PPS Lewica wspólnie z elementami komunizującymi poprze prawdopodobnie kandydatury PPS lewicy, jako kandydatury ugody robotniczej./S.750/Pr. z dnia 4 bm./.-

Powiat Łomżyński:

W okresie sprawozdawczym odbyły wiece przedwyborcze: 1/ 3 "Bundu"; 2/ 2 Poalej-Sjon Lewicy i 3/ 1 wiec Poalej-Sjon Prawicy, zjednoczonej z Ogólej-Sjon; 4/ 1 wiec Polskiego Zjednoczenia Wyborczego; 5/ 1 - PPS, klasowych związków zawodowych i inteligencji pracującej.-

W dniu 29.IX.br. do Głównej Komisji Wyborczej zgłoszono następujące listy:

Nr.2 - P.P.S., zblokowanej z klasowymi związkami zawodowymi i inteligencją pracującą. -

Nr.4 - "Bundu", zblokowanego z żydowsk. kl.związkami zawodowymi.-

Nr.5 - "Poalej-Sjon", zjednoczonej z C.S.P.

Nr.6 - "Poalej-Sjon Lewicy".

Nr.7 - Bloku Robotniczego P.P.S.Lewicy /do którego weszły te elementy komunizujące: polacy i żydzi.

Nr.8 - Żydowskiego Bloku Narodowego /misrachiści, sjoniści i ortodoksi/.

Nr.10 - Polskiego Zjednoczenia Wyborczego /Z.L.N. i Ch. D./.

Listy Nr.1 i 3 zostały złożone faktycznie przez P.P.S. i "Bund" w celu otrzymania właściwych numerów, odpowiadających listom złożonym przez te organizacje podczas wyborów do Rady Miejskiej w Warszawie, wobec czego listy te przez Gł.Komisję Wyborczą zostały unieważnione.-

Dnia 29 ub.m. Komitet Wyborczy Bloku Robotniczego PPS Lewicy usiłował wydać odezwę do wyborców. Odezwa ta p.t."Głosuj na listę - Blok Robotniczy PPS Lewicy", jako zawierająca w treści, w ustępach oznaczonych Nr.1, 2, 3 cechy przestępstwa, karane z mocy art.1.Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10/V.1927 r., zajęta została przez Starostę na podstawie art.73. prawa prasowego wraz z rękopisem zaraz po odbiciu w zakładzie graficznym Teodora Krzyżanowskiego w Łomży. - Równocześnie z zajęciem Starosta wystąpił do Prokuratora przy S.O. w Łomży z wnioskiem o zatwierdzenie zajęcia. Treść zajętej odezwy jest następująca:

"Głosuj na listę "Blok Robotniczy P.P.S.Lewicy" Niech żyje rząd robotniczo-chłopski.1/Walka przeciwko knowaniom wojennym2/Walka przeciwko obszarniczo-fabrykanckiej dyktaturze faszystowskiej. Żądamy: 1/ Zniesienia pracy dzieci. 2/Bezpłatnej szkoły powszechnej. 3/ Dożywiania w szkole. 4/Obuwia i ciepłych ubrań na zimę. 5/ Bezpłatnych pomocy szkolnych. 6/ Zniesienia bici. w szkole. 7/ Szkół zawodowych. 8/ Założenia placów i ogrodów dziecięcych.

Walczyć będziemy: 1/ o prawa ludu pracującego w samorządach. 2/ o równouprawnienie języków mniejszości narodowych

61

/żydowskiego, niemieckiego, i t.d./ w stosunkach administracji miejskiej z ludnością miejscową, 3/ przeciwko oddaniu samorządów pod władzę administracji państwowej, starostów wojewodów i t.d. 4/ o przerzucenie ciężarów gminnych na klasy posiadające, 5/ przeciwko używaniu samorządów za narzędzie militaryzacji kraju, 6/ o poprawę bytu klasy robotniczej /zniesienie świadczeń, zniesienie ciężarów podatkowych, walka z drożyzną i t.d./,
7/ przeciwko kapitalistycznej racjonalizacji pracy, 8/o pomoc dla bezrobotnych, 9/ o prawa klasy robotniczej i uwolnienie więźniów politycznych, 10/ o opiekę nad dzieckiem i młodzieżą /szkoły, domy dziecięce, kolonje letnie i t.d./, 11/ o oświatę dla klasy robotniczej /czytelnie, biblioteki, kluby i t.d./ o ubezpieczenie w razie choroby, o hygjeniczne mieszkania, o zdrowotność /szpitale, boiska sportowe i t.d./ o wszelkie inne prawa i żądania klasy robotniczej.

W myśl powyższego wzywamy wszystkich robotników i robotnice bez różnicy wyznania do stworzenia z nami jednolitego frontu robotniczego przeciw naszym ciemiężcom.- Z proletarjackiem pozdrowieniem Komitet Wyborczy Bloku Robotniczego P.P.S.Ławicy m. Łomży."

Dnia 2 bm. na dworcu kolejowym w Łomży został zatrzymany przez policję Marek Moncarz z Warszawy, przy którym znaleziono około 17 kg. odezwy Komitetu Wyborczego Jedności Robotniczej p.t."Niech żyje jedność robotnicza", przeznaczonej dla PPS Ławicy w Łomży do kolportażu w związku z kampanią wyborczą do Rady Miejskiej. Odezwa ta, jako zawierająca w niektórych ustępach treść antypaństwową, została w całym transporcie przez Starostę zajęta. Moncarza z materiałami oskarżenia przekazano władzom sądowym. /Egzemplarz odezwy przedkładam. /S.938/p. z dnia 5.bm./.-

Powiat Grodziński:

W wyniku długotrwałych pertraktacy pomiędzy Obywatelem

Komitetem Odrodzenia Gospodarki Miejskiej i Bezpartyjnym Wyborczym Komitetem Chrześcijańskim w dniu 30 ub m. nastąpiło ostateczne zblokowanie się tych komitetów i uzgodnienie wspólnej listy, co spotkało się uznaniem społeczeństwa, wyrażającego uznanie przywódcom obu Komitetów za wysiłki i skuteczną pracę pojednawczą. Nieliczna grupa obywateli chrześcijan, niezadowolona z fuzji powyższej, podjęła wysiłki w kierunku utworzenia trzeciego bloku polskiego p.n. "Obywatelski Demokratyczny Blok Wyborczy", którego organizatorzy Stępniewski, b.prezydent m., dr.Leonowicz, notarjusz Aleksandrowicz, adw.Nielubowicz i inni zwołali dwie konferencje i przekonawszy się, że realnych wyników nie osiągną, podjętej akcji zaprzestali.
W dniu 1 bm. o godz.21 upłynął termin składania list. Do Głównego Komitetu Wyborczego zgłoszono w przepisanym terminie 15 list następujących : Nr.1. Żydowskiej Socjalistycznej Partji Robotniczej "Poalej-Sjon" - czołowy kandydat Sz.Amdurski; Nr.2 - PPS i Okręgowej Rady Kl.Zw.Zaw.- kandydaci: Ułas, Skowroński, Mazurkiewicz; Nr.3 - unieważniona; Nr.4-"Bund" -kand. cz.Wejsman, dr.Lipnik, dr.Gersung; Nr.5. Kom.Wyb.Bezp.Robotn. Żyd.- unieważniona; Nr.6 - Zjednoczonego Bloku Robotniczego /PPS Lewica i komuniści/ - kand.Balicki, Fink, Paczobutt, Atlas Małka, Kułakowski; Nr.7.Żydowskiego Bloku Narodowego - cz.kand.Ruthen, Rubiczon, Zadaj, Rabinraut, Tarłowski, Suchowiański; Nr.8 - Bloku Białorusko-Rosyjskiego wycofana, Nr.10. Bezpartyjnego Żydowskiego Zjednoczenia Demokratycznego - czołowi kand. - Goźański, Ostryński, Kaubauer; Nr.11 - Rosyjsko-Białoruskiego Bloku Bezpartyjnej Inteligencji - kand.Bojarowski, Dobrowolski, Świderski, Dulewicz; Nr.12.Bloku Białorusko-Rosyjskiego - kand.Fiedoruk, Bajraszewski, Wiazdow; Nr.13. Chrześcijańskiego Komitetu Wyborczego - wycofana; Nr.14 -Chrześcijańskiego Bloku Polskiego, kand.dr.Antoni Wolański, poseł Kazimierz Łaszkiewicz, Aleksander Majewski, mec.Zygmunt Herbaczewski, mec. Czesław Jeśman, nacz. Struponski, Romuald Pudjan, [illegible] Józef Bilgański, Stanisław Ziemak, radca Chojnow-

62

ski, Andrzej Derezan Maciul, Aleksander Chrzanowski, inż.Lwon Wolski, dr.Jan Rupp; Nr.15 Zjednoczenia Ludności Polskiej na Przedmieściu - kand. Cyronek, Panasiuk. Poszczególne ugrupowania wyborcze zawarły między sobą związki list wyborczych i utworzyły w ten sposób trzy silne bloki:

1/ Związek list żydowskich utworzyły: lista Nr.1"Poalej-Sjon" Nr.7 Blok Żydowski i Nr.10 Inteligencji Żyd.-

2/ Związek list socjalistycznych: lista Nr.2 PPS, Nr.4 "Bund" i Nr.6. Zjednoczony Blok Robotniczy.-

3/ Związek list chrześcijańskich: lista Nr.11 Białorusko-Rosyjska, Nr.14 Chrześcijański Blok Polski i Nr.15 Polskiej Ludności Przedmieścia.

Lista Nr.12 białoruska pozostała całkowicie odosobniona. W okresie sprawozdawczym odbyły się następujące zebrania i wiece przedwyborcze:

Dnia 2 bm. Białorusko-Rosyjskiego Bloku przy udziale posła Jaremicza Fabjana-oraz senatorów Bohdanowicza Wiaczesława i Nazarewskiego Aleksego, którzy w przemówieniach swych wskazywali na konieczność budowania jedności białorusko-rosyjskiej. Obecnych na wiecu - około 100 osób, przeważnie inteligencji rosyjskiej i białoruskiej.-

Dnia 1 bm. - Bundu przy udziale około 600 osób. Przemawiali Rosjański Owsiej, Ryba Rafael, grodzieńscy działacze bundowscy i Flomenbaum Benjamin, radny m. Białegostoku. Wiec w kilka chwil po rozpoczęciu rozwiązany został przez policję ze względów bezpieczeństwa publicznego, a wskutek burzliwej opozycji komunistycznej.-

Dnia 2 bm.- PPS i Okr.Rady Kl.Zw.Zaw. przy udziale około 300 osób. Przemawiali: poseł Pławski Stanisław, Chodyński, del.Centr.Komisji Kl.Zw.Zaw. w Warszawie, Bodnar, sekr.OKRPPS w Wilnie, Macanko Roman, Ułas i Skowroński i inni. Wszyscy oceniali ujemnie działalność przedstawicielstw samorządowych z większością prawicową i analizowali działalność rozwiązanej Rady w Grodnie. M.in. del. Chodyński wystąpił przeciwko b.vice-

prezydentowi Cydzikowi, zarzucając mu, że musiał się dopuścić nadużyć, jeżeli on czas swej vicepresidentury dorobił się dużego majątku. Chodyński podkreślił ponadto, że przyszła Rada Miejska powinna zbadać dokładnie, jakimi drogami v.p. Cydzik doszedł do posiadanego obecnie majątku.-

Mazurkiewicz Leon wystąpił z zarzutami przeciwko ks. Krzyłowiczowi, pomawiając go o popełnienie nadużyć w r.1921 przy dostarczaniu soli dla Magistratu m. Grodna. Nadto tenże Mazurkiewicz oskarżał inż. Cytarzyńskiego, że przywłaszczył sobie tabor miejski, meble i inne przedmioty, pozostawione przez okupantów.-

Wreszcie poseł Pławski i del.Chodyński rozprawili się z komunistami.-

Dnia 2 bm. - Zjednoczonego Bloku Robotniczego przy udziale około 600 osób, przeważnie żydów. Przemawiali: Szczepsiak Jan - kolejarz, Sawko, Fink Szmul, Spasteja Dawid i Balicki Józef, którzy poddali drobiazgowej krytyce zarówno działalność rozwiązanej Rady Miejskiej, jakoteż P.S "Bundu". Na przemówienia ich usiłował replikować bundowiec Ryba Rafael, zmuszony został jednakże do opuszczenia sali.-
/S.1521/Pr. z dnia 4.bm. i własne/.-

Powiat Białostocki.

Przyczynkiem do charakterystyki nastrojów ludności żydowskiej w Białymstoku i dotyczącym stosunku tejże ludności do samorządu miejskiego jest art.pt." Ładna parada", zam.w Nr. 278 żargonowego "Dos Naje Lebn" z dnia 3 bm. - Treść artykułu jest następująca: "Uprzejmością ze strony osób z Magistratu było zaproszenie jako rekwizytu do dekoracji przy przyjęciu Arcybiskupa przed bramą powitalną delegacji żydowskiej. I rzeczywiście lubo było popatrzeć, jak rabin w stroju oficjalnym z jarmułką w pięknem przemówieniu w języku polskim mówił o przyjaźni i braterstwie. I rzeczywiście przyjemnie było słuchać, jak Jego Świątobliwość Arcybiskup podkreślał słowa ra-

63

bina o braterstwie, miłości i przyjaźni. Tego rodzaju ładnej parady Białystok już dawno, a może nawet nigdy dotąd nie oglądał. Nie należymy do przeciwników gminy żydowskiej i nie mamy jej za złe, jak to inni czynią, że wtedy, gdy przedstawiciele ludności żydowskiej jedynie się na uroczystość pchali jakby [illegible], na uroczystości tej brakło duchownych prawosławnych i ewangielickich. Rozumiemy doskonale, że duchowni prawosławni i ewangieliccy zależni są od swych konsystorzy i nie reprezentują liczniejszych grup swych wyznawców, natomiast przedstawiciele ludności żydowskiej i żyd.gminy wyznaniowej w Białymstoku decydować mogą w podobnych wypadkach samodzielnie. Nie wstydzimy się również przypomnieć, że w wiekach średnich, tak mówi historja, przyjazd Arcybiskupa budził wśród żydów lęk i powodował niejednokrotnie ekscesy antyżydowskie. I dlatego krok naprzód uczyniono, jeżeli podczas uroczystości polacy i żydzi ubustronnie składali deklaracje o przyjaźni i miłości bliźniego. Miło nam było przy tej okazji słyszeć z ust Arcybiskupa i rabina oryginalne dźwięki mowy hebrajskiej o miłości i zbrataniu się. Mimo wszystko jednak, nie możemy powstrzymać się od wypowiedzenia refleksyj, jakie wzbudziła w nas parada, która pozostawiła wiele w umysłach naszych i pustkę w sercu naszem. Czyżmy nie możemy być czemś więcej, niż dekoracją przy podobnych paradach. Cóż nam z tego, że zaproszono nas na przyjęcie arcybiskupa i dano nam możność wysłuchać płynących z serca słów, jeżeli ci ludzie, którzy nas zaprosili, w życiu realnem, nie na scenie, prowadzą z nami walkę na śmierć i życie...

Ci sami ludzie z Magistratu, którzy w związku z paradą okazali nam tyle życzliwości, nie wstydzą się rozmaitemi intrygami powstrzymywać rozwiązanie Rady, ażeby żydzi w nowej Radzie nie uzyskali należnej im ilości miejsc. Przebaczylibyśmy im wszystkie przyjemne parady /zrzeklibyśmy się przyjemnych parad. przyp.tłum/, gdyby oni wykazywali względem nas więcej lojalności w pracy codziennej. Poco te przemówienia o równości i braterstwie, po co te szumne hasła, jeżeli hasła to deptane są codziennie nogami... To była ładna parada i nic więcej/własn./ Art.podp.red.Pejsach Kapłan...

V. Ruch narodowościowy.

a/ żydowski:

Powiat Białostocki:

Literat Cejtlin Aron z Warszawy wygłosił dn. 30.ub.m. w Białymstoku odczyt n.t. " A la garconne" chłopczyca - porównanie kobiety z poprzednich wieków z kobietą obecnego czasu". Obecnych na odczycie - około 500 osób.-

Staraniem lokalnej organizacji " Bundu " dnia 1.b.m. w Białymstoku wygłosił odczyt n.t."Ameryka " Henryk Erlik,który niedawno powrócił do Polski z Ameryki. Prelegent przemawiał w żargonie i poruszał sprawy z życia gospodarczego społecznego i politycznego Ameryki oraz przedstawił położenie żydowskich mas pracujących w Ameryce. Obecnych na odczycie - około 550 osób. / 1519/p.z dnia 5.b.m./.-

Powiat Szczuczyński :

Dnia 1.b.m.odbyło się zebranie dyskusyjne członków biblioteki im. Peretza w Grajewie. Przemawiali - Borkowski Frołm, poszlakowany o przynależność do Z.M.K. Motel Stryjew,Weluse Kołko i Wolf Ekkow,którzy omawiali sprawę emigracji żydów do Palestyny,sytuację polityczną w Palestynie i warunki bytowania ludności żydowskiej w krajach diaspary, dowodząc,że organizacja sjonistyczna walczy skutecznie z kierunkami asymilacyjnymi wśród ludności żydowskiej. / S.592/P.z dn.3.b.m./.-

Powiat Bielsk - Podlaski:

Bielski oddział Zjednoczenia Szkół Żydowskich urządził w ub.tygodniu 8 zebrań informacyjnych i odczytów w różnych miejscowościach powiatu.-

Dnia 24.ub.m. Szloma Mandelson,delegat Zarządu Głównego Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Warszawie wygłosił w Bielsku odczyt n.t. " Znaczenie literatury żydowskiej i sposób wychowania młodzieży".-

Dnia 28.ub.m.tamże wygłosił odczyt n.t." Dwa światy i dwie kultury " radny m.Bielska.bundowiec Izrael Tajchman. Oba

/

odczyty wygłoszone były w duchu przestrogi przed zanikiem kultury żydowskiej. / S.Pr.1324 z dnia 5.b.m./.-

Powiat Grodzieński:

Oddział Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Grodnie urządził tamże dnia 28.ub.m. wieczór artystyczny na rzecz żydowskich Szkół powszechnych.-

Dnia tegoż w Krynkach odbył się zbiorowy odczyt bundowców Gotliba Dawida, Szapiro Jankiela, Lewi Jankiela i Prużańskiego Mojżesza, którzy omawiali zadania samorządu miejskiego. Obecnych na odczycie około 350 osób. / S.1521/Pr.z dn.4.b.m./.-

Powiat Ostrowski:

Leo Finkielsztejn, sjonista z Warszawy wygłosił dnia 1 b.m. w Ostrowi Mazowieckiej odczyt n.t." Macchiavelli, Nietsche i Lenin ". Prelegent nazwał Macchiavellego komunistą włoskim wieków XV. i XVI., głoszącym zasady władzy absolutnej, opartej na terorze. Omawiając zasady filozofji Nietschego podnosił że zdaniem ostatniego władzę dzierżyć winna jednostka nieprzeciętna, wyrastająca ponad szary tłum, natomiast Lenina nazwał apostołem idei Karola Marxa. Obecnych - około 160 osób.-

W ostatnim czasie wśród robotniczej i postępowej młodzieży żydowskiej zauważono symptomatyczny ruch o zabarwieniu religijnem, wyrażającym się w urządzaniu odczytów i pogadanek na temat przestrzegania, względnie pomijania niektórych przepisów religijnych. Ogólnie, jak stwierdzono ruch ten zdąża do osłabienia wśród młodzieży żydowskiej wpływów czynników klerykalnych. Ośrodkiem tego ruchu jest m.Brok, jednym zaś z jego inspiratorów b.nauczyciel Hersz Braun. / S.890/P.z dnia 6.b.m./.-

Powiat Ostrołęcki:

Poalej-Sjonista Jojeł Mostobój-m z Warszawy wygłosił dn. 30.ub.m. w Ostrołęce odczyt n.t." Mężczyzna i kobieta w świetle prawdy" przy obecności około 70 osób. / S.501/P.z dnia 4.b.m./.-

Powiat Wołkowyski:

W dniu 24.ub.m. w Świsłoczy odbył się "wieczorek famili -

/

ny" urządzony przez Zjednoczenie Szkół Żydowskich,który wypełniły żywe obrazy,śpiewy i popisy muzyczne miejscowych amatorów. Wieczorek głównie urządzony był celem wysłuchania odczytu Tabaczyńskiego z Białegostoku,lecz prelegent nie przyjechał.-

Dnia 28.ub.m. odbyło się zebranie rodzicielskie szkoły hebrajskiej w Wołkowysku. Przewodniczącym zebrania był mieszkaniec m.Wołkowyska Rubinowicz Mojżesz,który przemawiał na temat " Jak należy wysyłać dzieci do szkoły". Następnie wybrano Radę Rodzicielską w składzie: Narożnik Idyda, Gamm Łazar, Szkolnik Benjamin,Kapłan Wolf,członkowie zarządu, zastępcy Kapłan Motel i Kapłan Dawid. Zebranych około 20 osób. - / S.515/Pr. z dnia 4.b.m./.-

b/ rosyjski:

Powiat Bielsk - Podlaski:

Dnia 25.ub.m.w Hajnówce odbyło się walne zebranie członków miejscowego koła Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności, na którem wybrano nowy zarząd koła. Do zarządu tego weszli: Teodor Klimiuk, Józef Mikułowski,HelenaMikułowska,Eljasz Kazik Kostik, Michał Kuryło,Bazyli Smoktimowicz i Cyryl Kurel.- / S.Pr.1324 z dnia 5.b.m./.-

Powiat Augustowski:

W ostatnich dniach wśród rosjan azylantów,zatrudnionych w zakładach drzewnych w Lipowcu,zauważono przejawy agitacji antysowieckiej. Otrzymują oni liczne wydawnictwa z Grodna jak n.p. czasopisma "Ruskaja Prawda " oraz ulotki z podobiznami cara i jego morderców z hasłami " Kummnizm umriot - Rosja nie umriot". Wydawnictwa te nadsyła A. Mielnikow,zamieszkały w Grodnie,członek Patrjotycznej Partji Rosyjskich Pozaterenowców. / S.718/p.z dnia 3.b.m./.-

c/ białoruski:

Powiat grodzieński:

Agitacja wśród ludności białoruskiej prowadzona jest przez byłych bromadowców,którzy działają konspiracyjnie we

65

wszystkich tych miejscowościach, gdzie istniały hurtki BWRHromady. Świadczy o tem fakt znalezienia u zatrzymanego Myszko Eljasza protestów w sprawie uwięzienia posłów białoruskich. Myszko Eljasz, indagowany na okoliczności posiadania omawianych list, oświadczył, że na przedstawieniu, urządzonem przez hurtek T-wa Szkoły Białoruskiej we wsi Pieszczanka, on sam polecił byłym prezesom hurtków zbierać podpisy w swych wsiach na listach protestacyjnych oraz ofiary na rzecz uwięzionych posłów. Wynika stąd, że na zebraniach, odczytach i przedstawieniach urządzanych przez hurtki Towarzystwa Szkoły Białoruskiej kontynuowana jest działalność antypaństwowa B.W.R.Hromady.-

Jak już doniosłem w poprzedniem sprawozdaniu, Towarzystwo Szkoły Białoruskiej znalazło gorliwych propagatorów swej ideologji w radnych białorusinach, którzy z coraz większą energją przystępują do popierania T-wa. W wyniku agitacji ze strony radnych - białorusinów na terenie gminy Berszty w najbliższym czasie mają być powołane do życia nowe hurtki T-wa Szkoły Białoruskiej we wsi Suchary i Szczeńcu.-

W gminie Bereztańskiej, gdzie samorząd gminny opanowany jest przez białorusinów, zauważono, że radni białorusini starają się samorządowi narzucić charakter wybitnie białoruski, na wszystkich bowiem zebraniach Rady gminnej posługują się wyłącznie językiem białoruskim. Również w języku białoruskim załatwiani są interesanci przez wójta i personel urzędu gminnego.-

Stosunki takie zapanowały i w innych gminach, gdzie białorusini stanowią większość w samorządzie.-

Dnia 27.ub.m. hurtek T-wa Szkoły Białoruskiej we wsi Bondary gm. Jeziory za zezwoleniem Starostwa urządził przedstawienie na którem odegrane zostały dwie sztuki w języku białoruskim. Obecnych na przedstawieniu było 135 osób, co świadczy, że białorusini coraz więcej interesują się życiem kulturalnem. Dochód z przedstawienia przeznaczony został na założenie biblioteki białoruskiej w Bondarach. -

Uzyskane informacje, że przedstawiciel polonofilskiej gru-

py białoruskiej w Wilnie redaktor " Białoruskiego Dnia" Umiastowski w ubiegłym tygodniu zawezwał do siebie Szurpę Jana z Grodna i polecił mu,celem wypróbowania sił na tut.terenie zwołać w najbliższych dniach do Grodna Zjazd Okręgowy białorusinów polonofilów. Na zjeździe tym mają być dokonane wybory delegatów na zjazd białorusinów - polonofilów w Wilnie.Jako delegaci na zjazd wileński przewidywani są Krupik we wsi Zawadzicze,gm.Zytomla,Aplewicz ze wsi Obuchowo,gm.Zytomla,Kora ze wsi Guszwicze, gm. Skidel,oraz Cwiek ze Skidla.-

Wreszcie ze źródła konfidencjonalnego otrzymano wiadomość że w ostatnich dniach w Wilnie miał nastąpić rozłam wśród działaczów białoruskich z powodu zaistnienia ostrej opozycji w stosunku do KPZB.ze strony części przywódców Białorus.Partji Socjal R w.Z.B. Charakterystycznem jest,że stojący na czele grupy opozycyjnej Mamońko ma jakoby otrzymywać fundusze z poselstwa sowieckiego w Berlinie.Ostatnio Mamońko miał otrzymać z tego poselstwa większe sumy pieniężne za pośrednictwem niejakiego Steinberga z Berlina. Sprawdzenie tych informacyj zarządziłem.

Powiat Wołkowyski :

Dnia 21ub.m. w Swisłoczy odbyło się zebranie 11 ośl.miejscowego hurtka T-wa Szkoły Białoruskiej pod przewodnictwem Macieja Ostapczyka. Na zebraniu tem uchwalono poświęcić więcej uwagi sprawie bibljoteki hurtka,dla której postanowiono wynająć specjalny lokal. Lokal ten został już przez Ostapczyka wynajęty.-

W ostatnim czasie swisłocki hurtek T-wa Szkoły Białoruskiej był terenem ostrego ścierania się zwolenników komunizmu i grupy apolitycznej. Pierwszych reprezentują Gajduk Włodzimierz i Woronowicz Konstanty,którzy usiłowali przekształcić hurtek na jaczejkę komunistyczną. Zamierzenia ich sparaliżował narazie przynajmniej sekretarz hurtka,Ostapczyk Maciej,propagator apolityczności Twa S.B. Uzyskano informacje,że były pracownik Centralnego Sekretarjatu B.W.R.R.Gryc Afanazy zbiegł do Mińska gdzie jest nauczycielem w szkołach białoruskich.-

VI. Ruch zawodowy.

Powiat Białostocki:

Dnia 28.ub.m.w Białymstoku odbyło się zebranie robotnicze miejscowej fabryki tytoniowej pod przewodnictwem Korbuta. Na zebraniu tem omawiano sprawę zatargu powstałego w fabryce w dn. 27.ub.m.w związku z tem,że kierownik oddziału fabrykacji we wspomnianej fabryce Dymowski zmuszał robotnicę do pracy do godz 15.30 zamiast do godz.15. Po dyskusji przyjęto rezolucję upoważniającą Korbuta do żądania od Dyrekcji fabryki specjalnej zapłaty dla robotnic za ich pracę ponad normalną ilość godzin dziennie oraz zaznajomienia oficjalnego oświadczenia dyrekcji, której godzinie kończy się dzień normalny pracy w fabryce - Obecnych na zebraniu 51 osób.-

Powiat Szczuczyński:

Dnia 26.ub.m. odbyło się ogólne zebranie członków ogniska Zw.Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Szczuczynie, na którem wybrano nowy zarząd ogniska w składzie: Wiśniewski Marjan,sympatyk PPS.-prezes,Żeżuńska Paweł. czł. Zw.Lud Narod. wiceprezes,Jasionowski Zygmunt,sympatyk PPS -skarbnik i Tarnacki Bolesław bezpartyjny - sekretarz. / S.592/Pr.z dnia 3.bm./

Powiat Suwalski :

Dnia 29.ub.m.oddział Zw.Zaw.Pracowników Instytucyj Użyteczności Publicznej zgłosił Magistratowi m.Suwałk żądania pracowników elektrowni miejskiej podzielenia ich na trzy grupy według kategoryj płacy,zastrzegając jednocześnie,że w razie odmowy Magistratu zainteresowani robotnicy przerwą pracę w dniu 1.bm.

Do dnia 4.b.m.Magistrat decyzji w tej sprawie nie powziął wobec czego zarząd oddziału wyznaczył Magistratowi termin ostateczny do dnia 5.b.m.na udzielenie odpowiedzi.Strajk nie jest wykluczony. / S.750/Pr.z dnia 4.b.m./ -

Powiat Wołkowyski:

Dnia 29.ub.m.odbyło się w Wołkowysku zebranie lokalnego oddziału Stowarzyszenia Urzędników Państwowych,na którem wybrano Mikorowskiego,referenta Starostwa,jako delegata na

zjazd delegatów S.U.P., odbyty w Warszawie w dn 2.3.b.m. / S. Pr.515 z dn.4.b.m./.-

Powiat Grodziański.

Poszlakowany o przynależność do KPZB., oficjalnie budowlaniec Jelin Lejba zorganizował w Indurze lokalny oddział Zw.Zaw.Rob. Przemysłu Skórzanego, którego zarząd stanowią: Carfin Rafael- prezes, Winograd Jankiel - sekretarz i Golgiel Szloma -skarbnik, wszyscy podejrzani o działalność komunistyczną.-

Oddział Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Skórzanego / PPS./ w Indurze urządził dnia 1.b.m.zbiorowy odczyt.Przemawiali Podliszewski Józef, prezes oddziału i Garber Gwanon, którzy charakteryzowali działalność i znaczenie klasowych związków zawod.-

W okresie sprawozdawczym powstał zatarg między oddz.Związku Pracowników Inst.Użyteczności Publicznej i Magistratem w Grodnie na tle odrzucenia przez Magistrat żądań wypłaty należności za godziny nadliczbowe pracownikom wodociągu miejskiego oraz z powodu niewydania przez Magistrat funkcjonarjuszom Ogniowej Straży Miejskiej umundurowania. W związku z tym zatargiem zarząd oddziału Związku P.I.Uż.Publicznej wydał następujący komunikat :

" Pracownicy Elektrowni Miejskiej zmuszani są pod groźbą wydalania pracować ponad ustawowo przewidziane 8 godzin, sobót angielskich nie mają, również nie mają ich i pracownicy Wodociągu Miejskiego. Wysunięte w swoim czasie żądanie pracowników, aby im wypłacono należność za godziny nadliczbowe oraz za soboty angielskie zostało przez Magistrat odrzucone, chociaż Inspekcja Pracy opierając się na ustawodawstwie robotniczem uznała, że słuszność jest po stronie pracowników.-

Pozatem, chociaż budżet miejski od szeregu lat przewiduje fundusz na umundurowanie dla strażaków Straży Ogniowej Miejskiej na ubrania dla pracowników Elektrowni i Wodociągu, to jednak jak strażacy tak i pracownicy obydwóch wymienionych przedsiębiorstw miejskich ani funduszu na umundurowanie względnie na ubranie ani też świadczeń tych w naturze od kilku lat nie otrzymują.-

Co się dzieje z asygnowanemi na ten cel funduszami - nie wiadomo.-

W myśl Ustawy o Finansach Komunalnych, fundusz budżetowy niewyrozchodowany w ciągu okresu budżetowego na cele przeznaczone może być przelany na zasilenie innych pozycji budżetowych nie inaczej, jak na mocy zatwierdzonej przez władze nadzorcze uchwały Rady Miejskiej.-

Municypium naszego miasta, wzorując się na zawzięcie milczącym Rządzie "sanacyjnym", również najzawzięciej milczy we wszystkich sprawach dotyczących finansów miejskich.

Smutnej pamięci Rada Miejska przez cały czas swego długotrwałego a ku radości obywateli zakończonego już żywota, nie bardzo ciekawiła się co się dzieje z funduszami przez nią na określone cele uchwalanemi. Tem mniej interesowała się ogłaszaniem sprawozdań w Komisji Rewizyjnej z wykonania budżetu. Magistrat dowolnie dysponował i dysponuje funduszami budżetowym, wydatkowując go na inne cele niż przeznaczone, krzywdząc jak w tym wypadku pracowników miejskich, zmuszając ich do zakupywania z własnych funduszów umundurowania strażackiego względnie ubrań robotniczych przy pracy w przedsiębiorstwach miejskich.-

Pracownicy ci, nie chcąc dłużej być krzywdzonymi, postanowili obecnie powtórnie i kategorycznie wystąpić z żądaniem należności na wstępie cytowanych gotowi poprzeć swe żądania wszelkimi rozporządzalnymi środkami.-

Pragnąc o wszelkich swych poczynaniach informować opinję publiczną, czynimy to w imię obowiązku obywatelskiego w nadziei, że ogół mieszkańców obywateli miasta zechce się zainteresować tą sprawą bliżej i w odpowiedni sposób poprze naszą akcję a od Magistratu zażąda wyjaśnień:

1/ dlaczego Magistrat w ciągu kilku lat nie zakupił dla strażaków umundurowania, a dla pracowników Elektrowni i Wodociągu ubrań roboczych, względnie nie wydał im na ten cel funduszu chociaż fundusz ten był w budżecie przewidziany;

2/ co się stało z przeznaczonym na to funduszem wyznaczonym przez Radę Miejską w ciągu kilku lat z rzędu.-

Zarząd Zw. Pr. Inst. Użyt. Publ. Oddział w Grodnie".-

/

Dotychczas zatarg form ostrzejszych nie przybiera - / S.1521/Pr.z dn.4.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-

VII. Kryzys w przemyśle,bezrobocie,strajki

Powiat Białostocki:

W dn.2.b.m.w Białymstoku odbyła się wspólna konferencja delegatów strajkujących pracowników fryzjerskich / pod sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.23 / z właścicielami zakładów fryzjerskich pod przewodnictwem Wojtulska Władysława prezesa Zw.Zaw.Pracowników Fryzjerskich.Po dłuższych naradach strajkujący zgodzili się przystąpić do pracy w dniu 3.b.m.na poprzednich warunkach,wobec czego strajk dnia 4.b.m.został definitywnie zlikwidowany.-

W dniu 3.b.m. unieruchomiona została z powodu braku surowca 2 prywatne tartaki w Wasilkowie,zatrudniające łącznie 63 robotników. / S.159/P.z dn.5.b.m./.-

Powiat Kolneński:

W okresie sprawozdawczym wydano 276 paszportów wyjeżdżającym na sezonowe roboty do Prus Wschodnich / S.Pr.682 z dn. 1.b.m / -

Powiat Augustowski:

Dnia 3.b.m.było w powiecie 12 bezrobotnych. Zakłady drzewne w L-powcu zwolniły w dniu 4.b.m. 150 robotników.w najbliższych dniach w zakładach tych zwolnionych będzie około 100 robotników. Zwolnieni narazie nie zgłosili się do rejestracji / S.716/p.z dn.3.b.m./.-

Powiat Grodzieński:

W dniu 1.b.m.unieruchomione zostały z braku materjału do tarcia prywatne tartaki " Sosna" i " Centrotartak "w Grodnie, zatrudniające 39 robotników. Stan bezrobocia bez zmian. /Starostwo / .-

-.-.-.-.-.-.-.-.-

/

68

VIII. Ruch społeczny i wyznaniowy.

Powiat Białostocki:

Dnia 27.ub.m. we wsi Załuki,gm. Gródek w mieszkaniu prywatnem Jarzego Grzesia odbył się odczyt religijny baptystów wygłoszony przez Bołpniewa z Białegostoku. Obecnych - około 50 osób. / S.1519/p.z dn.5.b.m./.-

Powiat Bielsk - Podlaski:

Ostatnio wzmógł się w Białowieży i okolicy ruch baptystyczny. Dnia 27ub.m. odbył się w rzece Narewka chrzest 13 osób prawosławnych, którego dokonał starszy zboru baptystycznego w Brześciu n/B., Dziekuć Malej Łukasz. / S.Pr.1324 z dnia 5. b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

IX. R ó ż n e .

a/ Ważniejsze wydarzenia.-

Powiat Sokólski:

Dnia 2.b.m.w czasie zabawy,urządzonej na rzecz powodzian w m.Dąbrowie miało miejsce następujące zajście. St.post.Mielnik Kornel z posterunku P.P.w Dąbrowie na żądanie gospodarza zabawy dra Sztolca wyprowadził z sali Bujnowskiego Stanisława z kolonji Świerbutowo, będącego w stanie nietrzeźwym. W chwili gdy st. post. znalazł się z wymienionym na ulicy, rzuciło się na niego kilka osób. Napastnicy usiłowali powalić go na ziemię i rozbroić. W obronie własnej st.post.Mielnik wydobył szablę i zranił lekko Łukaszewicza Józefa, pozostałych zaś zmusił do ucieczki. Inicjatorami zajścia byli: Kępiński Roman,kierownik poczty w Dąbrowie i Małuszyński Stefan,organizator w Dąbrowy,przeciwko którym wdrożono dochodzenie. / S.960/tjn.z dn.5.b.m./.-

Powiat Ostrołęcki:

Za stawianie czynnego oporu przedstawicielom władzy zostali zatrzymani i przekazani władzom sądowym w dniu 2.b.m.mieszkańcy m.Ostrołęki-Wiktor Lulejko vel Bazyleścia i Franciszek

/.

Bakuła. / S.501/p. z dnia 4.b.m./.-

Powiat Grodzieński:

W nocy z dnia 27.na 28.ub.m.uszkodzony został nasyp pod przyczółkiem mostu kołowego na rzece Niemen w pobliżu m.Łunna- przez wykopanie jamy 50 cm. głębokiej i 70 cm.szerokiej.Prawdopodobnie jamę tę wykopał dotychczasowy stróż mostu,który ma być zwolniony z posady. Dochodzenie trwa. / Starostwo /.

b/ Wyroki sądowe.

W dniach 27. i 28.ub.m.Sąd Okręgowy w Grodnie na kadencji wyjazdowej w Wołkowysku rozpatrywał sprawę aresztowanych w r.ub członków organizacji komunistycznej w Wołkowysku.Skazani zostali z cz.2.art.102.K.K.- 1 Ogólnik Icko, 2 Grunes Abram, 3 Ławik Michał, 4 Romanczuk Michał i 5 German Bazyli na 4 lata c.w.każdy; Marczuk Mikołaj i Garber Abram na 2 lata c.w.każdy i Stasiewicz Mikołaj na 1 rok więzienia, zast.dom poprawy. Uniewinniono: Beznosika Włodzimierza,Siobenia Włodzimierza,Szwarca Kołmana,Szyrkowicza Tichona i Siemaszko Aleksego. / Starostwo /.-

c/ Przestępczość kryminalna:

Dnia 3.b.m. na drodze z m.Sejn do wsi Posejwy dokonany został napad rabunkowy na Stanisława Mikłasiewicza z Kuklów i Józefa Tomkiella z Bossych gm.Berzniki ,przyczem pierwszemu zabrano 250 zł. gotówką i rower z latarką wartości 355 zł.-

W wyniku przeprowadzonego dochodzenia aresztowano mieszkańców m.Sejny Jana Rogalewskiego,Józefa Dziegucia,Mateusza Fieodorowicza,braci Wincentego i Władysława Karło,którzy do winy przyznali się. Przekazano ich z materjałami oskarżenia władzom sądowym. / Starostwo /.-

Dnia 30.ub.m. w czasie bójki pomiędzy przemytnikami żydami i furmanami Józefem i Alterem Kwartowiczami w Ostrołęce przemytnik Dawid Wygoda,zam. w osadzie Baranowo,pow. makowskiego odniósł ciężkie obrażenie ciała. Winni zostali zatrzymani i przekazani władzom sądowym. / Starostwo /.-

W dniu 3.b.m. m.wsi Ferna,gm.Topczewo,pow.bielskiego Onopa

/.

Aleksander w czasie jazdy furmanką zatrzymany został przez 3-ch nieznanych mu osobników, którzy, grożąc nożem, zażądali od niego pieniędzy na wódkę. Napadnięty zdołał zbiec na posterunek P.P. w Brańsku. Jednego z napastników, Czesława Kamieńskiego m. Brańska, zatrzymano, pozostali dwaj, jak stwierdzono, Małaszkiewicz Michał i Aleksander Niewiadowski również m. Brańska, zdołali zbiec. Dochodzenie trwa. / Starostwo./.-

d/ Anonimowe ulotki.

Anonimowe ulotki p.t. "Prawda o gen. Zagórskim" otrzymały w dalszym ciągu Magistraty w Suwałkach i Grodnie. Daty i stemple na kopertach - identyczne jak na kopertach ulotek, o których donosiłem w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr. 24.-

e/ P r z e m y t :

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

W nocy z dnia 29.ib.m. w pociągu osobowym Warszawa-Białystok pomiędzy stacjami Szepietowo - Czyżew post. Bieługa Jan z Komendy Pow. P.P. w Wysokiem -Mazowieckiem zatrzymał m.m. Sokoły Grynberga Awona - Szolima i Rachelskiego Szmula Icko, którzy przewozili przemyt składający się z następujących przedmiotów: 2 sztuk czarnego jedwabiu / 93 mtr. 50 cm./, 6 kompletów kolorowych firanek jedwabnych, 6 jednometrowych kawałków jedwabiu, 12 dwumetrowych kaw. jedw., 36 paczek tasiemki jedwabnej, 27 sztuk czarnych szali jedw., 32 paczek koronki jedw. i 4 czterometrowych kawałków jedwabiu. Zatrzymanych zwolniono za zobowiązaniem, przemyt zaś jako sprawy skierowano do Dyrekcji Ceł w Warszawie / S.642/pf. z dnia 4.b.m./.-

e/ Akcja litewska.

Do dnia 7.b.m. wynik akcji litewskiej na terenie tut. Województwa był następujący: 1/ w pow. suwalskim zatrzymano jednego księdza i 56 osób pryw. cyw. U 12 osób znaleziono materjał obciążający w postaci korespondencji i literatury z Litwy otrzymywanej. U ks. Dworanowskiego znaleziono znaczną gotówkę / 1700 lit. 960 dolarów i 3500 zł./ oraz obszerną korespondencję tegoż

Ks. Dworanowskiego z działaczami antypaństwowymi w Polsce i na Litwie.- Ze względu na podeszły wiek względem ks. Dworanowskiego zastosowano areszt domowy.-

Wszyscy zatrzymani w zależności od wartości i jakości zalezionych u nich dowodów - przekazani zostaną władzom spo[illegible] bądź też przewiezieni do Białegostoku celem areszt. wysiedl[illegible] lub zwolnienia.-

2/ W pow. Grodzieńskim zatrzymano 7 nauczycielek i 3 osoby innych zawodów. Wyniki rewizyj negatywny.- Badanych zatrzymanych trwa.-

3/ Rewizję przeprowadzono u trzech księży, trzech osób narodowości żydowskiej i Józefa Muraszki. Rewizja u księży [illegible] ła wynik negatywny. Józefa Muraszkę i 3 osoby narodowości żydowskiej / wszyscy podejrzani o szpiegostwo / zatrzymano, natomiast księży pozostawiono pod dozorem policji - miejsce urzędowania.

Szczegółowe sprawozdanie na skutek ustnego polecenia P. Min. Spraw Wewn. z dn. 7 b.m. - przesłałem w dn. dzisiejszym przez umyślnego Panu Min. Spraw Wewn. do Wilna.-

Białystok dnia [illegible] października 1927

Za Wojewodę

[illegible]

Z.I.

Naczelnik Wydz. bezp. publ.

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE. Białystok, dnia 17 października 1927 r.

L.: BP.2308/T.

Przedmiot: Sprawozdanie sytuacyjne tygodniowe Nr.26.za czas od dnia 9.do 15.października 1927.

Tajne

Do

/: według rozdzielnika :/

Przesyłam w załączeniu do wiadomości sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.26. za czas od dnia 9.do 15.października 1927.r.-

1 zał.

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują :

/: Vide rozdzielnik w sytuac.sprawozdaniu tygodniowem Nr.6./.

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.26.
za czas od dnia 9 do 15 października 1927 r.

71

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Kampanja wyborcza do przedstawicielstw samorządowych w Grodnie, Suwałkach i Łomży w okresie bezpośrednio przed wyborami była zaostrzona; momenty antyrządowych i antypaństwowych wystąpień odsłoniła jedynie w Grodnie, jeżeli pominąć niekoordynowane i instruowane przez Warszawę wystąpienia Bloku Robotniczego PPS Lewicy w Łomży, który przy wyborach przepadł, nie uzyskawszy ani jednego mandatu. Zjednoczony Blok Robotniczy /PPS Lewica, komunizujące elementy BWRH. Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, Poalej-Sjon Lewicy i Bundu w Grodnie uzyskał przy wyborach do Rady Miejskiej 6 mandatów, co tłumaczyć należy błędną taktyką PPS, brakiem czołowych ludzi w ostatniej i oparciem się PPS w ostatniej chwili o ludzi, którzy w ciągu roku prawie należeli do opozycji wewnętrznej oraz kryzysem, który PPS od maja br. w Grodnie i powiecie przeżywa. Wreszcie omawiany sukces Z.B.R. jest wynikiem działania elementów b.BWRH. i Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, które przeprowadziły do Rady trzech kandydatów. Aresztowanie pod zarzutem działalności antypaństwowej pięciu kandydatów ZBR już po wyborach /jako radnych m.Grodna/ było związane przyczynowe z ogólnem dochodzeniem, prowadzonem przez organa bezpieczeństwa w porozumieniu z władzami sądowemi. W ruchu zawodowym, politycznym i narodowościowym ważniejsze wydarzenia nie zaistniały. Przejawy działalności wywrotowej w związku z obchodem dziesięciolecia rocznicy październikowej rewolucji w Rosji miały miejsce w powiecie grodzieńskim. Ogólny stan bezrobocia i stan bezpieczeństwa publicznego na terenie Województwa Białostockiego - bez zmian.-

---------oOo---------

II. Ruch polityczny.

a/ Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Augustowski:

Z chwilą objęcia stanowiska burmistrza m. Augustowa przez Halickiego Piotra, prezesa Powiatowego Komitetu PPS, Komitet ten zaprzestał działalności zewnętrznej.- /Starostwo/.-

---

b/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski:

W dniach 4, 5 i 6 bm. odbyły się zebrania organizacyjne lokalnych kół stronnictwa:

1/ Dnia 4 bm. we wsi Bieniowce, gm. Nowy-Dwór, zwołane przez instruktora Płońskiego Franciszka. Na zebraniu obecnych było 49 osób, z pośród których na członków koła zapisało się 30 osób. Do Zarządu koła weszli: Reducha Wincenty - prezes, Bubienko Jan - vicepreses, Skonim Jan - sekretarz.-

2/ Dnia 5 bm. we wsi Bierniki, gm. Sidra, zwołane przez Stelmaszuka Józefa. Obecnych na zebraniu było 50 osób z pośród których na członków koła zapisało się 20 osób. Na prezesa koła wybrano Biernackiego Wincentego.-

3/ Dnia 6 bm. we wsi Stanniki, gm. Nowy-Dwór, zwołane przez instruktora Płońskiego Franciszka. Z pośród obecnych na zebraniu 43 osób na członków koła zapisały się 23 osoby. Zarząd koła: Roszczyk Józef - prezes, Łukaszewicz Feliks - vice-prezes i Rogaczewski Wincenty /S.971/tjn. z dn.11 bm.

---oOo---

c/ Związek Ludowo-Narodowy.

Powiat Bielsk-Podlaski:

Dnia 9 bm. odbył się w Ostrożanach wiec posła Józefa

72

Jankowskiego, którego przemówienie, jak zwykle, bardziej charakterystycznych momentów nie zawierało /Starostwo/.

Powiat Wołkowyski:

Koło Powiatowe Zw.Lud.Narodowego w Wołkowysku zwołało na dzień 16 bm. do Wołkowyska zjazd narodowy i w związku z tem wydało następującej treści odezwę:

Wiara i Ojczyzna to jeden wielki ołtarz, a człowiek to źdźbło miry, którego przeznaczeniem spalić się na chwałę ołtarza, słowa te Sienkiewicza dobitnie zwięźle określają stosunek katolicyzmu do narodu i nasze obowiązki względem obojga.-

Z łona naszego społeczeństwa jednomyślnie płynie podobne uczucie patrjotyzmu z żywiołowę wprost ducha potęgę. W doli i nie doli, radości i weselu, zawsześmy jedni i ci sami solidarni, złączeni krew z krwi, kość z kości polscy. Rozerwać rozdzielić, może nas jedynie w okresach przedwyborczych szał dzikiej namiętności, zawiść, nienawiść, ambicja jednostek, osobista animozja - słowem haniebna metoda walki partyjnej o wpływy, mandaty takiej czy innej grupy macherów, zaspokajających kosztem całego społeczeństwa swoje apetyty, osobiste cele, czego wymownem dowodem ostatnie wybory w Wołkowysku i krecia podstępna robota "Gasicieli prawdy".-

Aby położyć kres wszelkiemu partyjnictwu, destrukcyjnej, krecicj robocie wywrotowców, rodzimych bolszewików, karjerowiczostwa, wzywamy wszystkich członków i sympatyków: N.P.R., Ch.D., Ch.N.Z.L. N.O.W.P., P.S.L. "Piasta" na Wielki Zjazd Katolicko-Narodowy w dniu 16.X.1927 r. w Wołkowysku, nie po to, aby przeprowadzić jeszcze jeden więcej wiec partyjny - agitacyjny, ale po to, aby rzucić płomienne wezwanie do wszystkich czynników myślących po katolicku i narodowo o bezwzględne zaniechanie pojedyńczej akcji grupami klasowo, a Wszechstronnie i Wszech Polsko.

Pamiętajmy, że Kresy nasze kochane tylko wówczas będą jaśnieć szczęściem i dobrobytem, jeżeli wszyscy bez różnicy po-

glądów partyjnych i sposobu życia dążyć będą w sprawach ogólnych razem, wspólnie na szczyt, gdzie powiewa przepiękny swą barwą i symbolem sztandar Orła i Pogoni.

Czytelniku, czas nagli. Nie zapominaj o Zjeździe.

Przewielebnych Ks.Ks. Proboszczów zapewniamy, iż protektorat nad Zjazdem objął Ks.Dz.Jaroszewicz w Wołkowysku. Za Komitet Piotr Drużyna p.o. prezes Z.L.N."

-----oOo-----

d/ Chrześcijańska Demokracja.

W dniu 9 bm. bawił w Białymstoku poseł dr: Tadeusz Dymowski, który w mieszkaniu prywatnem adwokata Reinhardta, prezesa Zarządu Wojewódzkiego Ch.D., odbył konferencję informacyjną, w której uczestniczyło 27 osób. Poseł Dymowski zapoznał zebranych z nastrojami, panującemi wśród stronnictw, w związku ze zbliżającą się sesją nadzwyczajną Sejmu i na interpelacje Pichlera i Hermanowskiego wyjaśnił, że Ch.D. do czasu konkretnego wyjaśnienia sprawy gen. Zagórskiego - organizacyjnie uchyla się od wszelkiej akcji protestacyjnej przeciwko rozwiązaniu organizacji O.W.P. we Lwowie, natomiast uważa za konieczną akcję uchwalania protestów przez Ch.D., N.O.K., O.W.P. i inne organizacje narodowe przeciwko "prześladowaniu polskości na Wołyniu" przez Rząd. Protesty te nadsyłane być mają na ręce prezesa Klubu Ch.D. w Sejmie posła Chacińskiego Józefa, względnie na ręce Marszałka Senatu - Trąmpczyńskiego. Protesty takie uchwalić miały dotąd - N.O.K. i "Sokół" w Białymstoku;/własne BP./.-

--------oOo-------

e/ ~~[illegible]~~ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Łomżyński:

W dniu 9/X.br. we wsi Miastkowo odbył się wiec pod gołem niebem Stronnictwa, na którym było obecnych około 200 osób. Przemawiał Piotrowski Kazimierz, burmistrz z Ostrołę-

73

ki, który w dłuższem przemówieniu poddał krytyce działalność księży i obywateli, zarzucając im, że się bawią w politykę, czem tuszą włościaństwo. W obecnej chwili starają się unieważnić wybory do rady gminnej w Miastkowie. Na zakończenie zachęcał do założenia w Miastkowie koła Stronnictwa Chłopskiego i "Strzelca", gdyż tylko z zorganizowaną masą chłopską będzie się liczył kler i inni. Ludność nie bardzo interesowała się przemówieniem Piotrowskiego i stopniowo w trakcie wiecu poczęła się rozchodzić, tak że pod koniec pozostało zaledwie około 25 osób.- /Starostwo/.-

---------oOo-------

f/ Wszechstanowa Organizacja Monarchistyczna.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 9 bm. we wsi Kuczyn na placu przed kościołem odbył się wiec Monarchistycznej Organizacji Wszechstanowej, na którym przemawiali Dr.Muszyński z Warszawy i Stefan Brzywczy z Łap.-

Obecnych było około 250 osób.- /Starostwo/.-

---------oOo-------

III. Ruch wywrotowy.

Powiat Wołkowyski:

Dnia 9 bm. zatrzymany został wspomniany w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr.25. mieszkaniec wsi Żelzin, gminy Łyskowskiej, Pokonieczny Michał, podejrzewany o przynależność do K.P.Z.B. i wywieszenie transparentu komunistycznego w dniu 29.IX.br. koło wsi Żelzin. Przesłuchiwany, Pokonieczny zeznał, że namawiany był do wstąpienia do organizacji komunistycznej i wywieszenia transparentu przez mieszkańca wsi Krupy, Michała Łędę, lecz rzekomo namowom tym nie uległ. Dalsze dochodzenia trwa. /S.516/Pr. z dnia 11 bm./.-

Powiat Kolneński:

Starostwo uzyskało informacje, że organizacje komunistyczne w powiecie otrzymały polecenia /instrukcje/ powstrzymania się od czynnej, zewnętrznej działalności i zwrócenia uwagi wyłącznie na pracę w związkach zawodowych, organizacjach i stowarzyszeniach, szczególnie w organizacjach sportowych. /Starostwo/.-

Powiat Grodzieński:

Zakończona w okresie sprawozdawczym akcja przedwyborcza do Rady Miejskiej w Grodnie i rozpoczęty w tym czasie obchód 10-letniej rocznicy rewolucji październikowej pobudzały organizacje wywrotowe do intensywnej działalności. Akcja komunistyczna "Zjednoczonego Bloku Robotniczego" była prawie w zarodku paraliżowana.-

Zewnętrzną działalność organizacyj komunistycznych w Grodnie wyczerpywało całkowicie rozpowszechnianie odezw komunistycznych, specjalnej edycji, treść których omawia wybory do Rady Miejskiej w Grodnie. Odezwy powyższe poza ostrą krytyką obecnego Rządu nawoływały wyborców wszystkich odcieni partyjnych do głosowania na listę rewolucyjną, nadmieniając, że "swoim głosowaniem na listę rewolucyjną - podnosicie protest przeciwko obecnemu ustrojowi".-

Odezwy te, wydane przez grodzieński Komitet Okręgowy KPZB. w języku polskim i rosyjskim, zostały w momencie rozrzucania ich - przejęte przez organa bezp. Sprawców rozrzucenia omawianych odezw w nocy z dnia 7 na 8 bm. przy ulicy Grandzickiej w Grodnie /vide syt.spraw.tyg.Nr.25/ w osobach Kryłowa Eugenjusza, zamieszkałego w Grodnie przy ul.Mickiewicza Nr.14, i Cyncewiczówny Heleny, zamieszkałej w Grodnie przy ul. Grandzickiej Nr.33, ujęto i po przeprowadzeniu dochodzeń z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym.

Na miejscu przestępstwa oraz w czasie rewizji osobistej u wyżej wymienionych odnaleziono większą ilość literatury.

komunistycznej, wśród której znajduję się niezotowane dotąd tutaj wydawnictwa:

1/ Broszura p.t. "Tezy o wojnie i niebezpieczeństwie wojny", przyjęte przez Plenum K.W.M.K. na posiedzeniu 29. maja 1927 r., wydana w języku rosyjskim przez OKKPZB, datowana Wilno - 1927 r.-

2/ Broszura p.t. "Przyszła wojna i międzynarodowy bolszewizm", wyd. w języku rosyjskim przez OKKPZB, datowana - Wilno 1927 r.-

3/ Odezwa pt. "Robotnicy, włościanie i wszyscy uczciwi pracujący Zachodniej Białorusi", wyd. w języku rosyjskim przez C.K. Czerwonej Pomocy Zachodniej Białorusi, datowana- Wilno, 1927 r.-

4/ Nr.1-2/12/ i Nr.3-4 /15/ "Mołodoj komunist".

Tejże nocy przy ul. Zamkowej w Grodnie wyrzucono 3 egzemplarze odezwy OKKPZB Grodno, wydanej w m.b. w związku z wyborami do Rady Miejskiej. Po przeprowadzeniu dochodzeń zatrzymani zostali pod zarzutem kolportażu omawianych odezw Pacewicz Mejer, zamieszkały w Grodnie, 2 Goldgleid Szmul, zam. w Sokółce i 3 Miller Szmul, mieszk. Skidla, pow. grodzieńskiego. Zatrzymanych z braku konkretnych dowodów winy zwolniono. Dnia 8 bm. przyjęto około 100 egz. wspomnianej wyżej odezwy OKKPZB Grodno, wyd. w języku rosyjskim i około 80 egz. tejże odezwy, wyd. w języku polskim. Związana przyczynowo z powyższymi przejawami zewnętrznej działalności komunistycznej, była działalność Komitetu Wyborczego Zjednoczonego Bloku Robotniczego. Poza szeregiem wieców, urządzonych przez ten komitet, na których przemawiali skomunizowani członkowie PPS Lewicy, komuniści usiłowali wydać legalnie jednodniówkę p.t. "Do robotników i pracujących miasta Grodna" w językach polskim, białoruskim i żydowskim o treści analogicznej, jak treść odezw OKKPZB Grodno. Gdy odezwa ta w ilości 548 egz. zajęta została przez Starostwo, OKKPZB wydał odezwę nielegalną w języku polskim p.t. "Głosujcie

na listę Nr.6" - bez podpisów, analogiczną w treści z odezwą partyjną OKKPZB Grodno.-

W nocy z dnia 8 bm. wywieszono w Grodnie trzy transparenty /z czerwonego płótna/ w językach polskim, rosyjskim i żydowskim z napisami: 1/ "Niech żyje rząd robotników i chłopów - radziecki"; 2/ "Precz z faszystowską dyktaturą Piłsudskiego"; 3/ Precz z wojną z Z.S.S.R. "wojna, wojnie"... Ponieważ zachodziło uzasadnione podejrzenie, że komunistyczną akcję wyborczą kierują wybitnie komunizujący członkowie Komitetu Wyborczego Zjednoczonego Bloku Robotniczego 1 Poczobutt Wiktor, 2 Fink Samuel, 3 Kułakowski Dymitr i 4 Kułakowski Michał, wymienieni zostali w dniu 9 bm. zatrzymani w celu przeprowadzenia ścisłych dochodzeń. W czasie odbywania się wyborów do Rady Miejskiej w Grodnie dnia 9 bm. zatrzymano pod zarzutem prowadzenia agitacji na rzecz komunistycznej listy Nr.6 w obrębie 50-60 kroków od lokalu wyborczego 4 Alpert Judel i 5 Pik Dawid, mieszkańcy m. Grodna, których po przeprowadzeniu dochodzeń zwolniono, sprawę zaś przeciwko nim skierowano do władz sądowych. W nocy z dnia 11 na 12 bm. został zatrzymany za działalność komunistyczną piąty członek Komitetu Wyborczego Z.B.R. Balicki Józef, instruktor Zarządu Okręgowego Twa Szkoły Białoruskiej w Grodnie.-

Aresztowanego dnia 6 bm. w Indurze Gustawa Pawła /vide spraw.syt. Nr.25/ z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym. Na skutek jego zeznań wdrożono dochodzenie przeciwko Frydmanowi Srulowi, zamieszkałemu w Indurze /S.1563/Pr. z dn. 11 bm./.-

------oOo------

75

IV. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Augustowski:

W związku z redukcją pracy w zakładach drzewnych "Lipowiec" liczba bezrobotnych w powiecie wzrosła do 175 osób. Z zapomóg korzysta narazie 15 osób. Wobec tego, że wspomniane zakłady drzewne zawiesić mają zupełnie prace na pewien okres czasu, dalszy wzrost bezrobocia jest spodziewany. Dotychczas nastrój wśród bezrobotnych spokojny. /S.727/p. z dnia 11 bm./.-

Powiat Grodzieński:

Konjunktura w przemyśle drzewnym w powiecie uległa nieznacznemu pogorszeniu, wskutek czego bezrobocie wzrosło o 37 osób. /S.1563/Pr. z dnia 11 bm./.-

Powiat Białostocki:

Stan bezrobocia w Białymstoku i powiecie według danych z dnia 12 bm. przedstawia się następująco: bezrobotnych w Białymstoku - 2683, Supraślu - 116, Michałowie -184, Wasilkowie - 133, Gródku - 384, Starosielcach - 141, Choroszczy - 172, w pozostałych miejscowościach powiatu 46, razem 3659 bezrob., w tem: robotników tytoniowych 46, włókniarzy 1989, budowlanych 89, niewykwalifikowanych - 695, wykwalifikowanych - 593, rolnych - 5, pracowników umysłowych - 284, metalowców - 152.-

Z zapomóg korzysta: z Funduszu Bezrobocia 751 robotników i 56 pracowników umysłowych, z doraźnej pomocy państwowej 522 bezrobotnych.-

Dnia 4 bm. unieruchomiona została cegielnia w majątku Dojlidy, zatrudniająca 14 robotników.-

Dnia 7 bm. unieruchomiono w Białymstoku przędzalnię Samuela Finkla, zatrudniającą 42 robotników.
/Starostwo/.-

---oOo---

V. Ruch społeczny i wyznaniowy.

Powiat Augustowski:

W dniu 9 bm. odbyło się w Augustowie zebranie miejscowego oddziału Związku b. Ochotników Armji Polskiej. Omawiano wyłącznie sprawy organizacyjne i finansowe. /Starostwo/.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 7 bm. w Wołkowysku profesor miejscowego gimnazjum, Stanisław Sosnowski wygłosił odczyt n.t. "Półwysep bałkański w czasach starożytnych".-

Dnia 6 bm. w Wołkowysku odbyło się zebranie Związku Oficerów Rezerwy. Omawiano sprawę składek członkowskich i zaangażowania członków Związku do pracy w dziedzinie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego /Starostwo/.-

Dnia 9 bm. we wsi Jatwiesk odbył się chrzest baptystyczny 4 kobiet /Starostwo/.-

---oOo---

76

VI. Sprawy samorządowe.

Powiat Suwalski.

W związku z wyborami do Rady Miejskiej w Suwałk odbyły się wiece i zebrania przedwyborcze: 1/ dnia 7 b.m. zebranie członkiń Narodowej Organizacji Kobiet przy udziale 250 osób 2/ z dnia 8 b.m. Związku Rzemieślników Żydowskich P.P.S. Ch.D. dwa wiece organizacji żydowskich.-

Na wiecach N.O.K., P.P.S. i Ch.D. przemawiali posłowie Kadłubowski Zygmunt i Kozłowski Medard.-

Wynik odbytych w dniu 9.b.m. wyborów do Rady Miejskiej w Suwałkach jest następujący: Na 10209 uprawnionych do głosowania osób oddano 8763 gł., z czego na poszczególne listy przypada: /unieważniono 17 gł./

Lista Nr. 1. Właścicieli domów i kupców /żydowska/ uzyskała głosów - 385, mand. 1;

Lista Nr. 2. - Polskiej Partji Socjalistycznej - gł. 2186 mand. 9.

" Nr. 3. - Bloku Rolników /P.S.L. "Wyzwolenie"/ " 719 " 3

" Nr. 4 - Zjednoczenia Polskiego /Zw. L. Nar. i Ch.D./ 1913 " 7.

" Nr. 5. - Żydowskiej Demokracji Postępowej gł. 340 mand. 1

" Nr. 6. - Żydowska / ogólna / " 1201 " 4

W nowej Radzie przedstawiciele stronnictw prawicy pozostaną w mniejszości natomiast lewica polska i żydowska /PPS - 9 P.S.L. "Wyzwolenie" - 2 i 1 żyd./ rozporządza połową miejsc. Kandydatury poszczególnych ugrupowań podałem w sprawozdaniu tygodniowem Nr. 25.-

Skład poprzedniej Rady był następujący:

a/ pod względem politycznym:

1/ Stronnictwa prawicy 15 mand.

2/ P.P.S. 4 "

3/ Sjoniści 3 "

4/ Żydowscy demokraci 2 "

b/ według narodowości:

1/ Polaków - 19.

2/ Żydów - 5.

./

c/ według zawodów:

1/ urzędników,w tem i sędzia - 6.
2/ wolne zawody,w tem 2 lek.i 2 adw.5.
3/ przemysłowców - - 5.
4/ rzemieślników - - 5.
5/ kupców - - 2.
6/ kupców rolników - - 1.
/ Starostwo i wkazne B.P./.

Powiat Kolneński :

Wybory do rad gminnych w powiecie zostały ukończone; zaskarżeń wyborów nie było. Starosta nie zatwierdził wyboru wójta w gminie Gawrychy,przeciwko któremu Starostwo skierowało sprawę z oskarżenia o przestępstwa natury kryminalnej do władz sądowych. Nowe wybory wójta wyznaczone zostały na dzień 16.bm.

W dniu 11.b.m.zakończone zostały wybory delegatów do Sejmiku,które tylko w gminie Mały - Płock zaskarżone zostały z powodu niedoręczenia radnym zawiadomień o posiedzeniu Rady i wyborach delegatów. / Starostwo /.-

Powiat Łomżyński :

Wynik odbytych w dniu 9.b.m.wyborów do Rady Miejskiej m. Łomży jest następujący:

Uprawnionych do głosowania 16554,głosowało 9270 osób.

Poszczególne listy uzyskały:

Lista Nr.2.Polskiej Partji Socjalistycznej,zblokowanej z Kl. Zw.Zaw.i pracującą inteligencją - 2113 głos.mand.6.
" Nr.4. " Bundu " - - 813 " " 2.
" Nr.5. Poalej-Sjon Lewicy - - 57 " " - /bez mandatu
" Nr.6. Poalej-Sjon Prawicy - - 280 " " -
" Nr.7. Bloku Robotniczego / P.P.S.Lewicy/ 344 " " -
" Nr.8. Żydowskiego Bloku Narodowego - 2431 " " 7
" Nr.10.Polskiego Zjednoczenia Wyborczego / Ze Lud.Narod.i Ob.D. / 3206 " " 9

W nowej Radzie P.P.S.powiększyła stan swego posiadania

/.

77

4 mandaty / poprzednio 2 /; stan posiadania zjednoczonych stronnictw prawicy / Zw.Lud.Narod,Ch.D./ zmniejszył się o 2 mandaty / poprzednio 11 /; żydzi nacjonaliści utracili 4 mandaty / poprzednio 11./ " Bund " w Radzie poprzedniej nie był reprezentowany.-

Skład polityczny i personalny nowej Rady: 1/ Swigoński Antoni, Hryniewicz Franciszek, Cwaliński Aleksander i dr.Czarnecki Mieczysław - P.P.S; 2/ Dębowski Stanisław i Piotrowski Konstanty - Partja Pracy; 3/ Gajst Pinches i Posesorski Mortko " Bund "; 4/ Epsztejn Hersz, Domowiec Abram, dr. Peltyn Szymon; Marlo Hirsz, Brzoza Sender, Giełczyński Jankiel; Orłowski Mendel - sjoniści; 5/ Mikułowski Stanisław - bezpartyjny; 6/Muszyński Andrzej, Bronowicz Teofil i Rafiński Tomasz - Ch.D.; 7/ Antosiewicz Kazimierz, poseł Bielicki Roman i Kozłowski Antoni-Zw.Lud.Narod.-

Skład poprzedniej Rady:

a/ polityczny :

1/ sjoniści - 4,
2/ demokraci żydowscy - 3, bezpartyjni żydzi - 5, P.P.S.- 1, bezpartyjni polacy - 9, Zw.Lud-Narod.2.-

b/ według narodowości:

1/ żydów - 12,
2/ polaków - 12.-

c/ według zawodów :

1/ Kupców - 5, 2/Nauczycieli - 3, 3/ inteligencja pracująca w różnych zawod.- 7, 4/ rzemieślników - 4, 5/zawody wolne - 4, 6/ rolników - 1. / S.944/p.z dn.12.b.m. i własne /.-

Powiat Grodzieński :

Okres sprawozdawczy jako bezpośrednio poprzedzający termin wyborów do Rady Miejskiej w Grodnie był okresem najbardziej ożywionej akcji przedwyborczej poszczególnych grup, z których skonsolidowanie działały Żydowski Blok Narodowy

/

i Chrześcijański Blok Polski. Oceniając ogólnie charakter wspólnej akcji, podkreślić należy, że jedynie Komitet Wyborczy Zjednoczonego Bloku Robotniczego, reprezentujący elementy komunizujące " Bundu ", P.P.S. Lewicy, Poalej-Sjon Lewicy, b. S.W.H. Gromady i Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, akcję tę łączył z działalnością antyrządową i antypaństwową, czego wyrazem był przebieg wiecu przez Komitet ten urządzonego w dniu 8.b.m., na którym przemawiali Poczobutt Wiktor, prezes, Fink Szmul, sekretarz Komitetu oraz członek egzekutywy P.P.S. Lewicy Hoffman z Warszawy, poseł Ballin Stanisław, Wald z Warszawy i inni. Pierwszy przemawiał w żargonie Wald / przeszło dwie godziny / Podniósł on, że rozwiązana Rada Miejska w Grodnie była typową reprezentantką interesów klasy posiadającej, rozprawił się pokrótce ze stronnictwami prawicy i partjami t.zw. ugody robotniczej / P.PS., Bund /, poczem szczegółowo omawiał stosunki polityczne, narodowościowe i społeczne na Kresach Wschodnich. Zarzucał m.in. Rządowi Marszałka Piłsudskiego stosowanie ucisku narodowościowego względem mniejszości kresowych, pomijanie aktualnych zagadnień socjalnych na rzecz polskiego świata kapitalistycznego i w konkluzji wzywał zebranych do stworzenia silnego frontu robotniczego w celu obalenia rządu kapitalistycznego i utworzenia rządu robotniczo - chłopskiego. Omawiając rozwój ruchu komunistycznego na terenie międzynarodowym, Wald stwierdzał, że idea komunistyczna zwycięża we wszystkich krajach. Przemówienie swe Wald zakończył następująco: "Towarzysze robotnicy. Bez przebudowy ustroju społecznego nie przeprowadzimy w Radzie Miejskiej żądań robotniczych, to też działalność lewicy robotniczej na terenie Rady Miejskiej winna być częścią składową ogólnej walki mas pracujących o rząd robotniczo-chłopski, o absolutne wyzwolenie z pod jarzma kapitału. Przeto masy pracujące bronić muszą zdecydowanie swych interesów. Precz z wyzyskiem i ugodą. Precz z dyktaturą faszystowską kapitalistów i obszarników. Niech żyje jedność robotnicza. Wojna - wojnie! Niech żyje rząd robotniczo-chłopski".-

/.

77

Drugi z kolei mowca, Hoffman wskazywał, że Rząd Marszałka Piłsudskiego nie jest przyjacielem klasy robotniczej i, że zrywa wyraźnie z reprezentacjami tej klasy, a natomiast łączy się przeciwko niej, z burżuazją i ugodą robotniczą. -

Następnie przemawiali - kolejarz Szeyciak Jan w języku polskim, Balicki Józef w języku białoruskim i Fink Samuel w żargonie. Przemówienia ich były powtórzeniem wywodów Walda i Hoffmana. -

Poseł Stanisław Ballin dowodził, że Rząd obecny musi ustąpić miejsca rządowi robotniczo-chłopskiemu, który będzie przeciwstawieniem jego pod każdym względem; pomawiał Rząd Marszałka Piłsudskiego o stosowanie rzekomego ucisku narodowościowego i politycznego w stosunku do mniejszości kresowych i przygotowywanie wojny z Rosją Sowiecką. Nawiązując do przemówienia posła Ballina, Hoffman w powtórnem przemówieniu zobrazował niebezpieczeństwo przyszłej wojny i odczytał rezolucję, domagającą się od Rządu zawarcia z Z.S.S.R. paktu o nieagresji i traktatu handlowego, ziemi dla chłopów bez wykupu, wprowadzenia kontroli robotniczej nad produkcją, ograniczenia wydatków na zbrojenia i policję, zwolnienia 6 tys. więźniów politycznych, zwolnienia ~~xxxxxxxx~~ więzionych posłów z B.W.R.Hromady i N.P.Ch., przyznania mniejszościom kresowym prawa do samookreślania aż do oderwania się od Polski i połączenia Białorusi Zachodniej z Białorusią Wschodnią, równouprawnienie języków mniejszości narodowych i t.p. Obecnych na wiecu około 800 osób, wśród których przeważała komunizująca młodzież żydowska.-

Wynik odbytych w dniu 9.b.m. wyborów do Rady Miejskiej jest następujący:

Na 23916 uprawnionych do głosowania głosowało 16941 osób.

Lista Nr.1. Z.S.P.R. Poalej-Sjon uzyskała gł. 561 mand. 1.
" " 2. P.P.S. " " 1899 " 5.
" " 4. "Bundu " " " 1263 " 2.
" " 6. Zjednoczonego Bloku Robotniczego / Kom./ 2382 mand. 6
" " 7. Żydowskiego Bloku Narodowego 5615 " 13.
" " 14. Chrześcijańskiego Bloku Polskiego 3853 " 9.

./.

Skład poprzedniej Rady pod względem politycznym:
Stronnictwa polskie - 15 mand., żydzi - 10 mand.; P.P.S. zaraz po wyborach wycofała swych 2-ch przedstawicieli z Rady.-

Radni Poczobutt Wiktor, Fink Samuel, Kułakowski Michał, Kułakowski Dymitr i Balicki Józef, wybrani z listą komunistycznego Zjednoczonego Bloku Robotniczego zostali aresztowani pod zarzutem działalności komunistycznej.- / vide punkt " Ruch wywrotowy"niniejszego sprawozdania /. / S.1563/Pr.z dn.11.b.m.i własne BP./.-

Powiat Białostocki:

W dniu 11.b.m. do kancelarji Rady Miejskiej w Białymstoku na imię prezesa Rady Filipowicza złożone zostało następujące pismo :

" Z uwagi na to,że w Samorządzie m.Białegostoku w obecnym jego składzie zarysowujący się już od dawna rozdźwięk między Radą Miejską a Magistratem pogłębił się znacznie,że stosunki między tymi organami władzy samorządowej coraz wybitniej cechuje wzajemny brak wiary i zaufania,że zarówno dokonane uzupełnienie Rady Miejskiej jak i częściowa rekonstrukcja Magistratu nie dały oczekiwanych wyników i nie spowodowały zgodnej i pożytecznej dla miasta współpracy obu organów samorządowych,że jakiekolwiek dalsze połowiczne zabiegi uzdrowienia stosunków w samorządzie m.Białegostoku, zdaniem naszem nie naprawią obecnego stanu rzeczy i byłyby bezcelowe,że postępujący wciąż rozrost życia,społecznego i gospodarczego oraz związany z tym rozrost całych szeregu doniosłych zagadnień zarówno lokalnej gospodarki miejskiej jak i wogóle polityki komunalnej przerasta siły obecnego składu organów samorządowych w Białymstoku,że wobec ogólnej normalizacji stosunków społecznych i gospodarczych w kraju niezbędne się staje gruntowna przebudowa składu Samorządu Miejskiego w Białymstoku,że sprawa ta już w zupełności dojrzała i dalszą współpracę w Samorządzie Miejskim w charakterze członków Rady Miejskiej przy obecnym stanie rzeczy uważamy za niecelowe- mamy zaszczyt niniejszem zakomunikować Panu Prezesowi,że z dn

. / .

79

dzisiejszym t.j.11.października składamy mandaty członków Rady Miejskiej w Białymstoku"

Pod pismem tem podpisani są członkowie Rady Miejskiej: wiceprezes Rady Miejskiej mec.Wł.Olszyński,sekretarz Rady xxxi prof. Wł.Kolendo,sekretarz Komisji Rewizyjnej profesor K.Kosiński,sekretarz Rady prof.M.Motoszko,radny prof.Białokoz i radny Sobolewski.-

W dniu 12.b.m. zrezygnował ze stanowiska ławnika Magistratu m.Białystok inż. Rybołowicz.Dalsze wystąpienia radnych polskich z Rady powstrzymała przynajmniej narazie interwencja prezesa Filipowicza, której skutkiem było złożenie przez tych że radnych nast. oświadczenia :

" Niżej podpisani członkowie R.M. ze zdziwieniem przeczytaliśmy w " Dzienniku Białostockim " z dnia 11.b.m.oświadczenie grupy radnych z wiceprezesem R.M. p.adw.Władysławem Olszyńskim na czele o zrzeczeniu się mandatów radzieckich z przyczyny jakoby niemożności współpracy Rady Miejskiej z Magistratem. Dziwnym się wydaje to pismo w świetle ostatnich zabiegów o utrzymanie samorządu i polskości. Postępek wymienionej grupy radnych my tłumaczymy tylko względami osobistej natury,która nie ma nic wspólnego z pracą społeczną w Samorządzie Miejskim. Dlatego też my niżej podpisani,nie zgadzamy się ze stanowiskiem wymienionej grupy radnych,albowiem postępek ich podrywa interesy polskiego Samorządu. Za skutki,jakie wynikną z postępku tych radnych my,niżej podpisani czynimy ich odpowiedzialnymi. Pismo to podpisali radni: Jałyński, Laskowski,Wasilewski,Kucharski,Jaroszyński,Młyńczyk,Janowicz, Gliński,Citkowski,Maciejewski,Kuligowski,Gil,Teul i Gałecki."

W związku z wystąpieniem 6 radnych polaków - tylu radnych żydowskich postanowiło w dniu 11.b.m.zgłosić swe wystąpienie z Rady dnia 13.b.m.. Dnia 12.b.m. jednakże na posiedzeniu Komitetu politycznego przy wyznaniowej gminie żydowskiej powzięta została uchwała,wzywająca radnych żydowskich do podjęcia na terenie Rady energicznych zabiegów o rozwiązanie Rady,powstrzymując ich natomiast od złożenia mandatów

./.

do czasu wyjaśnienia się wytworzonej sytuacji.-

Stąd też na posiedzeniu Rady w dniu 13.b.m. radny bundowiec Flomenbaum, stwierdzając, że po wystąpieniu 6 radnych polaków, Rada nie jest zdolną do pracy, negował celowość ich wystąpienia, zaznaczając, że w swoim czasie radni ci głosowali przeciwko wnioskowi frakcji żydowskiej o rozwiązanie Rady. W ten sposób wypowiadział się także radny sjonista Lifszyc. Radny Hepner, prezes organizacji sjonistycznej w Białymstoku złożył w imieniu swej frakcji wniosek domagający się rozwiązania Rady. Za wnioskiem tym opowiedziało się 6 radnych; wniosek upadł.-

Wytworzyła się wobec tego taka sytuacja, że radni polscy skłonni są poprzeć wysiłki zdekompletowanego prezydjum Rady u władz nadzorczych o zarządzenie uzupełniających wyborów, zaś radni żydowscy zdecydowanie domagają się rozwiązania Rady. / Własne /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VII. Ruch narodowościowy.

a/ żydowski :

Powiat Wołkowyski :

Dnia 8.b.m. w Wołkowysku odbyła się wieczornica, urządzona przez " Haszomer - Hacajer " i powtórzona dnia następnego.-

Dochód z wieczornicy przeznaczono na cele "Haszomer -Hacajer".

Dnia 1.b.m. w Świsłoczy staraniem Zjednoczenia Szkół żydowskich bundowiec I.Tabaczyński z Białegostoku wygłosił odczyt o zadaniach i celach Zjednoczenia w odniesieniu do zagadnień szkolnictwa żydowskiego w dobie obecnej. / Starostwo /.-

Powiat Bielsk - Podlaski :

Najczynniejszemi z pośród istniejących w powiecie organizacji żydowskich były - oddział Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Bielsku i Trzy Kursów Wieczorowych w Brańsku. Dnia 8.b.m. nauczyciel szkoły żydowskiej i radny m. Bielska Izrael Tajchman wygłosił tamże odczyt n.t. " Kryzys sjonizmu ". Prelegent wskazywał na upadek idei sjonistycznej, podkreślając konieczność skoncentrowania sił

/

80

żydowskich w organizacjach politycznych i gospodarczych w celu ugruntowania bytu społeczeństwa żydowskiego. W dyskusji nad przemówieniem Tajchmana zabierali głos Szepsel Ajzenberg, Rubin Użycki i Aron Rajchman, również nauczyciele szkoły żydowskiej w Bielsku, którzy udawadniali, że masy pracującej ludności żydowskiej muszą dbać o to, by działać na korzyść własną, a nie na korzyść burżuazji. / S.Pr. 1433 z dnia 12.b.m./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 8.b.m. publicysta I.M. Neuman wygłosił w Białymstoku odczyt n.t. " Precz z literaturą ". Prelegent dowodził, że niesłuszne jest w zasadzie zwalczanie literatury narodowej, usanadniona jest jednakże nieufność społeczeństwa żydowskiego do literatury, propagującej krańcowe kierunki - asymilacyjny i nacjonalistyczny.- Hasło " precz z literaturą ", zdaniem prelegenta, aktualne jest w odniesieniu do literatury "nieżyciowej ". / Własne B.P./.-

b/ białoruski :

Powiat Grodzieński :

W dalszym ciągu notowane jest ożywienie organizacyjnej działalności Tow Szkoły Białoruskiej i wspieranie jej przez białorusinów, członków gminnych przedstawicielstw samorządowych.-

Nieznaczną działalność propagandową rozpoczął w powiecie także Białoruski Związek Włościański / Nr.1.-posłów Jaremicza i Roguli /. -/Starostwo/-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VIII. Ruch Zawodowy.

Powiat Szczuczyński :

Dnia 9.b.m. w Grajewie odbyło się zebranie członków lokalnego oddziału Z.Z.M. pod przewodnictwem Terleckiego Romana, prezesa oddziału i przy udziale Ślązaka Franciszka, delegata Zarządu Okręgowego Z.Z.M.w Wilnie. Na zebraniu tem dokonano

/

wyborów nowego zarządu oddziału, do którego weszli: Dąmbiński Hipolit, Stefaniak Marjan, Terlecki Roman, Giss Wojciech René Grzegorz, Grajewski Leon, Jaszendarowny Józef, Kaforowski Czesław, Nazurkiewicz Maciej, Marks Aleksander i Łohoc Jan, wszyscy członkowie P.P.S.Prawicy. Obecnych na zebraniu - 35 osób. / S. 606/P.z dnia 10.b.m./.-

Powiat Wołkowyski :

Dnia 9.b.m.odbyło się w Wołkowysku zebranie członków miejscowego oddziału Zw.Zaw.Robotn.Przemysłu Odzieżowego pod przewodnictwem Jelinowicza Izaaka. Przemawiał Lew Szymon,bundowiec i inni. Omówiono szereg spraw bieżących i wybrano Lwa Szymona i Jimena Chaima, jako delegatów na okręgową konferencję związkową,mającą się odbyć w Białymstoku.-

W tymże dniu odbyło się w Wołkowysku zebranie członków oddziału Z.Z.K., na którem Zdanowicz Michał złożył sprawozdanie z 7-go Walnego Zjazdu Z.Z.K., odbytego w Warszawie. Ponadto na zebraniu wybrano 3 delegatów na okręgowy Zjazd delegatów Z.Z.K. odbyć się mający dnia 16.b.m. w Białymstoku. / S.Pr. 515 z dn. 11.b.m./.-

Dnia 8.b.m. wreszcie odbyło się w Wołkowysku zebranie Zw.Zawodowego Robotników Przemysłu Spożywczego. Omawiano sprawę przestrzegania przez pracowników piekarskich umowy zbiorowej z właścicielami piekarń i unikania z ostatnimi indywidualnego załatwiania zatargów, które winien załatwiać związek.-

Na okręgową konferencję międzyzwiązkową delegatów,mającą się odbyć w Białymstoku, wyjedzie delegat Związku, wyznaczony przez Zarząd. / S.Pr.515 z dn.11.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

Ruch zawodowy w Grodnie objęty był całkowicie kampanją przedwyborczą do Rady Miejskiej. Poza Grodnem jedynie Oddział Zw.Zawod.Robotników Przemysłu Skórzanego w Indurze,instruowany przez komunizującego bundowca Jelina Jejkę, prowadził intensywniej swą działalność organizacyjną. / Starostwo /.-

/.

81

Powiat Białostocki:

Dnia 7.b.m.odbył się w Białymstoku odczyt zbiorowy n.t. "Gazeta w żywym słowie,pokój i świat, 30-lecie "Bundu" bundowców - Jelina Abrama, Lecińskiego Chaima, Poznańskiego Mozesa i Owakza Symchy.- Obecnych na odczycie - około 150 osób.

Dnia 8.b.m.w Związku Rzemieślników Żydowskich w Białymstoku delegaci Centrali tegoż Związku z Warszawy - Rozen i Pat referowali sprawy związane z nową ustawą rzemieślniczą. Obecnych około 200 osób. / Starostwo /.-

Na dzień 16.b.m.zwołane zostało do Białegostoku konferencja delegatów klasowych Zw.Zawod.,z powiatów białostockiego, bielskiego,grodzieńskiego,sokólskiego i wysoko-mazowieckiego.

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

IX. R ó ż n e .

a/ Wyroki sądowe.

Dnia 5.b.m.Sąd Wojskowy w Suwałkach rozpatrywał sprawę z oskarżenia sierżanta 41.p.p.Ginzburga,xxx oskarżonego o kolportaż literatury komunistycznej wśród żołnierzy w Suwałkach w roku 1926. Ginsburg skazany został na jeden rok więzienia z równoczesnem wydaleniem z wojska. / S.776/Pr.z dn. 11.b.m./.-

W dniu 6.X.b.r.w Sądzie Okręgowym w Białymstoku odbyła się rozprawa sądowa przeciwko Czernikowi Abramowi,oskarżonemu o kolportowanie odezw komunistycznych na wiecu bezrobotnych w teatrze "Palace" w r.1926. Sąd skazał Czernikowa na 3 lata twierdzy z zaliczeniem aresztu prewencyjnego.Oskarżał Podprokurator Klank,obronę wnosił adwokat Czernihow z Wilna, kuzyn oskarżonego.-

W dniu 10.b.m. wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku, skazany został na karę 4 lata ciężkiego więzienia z zaliczaniem aresztu prewencyjnego od 16.I.b.r. technicka Centralnego Komitetu K.P.P.Zonenberg Estera v.Berkowicz Chaima, która w dniu 14.I.br.zatrzymaną została przez Posterunek

/.

kolejowy P.P.w Białymstoku oraz z przemytem bibuły komunistycznych,który usiłowano przesłać z Warszawy do tut. organizacji K.P.Z.B.-

Świętokradztwo :

W nocy z dn.6.na 7.b.m.z cerkwi prawosławnej we wsi Parcewo gminy Orla,pow.bielskiego skradziono 2 krzyże srebrne,około 45 zł w gotówce i 2 kalioski kasowe.-Sprawcy dotychczas nie zostali ujęci. / Starostwo /.-

Przemytnictwo :

Dnia 8.b.m.w Białymstoku policja zatrzymała wiezione przez Prejsa Abrama samochodem z Grajewa 469 skórek pochodzących z przemytu. Zatrzymanego Prejsa i przemyt skierowano do Urzędu Celnego w Grajewie. / B.P. /.-

Przestępczość kryminalna:

Dnia 8.b.m.na szosie Białystok - Jasiewo, w pobliżu wsi Krzdziany,gm.Stelmachowo,powiatu ciechanowsko-mazowieckiego,zabity został wystrzałem z rewolweru mieszkaniec wsi Krzdziany - Bogdziun Adam.- Sprawcy zabójstwa dotychczas nie zostali ujęci / gp. 5261 /.-

Białystok,dnia 13 października 1927.r.

Z a W o j e w o d ę :

Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Załączników 5. /vide punkt "Ruch wywrotowy" sprawozdania/.

82

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE.

Białystok, dnia 22 października 1927.

L. BP. 2375/T.

Przedmiot: Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr 27. za czas od 15. do 21./X. 1927.

Do

Tajne

/: Według rozdzielnika :/

W załączeniu przesyłam do wiadomości sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr 27. za czas od 15. do 21. października 1927. r. -

Z a W o j e w o d ę :

Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.:

Otrzymują :

Jak rozdzielnik w sprawozdaniu sytuac. tygodn. Nr. 6.

83

Sytuacyjne sprawozdanie tygodnia Nr.27.
za czas od dnia 15 do 21 października 1937 r.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Poważniejsze zmiany w sytuacji ogólnej i nastrojach ludności, zobrazowanych w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych, w okresie sprawozdawczym nie zaszły. Zainteresowanie się wynikiem wyborów do Rad Miejskich w Łomży i Suwałkach przeminęło, w Grodnie natomiast umysły społeczeństwa polskiego i białoruskiego szczególnie absorbuje sprawa radnych z listy komunistycznej, którzy bądź zostali aresztowani pod zarzutem działalności antypaństwowej /ś-ch/, bądź też zrzekli się mandatów i pozornie wszelkiej łączności ze Zjednoczonym Blokiem Robotniczym. Wytworzona tą sprawą atmosfera osłabi niewątpliwie wpływy PPS Lewicy i komunizujących odłamów "Bundu" i "Poalej-Lewicy", a co zatem idzie wzmocni pracę konspiracyjną elementów komunizujących w Grodnie. W spostrzeżeniach odnośnie ruchu narodowościowego wysuwają się na czoło przygotowania T-wa Szkoły Białoruskiej do obchodu dziesięciolecia szkolnictwa białoruskiego w grodzień szczyźnie i charakterystyczna działalność białorusinów w gminnych przedstawicielstwach samorządowych oraz skonsolidowana akcja Zjednoczenia Szkół Żydowskich przeciwko wyznaniowym szkołom żydowskim. Szersze przejawy działalności zewnętrznej komunistów w związku z obchodem dziesięciolecia istnienia Zw.Republik Radzieckich na terenie Województwa Białostockiego nie miały miejsca, co zresztą jest w pewnym stopniu wynikiem celowo przeprowadzanej w poszczególnych powiatach Województwa akcji prewencyjnej organów bezpieczeństwa. Akcja litewska poza obudzeniem wśród ludności litewskiej i białoruskiej żywszego zainteresowania się wypadkami na Litwie Kowieńskiej zachodzącemi, do nastrojów tej ludności innych

czynników nie wniosła.-

-------oOo-------

II. Ruch polityczny.

a/ Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Ostrowski:

Dnia 9 bm. w Ostrowi-Mazowieckiej odbył się wiec PPS. przy udziale redaktora "Robotnika" Duboisa Stanisława z Warszawy, który w przemówieniu swem podniósł zwycięstwo PPS. przy wyborach do przedstawicielstw samorządowych szeregu miast, co, zdaniem jego, jest wykładnikiem uświadomienia i konsolidowania się mas robotniczych. Przy omawianiu sytuacji gospodarczej w kraju, Dubois podkreślał ciągłą pauperyzację ludności pracującej, czego dowodem ma być zmniejszanie się spożycia mięsa przez tę ludność oraz stwierdzał, że Rząd Marszałka Piłsudskiego prowadzi nadal politykę rządów przedmajowych i popiera interesy obszarników i kapitalistów. Następnie mówca analizował w ujęciu CKWPPS stosunek Rządu do Sejmu, sprawę dekretu prasowego itp. i wreszcie wzywał zebranych do skupienia się pod sztandarami PPS, która daje rękojmie rzetelnej i niezawodnej obrony interesów robotniczych. Po Duboisie przemawiał krótko nowoobrany burmistrz Ostrowi Mazowieckiej, Leśniewski Stanisław, który złożył sprawozdanie z dotychczasowej swej działalności w Radzie Miejskiej. Obecnych na wiecu około 100 osób.- /S.914/P. z dnia 15 bm./.-

Powiat Suwalski:

Dnia 10 bm. w lokalu Okr.Rady Kl.Zw.Zaw. w Suwałkach odbyło się pod przewodnictwem Gałaja Wawrzyńca przy udziale około 130 osób zebranie PPS., na którem omawiano pomyślne dla partji wyniki wyborów do Rady Miejskiej m. Suwałk i sprawę utworzenia klubu PPS w Nowej Radzie. Na potrzeby klubu złożo-

84

no na zebraniu 156 sł. /3.797/Prz. z dnia 16 bm./.-

---

b/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Kolneński:

Dnia 16 bm. we wsi Poryte, gm. Stawiski odbył się wiec Rad.Stronnictwa Chłopskiego, zwołany przez Wróblo Feliksa, który wskazywał na błęd, jaki popełniło włościaństwo, głosu-jąc w r.1922 na stronnictwa prawicowe i wzywał zebranych do organizowania się w Rad.Str.Chłopskiem. Obecnych około 120 osób. /Starostwo/.-

---

c/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski:

W dniach 13, 14 i 15 bm. odbyły się zebrania organiza-cyjne kół lokalnych stronnictwa w następujących miejscowo-ściach powiatu:

1/ Dnia 13 bm. we wsi Kudrawka, gm. Nowy-Dwór, zwołane przez instruktora Stelmaszuka Józefa. Zebranie efektów organi-zacyjnych stronnictwu nie przyniosło.-

2/ Dnia 14 bm. we wsi Małyszówka, gm. Dąbrowa, zwołane prze Stelmaszuka Józefa. Z pośród obecnych na zebraniu 50 osób na członków Stronnictwa zapisali się tylko Kudak Andrzej i Gorlecki Władysław.-

3/ Dnia 14 b.m. we wsi Rogacze, gm. Nowy Dwór, zwołane przez instruktora Płońskiego Franciszka. Z pośród obec-nych na zebraniu 55 osób na członków Stronnictwa zapisa-ło się 40 osób.-

4/ Dnia 15 bm. we wsiach Grabowo i Osmołowszczyzna, zwoła-ne przez instruktora Stelmaszuka Józefa. W pierwszym wypadku zapisał się na czł. Stronnictwa tylko Michał Gałecki, w drugim zaś - 10 osób /3.985/Tjo. z dnia 19 bm/

Powiat Suwalski:

Dnia 9 bm. w Berznikach odbyło się zebranie kolek-

nego koła Stronnictwa przy udziale 22 osób. Na zebraniu prezes koła Józef Nowak złożył sprawozdanie z posiedzeni organizacyjnego Sejmiku, do którego wybrany został przez radę gminną, a następnie odczytał z Nr.40 "Gazety Chłopsk art. posł. Dąbskiego "Błąd gorszy niż zbrodnia" i art. k Komorowskiego "Doczekamy tej chwili", poczem omawiano spr wy gospodarcze. /S.797/pr. z dnia 18 bm./.-

---

d/ P.S.L. "Wyzwolenie".

Powiat Szczuczyński:

Dnia 16 bm. odbył się w Rajgrodzie wiec wspólny PSL "Wyzwolenie" i PPS, na którym przemawiali B.Lendo, prezes powiatowego komitetu P:S.L. "Wyzwolenie" w Grajewie i dr. M.Czarnecki, prezes OKRPPS Łomża. Obecnych na wiecu - okoł 250 osób.-

---

/ Związek Ludowo-Narodowy.

Powiat Wołkowyski:

Jak już doniosłem w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodnio wem Nr.26, w dniu 16 bm. odbył się w Wołkowysku zjazd powi towy członków i sympatyków Zw.Lud.Nar.Ch.D., P.S.L."Piast" i O.W.P., na który przybyło 250 osób, przeważnie członków Zw.Lud.Nar. Na zjazd przybył poseł Zajączkowski Bolesław, wyznaczony na kierownika kampanji przedwyborczej Zw.Lud.Na przez klub poselski Związku na okręg wyborczy Nr.5. /powia ty bi. ostocki, wołkowyski i sokólski/. W obszernym referacie poseł zarzucał Rządowi Marszałka Piłsudskiego popieranie antykatolickich sekt religijnych /marjawici, baptyści, adwentyści, badacze Pisma Św. itp./ pomniejszanie stanu pol skiego posiadania narodowego na Ziemiach Wschodnich, rusyfi kowanie szkolnictwa polskiego, dążenia do utworzenia z Pol ski państwa federacyjnego i usuwanie od kierownictwa spra-

wami państwowymi ludzi ni poszlakowanych, polaków - patrjo-
tów, których miejsca zajmują polacy wyznania mojżeszowego.
Ponadto poseł Zajączkowski dowodził, że losy państwa polskie-
go spoczywają obecnie w ręku masonerji i, że tam właśnie
tłumaczyć należy usiłowania Rządu, dążące do rozbicia jedno-
ści narodowej. Po referacie posła Zajączkowskiego uchwalono
wybrać Radę Powiatową Zw.Lud.Nar. w składzie 44 osób /12
przedstawicieli m. Wołkowyska i a' 2 przedst. z każdej gmi-
ny/, która z pośród siebie wyłoni Zarząd Powiatowy. Z pośród
obecnych na zjeździe do Rady Powiatowej wybrano: Drużynę
Piotra, Makowieckiego Mikołaja, Wilmunta, Kołosowskiego An-
toniego, Sopotnickiego, Stasiewicza Jana, Starosiaka z Olszy-
nowa i Szerejkę Jana. Wymienionym zlecono zorganizować Radę
Powiatową i przeprowadzić wybory Zarządu Powiatowego.
/S.Pr.515 z dnia 18 bm./.-

-------oOo------

f/ Obóz Wielkiej Polski.

Powiat Suwalski:

Dnia 15 bm. w lokalu resursy miejskiej w Suwałkach odbyło się przy udziale 14 osób zebranie organizacyjne Obozu Wielkiej Polski, zwołane drogą imiennych zaproszeń przez miejscowego adwokata Zalewskiego Stanisława. Po odczytaniu przez ostatniego deklaracji programowej O.W.P. i przeprowadzonej przez ostatniego krytyce ustroju parlamentarnego, Zalewski oświadczył, że dnia 23 bm. odbędzie się w Warszawie zjazd młodych członków O.W.P., na który z Suwałk wydelegowano Antoniego Januszkę, nauczyciela szkoły powszechnej w Suwałkach i sekretarza miejscowego koła O.W.P. Na pokrycie kosztów przejazdu Januszki złożyli: Bienkiewicz dyr. miejscowego oddziału Banku Wileńskiego 50 zł., radny Petrokoński 5 zł. i inni 25 zł. /S.797/Pr. z dnia 18 bm./.-

----

g/ Wszechstanowa Organizacja Monarchistyczna.

Powiat Łomżyński:

Prowadzona przez pewien czas na terenie powiatu przez instruktora Zygmunta Szczepańskiego akcja propagandowa i organizacyjna na rzecz Monarchistycznej Organizacji Wszechstanowej nie dała prawie żadnych wyników, wobec czego Szczepański zaniechał dalszej działalności i wyjechał z powiatu /Starostwo/.-

Powiat Bielsk-Podlaski:

Dnia 16 bm. odbył się w Bielsku-Podlaskim wiec W.O.M., zwołany przez instruktora Brzywczego Stefana z Łap, pow.wys. mazowieckiego. Obecnych - około 300 osób. Brzywczy nakreślił zmienną sytuację państwa polskiego od wskrzeszenia w r.1918 do chwili obecnej, poczem przeszedł do krytyki ustroju parlamentarnego i wykazywania doskonałości ustroju monarchistycznego. Najbardziej szkodliwym czynnikiem, według oświadczenia Brzywczego, w dotychczasowem życiu państwa polskiego byli członkowie ciał ustawodawczych, którzy, pomijając najżywotniejsze interesy państwa, dbali przedewszystkiem o dobro osobiste. Jak przykład osiągania korzyści przez niektórych posłów z racji piastowania godności poselskiej i zajmowania wysokich stanowisk w Rządzie, mowca wskazał, że np. poseł Witos Wincenty wybudował dla siebie w Zakopanem willę kosztem 200 tysięcy zł. oraz wyposażył córkę kilkoma miljonami złotych i, że w podobny sposób zbogacili się posłowie Dąbski, Popiel i Korfanty. Dowodzi to, według oświadczenia Brzywczego, że przy ustroju parlamentarnym najczęściej na najwyższe stanowiska państwowe wysuwani są ludzie niewłaściwi. Tutaj Brzywczy akcentował, że w r.1926 wysunięta była przez Zgromadzenie Narodowe na Prezydenta Rzpltej kandydatura posła PPS Marka, który w r.1923 zaangażowany był w listopadowych wypadkach krakowskich. Dalej dowodził, że niektóre

Ministerstwa prowadzą szkodliwą dla państwa politykę. Do Ministerstw tych zaliczał w pierwszym rzędzie Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, wynikiem działalności którego ma być bezrobocie w kraju. Następnie zarzucał Ministerstwu Skarbu niewłaściwe traktowanie emerytów, którzy, nie mogąc wyżyć z wypłacanych im rent, zmuszeni są żebrać oraz inwalidów i kawalerów "Virtuti Militari". Na poparcie tych zarzutów Brzywczy oświadczył, "Gdy delegacja inwalidów zwróciła się do Ministra Skarbu o podwyższenie rent, Minister wyraził się: "Żeby ich prędzej śmierć zabrała, byłoby lepiej w kraju". Potem mowca oświetlał istotę niebezpieczeństwa, zagrażającego Polsce ze strony komunizmu, wyrazem rozwoju którego są wyniki wyborów do miejskich przedstawicielstw samorządowych w Warszawie, Łodzi, Pruszkowie i innych.-

Wreszcie Brzywczy omówił pokrótce sprawę uzyskania przez Polskę pożyczki zagranicznej, zaznaczając, że gdyby w Polsce rządy były mocne pożyczka ta byłaby już do kraju wpłynęła dawno, oraz wydarzenia majowe 1926. traktowane przez W.O.M. jako konieczne ze względu na rozwielmożnienie się sejmowładztwa. Przebieg wiecu spokojny. /Starostwo/.-

Z uwagi na mijające się rażąco z prawdą niektóre momenty przemówienia Brzywczego na wyżej omówionym wiecu w Bielsku, a dotyczące Rządu, zarządziłem przeprowadzenie przeciwko Brzywczemu dochodzenia i skierowanie sprawy do władz sądowych.-

---oOo---

III. Ruch wywrotowy.

Powiat Białostocki.

Dnia 14 bm. w związku z przeprowadzonemi uprzednio dochodzeniami w sprawie obchodu 10-cio lecia istnienia

Związku Republik Radzieckich ze względów prewencyjnych zatrzymane zostały w Białymstoku następujące osoby, podejrzane o przygotowanie manifestacyj i masówek: 1 Peselewicz Szepsel, 2 Grodzieńska Estera, 3 Kapusta Lejba, 4 Juchnowiecką Sorę, 5 Rutsztejna, Chomę, 6 Rutsztejna Szlomę, 7 Byzinskiego Pejsacha, 8 Gorfinkiela Benjamina, 9 Miloniewicza Ignacego, 10 Salman Gitlę, 11 Pitkowską Girszę, 12 Szustera Dubę, 13 Chmielnika Szaję i 14 Rotenberga Biszko, 15 Giglis Olgę.-

W dniach 15 i 16 bm. z pośród zatrzymanych zwolniono - Peselewicza, Szepsela, Bimeckiego, Milaniewicza, Szustera, Rutsztejna Szlomę, Juchnowiecką, Grodzieńską, Kapustę, Rutsztejna Chomę, Gorfinkiela i Ritenberga, pozostałych zaś z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym.-

Dnia 15 bm. zatrzymany został w Białymstoku Zelwieński Mowsza, syn Majera i Chai, poszukiwany przez Komendę Pow. P.P. w Wołkowysku w sprawie organizacji KPZB. w Wołkowysku. Zatrzymanego Komenda Pow.P.P. w Wołkowysku przekazała prowadzącemu wspomnianą sprawę sędziemu śledczemu.-

Tegoż dnia w Białymstoku został zatrzymany Barasz Szmul, poszukiwany do sprawy likwidacji białoruskiej organizacji KPZB. od stycznia br. Barasza z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym. -

Dnia 17 bm. na dworcu kolejowym w Białymstoku zatrzymana została Zelwieńska Chawa, lat 17, zam. w Wołkowysku, siostra zatrzymanego dnia 15 bm. Zelwieńskiego Mowszy, inkryminowana o utrzymywanie łączności z organizacją komunistyczną, ukrywanie brata i usiłowanie przekupienia zatrzymującego ją funkcjonarjusza. Dochodzenie trwa. /S.1593/P. z dnia 18 bm.

Powiat Łomżyński:

W nocy z dnia 15 na 16 bm. na drodze Nowogród-Miastkowo rozrzucono kilkanaście egzemplarzy notowanej w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych odezwy CKKPP p.t. "Przeciwko zamierzeniom wojennym i do robotników, chłopów i żołnierzy całego świata". Dochodzenie wdrożono Starostwo/-

87-853a

IV. Ruch zawodowy.

Powiat Suwalski:

Dnia 16 bm. w lokalu Klubu Robotniczego w Suwałkach pod przewodnictwem Gałaja Wawrzyńca i przy udziale przybyłego z Białegostoku organizatora kooperatyw robotniczych Kazimierza Sokołowskiego odbyło się zebranie członków suwalskiej kooperatywy robotniczej. Na wniosek Sokołowskiego zebrani dyskutowali wniosek, domagający się zakazu wywozu artykułów pierwszej potrzeby. Wniosek ten upadł wskutek opozycji Gałaja, który wyjaśniał, że uchwała taka wchodzi w zakres kompetencyj Sejmu /S.797/Pr. z dnia 18 bm./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 12 bm. w Zw.Zaw.Robotników Niefachowych w Białymstoku Rozenczuk Izaak z Wilna wygłosił odczyt n.t. "Na progu ku nowemu światu". Obecnych około 100 osób. -

Dnia 13 bm. odbyło się w Białymstoku zebranie lokalnego oddziału ZZK pod przewodnictwem Stryjewskiego Antoniego który złożył sprawozdanie ze zjazdu ZZK, odbytego w Warszawie Obecnych około 100 osób.

Dnia 16 bm. w lokalu Zw. odbył się w Białymstoku wiec Związku Drobnych Kupców i Handlarzy pod przewodnictwem prezesa, Wysockiego Mojżesza. Przemawiali w żargonie W-yscki Mojżesz oraz członkowie Szereszewski, Szloseberg, Kurjański i Epsztejn, n.t. spraw handlowych i przemysłowych drobnych kupców. Prezes Wysocki zaproponował, by Związek delegował do Urzędu Skarbowego Pod. i Opł.Skarb. przedstawiciela Zw., którego zadaniem będzie obrona interesów kupców przy zakładaniu podatków. Obecnych około 50 osób.-

W dniu 15 bm. w Białymstoku odbyło się zebranie członków Zw Dozorców Domowych pod przewodnictwem prezesa Wendołowskiego. Na zebraniu sekretarz Zw.Korbut wyjaśnił zebranym, że z dn.21 grudnia br. wygasa termin orzeczenia Nadzwyczaj-

nej Komisji Rozjemczej co do warunków opłacania przez właścicieli nieruchomości dozorcom domowym i wobec tego należy przedsięwziąść kroki, aby zabezpieczyć się co do płac i wystosować memorjał do Inspektora Pracy celem zwołania przedstawicieli Zw.Dozorców Domowych i właścicieli nieruchomości na konferencję dla ugodowego załatwienia warunków płacy na rok przyszły, a jeżeli nie dojdzie to do skutku, poczynić dalsze zabiegi. Następne zebranie w powyższej sprawie ma odbyć się w dniu 22 bm. W końcu sekretarz ogłosił wyroki Komisji Rozjemczej, odbytej w Inspektoracie w Białymstoku w dniach 13 i 14 b.m. oraz odczytał list posła Dymowskiego co do opłat stemplowych za podania wnoszone do Inspektora Pracy. Obecnych około 50 osób.

Dnia 16 bm. odbył się w Białymstoku Zjazd delegatów klasowych związków zawodowych z powiatów białostockiego, bielskiego, sokólskiego, wołkowyskiego, grodzieńskiego i wysokomazowieckiego. Poszczególni delegaci wypowiadali się przeciwko dotychczasowej polityce Okręgowej Rady Klasowej, zarzucając zwłaszcza jej sekretarzowi, Muszyńskiemu stronniczość, tworzenie protekcjonalizmu i rozbijanie jednolitości związkowej. Po złożeniu sprawozdań przez delegatów, przystąpiono do wyborów nowej Rady, w której skład weszli: Przytuła Józef, Kosaczewski Stanisław, urzędnik Kasy Chorych, Marciniak Jan, urzędnik Oddziału Polskiej Dyr. Ubezpień i dwaj przedstawiciele Bundu Szobfisz i Tuncha. W zjeździe brało udział 222 delegatów. Zaznaczam, że Muszyński pozostaje nadal w Radzie jako delegowany przez CKWPPS i Centralną Komisję Kl.Zw.Zaw.-

Dnia 16 bm. w Czarnej Wsi odbyło się zebranie członków miejscowego oddziału Zw.Zaw. Robotników Przemysłu Drzewnego pod przewodnictwem Macanko Romana, który udowadniał, że nie należy dopuścić do utworzenia w Czarnej Wsi innych związków, gdyż prowadzi to do rozdrabniania ruchu zawodowego i zwalczania się związków ze szkodą dla interesów robotników, czego dowodem było np. złamanie strajku w fabryce dyki Brauna w Bia-

88

łymatoku przez delegatów Zawodowego Zjednoczenia Polskiego /S.1593/P. z dnia 18 bm./.-

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 15 bm. w Ostrołęce odbyło się zebranie Związku Rzemieślników Żydowskich, na którem przeprowadzono rejestracje członków. /Starostwo/.-

Powiat Grodzieński:

Dnia 13 bm. w Grodnie odbyło się zebranie członków Chrześcijańskiego Zw.Dozorców Domowych przy udziale około 70 osób. Przemawiali członek zarządu Związku, Jurgiel i sekr.Okr.Rady Chrześć.Zw.Zaw.Majewski. Omawiali oni konieczność zawarcia zbiorowej umowy dozorców z właścicielami domów /Starostwo/.-

Powiat Ostrowski:

W dniu 16 bm. w Ostrowi odbyło się organizacyjne zebranie oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Drzewnego przy udziale delegata Centrali Związku w Krakowie, Malinowskiego Władysława, który wyjaśnił cel i zadanie związku, nawołując robotników do zrzeszenia się. Na zebraniu przeprowadzono wybory zarządu.-

W tymże dniu w Ostrowi odbyło się walne zgromadzenie rzemieślników chrześcijan w sprawie powołania do życia Izb Rzemieślniczych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej przy udziale delegata Centrali Chrz.Zw.Przem.Świerzyńskiego z Warszawy. Zebranie zagaił burmistrz m.Ostrowi St. Leśniewski, poczem zabrał głos Zastępca Starosty, R.Zarzycki wyjaśnił cel tworzenia przez Rząd Izb Rzemieślniczych. Następnie delegat Świerzyński odczytał zebranym prowizoryczny statut Izby Rzem. dodając, że będzie on definitywnie ustalony na ogólnym zjeździe w dniu 15.XII.br. w Warszawie. Obecnych około 200 osób.-

------oOo------

V. Kryzys w przemyśle bezrobocie, strajki.

Powiat Augustowski:

W związku z redukcją pracy w zakładach przemysłu drzewnego "Lipowiec" liczba bezrobotnych w powiecie wzrosła do 205 osób. Z zapomóg korzysta narazie 10 osób. Zwiększenie się ilości bezrobotnych w czasie najbliższym nie jest spodziewane. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny. / Starostwo /.-

Powiat Białostocki:

Dnia 12.b.m. została uruchomiona przędzalnia Samuela Finkla w Białymstoku, zatrudniająca 42 robotników /Starostwo/

Powiat Grodzieński:

Dnia 14.b.m. w olejarni Kagana i Knucha w Grodnie zastrajkowało 20 robotników, którzy żądają 15 % podwyżki płac. Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z dnia 16.b.m. przedstawia się następująco: w Grodnie bezrobotnych metalowców 36, robotników budowlanych 2, niewykwalifikowanych 209, wykwalifikowanych 302, robotników przemysłu chemicznego 72, pracowników umysłowych 91, razem 712 bezrobotnych; w Jeziorach 50 bezrobotnych, w Łunnie 46 bezrobotnych, ogółem w powiecie 808 bezrobotnych / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VI. Ruch narodowościowy.

a/ Żydowski:

Powiat Ostrowski:

Dnia 6.b.m. Two Wolnomyślicieli w Broku urządziło tamże zbiorowy odczyt n.t. " Wolnomyśliciele w stosunku do świąt". Referat dyskusyjny wygłosił Bursztyn Majłach, mieszkaniec wsi Łupianka, gm. Łochów w powiecie węgrowskim, który nazwał religię przesądem i wymysłem, służącym burżuazji do ogłupiania i ucieniężania mas robotniczych. Według oświadczenia Majłacha Bursztyna zadaniem Wolnomyślicieli jest łączenie się w walce z tym przesądem z międzynarodowym proletarjatem.-

/.

Odczyt miał przebieg niezmiernie burzliwy, gdyż starsi żydzi usiłowali zebranych rozpędzić.-

Dnia 11.b.m.w Zarębach Kościelnych odbył się zbiorowy odczyt poalej-sjonistów Michała Wersznitera, Izaaka Migdała i Wajsrota Izmaela, którzy przemawiali n.t. "Prawo cechowe a klasa robotnicza". Mowcy jednomyślnie akcentowali, że cechy są bronią burżuazji w walce z Klasowymi Związkami Zawodowymi.- /. S.914/P.z dnia 15.b.m./.-

Powiat Ostrowski :

Dnia 13.b.m. odbyło się w Ostrowi dorocznе zebranie walne miejscowej organizacji sjonistycznej. Sprawozdanie z działalności zarządu organizacji złożył prezes Chaim Glinka buchalter. Do nowego zarządu weszli: Chaim Glinka, Mojżesz Holcman, nauczyciel, Israel Zlatkes, zastępca burmistrza m.Ostrowi, Mnazek Bielski, buchalter, Sara Tajtel, Pinkus Rajgrodzki i Szulim Polakiewicz.-

Dnia 18.b.m.Two Wolnomyślicieli w Ostrowi urządziło akademję propagandową. Referat zasadniczy wygłosił Hersz Braun z Broku, który wyjaśniał, że członkowie Twa wyzbyć się winni wszelkich zasad religijnych i stanąć do walki z klerykalizmem / bojkotować każde uroczyste święto żydowskie /.-

Powiat Szczuczyński :

Dnia 12.b.m.dr.Rosental wygłosił w Szczuczynie odczyt n.t. " Czy istnieje różnica między życiem i śmiercią.-

Tegoż dnia w Grajewie odbyło się zebranie dyskusyjne n.t. "Kwestja żydowska w Palestynie ". Przemawiali - Mordchaj Stryjew, Wolf Kożko i Lejba Elkon, wszyscy zamieszkali w Grajewie i poszlakowani o należenie do lokalnej organizacji K.P.P.- / S.627/p.z dnia 17.b.m./.-

Powiat Suwalski :

Dnia 16.b.m.w Suwałkach odbyło się zebranie członków Stowarzyszenia Dobroczynnego " Gemiłus Chesed ", na którem wybrano nowy Zarząd. Obecnych około 100 osób. / Starostwo /.

Powiat Białostocki:

Dnia 12.b.m.w Związku z obchodem 30-lecia "Bundu" odbył

./.

się w Białymstoku odczyt zbiorowy Lwa Icka, Lewina Chaima i Tabaczyńskiego Benjamina, którzy przemawiali n.t. " 30 lat " Bundu ", o Związek Młodzieży, Społeczeństwo żydowskie przed powstaniem "Bundu ", powstanie "Bundu", historja "Bundu" a młodzież robotnicza; zadania robotnika żydowskiego w chwili obecnej". Obecnych na odczycie około 150 osób. Dnia 16.b.m. w Białymstoku z okazji 30-lecia "Bundu" odbyła się akademja przy udziale około 100 osób. Przemawiali Berkiw Samuel Lewiński Chaim, Przytuła, Szobfisz, Tabaczyński Benjamin, Nowogrodzki i radny m. Warszawy, Emanuel. -

Mowcy powstrzymując się od jakiejkolwiek oceny obecnej sytuacji w państwie, wyjaśniali genezę powstania "Bundu", skreślili historję jego rozwoju i walk z Rosją carską. Podkreślali oni, że "Bund" wyrwał masy żydowskie z ucisku kapitalistów, stworzył obszerną literaturę żydowską, zbudował imponujący gmach żydowskiego szkolnictwa i podwaliny kultury demokratycznej wśród społeczeństwa żydowskiego. Na wniosek radnego Emanuela uchwalono następującej treści rezolucję "Zebrani w obchodzie 30-lecia " Bundu " przyrzekają w tym dniu wielolatniego święta, że nadal pozostaną wierni swym hasłom i walczyć będą do ostatniego tchu ze światem eksploatacji o wyzwolenie ludzkości, o wieczne szczęście, o socjalizm. -

Dnia 13.b.m. w Białymstoku odbyło się zebranie członków Stowarzyszenia " Tarbut " pod przewodnictwem dra Liljana. Przemawiali - Orynowski o działalności Stow.za r.b., Goldberg o stanie finansowym Stowarzyszenia, Bachrach złożył sprawozdanie z budżetów szkolnych i Ajnsztejn omówił zadania nowego zarządu. Do nowego zarządu Stowarzyszenia wybrano : Orynowskiego Arona, dra Liljana, Bachracha, Jerachyma Siemiatyckiego Fiszela, Nowosowskiego Noacha, Goldberga Jakuba i Fiszmana Mojżesza. Obecnych - około 100 osób. / Starostwo /. -

Powiat Bielsk - Podlaski : -

Dnia 15.b.m. Zjednoczenie Szkół Żydowskich w Bielsku przedsięwzięło odczyt zbiorowy. Przemawiali Tajchman Izrael i Cho

/

90

na Tykocki z Bielska, Boruch Menachowski z Brzescia, Mordko Chmielnik z Białegostoku i Ewa Kostin z Warszawy. Mowcy określali rolę żydowskich szkół powszechnych jako rękojmi zdrowej kultury żydowskiej, która skutecznie przeciwstawiać się musi polonizacyjnym zamierzeniom władz i społeczeństwa polskiego. / Starostwo /.-

Powiat Ostrołęcki :

Na dzień 12.b.m. w klubie sportowym "Jutrznia " w Ostrołęce zaporiedziany został odczyt Moszko Dawida Gliksberga s. Jacka Matysa i Gitli, ur.w r.1901 w Warszawie i tamże zamieszkałego, bundowca, który przemawiać miał n.t. " 30 lat żydowskiego ruchu robotniczego ".- Odczyt miał się odbyć w lokalu bibljoteki im. Peretza. Przed rozpoczęciem się odczytu do bibljoteki przybyli komuniści, według otrzymanych przez Starostwo informacyj, z ulotkami komunistycznemi, które to ulotki mieli zamiar rozkolportować między zebranymi na odczycie. O zamiarach komunistów dowiedzieli się będący na sali członkowie zarządów klubu sportowego " Jutrznia", oraz bibljoteki im. Peretza, którzybojąc się ewentualnych konsekwencyj za kolportaż ulotek komunistycznych, komunistów z ulotkami na salę nie wpuścili, wobec czego ci ostatni usiłowali na salę wtargnąć siłą, skutkiem tego między członkami zapomnianych zarządów a komunistami wywiązała się bójka, w trakcie której 3-ch najbardziej energicznych komunistów zostało dotkliwie pobitych. Bójka została zlikwidowana, na wieść o zbliżaniu się policji. Współuczestnicy bójki z krzykiem " antłoje " / uciekaj / rzucili się do ucieczki w różnych kierunkach, za nimi zaś w różnych kierunkach podążali ciekawi odczytu w liczbie około 150 osób płci obojga w wieku od lat 14 do 25. Na sali bibljoteki powstał krzyk, hałas i awanturowanie się zebranych. Pełniący na sali obowiązki prezesa klubu sportowego "Jutrznia " skarbnik tegoż klubu Szaja Aszer odmówił policji wszelkich wyjaśnień co do zajścia. Klub sportowy "Jutrznia " na urządzenie odczytu w lokalu bibljoteki im. Peretza zezwolenia od władz administracyjnych nie posiadał, dlatego też przyjmując pod uwagę wynikłe zajście, hałas na sali

/

i t.p. odczyt przez policję został rozwiązany zebranych z sali usunięto.-

W drodze konfidencyjnej stwierdzono że komuniści udając się do bibljoteki im.Paretza,100-120 metrów w promieniu od lokalu tejże,wystawili swoje pikiety zadaniem których było śledzić ruch policji, stąd też o zbliżaniu się policji uczestnicy bójki zostali w czas zawiadomieni,co dało możność komunistom zbiec przed policję,zaś członkom Zarządu Klubu i Bibljoteki uprzedzić zebranych,aby o zajściu nikomu nic nie mówili i nie zdradzili komunistów. Dochodzenie trwa.-

Dnia 16.b.m. sjonista S.Boroncyk z Warszawy wygłosił w Ostrołęce odczyt n.t. " Na polu nowego świata " dotyczący w treści akcji odbudowy Palestyny. / S.528/P z dn.18.b.m./.-

Powiat Grodzieński.

Dnia 11.b.m. budowniczy Rawicz Mejłach z Warszawy wygłosił w Krynkach odczyt n.t. " Ekspresjonizm w czasach dzisiejszych" Replikowali na przemówienie Rawicza w sensie twierdzącym Szafir Jankiel i Gotlib Dawid. Odczyt dotyczył w treści twórczości wielkich pisarzy polskich i żydowskich. Obecnych na odczycie - około 250 osób, przeważnie młodzieży żydowskiej. Odczyt powtórzony został dnia następnego tamże w Krynkach.-

Dnia 12.b.m.staraniem oddziału Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Skidlu nauczyciel Rabinowicz Borech wygłosił odczyt o zadaniach szkolnictwa żydowskiego. Prelegent zwalczał w obszernych wywodach żydowskie szkoły wyznaniowe. Obecnych - około 180 osób.- / Starostwo /.-

b/ białoruski:

Powiat grodzieński :

Wśród społeczeństwa białoruskiego w Grodnie zapanowało znaczne rozczarowanie w związku z ujemnym dla białorusinów wynikiem wyborów do Rady Miejskiej. Na uwagę zasługuje fakt że radni białorusini Balicki Józef i Kułakowski Dymitr,którzy przeszli z komunistycznej listy Nr.6. / aresztowani pod zarzutem działalności antypaństwowej / nie są uważani przez ogół

/

91

społeczeństwa białoruskiego za jego przedstawicieli.-

W związku z nadchodzącym okresem obchodu dziesięciolecia szkolnictwa białoruskiego, Zarząd Okręgowy T-wa Szkoły Białoruskiej w Grodnie czyni starania, aby hurtki T-wa w czasie obchodu urządziły szereg odczytów i imprez propagandowych. Przypuszczać jednakże należy, że aresztowanie instruktora Balickiego Józefa i członka Zarządu Kułakowskiego Dymitra odbije się ujemnie na wynikach omawianej akcji T-wa S.B.-

Dnia 9.b.m. hurtek Twa Szkoły Białoruskiej w Dubnie za zezwoleniem Starostwa zwołał zebranie swych członków, na którem omówiono sprawy organizacyjne oraz wybrano Woropaja Sergjusza, członka B.W.R.Hromady na miejsce dotychczasowego skarbnika hurtka Adama Kuruty.-

Dnia 14.b.m. hurtek T-wa S.B. we wsi Rowki, gm. Skidel urządził wieczór sceniczny i pogadankę.-

Przyczynkiem do charakterystyki działalności większości białoruskiej w radach gminnych, omówionej w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych, jest zanotowany ostatnio następujący fakt: Na posiedzeniu rady gminnej w Skidlu dnia 9.b.m. większość białoruska przeforsowała uchwałę co do: 1/ wyasygnowania z kasy gminnej potrzebnej sumy na urządzenie przy urzędzie gminnym bibljoteki białoruskiej, 2/ załatwiania przez urząd gminny spraw ludności białoruskiej pisemnie i ustnie wyłącznie w języku białoruskim; 3/ sporządzenia tablicy orjentacyjnej w urzędzie gminnym z napisami tylko w języku białoruskim. Przemówienia swe radni białorusini wygłaszali na tem posiedzeniu przeważnie w języku rosyjskim, używając często przy zwracaniu się do zebranych słowa " towarzysze ".-
/ S.Pr. 1607 z dnia 18.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VII. Sprawy samorządowe.

Powiat grodzieński :

Aresztowanie 5-ciu radnych m. Grodna ze "Zjednoczonego

./.

Bloku Robotniczego " o czem donosiłem w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr.26 podziałało w sposób dopr ymujący na innych wybitniejszych członków tego Bloku. Wystąpienie swe z Bloku i zrzeczenie się uzyskanych mandatów radzieckich ogłosili w "Nowym Dzienniku Krenowym " Siepsiak Jan,kolejarz Chabrowski Antoni, robotnik huty szklanej w Łosośnie,i Małka Atlas, robotnica grodzieńskiej fabryki tytoniowej,którzy krok swój motywują tem,że " z powodu rozpowszechniania ostatnio pogłosek o rzekomo partyjnym charakterze listy Nr.6, i że na listę tę wciągnięci zostali przez nieświadomość,za nie uważają za możliwe przy obecnie wytworzonym stanie rzeczy pozostawać na stanowisku i zrzekają się mandatów", a ponadto Siepsiak i Chabrowski w oświadczeniach swych przestrzegają ogół robotników,by w przyszłości nie dał się unieść zgubnym hasłom.- Przypuszczać należy,że krok ten wybitnych członków Bloku spowodowany został obawą przed ewentualnemi konsekwencjami współpracy w organizacji o charakterze wybitnie wywrotowym. / Starostwo /.-

Decyzją z dnia 15.b.m. Wydział Karny Sądu Okręgowego w Grodnie zatwierdził zajęcie przez Starostwo druku odezwy Komitetu Wyborczego listy Nr.6. p.t. " Zjednoczony Blok Robotniczy - do wszystkich robotników i całego ludu pracującego w Grodnie ".-

Powiat Kolneński :

Wybory wójtów do rad gminnych i Sejmiku powiatowego zostały zakończone za wyjątkiem gm. Rały -Płock ,gdzie odbędą się powtórne wybory wójta i do rady gminnej. /Starostwo/.

Powiat Białostocki:

Dnia 19.b.m.radni m.Białegostoku,/5-ciu/ którzy przeszli ze "Zjednoczonej listy żydowskiej" przedstawili w tut. Urzędzie stanowisko frakcji żydowskiej w związku z ostatnimi wypadkami w Radzie Miejskiej / vide syt.sprawozdania Nr. 25 i 26./ i złożyli deklarację,protestującą przeciwko dalszemu pozostawianiu obecnej Rady Miejskiej. Treść deklaracji jest następująca:

./.

82

" Z uwagi na to,

1/ że wielokrotnie składane przez radnych Zjednoczonej Listy Żydowskiej wnioski domagające się rozwiązania się niezdolnej do życia Rady Miejskiej w Białymstoku stale były przez większość tej Rady odrzucane

2/ że we wszystkich miastach Rzeczypospolitej zostały przeprowadzone wybory do Rad Miejskich a to nawet w tych miastach, gdzie Rady przed niedawnym czasem były odnowione natomiast w Białymstoku dzięki staraniom osób zainteresowanych w pozostawieniu bez zmian obecnego stanu rzeczy, nadal rządzi miastem Rada Miejska i Magistrat urzędujący od r. 1919,

3/ że - jak niejednokrotnie radni żydowscy wskazywali - Rada Miejska od dłuższego czasu znajduje się w stanie zupełnego rozkładu, a radni oddawna utracili już wszelką łączność z ludnością -

4/ że wzajemna nieufność cechuje stosunki pomiędzy Radą Miejską a Magistratem i że Rada Miejska nie wykonuje należytej kontroli nad działalnością Magistratu, Magistrat zaś nie stosuje się do zarządzeń Rady Miejskiej.-

5/ że zarówno Rada Miejska jak i Magistrat w Białymstoku nie cieszą się zaufaniem społeczeństwa i rządzą wbrew jego woli.

6/ że w obecnym stanie rzeczy i przy coraz dalej postępującym rozkładzie samorządu w Białymstoku nie może być mowy nie tylko o podniesieniu i rozwoju gospodarki miejskiej, lecz niemożliwą staje się jakakolwiek praca,

7/ że dalsza praca naszych radnych w obecnej Radzie Miejskiej jest wobec tego bezcelowa, tembardziej, że wszystkie ich wnioski i poprawki stale są odrzucane i głos ich był i jest głosem wołającego na puszczy.-

Niżej podpisani radni " Zjednoczonej Listy Żydowskiej " w trosce o dobro rodzinnego miasta podnoszą uroczysty protest przeciwko dalszemu pozostawaniu obecnej Rady Miejskiej u steru rządów miasta.-

Wierzymy niezachwianie, że władze rządowe położą kres

obecnego stanowi rzeczy i rozwiązę-bezzwłocznie Radę Miejską w Białymstoku, w której wielu radnych już zastąpiło zresztą kurtuazyjnie trzyma się swych stanowisk wbrew jednomyślnej opinji całego społeczeństwa".-

Charakterystycznym dla oceny przez społeczeństwo żydowskie faktu wystąpienia 6-ciu radnych polaków z Rady Miejskiej w Białymstoku / sprawozdanie Nr.26 / jest artykuł zargonowego dziennika " Dos Naje Lebn" pt. " Wybuch w Białostockiej Radzie Miejskiej ". / Nr.224 z dnia 13.b.m./ który brzmi:

" Piękne świadectwo wystawiła sobie obecna Rada Miejska a jednocześnie również i sami radni,którzy podali się do dymisji. Jeśli ta filary czysto polskiej rady miejskiej, którzy wyśmiewali się w opozycji żydowskiej sami już mówią o różnicy zapatrywań i o niemożliwości wspólnej pracy, to zapewne już oddawna wiedzieli w jakiem piekle oni żyją; tam atmosfera była im za ciężka,ale o pewnych przyczyn demagogicznych milczeli dopóki inne demagogiczne przyczyny nie zmusiły ich do wywołania eksplozji w obecnej radzie miejskiej. Nie wiemy, co ich do tego skłoniło jasnem jest tylko to nie była to troska o dobro miasta albowiem takież motywy i to jeszcze w ostrzejszej formie składali żydzi w swoich memorjałach i replikach. Natomiast pp.Olszyński i Kolendo byli właśnie tymi, którzy rzadkiemi siłami pomagali prezesowi Filinowiczowi w jego świętej wojnie o czysto polskość Rady Miejskiej. Przeto jesteśmy skłonni wierzyć,że w ostatniej chwili dowiedzieli się ci panowie,że walka ich została przegrana ze twierdzą przy ul.Warszawskiej długo już się nie utrzymą, kto wie, może już leży w Ministerstwie podpisany dekret - i dlatego odmówili się od tej afery, chcąc pozyskać zaufania u ludności, gdyż podczas wyborów będą chcieli mieć dobry stosunek z tą ostatnią,ale skoro tak jest - to trochę już zapóźno.Kiedy przyjdzie sąd ostateczny społeczeństwo będzie wiedziało kto jest winien powstania autonomji miejskiej. Spóźniony żal nie uratuje ich już od najcięższego wyroku".-

- - - - - - - - - -

93

VIII. Przestępczość kryminalna.

Dnia 8.b.m. na drodze Białystok - Jeżewo pobliżu wsi Rzędziany znaleziono trupa mieszkańca tejże wsi Adama Rzędziana. W wyniku przeprowadzonych dochodzeń ustalono, że zabójcą jest brat zabitego Aleksander, z którym współdziałał w zabójstwie Franciszek Rzędzian. Obu zatrzymano i znaleziono przy nich narzędzie mordu obciety karabin japoński. Zatrzymani do winy przyznali się wobec czego przekazano ich władzom sądowym. / Starostwo /.-

Posterunek P.P.w Indurze,pow grodzieńskiego zatrzymał dnia 10.b.m. Kuszelewicza Benjamina zam w Grodnie,który wyrabiał poborowym roc. ika 1906 wyznania mojżeszowego wojskowe karty nadliczbowe / nadkontygentowe / za opłatą 30 - 40 dolarów od osoby, korzystając z usług jednego z urzędników P.K.U. w Grodnie. Kuszelewicza z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym z jednoczesnem powiadomieniem powołanych władz wojskowych o sprawie.-

W dniu 14.b.m. na zabawie we wsi Szczerbowicze,gminy Łonna w powiecie grodzieńskim podczas bójki został uderzony kołem w głowę przez Zdankiewicza Kazimierza,m.wsi Szczerbowicze Baran Klemens,m.wsi Korodzicze,który zmarł dnia 15. b.m.- Zdankiewicza aresztowano.- / Starostwo /.-

Białystok,dnia 22. października 1927 r.

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE. Białystok, dnia 29 października 1927.r.

L.: BP. 2442/T.

Tajne 94

Przedmiot: Sprawozdanie sytuacyjne tygodniowe Nr.28.za czas od dn.23. do 29.października 1927.r.

Do

/: Według rozdzielnika :/

W załączeniu przesyłam do wiadomości sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.28. za czas od dnia 23.do 29.października 1927.r.

1 zał.

Otrzymuję :

Jak rozdzielnik
z sytuac.sprawozdaniu
tyg.Nr.6.

Z a W o j e w o d ę :

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

L.

95

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.28. za czas od dnia 23 do 29 października 1927 roku.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

W okresie sprawozdawczym zarysowały się przedewszystkiem poważniejsze zapowiedzi zmian w ogólnym układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego, co pozostaje w bezpośrednim związku z wygasającą kadencję Izb parlamentarnych. Na przygotowywanie się poszczególnych stronnictw do kampanji wyborczej wskazują następujące fakty: organizacyjne zabiegi Stronnictwa Chłopskiego w powiecie grodzieńskim, gdzie Stronnictwo nie posiadało dotąd żadnych wpływów, zamierzone działalność P.S.L. "Piast" w powiatach grodzieńskim, augustowskim i suwalskim oraz ożywiona akcja propagandowa wszystkich stronnictw polskich na terenie tut. Województwa działających. W miarę przesuwania się życia politycznego w kierunku okresu przedwyborczego do Sejmu, ruch zawodowy poza nielicznymi momentami zainteresowania się związków konfliktami w przemyśle i przejawami organizacyjnymi, coraz silniej wespala się z ruchem politycznym. Spostrzeżenie to dotyczy w szczególności klasowych związków żydowskich i chrześcijańskich związków zawodowych. W podstawowych dla Województwa Białostockiego gałęziach przemysłu /tekstylny i drzewny/ istniała słaba konjunktura, zwłaszcza w przemyśle drzewnym. Wskutek tego, a również wobec nadchodzącego sezonu zimowego i zmniejszenia się ruchu budowlanego, uzewnętrznił się wzrost bezrobocia w powiatach łomżyńskim i augustowskim; dalszy wzrost bezrobocia w innych powiatach jest spodziewany. Ruch wywrotowy - naogół pozostawał bez zmian. W powiatach grodzieńskim, białostockim, łomżyńskim i ostrowskim obserwowane są przejawy działalności organizacyjnej kompartji, które w odpowiedniej chwili zostaną zlikwidowa-

ne. W ruchu narodowościowym nadal dominuje akcja propag
wa Twa Szkoły Białoruskiej, zwłaszcza w powiecie grodzie
skim, opierająca się o większości białoruskie w radach g
nych. -

Stan bezpieczeństwa publicznego zmianie nie uległ.

-----oOo------

II. Ruch polityczny.

a/ Wszechstanowa Organizacja Monarchistyczna

Powiat Bielsk-Podlaski:

Instruktor koła W.O.M. w Łapach, Stefan Brzywczy z
wiedział zwołanie wiecu organizacyjnego w Brańsku na dzie
30 bm., na którym omawiane będą wady ustroju parlamentar
i konieczność konsekwentnego dążenia do monarchji /S.Pr.1
z dnia 26 bm./.-

---

b/ Związek Naprawy Rzeczypospolitej.

Powiat Białostocki:

Z inicjatywy Egzekutywy Okręgowej Związku Naprawy R
czypospolitej odbyło się w Białymstoku w dniu 22 b.m. zeb
nie dyskusyjne, na które przybył dyr.Paprocki Sekr.genera
Z.N.R. i wygłosił referat o zadaniach i celach Z.N.R. ora
o aktualnych zagadnieniach chwili obecnej.-

Jedną z najcharakterystyczniejszych cech referatu b
podkreślenie przez prelegenta konieczności zmiany ustroju
Państwa na wzór Konstytucji amerykańskiej w kierunku stwor
nia silnej władzy wykonawczej, doboru, odpowiadającego wy
kim celom i godności Państwa przedstawicielstwa narodowego
przez odpowiednie dostosowanie ordynacji wyborczej. Mówca
przedstawił genezę powstania obecnego rządu i jego działal
ność, określił stanowisko Z.N.R. jako najdalej popierające
rząd, stwierdzając ogólne poprawienie się stosunków tak

kraju, jak i podniesienie prestige'u Polski za granicą, zwrócił szczególną uwagę na oddzielenie wojska od czynników politycznych, co za poprzednich rządów było wybitnie uprawnione i groziło rozprzężeniem siły militarnej Państwa.-

Poprawa i stabilizacja stosunków politycznych i gospodarczych w kraju przyczyniła się do uzyskania pożyczki amerykańskiej, co stwarza nowe podwaliny pomyślnego rozwoju wszystkich twórczych czynników w Państwie.-

Uznając konieczność rozwoju zdrowych zasad życia politycznego, ujętego w stronnictwa polityczne, mowca wskazał na zwyrodnienie obecnych form życia politycznego w postaci rozwielmożnionego partyjnictwa.-

Zapobiec temu można przez łączenie ludzi dobrej woli i miłujących Państwo w jednolite potężne zrzeszenia około poczynań obecnego rządu. Wielki ten cel zrozumiały odłamy polityczne, grupujące się około idei obecnego Szefa rządu.-

W związku z tem nastąpiło w Warszawie połączenie Z.N.R. z Partją Pracy, co w konsekwencji pociągnie za sobą połączenie się oddziałów prowincjonalnych.-

Po referacie wywiązała się szczegółowa, rzeczowa i ożywiona dyskusja, w której brali udział prezes białostockiego oddziału Związku Legjonistów, Ociepko i Kalina, prezes białostockiej egzekutywy prowincjonalnej Z.N.R. -

W wyniku tej dyskusji postanowiono prowadzić propagandę wśród społeczeństwa, celem zaznajomienia go z celami i zadaniami nowej placówki politycznej i zdobywania członków.-
/: S.1644/p. z dnia 27 bm.:/.-

---

c/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Łomżyński:

Dnia 23 bm. w osadzie Śniadowo odbył się pod gołem niebem wiec R.S.Ch. przy udziale około 250 osób. Przemawiał sekretarz generalny stronnictwa, Dzisiewski na temat popiera-

nie R.S.Ch. przez włościaństwo przy bliskich wyborach do parlamentarnych /S.1010 z dnia 26 bm./.-

---

d/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Powiat Szczuczyński:

Dnia 23 bm. odbył się w Szczuczynie wiec P.S.L."Wyzwolenie", zwołany przez Lendo Bronisława, prezesa Stronnictwa na powiat szczuczyński. Przemawiali - wspomniany Lendo i Iżycki. Pierwszy omawiał lokalne stosunki polityczne i społeczne, drugi zaś podkreślał, że w czasie wyborów do Sejmu w r.1918 i 1922 włościaństwo zostało otumanione przez stronnictwa prawicy, konsekwencją rządów których był przewrót majowy. Mówca stwierdzał, że Rząd Marszałka Piłsudskiego uzdrowił życie społeczne i gospodarcze w kraju, podniósł zaufanie do Polski zagranicą, wypowiedział zdecydowaną walkę wszelkiego rodzaju nadużyciom i nadużycia te tępi konsekwentnie. Odnośnie możliwości wyborczych Iżycki zaznaczył, że PSL "Wyzwolenie" pójdzie do wyborów w bloku z PPS.-

Na wniosek Iżyckiego uchwalono na wiecu rezolucję, stwierdzającą, że tylko PSL "Wyzwolenie" jest istotnie stronnictwem broniącem interesów włościaństwa i wyrażającą przekonanie, że Rząd Marszałka Piłsudskiego uwzględni w miarę możności żądania mas włościańskich. Obecnych na wiecu - około 400 osób. /: 636/p. z dnia 24 bm.:/.-

---

e/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 23 bm. w sali "Lutni" w Ostrołęce odbyło się pod przewodnictwem pisarza hipotecznego Jana Radgowskiego zebranie członków miejscowego koła Zw.Lud.Nar. przy udziale około 20 osób. Przemawiali - wspomniany Radgowski, poseł Rom

Bielicki i red. Starzyński. Mówcy podnosili, że Rząd Marszałka Piłsudskiego nie uczynił jeszcze nic dobrego dla Polski, a przeciwnie rujnuje dotychczasowe zdobycze grup społecznych, niszczy stan polskiego posiadania narodowego na Ziemiach Kresowych, podważa interesy szkolnictwa polskiego na tych Ziemiach itp. Według oświadczenia posła Bielickiego, polityka Rządu Marszałka Piłsudskiego tak zewnętrznie, jak też wewnętrznie nie jest nieudolną. /S.531/P. z dnia 25 bm./.-

Powiat Wołkowyski:

Organizacja Zw.Lud.Nar. w Wołkowysku prowadzi szeroką akcję propagandową wśród włościan na targach, zgromadzeniach przed kościołem w dni świąteczne itp. oraz pozyskuje mężów zaufania w powiecie /: S.Pr.515/27 z dnia 25 bm.:/.-

---

f/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski:

W czasie od dnia 13 do 21 bm. odbyły się zebrania organizacyjne kół lokalnych Stronnictwa w następujących miejscowościach powiatu:

Dnia 13 bm. we wsi Grzebienie, gminy Dąbrowa, zwołane przez instruktora Stelmaszuka Józefa. Na członków koła zapisało się 6 osób.-

Dnia 15 bm. we wsi Siruciowce, gm. Nowy-Dwór, zwołane przez instruktora Płońskiego Franciszka. Z pośród obecnych na zebraniu 50 osób na członków koła zapisało się 30 osób. Do zarządu koła weszli: Kańczyk Grzegorz - prezes, Bobryk Jan-viceprezes, Borowik Franciszek - sekretarz.-

Dnia 16 bm. we wsi Bielany, gm. Nowy - Dwór, zwołane przez Płońskiego Franciszka. Na członków koła zapisało się 35 osób z pośród 45 osób obecnych na zebraniu. Do zarządu koła weszli: Olifier Wincenty - prezes, Mikłasz Wincenty - viceprezes, Olifier Feliks - sekretarz. -

Dnia 17 bm. ze wsi Chworościany, gm. Nowy - Dwór, zwołane przez Płońskiego Franciszka. Z pośród obecnych na zebraniu około 70 osób na członków koła zapisały się 24 osoby. Do zarządu wybrano: Bubienkę Antoniego - prezes, Humiennego Jana - vicepreses i Bubienkę Jana - sekretarz.-

Dnia 18 bm. we wsi Plebanowce, gm. Nowy-Dwór, zwołane przez ~~Tuszkiewicza~~ Tuszkiewicza Edwarda, sekretarza Komitetu Powiatowego Stronnictwa w Sokółce. Z pośród obecnych na zebraniu 30 osób na członków koła zapisało się 20 osób. Na prezesa powołany został Stefan Radziewicz.-

Dnia 18 bm. we wsi Butrymowicze, gm. Nowy Dwór. Na członków koła, którego zarząd stanowią - Kulmaczewski Antoni - prezes, Kulmaczewski Józef - vicepreses i Radziwon Tadeusz - sekretarz zapisało się 20 osób.-

Dnia 19 bm. przy udziale około 50 osób we wsi Koniuszki gm. Nowy - Dwór zwołane przez Płońskiego Franciszka. Na członków koła zapisały się 24 osoby ze wsi Koniuszki, 8 osób ze wsi Sopoćkowce i 5 osób ze wsi Nowosiołki. Do zarządu weszli: Bobryk Mikołaj ze wsi Sopoćkowce - prezes, Uściłowicz Bazyli ze wsi Koniuszki - vicepreses i Soroka Wincenty ze wsi Nowosioł sekretarz.-

Dnia 19 bm. we wsi Podjatce, gm. Nowy Dwór, zwołane przez sekretarza Tuszkiewicza Edwarda. Na członków zapisało się 11 osób. Na prezesa wybrano Lalukiewicza Wincentego.-

Dnia 19 bm. we wsi Rogacze, gm. Nowy-Dwór, zwołane przez sekretarza Tuszkiewicza Edwarda. Na członków koła zapisało się 11 osób. Zarząd: Binkiewicz Jan - prezes, Kunicki Jan - sekretarz.-

Dnia 20 bm. w Nowym - Dworze, zwołane przez Płońskiego Franciszka. Z pośród obecnych na zebraniu około 50 osób, na członków koła zapisało się 21 osób. Do zarządu wybrano: Grażyńskiego Józefa - prezes, Kolendowicza Jana - vicepreses i Hrynkiewicza Adama - sekretarz.-

Dnia 21 bm. we wsi Prokopowicze, gm. Nowy-Dwór, zwoła

przez Tuszkiewicza Edwarda. Z pośród obecnych na zebraniu 55 osób na członków koła zapisało się 12 osób. Prezesem został wybrany Hertanowicz Prokop.

Organizatorzy powyższych zebrań Stelmaszuk, Płoński i Tuszkiewicz w przemówieniach swych akcentowali, że Stronnictwo Chłopskie, reprezentowane na terenie Województwa Białostockiego przez posła dr. Karola Polakiewicza, walczy z nadużyciami policji, starostw i władz. Jako przyczynek do charakterystyki ich wieczowych wystąpień podaje, że np. Płoński na zebraniu we wsi Tworki oświadczył, że z otrzymanej pożyczki zagranicznej Polska właściwie nic nie skorzysta, gdyż pożyczka ta spłacona musi być bezwzględnie w terminie 3-ch miesięcznym. Ponadto zaznaczyć należy, że wspomniani instruktorzy zwalczają się wzajemnie /Tuszkiewicz ze Stelmaszukiem/.
/: S. 3/tjn. z dnia 25 bm.:/.-

Powiat Grodzieński:

Dotychczas Stronnictwo Chłopskie w powiecie nie posiadało prawie żadnych wpływów i działalności nie przejawiało. - Obecnie otworzyło ono Sekretarjat powiatowy w Grodnie, którego kierownikiem jest Franciszek Sieradzki, urzędnik pocztowy z Grodna.-

Sekretarjat ten zamierza w dniach najbliższych zorganizować koła lokalne stronnictwa w Krynkach, Indurze, Hoży, Wiercieliszkach i Bersztach. W tym kierunku rozpoczęli już działalność instruktorzy sekretarjatu Tadeusz Piasecki i Józef Pilsiecki. /S.1675/Pr. z dnia 25 bm./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 15 bm. odbył się w Michałowie wiec Stronnictwa Chłopskiego, zwołany przez Kosibę Piotra, kierownika Sekretarjatu Wojewódzkiego Stronnictwa w Białymstoku, który zwalczał ogólnie Ch.D., a w szczególności Teofila Morelowskiego, kierownika Sekretarjatu Wojewódzkiego Ch.D. w Białymstoku, przeciwstawiał nieudolności rządów przedmajowych celowe poczynania Rządu Mar-

szałka Piłsudskiego i wreszcie omawiał ostatnie zarządzenia P. Ministra Dobrańskiego, dotyczące szkolnictwa narodowościowego. Obecnych na wiecu - około 500 osób./ S.1644/p z dn. 27 bm./.-

---

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Powiat Augustowski:

Zarząd powiatowy stronnictwa w Lipsku zwołał na dzień 23 bm. do Augustowa zjazd powiatowy członków i sympatyków P.S.L."Piast". Zjazd ten odbył się przy udziale posłów Andrzeja Witosa i Erdmana Alfonsa, z których przemawiał pierwszy. Charakterystycznem jest, że faktyczny organizator zjazdu, Kuderski - na zjazd nie przybył i nieobecność swej nie usprawiedliwił. Poseł Witos wyjaśniał powody dla których stronnictwo jego w celu stworzenia większości polskiej w Sejmie zerwało z PPS i PSL "Wyzwoleniem", zarzucał rządom przedmajowym bezprogramowość oraz stwierdzał, że Rząd Marszałka Piłsudskiego jest rządem silnej ręki i, że Rząd ten szczycić się może znacznymi sukcesami tak w dziedzinie życia politycznego, jako też naprawy życia gospodarczego kraju, co zjednało mu zaufanie większości społeczeństwa. Omawiając sprawę uzyskanej przez Polskę pożyczki zagranicznej poseł Witos zaznaczył, że Bank Polski oddany został pod kuratelę finansjery amerykańskiej kosztem 30 tys. dolarów miesięcznie. Nieliczna opozycja PPS przerywała przemówienie posła zapytaniami w sprawie afery dojlidzkiej, dyet poselskich itp. Obecnych na wiecu - około 200 osób. /S.760/P. z dnia 24 bm./

Powiat Grodzieński:

W pierwszych dniach listopada br. przybyć ma do Grodna poseł Wincenty Witos, którego przyjazd związany jest z zamierzeniami organizacyjnemi PSL "Piast" w powiecie.-
/Starostwo/.-

99

b/ Chrześcijańska Demokracja.

Powiat Suwalski:

Dnia 23 bm. w sali Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich w Suwałkach odbyło się przy udziale około 40 osób zebranie członków miejscowej organizacji Ch.D. Przemawiali prezes organizacji ks.Ostrowski i delegat Zarządu Głównego Ch.D. w Warszawie, Kaczorowski. Ostatni podkreślał, że dogorywający Sejm nic nie uczynił w kierunku podniesienia stanu gospodarczego Polski i oświadczył, że stronnictwo jego pójdzie do wyborów do Sejmu samodzielnie. Na zebraniu sprzedawano po 50 gr. broszurki p.t. "Polityczny program Ch.D." /S. 816/Pr. z dnia 25 bm./.-

---oOo---

III. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Łomżyński:

Wskutek braku funduszów na prowadzenie miejskich robót inwestycyjnych w Łomży część zatrudnionych dotąd przy tych robotach robotników /około 50/ została zwolniona. Przewidywana jest również dalsze zwalnianie robotników z powodu nadchodzącego sezonu zimowego i konieczności przerwania robót budowlanych. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny /S.1010 z dn. 26 bm./.-

Powiat Augustowski:

Bezrobotnych w powiecie 205 osób. Z zapomóg korzysta 12 osób. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny. /S 760/P. z dn. 24 bm./.-

Powiat Grodzieński:

Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z dnia 25 bm. przedstawia się następująco: w Grodnie, bezrobotnych metalowców 32, robotników budowl-anych 18, niewykwali-

fikowanych 167, wykwalifikowanych 30%, robotników przemysłu chemicznego 74, robotników rolnych 4, pracowników umysłowych 74, razem 690 bezrobotnych ; w Jeziorach - 4 bezrobotnych, ogółem 694 bezrob. W porównaniu z okresem poprzednim stan bezrobocia zmniejszył się o 68 bezrobotnych, którzy zatrudnieni zostali częściowo w zakładach przemysłu drzewnego w Jeziorach, częściowo zaś przy robotach budowlanych. W ostatnich dniach cegielnia "Stanisławów" z braku zamówień zwolniła z pracy 72 robotników.-

Z zasiłków korzysta w powiecie: 292 bezrobotnych z akcji ustawowej i 45 bezrot. z akcji doraźnej. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny /S.1675/Pr. z dnia 25 bm./.

Trwający od dnia 14 bm. strajk 20 robotników w olejarni Kagana i Knucha w Grodnie zlikwidowany został dnia 21 bm. po otrzymaniu przez strajkujących 15% podwyżki płac. -

Trwający od 14 lipca br. zatarg pomiędzy Oddziałem Zw. Zaw.Robotników Przemysłu Chemicznego i dyrekcję fabryki zapałczanej "Marjos" w Grodnie wskutek nieustępliwości Zarządu Głównego Spółki eksploatującej Polski Monopol Zapałczany zaostrzony został do tego stopnia, że Okręgowa Rada Klasowych Związków Zawodowych postanowiła proklamować w Grodnie w dniach najbliższych strajk powszechny na poparcie żądań robotników wspomnianej fabryki. Żądania te obejmowały pierwotnie - ubezpieczenie emerytalne, zapomogi na zimę, podwyżka płac, obecnie zaś zredukowane zostały do żądania zwiększenie ilości dni pracy w tygodniu do 6 /dotychczas 5/. O decyzji swej Okr. Rada powiadomiła telegraficznie tut. Urząd, o czem zakomunikowałem Okręgowemu Inspektorowi Pracy w Białymstoku, który dnia 29 bm. m.in. w tej sprawie wyjeżdża do Głównego Inspektora Pracy. Zaznaczam, że ustosunkowanie się Zarządu Głównego Spółki eksploatującej Polski Monopol Zapałczany do żądań robotników fabryki "Marjos" uwidacznia uchylanie się tegoż Zarządu do rozpatrzenia tych żądań, skądinąd uzasadnionych. Trwający wskutek tego zatarg istotnie doprowadzić może do wybuchu strajku ogólnego w Grodnie, który objąłby przedewszystkiem miejskie instytucje

100

użyteczności publicznej, a dalej mógłby przy obecnym stanie rzeczy w Grodnie wywołać niepożądane wystąpienia elementów wywrotowych. Odpowiednie zarządzenia na ewentualność wybuchu strajku zostały wydane.-

Powiat Białostocki:

Dnia 25 bm. zastrajkowało 46 robotników garbarni Owsieja Mińskiego w Jasionówce. Strajkujący żądają 80% podwyżki płac. Przebieg strajku spokojny.-

Dnia 26 bm. w Zabłudowie zastrajkowało 35 robotników garbarskich, którzy domagają się podwyżki dotychczasowej skali płac o 50%.-

Stan bezrobocia w Białymstoku i powiecie według danych z dnia 24 bm. przedstawia się następująco: bezrobotnych w Białymstoku 2627, Supraślu 122, Michałowie 183, Wasilkowie 133, Gródku 342, Starosielcach 143, Choroszczy 166 i w pozostałych miejscowościach powiatu 52, ogółem 3783 bezrobotnych, w tem robotników tytoniowych 47, włókniarzy 1914, robotników budowlanych 99, metalowców 151, robotników niewykwalifikowanych - 700, wykwalifikowanych 575, rolnych 4, pracowników umysłowych - 293.

Z funduszu bezrobocia korzysta 647 robotników i 57 pracowników umysłowych i z doraźnej pomocy 543 bezrobotnych /S.1644/p. z dnia 27 bm./.-

------oOo--------

IV. Ruch wywrotowy.

Powiat Suwalski :

Wdrożono dochodzenie przeciwko Antoniemu Judyckiemu ze wsi Jegliniec,gm. Sejwy, poszlakowanemu o działalność antypaństwową i kolportaż nielegalnej literatury litewskiej oraz przeciwko Antoniemu Kuprzyńskiemu ze wsi Wołyniec,gm.Sejwy, podejrzanemu o należenie do K.P.P.i szpiegostwo na rzecz Litwy.- Ponadto uzyskano informacje, na podstawie których xxxx wszczęto dochodzenie przeciwko Judelowi Kapłanowi i Hirszowi Kapelewiczowi,mieszkańcom Suwałk,podejrzanym o należenie do K.P.P.-

Dnia 24.b.m.przeprowadzono rewizje negatywne w wyniku u Estery Słomiańskiej,Eraśli Frank i Berucha Kapłana w Suwałkach. U Fraśli Frank zakonfiskowano korespondencję w żargonie / S.816/P.z dn.25.b.m./.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 21.b.m. do Komendy Pow.P.P.w Wołkowysku doprowadzona została Zelwiańska Chawa,siostra zatrzymanego wcześniej komunisty Zelwiańskiego Mowszy / vide sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr 27./. W czasie rewizji bagażu Zelwiańskiej odnaleziono zeszyt z tezami agitacyjnemi kompartji,dotyczącemi obchodu 10-letniej rocznicy rewolucji październikowej w Rosji Sow.Zelwiańską z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym. Tezy w znalezionym u niej zeszycie w tłumaczeniu z żargonu brzmią: " Kiedy cały świat mordował się na polach Europy, kiedy najlepsze i najzdatniejsze dzieci ludu były gnębione niemiłosiernie przez światowy kapitał,kiedy przez 4 lata ludzie wzajemnie mordowali się,Wciąż jeszcze lśnił miecz ponad głowami proletarjatu na froncie. Ot ten miecz ostrzony przez międzynarodową burżuazję przeciwko proletarjatowi w chwili, kiedy rosyjski proletarjat zmęczony i złamany przez długą trwałą wojnę wyrzekł się [illegible] padło ono jak piorun na opancerzone pałace wszechświatowych kapitalistów.Dosyć mordować się wzajemnie. Kremle [illegible] wielkie oceany świa-

/

1017

ta i stała się plamą ludności. Z krwi ludzkiej została ziemia naszą Matką. Wówczas zasiadał tyran i tryumfował mało mu było tysięcy kalek i wdów płaczących matek i sierót widma głodu, wciąż jednak siedział on przy mapie Europy, trzymając pióro w swojej krwawej ręce i kreślił podziały Europy. I oto w chwili pełnych zwycięstw kapitału rosyjski proletarjat zawołał, dosyć, nie chcemy nadal wykonywać twoich krwawych planów Głodny robotnik w fabryce i zapracowany chłop ze wsi wraz ze swoim bratem żołnierzem spełnili swój obowiązek historyczny. Samowładca i cała jego klika zrzucona została z tronu. Wówczas tryumfował proletarjat. Jego zdrowy instynkt podpowiedział mu, że 10 lat egzystencji Rosji Sowieckiej uzdrowiło go. Głównem hasłem cierpiącej Rosji było: "Precz z wojną". Dalsze zdania nieczytelne. Pozatem omawia powyższy referat politykę Kiereńskiego Schajdemana i t.d.- Kończy się referat następującem zdaniem: "rewolucja rzeczywiście zatryumfowała" - ~~xxxx

der ze wsi Kobuzie, gm. Poroz6w / S.Pr.515 z dn.25.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

W związku z wdrożonem dochodzeniem w celu odnalezienia i ujęcia zbiegłego przed aresztowaniem członka K.P.Z.B./vide sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.27./ Frydmana Srula z Indury uzyskano informacje, że OKKPZB. usiłuje wysłać Frydmana do Rosji Sowieckiej w drodze nielegalnej.

Dalsze dochodzenia w sprawie wywrotowej działalności przy wyborach do Rady Miejskiej w Grodnie "Zjednoczonego Bloku Robotniczego", dały obfity materjał, wyświetlający sposób powstania i taktykę działalności tego bloku. Z badań szeregu osób, wchodzących w skład listy Nr.6. Zjednoczonego Bloku Robotniczego, wynika iż komitet tegoż Bloku powstał wśród niewyjaśnionych okoliczności prawdopodobnie na konspiracyjnych zebraniach. Kandydatów na listę Bloku wciągano bądź bez wiedzy tychże, bądź też w sposób podstępny, bowiem gdy niektórzy kandydaci protestowali przeciwko takiemu postępowaniu i żądali wycofania ich kandydatury, Komitet Wyborczy listy Nr.6 nie uważał za stosowne przychylić się do ich żądań.-

Charakterystyczne zeznanie w sprawie popełnienia nadużyć przez Komitet Wyborczy Zjedn.Bloku Robotniczego przy sporządzaniu listy kandydatów złożył Gieniuk Wincenty, członek oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego w Grodnie, który został podstępnie wciągnięty jako kandydat na listę Nr. 6. Gieniuk Wincenty zeznał, że w połowie miesiąca września, jako członek wspomnianego oddziału Związku, pozostającego pod wpływami P.P.S., został wybrany na kandydata listy Nr.2, na co też wyraził zgodę, po pewnym zaś czasie dowiedział się z ogłoszeń, że figuruje również jako kandydat listy Nr.6, na której został umieszczony bez jego wiedzy. Chcąc dowiedzieć się z jakiego powodu umieszczono go na liście Nr.6, udał się do Komitetu Wyborczego Zjednoczonego Bloku Robotniczego i zażądał wyjaśnienia, niedwuznacznie oświadczono mu jednakże, że jeżeli główny Komitet Wyborczy nie dopatrzy się w tem uchybienia, to może on kandydować jednocześnie na dwóch listach. Mimo kategorycznego żądania, aby go skreślono z listy,

/ .

102

Komitet Wyborczy listy Nr.6 tego nie uczynił. Stwierdzono pozatem,że omawiany Komitet na swej liście umieścił cały szereg innych osób bez ich zgody i,że osoby te obecnie zrywają wszelką łączność ze Zjednocz.Blokiem Robotn.-

Przeprowadzone dochodzenie w powyższej sprawie zostanie przedłożone Panu Podprokuratorowi przy S.O.na pow.Grodzieński.-

Dnia 23.b.m. odbył się w Grodnie pogrzeb znanego na terenie miasta Grodna komunisty Kuśnickiego Wolfa.W kondukcie pogrzebowym wzięli udział miejscowi komuniści żydzi,którzy na cmentarzu żydowskim apoteozowali działalność zmarłego,podnosząc jego zasługi dla ruchu robotniczego. Dochodzenie w tej sprawie wdrożono.- / S.1675/Pr. z dnia 25.b.m./.-

W dniu 26.b.m. na mocy decyzji Sędziego Sądu Okręgowego w Wilnie,Stefana Pawlucia zostali aresztowani w Grodnie Jakimowicz Mikołaj,b.prezes Komitetu Powiatowego B.W.R.H.w Grodnie i Dragun Paweł,b. prezes hurtka B.W.R.H.we wsi Starowszczyzna,gm. Kamionka,pow.wołkowyskiego,obaj oskarżeni z art.102 K.K.w sprawie B.W.R.H. / Urząd Śledczy /.-

Powiat Białostocki:

Dnia 23.b.m. zatrzymany został zamieszkały stale w Białymstoku nauczyciel gimnazjum hebrajskiego Braude Szyja,u którego w czasie rewizji osobistej znaleziono: dwie broszury komunistyczne w języku rosyjskim,zawierające jedna 30,druga 37 stronic druku.Pierwsza broszura Dr.Mereckiego,zawiera następujące rozdziały: 1/ wzrastanie uzbrojenia i rozwój techniki wojennej,2/ wojna a klasa robotnicza, 3/leninizm a walka z wojną.Druga broszura poświęcona jest również nowej wojnie i zawiera rozdziały: 1/kapitalistyczna dowodzenie i wojna,związek radziecki socjalistycznych republik i Chiny, jako węzłowe punkty wojny. 2/epoka wielkich wojen, 3/wzmocnienie tyłów na wojnie,4/ rozwój militaryzmu, 5/ ideowe przygotowania wojny. 6/ o rozbrojeniach i pacyfizmie, 7/ zagadnienie taktyczne w walce przeciw wojnom imperjalistycznym. 8/ o haśle ludowej milicji i aktualnych wojennych wymaganiach,9/ omyłki i błędy Kompartji,10/ żądanie Kompartji.-

Zatrzymanego po zbadaniu zwolniono dnia 27.b.m. /S.1644/p.z dn. 27 bm./.-

./.

V. Ruch zawodowy.

Powiat Suwalski :

Dnia 23.b.m. w Suwałkach przy udziale ks.Ostrowskiego i delegata Zarządu Głównego Ch.D. w Warszawie,Kaczorowskiego odbyło się w Suwałkach zebranie członków Chrześcijańskiego Związku Służby Domowej,na które przybyło około 30 osób. Ks.Ostrowski i delegat Kaczorowski omawiali ogólnie zadania chrześcijańskich związków zawodowych,potępiając zarazem działalność klasowych związków zawodowych. / S.816/Pr. z dn.25.b.m./.-

Powiat Wołkowyski:

W dniu 15.b.m.w oddziale Zw.Zaw.Rzemieślników Żydów w Wołkowysku odbyło się posiedzenie specjalnej Komisji celem wyświetlenia zarzutów czynionych prezesowi oddziału, Frejowi. Po zbadaniu tych zarzutów komisja uchwaliła Frejowi votum nieufności. W związku z tą uchwałą Zarząd oddziału na plenarnem zebraniu w dniu 17.b.m. usunął Freja ze stanowiska prezesa,a na jego miejsce wyznaczył Mordchela Mursztejna. W dniu 19.b.m.na ogólnem zebraniu członków oddziału wskutek agitacji Freja,uchwały komisji i zarządu zostały uchylone. Do wybranego na tem zebraniu zarządu oddziału weszli: Frej Szloma,Muszacki Szaja, Breslin Saul, Golacki Abram,Chonorowicz Lejba,Szulkies Szmul,Lewin Fajwel,Mordecki Szejma,Saczupak Mordchel.Nowik Dawid,Pocowki Rotek, Szyff Mejer,Grodzieński Jankiel,Lipak Mowsza i Wilk Mordchel.Obecnie wytworzyła się tego rodzaju sytuacja,że istnieją nieuznające się wzajemnie dwa zarządy: poprzedni i nowoobrany. Powstałe stąd tarcia na tle osobistych animozji uniemożliwiają Związkowi załatwienie ostateczne sprawy ustosunkowania się do kwestji cechowej.-

Dnia 19.b.m.w Wołkowysku odbyło się zebranie Związku Drobnych Kupców Żydów pod przewodnictwem Kirsza Rawickiego,na którem wybrano zarząd Związku w składzie: Remzon Jewel, Rawicki Hirsz,Cyrulnik Fajwel,Kosowski Lejba,Fiszer Jakub,Giber Mordchel,Awinowicki Judel, Białostocki Mojżesz,Kapliński Jakub,Kapłan Morduch,Łam Lejzor,Libowicz Hirsz, Bielec Josel i Soroka Wolf. Wobec tego,że zebranie odbyło się bez zezwolenia Starostwa,przeciwko winnym wdrożono dochodzenie.-

/.

103

W dniu 23.b.m.odbyło się w Wołkowysku zebranie członków miejscowego oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Spożywczego. M.in. na zebraniu przedyskutowano i zatwierdzono treść zbiorowej umowy,zawartej pomiędzy pracownikami piekarskimi i właścicielami piekarń.- / S.Pr. 515 z dn.25.b.m./.-

Powiat Wysoko.-Mazowiecki:

W Tykocinie organizuje się lokalny oddział Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Odzieżowego,liczący obecnie 32 członków. Komisję organizacyjną oddziału stanowią: Surawicz Szyja, Bryzman Szeńko, Kropiwnicki Chaim, i Bitman Dawid. / S.694/pf. z dn.26.b.m./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 22.b.m.odbyło się w Białymstoku zebranie członków Zw.Zaw. Dozorców Domowych pod przewodnictwem prezesa Tomczaka. Sekretarz Związku Korbut odczytał zebranym pismo Ministerstwa Skarbu w sprawie opłat stemplowych od wnoszonych podań do Inspektora Pracy,poczem poruszał sprawę upłynięcia terminu orzeczenia Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej,regulującej sprawę płac dozorców domowych.Na wniosek tegoż Korbuta wybrano Markowskiego, Mielczenko,Rudomina i Adamczuka do Komisji,która opracować ma żądania dozorców domowych na rok 1928. Obecnych - około 80 osób.-

Dnia 23.b.m. w Białymstoku odbyło się zebranie Zw.Właścicieli Zakładów Fryzjerskich pod przewodnictwem Wolfa Karpa.- Postanowiono wcielić związek jako samodzielną sekcję do Związku Rzemieślników Żydowskich i wybrano do zarządu sekcji: Żwrejskiego Abrama,Karpa Wolfa,Goldberga Dawida,Markowicza Mozesa i Karpowicza Mozesa. Obecnych - około 40 osób.-

Dnia 25.b.m.w Białymstoku odbyło się zebranie Związku Chrześcijańskiego Robotników Przemysłu Tytoniowego pod przewodnictwem sekretarza związku Korbuta,który zapoznał zebranych z postulatami przedstawionymi Dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego przez Centralę Związku. Postulaty te obejmują 1/Statut emerytalny, 2/ podwyżkę płac o 25 %, 3/podwyższenie dodat-

./.

ku na dzieci o 50 %, 4/ przeniesienie pudelarek z II.kat.do IV., 5/ automatyczne przesuwanie robotników do wyższych kategoryj płac po przepracowaniu przez nich określonego czasu, 6/zaliczenie do właściwych kategoryj robotników, przenoszonych z innego działu fabryki do drugiego.- Obecnych - 83 osoby.-

Dnia 22.b.m.w Białymstoku w lokalu Zw.Drobnych Kupców i handlarzy - odbyło się zebranie członków wym.związku pod przewodnictwem Szlosberga Szlomy. Przemawiali Epsztejn Benjamin i Szlosberg Szloma. Ostatni poruszył sprawę utworzenia w Białymstoku Izby Handlowej, w której zarejestrowanoby Zw.Drobnych Kupców i handlarzy, jednak projekt ten spotkał się z opozycją istniejącego w Białymstoku Tymczasowego Komitetu Izby Handlowej, który uważa, że w Izbie Handlowej może być zarejestrowany tylko Zw.Wielkiego Przemysłu, wobec czego Szlosberg wzywał zebranych do złożenia protestu Ministrowi Przemysłu i Handlu z prośbą o interwencję. Epsztejn Benjamin poruszał sprawę koniecznego rozwiązania Rady Miejskiej, podkreślając, że z chwilą ustąpienia kilku członków z Rady Miejskiej niema do kogo się zwrócić dla omówienia niektórych spraw związanych z potrzebami drobnego kupiectwa. W dalszym przemówieniu mówca krytykował zarządzenie zabraniające sprzedaży nafty ~~krytykował~~ w sklepach spożywczych, zaznaczając, że ostatnimi czasy policja sporządza większą ilość protokułów, co daje się odczuć w drobnem kupiectwie. Mówcy przemawiali w języku żydowskim. Obecnych około 40 osób.

Dnia 23.b.m.w Czarnej -Wsi w lokalu kina, odbyło się zebranie Zw.Zawod.Przemysłu Drzewnego pod przewodnictwem Szulczyńskiego Stanisława. Na zebraniu przemawiali: Macanko Roman, sekretarz tegoż Zw., Przytuła Józef i Czyż Józef delegaci Okr.Rady Kl.Związków Zawod.w Białymstoku. Mówcy wyjaśnili zebranym dążenia Związku w kierunku obrony interesów członków, zatrudnionych w przemyśle drzewnym i nawoływali obecnych do zapisywania się do tegoż Związku. Czyż w przemówieniu swem krytykował działalność N.P.F. Obecnych około 300 osób. / S. 1644/p.z dnia 27.b.m./.-

./.

104

Powiat Szczuczyński :

Dnia 18.b.m.w Grajewie odbyło się zebranie członków miejscowego oddziału Z.Z.P.przy udziale delegata Zarządu Głównego Z.Z.P., Kulczyńskiego,który analizował projekt rządowy uposażenia pracowników kolejowych i omawiał akcję Z.Z.P.przeciwko wprowadzeniu w życie tego projektu.-

Na wniosek Kulczyńskiego uchwalono rezolucję,protestującą przeciwko wprowadzeniu w życie wspomnianego projektu,wzywającą kolejarzy do bojkotu Z.Z.K.,popierającego projekt rządowy i organizowania się w Z.Z.P.-

Ponadto na zebraniu wybrano do Zarządu oddziału Wyporkiewicza jako prezesa/sekretarza w Grajewie,czł.N.P.R./ na miejsce /kierownika parowozowni/ Raczyńskiego,który ustąpił z tego stanowiska dobrowolnie.-
/ S. 636/p.z dnia 24.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

Dnia 21.b.m.w Grodnie odbyło się zebranie członków Chrześcijańskiego Związku Dozorców Domowych.Przemawiał sekretarz Okręgowej Rady Chrześcijańskich Zw.Zaw.,Majewski w sprawie zawarcia zbiorowej umowy przez dozorców domowych z właścicielami domów, poczem wybrano delegatów do przeprowadzenia pertraktacyj przedwstępnych ze Związkiem Właścicieli Nieruchomości. Obecnych na zebraniu około 70 osób.-

Dnia 23.b.m.w Grodnie odbyło się zebranie członków oddziału Związku Maszynistów Kolejowych pod przewodnictwem Staruna Józefa,na którem wybrano zarząd oddziału w składzie: Wojciechowski Stanisław - prezes, Lukowicz Eljasz - viceprezes,Dzierżyc Dyonizy - sekretarz.-

W myśl reskryptu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 29. IX.b.r. D.II.BP.6785,dnia 21.b.m. zamknięty został grodzieński oddział Związku Zaw.Pracowników zatrudnionych w Handlu i Biurowości w Polsce. Charakterystycznem jest,że w czasie czynności likwidacyjnych nie znaleziono w lokalu Związku żadnych akt,dotyczących jego działalności,co świadczy,że zarząd oddziału przygotowany był do likwidacji i akta związkowe ukrył. Prezes oma-

./.

wianego oddziału Fink Samuel / radny m.Grodna z listy Nr.6./ aresztowany został pod zarzutem działalności komunistycznej w dniu 9.b.m.i osadzony w więzieniu w Grodnie. / Starostwo /.

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VI. Ruch narodowościowy.

a/ Żydowski :

Powiat Ostrołęcki :

Bund wiec Ejzerowicz z Warszawy wygłosił dnia 18.b.m. w Ostrołęce staraniem bibljoteki im.Pewetza odczyt n.t."Zmartwychwstanie Wschodu". Prelegent analizował ważniejsze momenty w rozwoju i historji kultury ludów wschodnich od wieku XVIII. Obecnych - około 200 osób. / S.531/P.z dnia 25.b.m./.-

Powiat Sokólski :

Dnia 22.b.m.sjonista Infant z Warszawy wygłosił w Sokółce odczyt o istocie emigracji żydów do Palestyny. Obecnych - około 100 osób. / S.1018/tjn.z dn.26.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

W związku z obchodem 30-lecia "Bundu " organizacja bundowska w Krynkach urządziła dnia 18.b.m. odczyt propagandowy. Przemawiał Szefner Boruch z Warszawy,który zwalczał sjonistyczną ideę odbudowy Palestyny. Obecnych na odczycie - około 350 osób.-

W dniach 21.i 22.b.m.Stowarzyszenie " Tarbut " w Grodnie urządziło dwa odczyty o zadaniach wyznaniowego szkolnictwa żydowskiego.-

Członek naczelnej egzekutywy Tws " Ort " dr. Syngałowski wygłosił dnia 22.b.m. w Grodnie odczyt n.t." Od handlu do pracy produkcyjnej". propagujący szerzenie wśród żydów zamiłowanie do pracy w przemyśle i na roli. Obecnych- około 200 osób. / S.1675/ Pr. z dnia 25.b.m./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 18.b.m.delegat C[illegible]rali Organizacji "Hasalus Pionier" Icek Fink wygłosił w Gr[illegible]ku odczyt [illegible]olonizacji palestyń-

105

skiej. Obecnych - około 150 osób.-

Dnia 19.b.m. w Białymstoku przez zarząd bibljoteki im. Szółem Alejchem urządzony był odczyt. Przemawiał Szefner n.t. "30-to lecie sjonizmu". W czasie jego przemówienia na sali pomiędzy sjonistami i bundowcami powstała bójka, którą zlikwidowała interwencja policji. Obecnych - około 300 osób.-

Dnia 22.b.m. w Białymstoku w lokalu Zjednoczenia Szkół Żydowskich odbyło się zebranie rodziców, których dzieci uczęszczają do żydowskich szkół powszechnych.- Przemawiali Tabaczyński i Flomenbaum, którzy podkreślali, że klasa pracująca dbać winna o to, aby jej dzieci korzystały z nauki narówni z dziećmi klas posiadających. Obecnych - około 200 osób.-

Dnia 23.b.m.w Białymstoku odbyło się zebranie członków T-wa " Linas - Hacedek ", na którem omawiano sprawy organizacyjne, zatwierdzono dotychczasowy zarząd T-wa i wybrano komisję nadzwyczajną, której zlecono zlikwidowanie zatargu pomiędzy zarządem i komisją rewizyjną. Do Komisji nadzwyczajnej weszli: S. Rubinsztejn, I.Jasienowski. O.Nowik, B. Sztejnsapir i Ł. Frenkiel. Obecnych - około 160 osób.-

W dniu 5.b.m.w Białymstoku odbędzie się Okręgowy Zjazd Żydowskich organizacyj szkolnych. / S.1644/p.z dnia 27.b.m./.

b/ białoruski :

Powiat Wołkowyski :

W dniu 23.b.m.we wsi Studzieniec,gm.Roś odbyło się zebranie hurtka Twa Szkoły Białoruskiej przy udziale 9 osób. Wybrano zarząd hurtka w składzie: Aleksander Mogilnicki z Rosi- prezes, Adamczyk Mikołaj z Rosi - sekretarz i Soroka Mikołaj ze Studzieńca - sekretarz oraz postanowiono rozpocząć akcję zbierania ofiar i składek na bibljotekę hurtka.-

Prezes hurtka T-wa Szkoły Białoruskiej w Dobrowoli złożył na posterunku P.P.oświadczenie, że hurtek zlikwidował się samorzutnie. / S.515/Pr.z dnia 25.b.m./.-

Powiat Grodzieński:

Jak słusznie wyraziłem przypuszczenie w poprzednich

./.

sprawozdaniu sytuacyjnem, Zarząd Okręgowy Twa Szkoły Białor
kiej w Grodnie nie uzewnętrznił intensywniejszej działalnoś
w związku z przypadającym na b.m.obchodem dziesięciolecia
szkolnictwa białoruskiego,co tłumaczyć należy aresztowanie
wybitniejszych członków zarządu Balickiego Józefa i Kułakow
skiego Dymitra.-

Uzupełniając syt.sprawozdanie Nr.27. odnośnie uchwały
powziętej przez radę gminną w Skidlu dnia 9.b.m., donoszę że
uchwała ta domaga się wprowadzenia języka białoruskiego w
urzędów samorządowych i państwowych I.i II.instancji.

W okresie sprawozdawczym zanotowano kilka wypadków n
galnego wyjazdu młodzieży białoruskiej do Rosji Sowieckiej.
W ten sposób ostatnio zamierzali przedostać się do Ros ji Ser
gjusz Kuroczko i Michał Mikita,mieszk.wsi Szczenie gminy Ko
szty,którzy nawet byli już w Rosji i zatrzymali się w Mi
skąd jednak zostali przez władze sowieckie wydaleni do P
Wymienieni są w wieku poborowym. Charakterystycznem jest że
władze sowieckie,wydalając ich do Polski nie przekazały wyd
nych polskim władzom granicznym,a tylko przepuściły ich swo
bodnie przez granicę.-

Ponadto zamierzali przedostać się do Rosji Sowieckiej
ta Piotr i Salej Andrzej-mieszkańcy wsi Glinianny,gminy Skidel
którzy zostali przez władze graniczne zatrzymani i pociągnię
ci do odpowiedzialności.-

Wreszcie otrzymano informację,że w dniu 11.b.m.zbiegł do
Rosji dezerter W.P.Szestowicki Maksym, mieszkaniec wsi Ber-
szty który był karany przez Sąd Okręgowy w Grodnie na rok wię
zienia z art.100 i 102 K.K. Wymieniony służył w 76.p.p.w Gro
nie.-

Wśród ludności białoruskiej krążą pogłoski,że w Rosji So
wieckiej chętnie przyjmowani są dezerterzy wojska polskiego
wogóle młodzież białoruska do tworzonych specjalnie oddziałów
wojskowych. Wiadomości te oczywiście rozsiewane są przez ele-
menty antypaństwowe. Młodzież białoruska,pozostająca pod wpły
wami K.P.Z.B.,a zwłaszcza w wieku poborowym,daje posłuch tym
pogłoskom i skłonna jest do wyjazdu do Rosji.-

/ S.1675/Pr. zdnia 25.b.m./.-

106

Powiat Białostocki :

Dnia 23.b.m. w Białymstoku odbył się zjazd delegatów Tw-a Szkół Białoruskich przy udziale senatora Własowa i pod przewodnictwem Grygoreczuka Józefa, stolarza, zam.w Białymstoku, b.członka b.B.W.R.H. Na zjazd przybyło 22 delegatów. Senator Własow skreślił życie i działalność pionierów kulturalnego ruchu białoruskiego - Maksyma Bogdanowicza i Janko Kupały i wzywał zebranych do intensywnej pracy kulturalno - oświatowej i zakładania Kół T-wa Szkół Białoruskich i bibljotek przy tych Kołach.-

Następnie przemawiali : sekretarz Zarządu Głównego T-wa Szkół Białoruskich z Wilna Szyrma o działalności T-wa ogólnie i delegaci poszczególnych hurtków T-wa, ze sprawozdań których wynika, że hurtek w Białymstoku liczy 14 członków, w Gródku - 40członków i w Topilcach - 13 członków, oraz, że hurtek T-wa w Gródku w czasie najbliższym wystąpi do władz powołanych z prośbą o zezwolenie na otwarcie w Gródku prywatnej szkoły białoruskiej. Wreszcie przystąpiono do wyborów zarządu okręgowego / powiatowego /, do którego weszli: Nikita Fiedoruk - prezes, Martyńczuk Aleksander - sekretarz, obaj z Białegostoku, Mieleszko z Gródka - wiceprezes i Łukaszuk Józef z Białegostoku - skarbnik. Do Komisji rewizyjnej powołano: Grycuka Jana z Białegostoku, Chwierosia ze wsi Topilec i Kisiela Aleksandra z Żywkowa.-

/ Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VII. Sprawy Samorządowe.

Powiat Suwalski:

Dnia 22 bm. odbyło się w Suwałkach posiedzenie organizacyjne nowoobranej Rady Miejskiej. Zarząd miasta ukonstytuował się następująco: prezes Rady Miejskiej - Czesław Zakrzewski, Inspektor Pracy 41 Obwodu w Suwałkach, radny z listy PPS; wiceprezes - dr.Leon Wejsman, prezes zarządu żydowskiej gminy wyznaniowej i prezes organizacji sjonistycznej, radny z ogólnej listy żydowskiej; sekretarz Rady Miejskiej - Antoni Korzeniowski, komisarz miejscowej Kasy Chorych, radny z listy PPS; prezydent /wybrany 13 głosami na 23 obecnych radnych/ - Gałaj Wawrzyniec, dotychczasowy wiceprezydent miasta, prezes Okręgowej Rady Kl.Zw.Zaw. i suwalskiej organizacji PPS. Wybory wiceprezydenta i ławników odroczono do dnia 25 b.m. Z przebiegu wyborów na uwagę zasługuje zachowanie się radnych prawicy, którzy, nie mogąc przeforsować na czołowe stanowiska w Zarządzie miasta swych kandydatów, oddawali białe kartki.
/: S.816/Pr. z dnia 25 bm:/.-

Powiat Grodzieński:

Ożywienie w ruchu politycznem w Grodnie, spowodowane w okresach poprzednich wyborami do Rady Miejskiej, przeminęło. Poszczególne ugrupowania nie ustosunkowały się jeszcze do wyniku wyborów.- Jedynie PPS i Okręgowa Rada Klasowych Związków Zawodowych stwierdzają, że:

1/ Magistrat przy sporządzeniu list wyborczych pominął około 4000 wyborców przeważnie z ulic przedmiejskich;
2/ nie wciągnięto na listy około 80% rodzin wojskowych;
3/ dokonane były skreślenia wyborców z list w przededniu głosowania;
4/ wydawano wyborcom zaświadczenia tożsamości z przekręconemi nazwiskami /naprzykład: Marja Kamińska otrzymała jako Marja Kol...ska/, co spowodowało utratę w...u głosów.-

107

Niektóre grupy społeczne wyrażają przekonanie, że po za przytoczonymi przez PPS argumentami za unieważnieniem wyborów przemawiają jeszcze inne drobniejsze rzekomo uchybienia, jak również komunistyczny charakter listy Nr.6. Grupy te stwierdzają, że aczkolwiek czołowi kandydaci tej listy zostali aresztowani pod zarzutem działalności komunistycznej i na ich miejsce wejść mają ludzie przypadkowi, politycznie nieszkodliwi, to jednakże wytworzona sytuacja wpłynie w znacznym stopniu na pomniejszenie intelektualnych wartości Rady Miejskiej /LP/.-

Powiat Białostocki:

Dnia 16 bm. odbyły się wybory wójta w gminie Dobrystowo. Wybrany został Mateusz Komosa, członek Stronnictwa Chłopskiego. /Starostwo/.-

---oOo---

VIII. Ruch społeczny, spółdzielczy i organizacje wychowania fizycznego.-

Powiat Łomżyński:

Dnia 16 bm. we wsi Miastkowo odbył się pod gołym niebem wiec rolników przy udziale około 100 osób, przeważnie młodzieży wiejskiej. Przemawiali - Dębowski, b. nauczyciel państwowego gimnazjum żeńskiego w Łomży i kpt. 33 p.p. Walich, w wyniku przemówień których zebrani postanowili utworzyć w Miastkowie Oddziały Związku Strzeleckiego. /S.1010 z dnia 26 bm./.-

Powiat Kolneński:

Zbiórka ofiar na rzecz powodzian prowadzona jest w powiecie intensywnie. Dotychczas zebrano w 2-ch gminach 200 kwintali kartofli. Akcja zbiórki zakończona została w dniu 28 bm.; wyniki szczegółowe dotąd nieznane. Większa własność ziemska brała udział w akcji pod egidą Związku Ziemian. Prawdopodobnie każdy majątek dostarczył 20 kwintali kartofli i 10 kwintali

zboża /S.Pr.727 z dnia 25 bm./.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 16 bm. w Łyskowie odbyło się zebranie członków miejscowego oddziału Stowarzyszenia Spożywców. Wyjaśniono, że ze względu na małą liczbę członków oddziału niskość wkładów członkowskich, kapitał obrotowy oddziału w końcu r.b. wynosił będzie około 200 złotych zaledwie, wobec czego oddział stoi przed koniecznością zlikwidowania się. W celu ratowania sytuacji wybrano komisję w osobach - Koledko, Preśniaka i Zienowicza, której zadaniem jest podniesienie stanu finansowego oddziału.-

Dnia 23 bm. w Pieskach odbyło się zebranie miejscowego oddziału Stowarzyszenia Spożywców, na którem omówiono sprawy budżetowe i wybrano delegatów na zjazd powiatowy oraz opiekunów sklepu i określono wysokość kredytu dla poszczególnych członków Stowarzyszenia. /S.Pr.515 z dnia 25 bm./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 16 bm. w Wysokiem Mazowieckiem odbyło się propagandowe zebranie przysposobienia wojskowego. Przemawiali - Sr[illegible]ko, prezes i Młyński, Komendant Obwodu Białostockiego Związku Strzeleckiego. Obecnych - około 150 osób. /S.694/pf. z dnia 26 bm./.-

Powiat Szczuczyński:

W dniu 22 bm. w Grajewie odbyło się zebranie organizacyjne koła Twa Esperanckiego, zwołane przez członków białostockiego oddziału Twa Jakóba Szapirę z Białegostoku i Perlitza, burmistrza m. Grajewa. Obecnych na zebraniu - 32 osoby. /:Starostwo/.-

-----oOo-----

108

IX. R ó ż n e.

a/ Wyroki sądowe.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 20 bm. skazany został na 1 rok więźkiego więzienia Wajsbort Koszko, ukarany z art.102 K.K. o działalność antypaństwową. /S:1010 z dnia 26 bm./.-

W dniu 22 bm. Sąd Apelacyjny w Wilnie rozpatrywał sprawę K.P.Z.B. rejonu Swisłockiego. Wyrok Sądu Okręgowego w Grodnie z dnia 29.IX.1926 r. uległ zmianie, a mianowicie:

		Wyrok Sądu Okr.	Wyrok Sądu Apel.
1.	Juszko Roman	3 lata	6 lat
2.	Krupczyk Aleksy	3 "	6 "
3.	Szelest Michał	3 "	6 "
4.	Szmyga Nikita	2 "	6 "
5.	Górski Stefan	uniewinniony	6 "
6.	Zarzecki Michał	"	6 "
7.	Grygoruk Marek	1 1/2 roku	6 "
8.	Gdyc Afanasy	uniewinniony	6 "
9.	Żuk Michał	2 lata	4 "
10.	Lewczuk Szymon	2 "	4 "
11.	Borel Jan	uniewinniony	3 "
12.	Ajon Szmul	2 lata	3 "
13.	Panotczyk Paweł	2 "	4 "
14.	Swiejko Jan	uniewinniony	3 "
15.	Łośko Taras	"	3 "
16.	Tołkanica Eljasz	"	3 "
17.	Kowalczyk Antoni	"	4 "
18.	Kowalczyk Aleksy	1 rok	3 "
19.	Kudzielo Michał	1 1/2 roku	3 "
20.	Zarzecki Andrzej	2 lata	4 "
21.	Kondrocik Stefan	uniewinniony	4 "
22.	Koć Władysław	"	3 "
23.	Flurzyk Sergjusz	"	3 "

	Wyrok Sądu Okr.	Wyrok Sądu Ap
24. Charuk Joachim	uniewinniony	3 lata
25. Zarzecki Mikołaj	"	3 "
26. Maless Antoni	"	4 "
27. Kaczko Jan	"	3 "
28. Karacz Maksym	"	3 "
29. Flurjk Maciej	2 roku	3 "
30. Nikonowicz Walenty	uniewinniony	uniewinniony
31. Łycz Aleksander	3 lata	4 lata

Z wolnej stopy odpowiadało 20 skazanych, z których Gryc Afanasy, odgrywający wybitniejszą rolę w Centr.Sekretarjacie b. B.W.R.H. i Taras Łośko zbiegli do Rosji, zaś Borel Jan uprzednio został skazany za napad na pociąg pod Narewką na 15 lat więzienia.- /: S.Pr.515 z dnia 25 bm.:/.-

Dnia 22 bm. Sąd Okręgowy w Grodnie na sesji wyjazdowej w Wołkowysku rozpatrywał sprawę z oskarżenia Goleszczyka Michała, osk. z art.129 K.K. Goleszczyk został skazany na 6 miesięcy więzienia. /U.S./.-

---

b/ Szpiegostwo.

Dnia 16 bm. we wsi Łacha, gm. Turośl w powiecie kolneńskim zatrzymany został przez straż celną obywatel niemiecki Marcińczyk Gustaw, lat 27, poszukiwany przez Komendę Powiatową P.P. w Grajewie od r.1925 jako podejrzany o szpiegostwo na rzecz Niemiec /S.Pr.727. z dnia 25.bm./.-

Z polecenia władz sądowych aresztowana została w Suwałkach i osadzona w więzieniu H.Mentel, oskarżona o szpiegostwo na rzecz Litwy /S.Białł.1644/p. z dnia 27 bm./.-

---

109

a/ Przestępczość kryminalna.

Powiat Bielsk-Podlaski:

W dniu 17 bm. zostały znalezione w rzece Kukawka, płynącej koło wsi Radziszewo-Króle, gm. Skórzec, zwłoki Pauliny Ko... lat 40, mieszkanki tejże wsi. Przeprowadzone dochodzenie ustaliło, że Paulina Koc została zamordowana przez swą bratowę, Magdalenę Koc, uderzeniem tępem narzędziem w głowę. Ofiarę zbrodni morderczyni ukryła narazie w komorze, a następnie wieczorem wyniosła zwłoki z ukrycia i wrzuciła je do rzeki.. Magdalenę Koc aresztowano i przekazano władzom sądowym. Znajduje się ona w areszcie powiatowym w Bielsku, w nocy z dnia 25 na 26 bm. popełniła samobójstwo przez powieszenie się w celi aresztu przy pomocy zrobionej pętli z chustki do okrywania głowy..

W nocy z dnia 22 na 23 bm. we wsi Studziwody, gminy Dubiaży, zabity został wystrzałem z rewolweru Antoni Grabowski, szeregowiec 2 komp.22 pp., przebywający na urlopie. Zabójstwa dokonał Mikołaj Dziurycz, plutonowy P.K.U. w Bielsku rzekomo wskutek nieostrożnego obchodzenia się z bronią. Sprawcę zabójstwa zatrzymano i przekazano sądowym władzom wojskowym.-
/: S.Pr.1498 z dnia 26.bm.:/.-

Powiat Ostrowski:

Dnia 26 bm. nieujawnieni dotąd sprawcy pomiędzy wsiami Majdan-Koziki i Grabki, gm. Komorowo dokonali napadu na mieszkańca wsi Majdan -Koziki Łuniewskiego Franciszka, którego jeden z napastników uzbrojony w rewolwer, postrzelił w lewy bok /stan ciężki/. Pościg i dochodzenie zarządzono./U.Ś./.-

Powiat Augustowski:

W dniu 18 bm. na drodze, wiodącej do folwarku Todość, przebity został nożem Romańczuk Piotr, lat 65, mieszkaniec wsi Rucicze, gm. Hołynka, powiatu Augustowskiego, który po upływie 30 minut zmarł. Sprawcę zabójstwa, mieszkańca wsi Rojary, Siesiakiewicza Pawła - ujęto. Zabójstwa dokonano na tle

porachunków osobistych.- /:BP.5504:/.-

W nocy z 16 na 17 bm. we wsi Reszki, gm. Bargłów z u
odbywającej się zabawy został pokłóty nożem w klatkę pier
i kręgosłup urlopowany szeregowiec 41 Suwalskiego p.p. Fel
Łukawski, lat 23.-

Sprawca Stanisław Ostrowski, mieszkaniec wsi Reszki,
został zaaresztowany i wraz z dochodzeniem przekazany Sędzi
Śledczemu.-

Powodem bójki były porachunki osobiste na tle miło
/:BP.5527:/.-

Powiat Białostocki:

W dniu 20.bm. w odległości 1 1/2 klm. od wsi Chrabo
w lesie znaleziony został trup mieszkańca tejże wsi, Kami
go Jana, syna Stanisława, lat 55.-

Sekcja zwłok wykazała, iż Kamiński zabity został ud
niem tępem narzędziem w głowę z lewej strony, co spowodow
pęknięcie czaszki i w rezultacie śmierć.-

Sprawcy nieznani. Dochodzenia w tej sprawie prowadz
funkcjonarjusze służby śledczej, delegowani na miejsce z
Sl. w Białymstoku.- /: BP.5503:/.-

Powiat Sokólski:

W dniu 17.bm. wybuchł pożar w majątku Zosin, gm.Sid
u Gąsowskiego Wacława, skutkiem którego spłonęło doszczęt
9 stogów zboża oraz szopa ze zbożem i inwentarzem martwy

Ogólne straty wynoszą - 10.000 zł. - Poszkodowany n
wości polskiej; wypadków z ludźmi nie było.-

Przeprowadzone dochodzenie ustaliło, że pożar powst
z podpalenia zbrodniczego. Sprawca podpalenia: Ostapkiew
Jan, syn Aleksandra, lat 18, mieszkaniec kolonji Wólka, g
pow.Sokółka - został zatrzymany, jednakże sędzia śledczy
ku dowodów winy narazie go zwolnił. /: BP.5502:/.-

./.

110

Powiat Wołkowyski:

Dnia 17 bm. we wsi Tereszki na strychu domu Wiktora Turejko znaleziono zostały zwłoki syna jego Nikodema, lat 14, z trzema ranami na piersiach. Pierwiastkowe dochodzenie narazie przyczyny śmierci nie ustaliło.- /: KP. 5505/.-

Powiat Suwalski:

W toku dochodzenia w sprawie kradzieży koni i bydła na pograniczu litewskiem stwierdzono, że sprawcami kradzieży są tutejsi mieszkańcy, zbiegli w swoim czasie do Litwy. Władze litewskie przystąpiły obecnie do zwalczania tych kradzieży i w kilku wypadkach po porozumieniu się z podicją /polską/ zwróciły skradziony inwentarz poszkodowanym /Starostwo/.-

Białystok, dnia 29 października 1927 roku

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publicznego

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE.

Białystok, dnia 5 listopada 1927 r.

L. B.P. 2513/T.

Przedmiot: Sprawozdanie sytuacyjne tygodn.Nr. 29.za czas od dnia 30./X.do 5./XI br.-

Tajne 111

Do

/: według rozdzielnika :/

W załączeniu przesyłam do wiadomości sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.29.za czas od dnia 30.października do 5.listopada 1927.r.-

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

1 zał.

Otrzymują:

/ jak rozdzielnik w sprawozdaniu sytuac. Nr.6./.

.I.

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.29.
za czas od dnia 30.października do 5.listopada 1927.r.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Okres sprawozdawczy przyniósł dalsze rozwinięcie przygotowań stronnictw politycznych i grup społecznych do kampanji wyborczej do Izb parlamentarnych. Przygotowania te otwierają zjazd powiatowy delegatów P.S.L."Piast" w Sokółce i zjazd delegatów Zarządów Powiatowych tegoż Stronnictwa ,zwołany na dzień 5.b.m.do Białegostoku, oraz organizacyjne poczynania Związku Ludowo- Narodowego w powiecie wołkowyskim. Stronnictwa Chłopskiego prawie we wszystkich powiatach Województwa Białostockiego,intensywna działalność Obozu Wielkiej Polski poprzez organizowany Związek Młodych O.W.P. /szczególnie po odbytym zjeździe w Warszawie / i Ligę Obrony Ojczyzny i Wiary,która delegowała na teren tut. Województwa z Poznania / Poznań,Bydgoska 5,prezes Mieczysław Noskowski / 10 studentów - instruktorów /: finansowa akcja przedwyborcza Obwiepolu / i szereg innych. Rozpisane wybory do Rady Miejskiej w Białymstoku naraz ie ożywiły wewnętrznie organizacje polityczne i zawodowe,odzkaniając dążenie społeczeństwa polskiego do utworzenia jednego bloku polskiego na płaszczyźnie gospodarczo - narodowej oraz negacja celowości tworzenia bloków polsko - żydowskich przez radykalne odłamy ludności żydowskiej. Ruch narodowościowy bardziej charakterystycznych momentów nie uzewnętrznił. Wyczerpywały go w odniesieniu do ruchu żydowskiego walka "Bundu" ze sjonistami,wiążeca się z obchodem 30-lecia "Bundu" i podejmowane przez sjonistów reorganizację akcji palestyńskiej oraz skonsolidowana i na szeroką skalę zakrojona działalność bundowskiego Zjednoczenia Szkół Żydowskich.Na uwagę zasługuje rozwijający się wśród robotniczej, radykalnej młodzieży żydowskiej kierunek,reprezentowany przez Stowarzyszenie Wolnomyślicieli,którego działalność jest o tyle charakterystyczną,że zdąża ona po linji komunistycznej walki z klerykalizmem wśród ludności żydowskiej ogólnie,a organizacjami społecznemi o zabarwieniu klerykalnem w szczególności.Ruch białoruski zamknięty jest nadal w ramach akcji wywrotowej czynników białoruskich / ideologja Hromady / i akcji Towarzystwa Szkoły

./.

Białoruskiej. Szerszych przejawów zewnętrznej działalności komunistów nie było, natomiast od dnia 2.b.m. miały miejsce sporadyczne wypadki akcji komunistycznej w związku z obchodem 10-ciolecia rewolucji październikowej, celem zlokalizowania której przedsięwzięto odpowiednie środki prewencyjne. Ruch zawodowy i stan bezrobocia bez zmian. Stan bezpieczeństwa publicznego zadowalniający.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny.

a/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Szczuczyński :

Dnia 30ub.m. we wsi Lachowo, gm. tejże nazwy odbył się pod gołem niebem wiec stronnictwa, zwołany przez Romualda Dzisiewskiego, sekretarza generalnego Radykalnego Stronnictwa Chłopskiego, który omawiając sytuację gospodarczo-polityczną w kraju podkreślał, że Rząd Marszałka Piłsudskiego musi obecnie zwalczać trudności, wytworzone przez poprzednie Rządy. Mówca szczególnie atakował P.S.L. "Piast" ogólnie i indywidualnie posła Wincentego Witosa. Obecnych na wiecu - około 40 osób. Wiec ten efektów organizacyjnych Stronnictwu nie przyniósł. / S.657/p.z dn. 30.X.b.r./.-

Powiat Kolneński :

We wsi Mały - Płock zorganizowane zostało Koło lokalne Radykalnego Stronnictwa Chłopskiego, liczące 55 członków. Zarząd Koła stanowią: Bolesław Kuzia - prezes, Władysław Muzyk - wiceprezes, Stanisław Paliwoda - sekretarz i Stanisław Byś - skarbn, wszyscy dotychczasowi sympatycy P.S.L. "Wyzwolenie". / S.Pr. 770 z dnia 1.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

113

b/ Związek Ludowo-Narodowy.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 23.ub.m.we wsi Piekuty Nowe odbył się wiec posła Jankowskiego Józefa, którego przemówienie w tym wypadku zawierało kilka momentów, charakterystycznych dla opozycyjnego względem Rządu stanowiska Związku Ludowo-Narodowego. Poseł Jankowski wyraził przedewszystkiem wątpliwość, czy Rząd będzie umiał zużytkować odpowiednio uzyskaną przez Polskę pożyczkę zagraniczną, podkreślając zarazem, że pożyczka ta zaciągnięta została za wyraźną zgodą i pod naciskiem Sejmu. Dalej poseł oceniał politykę szkolną P. Ministra Dobruckiego w odniesieniu do Ziem Kresowych jako antypolską i wywody swe na ten temat zakończył okrzykiem " Precz ze szkołami ruskiemi, białoruskiemi i innemi, niepolskiemi". Omawiając zarządzenia P. Ministra Spraw Wewnętrznych, gen.-Sławoj - Składkowskiego w dziedzinie sanitarnej, poseł Jankowski akcentował, że terminy wykonania tych zarządzeń są zbyt krótkie, a kary nakładane na winnych niestosowania się do traktowanych zarządzeń przez policję i władze administracyjne są niewspółmierne do wykroczeń. Wreszcie poseł wypowiadał się przeciwko polityce Rządu przenoszenia młodych wiekiem urzędników na emeryturę, co obciąża Skarb Państwa niepotrzebnie sumą 9-ciu ~~xy~~ miljonów złotych / na emerytury /. Na wiecu kolportowane były wydawnictwa Zw.Lud.Narod.: 1/"Związek Ludowo-Narodowy w obronie Konstytucji i prawa" i " O godność Sejmu ". Obecnych około 300 osób. / S.711/Pr.z dnia 31.X.b.r./.-

Powiat Wołkowyski :

Jak już zauważyłem w poprzedniem sprawozdaniu sytuacyjnem, Zw.Lud.Narod.w powiecie wołkowyskim rozpoczął intensywną działalność organizacyjną. Sekretarjat powiatowy Związku w Wołkowysku przeprowadza obecnie rejestracje starych członków i organizuje kampanje werbunku nowych. Pierwotny zamiar sekretarjatu utworzenia Rady Powiatowej Zw.Lud.Narod.w Wołkowysku drogą lokalnych wyborów delegatów gminnych do tej Rady uległ zmianie o tyle, że Rada ma być skompletowana w drodze kooptacji poszczególnych osób z powiatu. Kooptowanie tych osób już rozpoczęto, ma być ono ukończone do dnia 12.b.m., poczem Rada, skompletowana

./.

już, na zwołać Zjazd powiatowy Związku do Wołkowyska. / S.Pr. 515 z dnia 2.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-

c/ Polskie Stronnictwo Ludowe " Piast "

Powiat Sokólski :

Dnia 30.ub.m. w lokalu zamkniętym w Sokółce odbyło się zebranie zaproszonych imiennie delegatów Kół P.S.L. "Piast" z powiatu sokólskiego, zwołane przez Zarząd Wojewódzki Stronnictwa w Białymstoku.-

Na zebranie przybyli delegaci Kół / 16 osób / kierownik sekretarjatu wojewódzkiego Stronnictwa w Białymstoku, Jan Humeniuk, prezes Zarządu Okręgowego Olszewski i poseł Alfons Erdman. Pierwsi dwaj zapoznali zebranych z programem P.S.L."Piast", Zaznaczyli oni, że Stronnictwo ich reprezentuje wyłącznie interesy drobnych rolników, którzy winni poprzeć P.S.L. " Piast " w czasie wyborów, by mogło ono wprowadzić do Sejmu należytą ilościowo reprezentację mas drobnych rolników. Poseł Erdman omawiał działalność i niedomagania Sejmu, podkreślając, że Stronnictwa Sejmowe dotychczas nie są zorjentowane co do terminu wyborów domowych Izb parlamentarnych.-

Na wniosek Humeniuka zebrani postanowili założyć w Sokółce Koło powiatowe Stronnictwa, którego zarządu narazie nie wybrano. / S. 1084/tjn.z dn.2.b.m./.-

Powiat Białostocki :

W dniu 6.b.m.w lokalu Sokoła w Białymstoku odbędzie się zjazd delegatów zarządów powiatowych P.S.L."Piast" z Województwa Białostockiego przy udziale delegatów Zarządu Głównego Stronnictwa i posłów. Spodziewany jest przyjazd posła Władysława Kiernika. Porządek obrad zjazdu obejmuje: 1/ referat o sytuacji politycznej, 2/ aktualne zagadnienia chwili, 3/ działalność samorządów, 4/sprawy lokalne. / B.P./.-

-.-.-.-.-.-.-

d/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Powiat Bielsk - Podlaski:

Działalność organizacyjną na rzecz Stronnictwa rozpoczął

./.

w powiecie z upoważnienia Zarządu Głównego P.S.L."Piast" Iwaniuk Jan, funkcjonarjusz kolejowy, zamieszkały w Czeremsze. Iwaniuk zapowiedział zwołanie wieców organizacyjnych i informacyjnych w Czeremsze, Kleszczelach, wsi Dasza, gminy Kleszczele, Milejczycach i Siemiatyczach. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-

e/ Chrześcjańska Demokracja.

Powiat Wołkowyski :

Stronnictwo czyni przygotowania do szerszej akcji propagandowej i organizacyjnej w powiecie. Akcję tę otworzy zapowiedziany wiec posła dra Tadeusza Dymowskiego w Wołkowysku. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-

f/ Katolickie Stronnictwo Małorolnych.

Powiat Augustowski:

Dnia 29.ub.m.we wsi Gatne,gm. Szczebro - Olszanka odbyło się przy udziale 26 osób zebranie Stronnictwa,zwołane przez instruktora Górskiego Władysława, który omawiał sytuację gospodarczą w kraju, podnosił konieczność polepszenia bytu małorolnych oraz dowodził,że Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej i Reform Rolnych ze względów budżetowych należałoby znieść jak najrychlej. / S. 781/P.z dnia 2.b.m./.-

-.-.-.-.-.-

g/ Wszechstanowa Organizacja Monarchistyczna.

Powiat Bielsk - Podlaski :

Dnia 30.ub.m.w Brańsku zwołał wiec Brzywczy Stefan, instruktor W.O.M. na powiaty Bielski i Wysoko-Mazowiecki. M.in. Brzywczy podniósł,że szereg posłów / Popiel,Korfanty,Dymowski, Witos,Bryl i inni / w działalności politycznej miał przedewszystkiem na uwadze materjalne interesy osobiste oraz,że konsorcjum zagraniczne,które udzieliło Polsce pożyczki, niema do Polski zaufania i dlatego ustanowiło kontrolera swego, którego zadaniem będzie śledzenie za celami, na jakie pożyczka zostanie przeznaczona i zużyta.- Obecnych około 200 osób. / S.Pr.1519 z dn.2.b.m./.-

./.

z dn.2.b.m./.-

Następne wiece W.O.M.zapowiedziane zostały przez Brzywczego Stefana w Ciechanowcu i Rudce.-

-.-.-.-.-.-.-

h/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski :

Dnia 21.ub.m. odbyło się zebranie Organizacyjne lokalnego Koła Stronnictwa we wsi Kudrawka,gm.Nowy-Dwór,zwołane przez instruktora Płońskiego Franciszka. Z pośród obecnych na zebraniu 30 osób na członków Koła zapisało się 14 osób. Do Zarządu Koła wybrano: Czerepuszkę Stanisława - prezes, Kropika Aleksandra - wiceprezes a skarbnik, Marcińczyka Jana - sekretarz.-

Tenże Płoński Franciszek zwołał dnia 23.ub.m.zebranie prezesów Kół lokalnych Stronnictwa z gminy Nowy-Dwór, do Nowego-Dworu. Na zebraniu tem wybrano zarząd Koła gminnego,do którego weszli: Modzelewski Bolesław ze wsi Chilmony - prezes, Kolendowicz Jan z Nowego-Dworu- wiceprezes. Po zakończeniu obrad Płoński odczytał zebranym rezolucję,domagającą się: 1/ brukowania dróg gminnych i wiejskich przez brukarzy opłacanych przez władze państwowe; 2/ by rok szkolny rozpoczynał się z dniem 1.listopada i trwał bez przerwy do 1.maja ze względu na okresowe prace rolne; 3/ delegowania przez Okr. Urząd Ziemski na pewien czas do gminy inż.prywatnego Hummera Zygmunta,obeznanego z robotami polnemi,; 4/skontrolowania przez zwierzchnie władze skarbowe nakazów płatniczych; 5/ wydania przez P.Ministra Spraw Wewnętrznych zarządzenia,by organa policyjne przy sporządzaniu protokołów w sprawach sanitarno-administracyjnych wzywały 2-ch świadków. Zebrani w liczbie 35 osób zgodzili się na podpisanie rezolucji, obejmującej pierwsze cztery punkty, natomiast kategorycznie zażądali skreślenie punktu 5-go, wyjaśniając,że policja sporządza protokuły sprawiedliwie. Punkt ten został przez Płońskiego skreślony. / S.1094/tjn.z dn.2.b.m./

Powiat Grodzieński :

Zgodnie z określonemi w poprzedniem sprawozdaniu sytuacyj-

./.

115

nem zamierzeniami Stronnictwo Chłopskie przystąpiło w powiecie do planowej akcji organizacyjnej. Instruktor Stronnictwa Piasecki Józef zwołał zebrania organizacyjne we wsiach: Małyszczyzna, Kulbaki i Dziewiątówka, gm. Wiercieliszki. Wyniki tych zebrań pozwalają przypuszczać, że Stronnictwo Chłopskie w powiecie grodzieńskim może liczyć na pozyskanie szerszych wpływów wśród włościaństwa polskiego. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

III. Ruch zawodowy.

Powiat Szczuczyński:

Dnia 23.ub.m. na stacji Grajewo odbyło się ogólne zebranie urzędników kolejowych w sprawie zorganizowania lokalnego Koła Z.U.K. Przemawiali Biliński,delegat Zarządu Głównego Z.N.K. w Warszawie Stempiński. Do Zarządu Koła zostali powołani: Gronat Ignacy, zawiadowca st.kol.Grajewo,sympatyk Zw.Lud.Narod. prezes; Gajdowski Edward, sekretarz Ajencji Celnej, sympatyk P.P.S. - wiceprezes; Kaliszewicz Ignacy, kasjer Ajencji Celnej, sympatyk Zw.Lud.Narod.-skarbnik; Dudycz Czesław, sympatyk Zw. Lud.Narod.-sekretarz. / S.657/p. z dnia 30.X.b.r./.-

Powiat Suwalski :

Dnia 30.ub.m.w lokalu Klubu Robotniczego w Suwałkach odbyła się konferencja delegatów klasowych związków zawodowych pod przewodnictwem Gałaja Wawrzyńca i przy udziale Białeckiej vel Bielickiej,delegatki Centralnej Komisji Klasowych Związków Zawodowych w Warszawie. Omawiano sprawy,związane z działalnością Klubu P.P.S. w Radzie Miejskiej m. Suwałk. / S.848/Pr. z dnia 31.X.b.r./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Zarząd nowo-zorganizowanego w Tykocinie oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Odzieżo-wego ukonstytuował się następująco: 1/ Wądołowicz Lejbko- prezes, 2/ Bryzman Szymko- skarbnik; 3/ Kropiwnicki Chaim Moszko - sekretarz; 4/ Surowiec Szyja - członek zarządu, wszyscy sympatycy " Bundu". / Starostwo /.-

Powiat Augustowski:

Oddział Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Spożywczego w Augustowie wystąpił ostatnio do właścicieli piekarń z żądaniami: 1/ stosowania się do postanowień ustawy o 8-miu godzinnym dniu pracy; 2/ unormowania sprawy urlopów. Na dzień 30. ub.m. została wyznaczona konferencja porozumiewawcza delegatów Związku i właścicieli piekarń, na konferencję tę jedna delegacji właścicieli piekarń nie przybyli, wobec czego strajk robotników piekarskich w Augustowie nie jest wykluczony.- / Starostwo /.-

Powiat Bielsk - Podlaski:

Dnia 23.ub.m. w Czeremsze odbyło się zebranie członków lokalnego oddziału Z.Z.K. przy udziale około 20 osób. Na zebranie to przybył Kulczyński z Katowic, delegat Zarządu Głównego Z.Z.K. Przemawiali prezes Oddziału Kletko Leopold i Kulczyński, którzy podkreślali konieczność przyznania przez Rząd dla wszystkich pracowników kolejowych jednorazowego zasiłku w kwocie 400 zł.-

Tegoż dnia w Białowieży odbyło się zebranie członków lokalnego Oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego pod przewodnictwem prezesa Sawickiego i przy udziale Okroja Józefa, delegata Okręgowej Rady Klasowych Zw.Zawodowych. Mowcy poruszali sprawy zarobków robotników przemysłu drzewnego i kładli nacisk na potrzebę organizowania się ostatnich w Zw.Zawod.Robotników Przemysłu Drzewnego. / S.Pr.1519 z dn.2.b.m./.-

Powiat Wołkowyski:

Z inicjatywy zamieszkałego stale w Wołkowysku Zawadzkiego Piotra na zebraniu organizacyjnem dnia 30.ub.m. utworzony został tamże lokalny oddział Zw.Zawod.Pracowników Instytucyj Użyteczności Publicznej, liczący 26 członków, do którego zarządu wchodzą: Pietraszko Adam, Liścik Izaak, Zawadski Piotr, Owsiejczyk Eljasz, Rajszel Edward, Drukalski Feliks i Mackiewicz Mikołaj.-

Dnia 29.ub.m. w Wołkowysku odbyło się walne zebranie

./.

członków miejscowego oddziału P.Z.K. przy udziale Wasikowskiego Jana, delegata Zarządu Głównego i Najdela Kazimierza, delegata Zarządu Okręgowego Związku w Wilnie, którzy złożyli sprawozdanie z ogólnej działalności Związku za rok bieżący. Sprawozdanie z działalności oddziału złożył prezes tegoż, Sidorowicz Antoni, poczem dokonano wyborów uzupełniających do Zarządu. Wybrano: Jędryko Romana - wiceprezes, Daszkiewicza Jana - sekretarz, Grygorowicza Stanisława - zastępca sekretarza i Wołkowicza Filipa - członek komisji rewizyjnej. / Starostwo /.-

Powiat Grodzieński :

Dnia 29.ub.m.w lokalu Związku Drobnych Kupców w Grodnie odbyło się organizacyjne zebranie rzemieślników żydowskich przy udziale delegata Zarządu Głównego Zw.Rzemieślników Żydowskich w Warszawie Rotermana Moszka. Ostatni zapoznał zebranych z nową ustawą przemysłową i zobrazował położenie drobnych rzemieślników żydowskich, przyczem nawoływał do zorganizowania związku, któryby stał na straży interesów szerokich mas t.zw. chałupników. W wyniku obrad postanowiono założyć w Grodnie oddział Zw. Zaw. Rzemieślników Żydowskich, do którego zapisało się około 180 osób. Nowozorganizowany oddział niewątpliwie będzie opanowany przez "Bund".-

Dnia 30.ub.m.odbyło się w Grodnie zebranie członków oddziału Chrześcijańskiego Związku Dozorców Domowych, na którem omawiana była sprawa zawarcia na r.1927 - 28 umowy zbiorowej pomiędzy Związkiem Dozorców Domowych i właścicielami nieruchomości. Umowa ta została zawarta w dniu 26.ub.m.na posiedzeniu nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej. / Starostwo /.-

Powiat Sokólski :

Dnia 29.ub.m.w Sokółce odbyło się w sprawach organizacyjnych zebranie członków oddziału Zw.Zawod.Robotników Przemysłu Skórzanego przy udziale około 50 osób.-

Dnia 30.ub.m.w Sokółce przy udziale 54 osób odbyło się zebranie Zw.Kupców. Omawiano sprawę kalkulacji cen w handlu detalicznym i stemplowania miar i wag. / Starostwo /.-

Powiat Białostocki:

Dnia 26.ub.m.w lokalu OKR.PPS.w Białymstoku odbyło się zebranie Rady Filji [2] w Związku Zawod.Robotników Przemysłu Włókienniczego pod przewodnictwem Muszyńskiego. Uchwalono domagać się zatrudnienia w fabrykach włókienniczych chociażby po trzy dni w tygodniu tych robotników, którzy od dłuższego czasu pozostają bez pracy.Obecnych na zebraniu - około 60 osób

Dnia 30.ub.m.w Domu Ludowym w Wasilkowie odbyło się organizacyjne zebranie Zw.Zawod.Robotników Przemysłu Włókienniczego, zwołane przez Okroja Józefa, delegata Okręgowej Rady Klasowych Związków Zawod. w Białymstoku. Przewodniczył Ochranowicz Kazimierz z Wasilkowa,- przemawiali Przytuła , Muszyński i Okrój, którzy określali zadania Klasowych Związków Zawodowych i piętnowali destrukcyjną działalność związków empeerowskich. Na wniosek Okroja do Zarządu Związku powołano: Ochranowicza Kazimierza - prezes, Matuszewskiego Pawła - wiceprezes, Wieczoryńskiego Kazimierza - sekretarz, Żukowskiego Franciszka - skarbnik oraz Dyszkiewicza Wacława, Ostaszewskiego Edwarda, Piwowarskiego Jana, Świętlickiego Kazimierza i Kołodziejskiego Jana - członkowie Zarządu. Obecnych na zebraniu - około 80 osób

Dnia 1.b.m.w Białymstoku odbyło się wspólne zebranie Zarządu Związku " Praca " i majstrów przędzalnianych pod przewodnictwem Bartnickiego Jana. Przemawiali - Bartnicki Jan, Bolesław Mucha, Józef Busk i Jan Barwiński. Omawiano sprawy - wyborów do Rady Miejskiej w Białymstoku /: ogólnie - charakterystykę kandydatów /, 8-mio godzinnego dnia pracy i wypłacania robotnikom należności zarobkowych bonami.-

Ogólny referat o lokalnej działalności Związku wygłosił sekretarz tegoż Klugs , na którego wniosek postanowiono na dzień 6.b.m.zwołać ogólne zebranie członków Związku "Pracy" w sprawie wyborów do Rady Miejskiej. Obecnych na zebraniu - 36 osób.-
/ S. 1704/p. z dnia 3.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

117

IV. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Szczuczyński:

Dnia 21 ub.m. w fabryce wyrobów gumowo-taśmowych Hepnera w Grajewie zastrajkowało 30 robotnic oddziału szpularskiego, które żądają 50% podwyżki płac. Dyrekcja fabryki na czas strajku zawiesiła pracę w fabryce /Starostwo/.-

Powiat Augustowski:

Bezrobotnych w powiecie 207 osób, z których do korzystania z zapomóg uprawnionych jest 168 osób. /Starostwo/.-

Powiat Łomżyński:

W związku z nadejściem sezonu jesiennego Magistrat m.Łomży zwolnił w dalszym etapie redukowania inwestycyjnych robót miejskich 35 robotnic, z których najbiedniejsze otrzymują z funduszów miejskich bezpłatne obiady /Starostwo/.-

Powiat Grodzieński:

Dnia 27.X.ub.m. w Grodnie odbyło się zebranie członków oddziału Związku Chemicznego /Sekcji Zapałczanej/. Na zebraniu omawiano sprawę dalszego strajku robotników fabryki zapałczanej "Marjos", przyczem przewodniczący zebrania Pawłysz Michał oświadczył zebranym, że Rada Klasowych Związków Zawodowych w Grodnie w dniu 26.ub.m. uchwaliła proklamować strajk powszechny w Grodnie w celu poparcia żądań strajkujących robotników fabryki "Marjos". Ponadto przewodniczący Pawłysz złożył sprawozdanie ze Zjazdu delegatów Związków Robotników Przemysłu Chemicznego, który odbył się dnia 22.ub.m. w Warszawie. Pawłysz oświadczył m.in., że na zjeździe tym wyrażono uznanie Zarządowi oddziału Związku Robotn.Przemysłu Chemicznego w Grodnie za wytrwałe prowadzenie akcji strajkowej i przekonanie, że strajk doprowadzony zostanie do zwycięstwa. Jednocześnie Pawłysz podkreślił, że strajk w fabryce "Marjos" miałby większe szanse zwycięstwa, gdyby zastrajkowali solidarnie robotnicy innych fabryk zapałczanych. Do strajku mani-

festacyjnego mieli przystąpić robotnicy fabryki zapałczanej "Płomyk" w Warszawie, lecz zamiaru swego nie uskutecznili.-

Ponadto na zebraniu omawiano sprawę zbierania zapomóg dla strajkujących robotników i postanowiono w dalszym ciągu zwracać się o pomoc do ludności wiejskiej.-

Jak wynika ze sprawozdania poszczególnych członków w gminie Dubno, powiatu grodzieńskiego dla strajkujących zebrano 30 pudów kartofli.-

W związku ze strajkiem w fabryce zapałczanej "Marjos" oraz w związku z przedłużającym się zatargiem między robotnikami Instytucji Użyteczności Publicznej i Magistratem m. Grodna w dniu 26.ub.m. odbyła się konferencja przedstawicieli Klasowych Związków Zawodowych, na której postanowiono w celu poparcia żądań robotniczych proklamować jednodniowy strajk powszechny w Grodnie; nadto pracownicy Instytucji Użyteczności Publicznej mają przejść do strajku stałego. W tym celu powstał Komitet Strajkowy, na czele którego stoi prezes Rady Klasowych Związków Zawodowych Skowroński Stanisław. Dla zlikwidowania zatargu i niedopuszczenia do wybuchu strajku w dniu 31.ub.m. u Inspektora Pracy odbyła się konferencja między przedstawicielami Magistratu i Komitetem Strajkowym w obecności Starosty Grodzieńskiego. Na konferencji tej do porozumienia nie doszło, wobec czego następną konferencję wyznaczono na dzień 4.bm. Przedstawiciele robotników domagają się bezwzględnie załatwienia w myśl ich żądań sprawy zwolnienia ze służby przez Magistrat funkcjonarjusza miejskiej straży ogniowej Sawki, która przedłożona została Ministerstwu Spraw Wewnętrznych do decyzji.

Wspomniany wyżej Komitet Strajkowy rozesłał do Związków Klasowych komunikat następującej treści:

Strajk, jako legalny zbiorowy protest przeciwko wyrządzanej proletarjatowi krzywdzie, musi mieć charakter głębokiej, poważnej manifestacji, która jednocześnie będzie przeglądem sił klasy robotniczej.-

Dlatego też polecamy:

zachować wyższy takt organizacyjny w czasie akcji strajkowej

118

unikać alkoholu; unikać wszelkich zajść czy to wśród otoczenia robotników, czy też we wszelkich innych okolicznościach; pomijać awanturujących się, gdyż wypadki tego rodzaju mogą być inspirowanym dziełem prowokacji.-

Od tego, jak potrafimy zachować takt i rozwagę w chwilach ogólnego podniecenia zależny jest sukces naszej akcji.-

We wszelkich wątpliwościach zwracać się o wyjaśnienia do Komitetu Strajkowego.-

Końcowe punkty komunikatu dotyczą technicznej strony zarządzeń strajkowych. Wreszcie dnia 2 bm. Komitet Strajkowy przez Starostwo w Grodnie wniósł tutaj podanie o udzielenie mu zezwolenia na urządzenie dnia 6 bm. wiecu robotników pod gołem niebem.-

Ze względu na lokalne warunki bezpieczeństwa publicznego i przypadający na 6 bm. pierwszy dzień obchodu 10-cio lecia rewolucji październikowej na urządzenie wiecu ani w dniu 5 ani też 6 bm. nie zezwoliłem, poleciłem natomiast Staroście, by zaproponował wymienionemu Komitetowi urządzenie wiecu po 6 bm.

Dnia 24 ub.m. w zakładzie krawieckim Norbiego Motela w Indurze zastrajkowało 4-ch robotników z powodu wręczenia terminatora. Po przyjęciu ostatniego w dniu 26 ub.m. strajkujący powrócili do pracy.-

Od dnia 19 ub.m. trwa strajk 4-ch robotników w zakładzie szewckim Adina Altera w Indurze, wynikły na tle zwolnienia z zakładu jednego z robotników.-

Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie zmianom nie uległ.- /: S.1728/Pr. z dnia 2 bm.:/-

Powiat Białostocki:

Trwający od dnia 26 ub.m. strajk 35 robotników garbarskich w Zabłudowie zakończony został w dniu 1 bm. Strajkujący uzyskali 15% według dotychczasowej skali płac /:Starostwo:/.-

---oOo---

V. Ruch narodowościowy.

a/ Żydowski.

Powiat Szczuczyński:

Dnia 29 ub.m. Szwarc Hertz wygłosił w lokalu Stow. Biblioteki im. Peretza w Grajewie odczyt n.t. "Jack London i jego działalność". Obecnych na odczycie - około 40 osób. /Starostwo/.-

Powiat Wołkowyski:

W dniach 28 i 29 ub.m. sjonista Tygier Boruch z Warszawy /Dzika 11/4/ wygłosił w Wołkowysku dwa odczyty, obejmujące w treści państwową ideologję żydowską. Znaczną część swych przemówień prelegent poświęcił krytyce działalności "Bundu", któremu zarzucał poświęcanie spraw palestyńskich mniejszej miary zagadnieniom bytu ludności żydowskiej w krajach rozproszenia /Starostwo/.-

Powiat Grodzieński:

W związku z obchodem 30-lecia "Bundu" odbyły się dnia 29 ub.m. akademje bundowskie w Grodnie i Krynkach.-

Na akademji w Grodnie przemawiali Lewin z Warszawy, dr. Lipnik, przedstawiciel grodzieńskiego oddziału Zjednoczenia Szkół Żydowskich, Karasiński, del. Okręgowej Rady Kl.Zw. Zaw. w Grodnie i inni. Mowcy skreślili historję rozwoju i działań "Bundu". Karasiński ponadto w imieniu PPS wypowiadał się za koniecznością zbudowania trwałej współpracy "Bundu" i PPS w interesie mas robotniczych. Obecnych na akademji - około 800 osób.-

Na akademji w Krynkach przemawiali Tenkisz Jankiel, Gotlib Dawid, Prużański Mowsza, Lewin Jankiel, Blacher Mosze i Gotlib Dawid, bundowcy oraz Dąbrowski Stanisław, kierownik filji Kasy Chorych w Krynkach, członek PPS. Po akademji, w której uczestniczyło około 300 osób, odbył się ulicami miast

119

pochód /około 500 osób/ ze śpiewami pieśni " Czerwony Sztandar" i "Na barykady".-

Dnia 30 ub.m. w Grodnie odbyło się zebranie członków Twa "Tarbut", na którem wybrano nowy zarząd Twa w składzie: Bas Noach - prezes, Gordon Ruwin - viceprezes, Dopelberg Zedygin - skarbnik, Ruter Izydor - sekretarz oraz Ryp Lejma, Kulig Abram, Sołowiejczyk Izaak - członkowie zarządu.-

Do Komisji rewizyjnej weszli: Wolberg Symcha, Tankus Nochim i Matus Wajner /S.1728/Pr. z dnia 2 bm./.-

Powiat Sokólski:

Dnia 30 ub.m. w Sokółce odbyło się zebranie członków miejscowej organizacji sjonistycznej przy udziale około 70 osób. Przemawiali n.t. akcji odbudowy Palestyny dr.Rożański Jakób i Lifszyc Abram z Białegostoku /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

Dnia 29 ub.m. odbyła się w Białymstoku akademja z okazji 30-to lecia "Bundu" pod przewodnictwem Lewińskiego Chaima. Przemawiali Fligiel Moszka, Tobaczyński Benjamin i Lewiński Chaim, którzy scharakteryzowali rolę "Bundu" w walce proletarjatu żydowskiego z burżuazją żydowską oraz walkę tegoż "Bundu" z caratem. Ponadto krótkie przemówienie o wyborach do Rady Miejskiej wygłosił Lewiński Chaim, podkreślając konieczność uzyskania przez robotników żydowskich należnej im ilości miejsc w nowej Radzie. Akademję zakończono okrzykami na cześć socjalizmu, Bundu i "Cukunftu". Obecnych - około 200 osób.-

Dnia 31 ub.m. odbyło się w Białymstoku zebranie młodzieży sjonistycznej pod przewodnictwem dra Liljana Herasza, dyrektora gimnazjum hebrajskiego. Przemawiał Ezrachi Mejer, delegat dyrektorjatu "Kierem - Kajemet", przybyły z Palestyny n.t."Naród a jego młodzież". Obecnych - około 500 osób.-

Dnia 1 bm. w Białymstoku przybyły z Palestyny Mejer Hozorocki wygłosił dla kobiet odczyt n.t. "Kobieta i jej znaczenie w rozwoju narodu i kraju".- Prelegent dowodził, że o żywot-

ności narodu świadczy m.in. udział kobiet w życiu politycznem, społecznem i gospodarczem kraju, co ma miejsce w Palestynie. Obecnych - około 200 osób.-

W dniu 2 bm. z racji dziesięciolecia ogłoszenia deklaracji Balfoura żydowska gmina wyznaniowa w Białymstoku odbyła specjalne posiedzenie plenarne, w którem udział brali delegaci wszystkich w Białymstoku istniejących [illegible] narodowych organizacyj i towarzystw.-

Dnia 29 ub.m. działacze Twa "Ort" Syngałowicz i Zybert wygłosili w Białymstoku zbiorowy odczyt nt. "Od handlu do pracy".-

Treść odczytu omawiana była w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych. Obecnych - około 420 osób.-

W dniach 1 i 2 bm. odbyły się w Białymstoku narady miejscowych grup pracy w sprawie otwarcia żydowskiego instytutu naukowego. Postanowiono prowadzić pracę według opracowanego ogólnie planu oraz natychmiast przystąpić do organizowania grup na sekcje filologiczno-etnograficzną, ekonomiczno-historyczną i pedagogiczną. W celu wyświetlenia celów i zadań pracy w dniach najbliższych odbędą się odczyty Luby Kanala, J. Brande i J.Kaca /Starostwo/.-

---

b/ Ruch białoruski.

Powiat Grodzieński:

Organizacje białoruskie na terenie powiatu istniejące okresie sprawozdawczym nie uzewnętrzniły szerszej działalności.-

Zarząd Okręgowy Twa Szkoły Białoruskiej w Grodnie w 29.ub.m. w lokalu Ż-ydowskiego Twa Akademickiego wystawił [illegible] kę sceniczną p.t. "Strachy życia". Po przedstawieniu odbyła się zabawa taneczna, która trwała do godziny 4-ej rano. Jakolwiek agitacji w czasie przedstawienia i zabawy nie zauważono.-

120

Pozostający od dłuższego czasu w stagnacji hurtek Twa Szk.Biał. we wsi Łokno, gminy Jeziory w dniu 23 ub.m. zwołał zebranie swych członków, które odbyło się pod przewodnictwem sekretarza hurtka, Gorbaniuka Jana. Na zebraniu uchwalono założyć w jak najkrótszym czasie bibljotekę przy hurtku i nabyć dla niej większą ilość książek, a zwłaszcza rolniczych. Ponadto uchwalono natychmiast pobrać od członków zaległe składki członkowskie. W końcu zebrania zdecydowano wykluczyć z hurtka członka Szymona Białonożkę za to, że ten w swoim czasie jakoby miał zameldować policji o nielegalnem zebraniu hurtka. Obecnych na zebraniu było 15-tu członków.-

Niektóre hurtki Twa Szkoły Białoruskiej ostatnio rozwinęły agitację za organizowaniem kursów dla dorosłych i na ten cel zbierają nawet specjalne składki. Dotychczas jednak wspomnianych kursów nigdzie nie zorganizowano.-

Białoruski instytut Gospodarki i Kultury nie posiadający dotychczas swych oddziałów w powiecie, stara się obecnie organizować je tutaj. Tego rodzaju działalność narazie bez efektywnych wyników na terenie gminy Berszty rozpoczął Uszkiewicz Teodor, białorusin ze wsi Nowa'- Ruda.

Stwierdzono w dalszym ciągu, że w drodze nielegalnej zbiegli do Rosji, skąd zostali wydaleni Gubas Konstanty ze wsi Gliniany, gminy Skidel oraz Dzielenkowski Juljan i Mozolewski Antoni, mieszkańcy m. Skidla, wszyscy b. członkowie BWRHromady w czasie legalnego jej istnienia. Wszystkich ukarano aresztem w drodze administracyjnej, a zarazem wdrożono dochodzenie w kierunku ustalenia celu ich ucieczki do Rosji. /S.1728/Pr. z dnia 2.bm./.-

W zwołanej na dzień 25 ub.m. do Wilna przez F.Umiastowskiego sympatyków "Białoruskiego Dnia" z pow.grodzieńskiego brało udział 6 osób./B.P./.-

---oOo---

VI. Ruch społeczny.

Powiat Łomżyński.

Dnia 30 ub.m. ks.Oraczewski w sali kinoteatru "Reduta" w Łomży wygłosił odczyt n.t. "Tajemnica Józefa Piłsudskiego". Prelegent w dłuższem przemówieniu, opartem na faktach i dat[illegible] historycznych, dowodził że rozwielmożnione w Polsce partyjnictwo prowadzi kraj do zguby, tymbardziej, że proces politycznego zróżniczkowania społeczeństwa odbywa się stale. Na bieg tego procesu partje nie zawsze mogą mieć wpływ, gdyż, jak stwierdzał ks. Oraczewski, do PPS, Związku Lud.Nar., Obozu Wielkiej Polski, Chrześcijańskiej Demokracji i P.S.L. "Piast" przedostali się agenci mafji międzynarodowej, która za pieniądze wrogich Polsce czynników dąży do wywołania w kraju wewnętrznych tarć i zaburzeń, mających na celu osłabienie siły wewnętrznej i zewnętrznej państwa. Na potwierdzenie swych wywodów, że partje i stronnictwa polityczne pod wewnętrznym naporem wspomnianych agentów występują nawet przeciwko państwu jako takiemu, ks.Oraczewski przytaczał następujące argumenty: 1/ PPS, która historję swego rozwoju i działalności w niedawnych czasach najsilniej zdawałoby się związana jest z osobą Marszałka Piłsudskiego, nazywa obecnie Marszałka Piłsudskiego niesłusznie dyktatorem i w dążeniu do uchwycenia rządów w swe ręce grozi Marszałkowi Piłsudskiemu rewolucję; 2/ Obóz Narodowej Demokracji w działalności swej podważa zasady kościoła katolickiego, na co wskazuje wydana przez leadera Obozu, Romana Dmowskiego, książka p.t. "Życie nowoczesnego polaka", potępiona publicznie przez arcybiskupa Roppa; 3/ Wodz Ch.D. poseł Korfanty Wojciech buduje Polskę niemieckie pieniądze, ponieważ otrzymuje na swe wydawnictwa prasowe 15 tys.zł. miesięcznie od Niemiec; 4/ Machinacje P.S.L. "Piast" godziły wyraźnie w interesy państwa, na szczęście jednak obaliły one nie państwo, lecz stronnictwo w gruzy. Przy takim stanie rzeczy, dowodził dalej ks.Oraczewski,

121

tylko Marszałek Piłsudski, mąż opatrznościowy, wyprowadzić naszą Polskę na właściwe drogi rozwoju narodowego i państwowego, ku czemu zmierzają wszystkie jego wysiłki.-

To też, zdaniem prelegenta, stronnictwa i partje rozsypią się w grupy, a na zgliszczach dzisiejszego partyjnictwa rozkwitnie stworzona przez Marszałka Piłsudskiego konfederacja pracy, która skupi w sobie najlepsze siły państwowo-twórcze do pracy przy budowie jutrzejszej, Wielkiej Polski.-

Przemówienie ks.Oraczewskiego zebrani w liczbie około 400 osób przyjęli z entuzjazmem /S.1040/p. z dnia 2 bm./.-

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 30 bm.w Ostrołęce odbyło się zebranie organizacyjne patronatu młodzieży p.n. "Stowarzyszenie polskiej młodzieży męskiej i żeńskiej", na którem wybrano zarządy sekcyj - męskiej i żeńskiej.-

Do pierwszego weszli: Dąbkowski Adolf - prezes, Bastek Wacław - viceprezes, Cymch Florjan - sekretarz i Pastalenice Zygmunt - skarbnik i bibliotekarz.-

Do drugiego: Ościłowska Zofja - prezes, Krawszówna Regina - viceprezes, Markowska Marja - skarbnik.-

Sekcja męska liczy 18 czł., żeńska 32 czł. Patronem Stowarzyszenia jest ks.Łapiński Edward, zaś wicepatronem ks.Kiukowski, obaj z Ostrołęki. Stowarzyszenie rekrutuje się z młodzieży m. Ostrołęki i pozostaje całkowicie pod wpływami Zw. Lud.Nar. /S.566/P. z dnia 2 bm./.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 22 ub.m. w Swisłoczy odbyło się walne zebranie członków Ochotniczej Straży Ogniowej, zwołane w celu rozpatrzenia zarzutów bezczynności, czynionych dotychczasowemu zarządowi. Słuszności tych zarzutów zebranie nie potwierdziło, niemniej jednak wybrano nowy zarząd w składzie: Zdanowicz Efroim, Fajzilberg Abram, Januszkiewicz Józef, Awerbuch Josel i Aja Dawid, wszyscy budowcy /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

Student Uniwersytetu Wileńskiego Arcimowicz Władysław wygłosił dnia 1 bm. dla kolejarzy w Białymstoku odczyt n.t. "Litwa współczesna, a Litwa historyczna". Prelegent udowadniał, że Litwa w swej polityce przeciwpolskiej jest wykonawczynią rozkazów Niemców. Obecnych na odczycie - około 300 osób /Starostwo/. -

Powiat Grodzieński:

W ostatnim czasie zauważono wzmożoną działalność w powiecie Związku Młodzieży Polskiej. W stadjum organizacji znajdują się oddziały Stowarzyszenia w Krynkach i Łunnie. Organizatorami ich są: w Krynkach nauczyciel Edward Bodnar i nauczycielka Alina Petelczycówna; w Łunnie ks. dziekan Mieczysław Radziszewski /Starostwo/.-

----------oOo---------

VII. Sprawy samorządowe.

Powiat Suwalski:

W dniu 25 ub. m. na drugiem z kolei posiedzeniu organizacyjnem nowowybranej Rady Miejskiej dokonano wyborów wiceprezydenta i trzech ławników.-

Wybrani zostali - Tadeusz Baraszczewski /przeszedł z listy Nr.4, zjednoczonej polskiej/ dotychczasowy ławnik firmowy Magistratu na wiceprezydenta oraz na ławnika Leon Sipowski i Mojżesz Rubinczyk, kandydaci jedynej listy wyborczej, złożonej przez P.P.S. /Starostwo/.-

Powiat Grodzieński:

Dnia 29 ub.m. w m.Indurze odbyły się ponowne wybory na burmistrza. Wybrany został ponownie niezatwierdzony na tem stanowisku Feldman Chonon. Ponadto wybrano: Filipowicza Serafina, kierownika miejscowej agencji pocztowo-telegraficznej na członka viceburmistrza i dotychczasowego viceburmistrza

122

Polaczka Awsjeia na Sawnika /Starostwo/:-

Powiat Białostocki:

Dnia 1 bm. w Białymstoku odbyło się zebranie przedstawicieli pracującej inteligencji polskiej pod przewodnictwem sędziego pokoju Sołtana. Omawiano konieczność niezwłocznego powołania do życia bezpartyjnego Komitetu Wyborczego, którego zadaniem będzie dążenie do utworzenia jednej listy polskiej /kandydatów do Rady Miejskiej/, obejmującej organizacje polityczne, społeczne i zawodowe pod hasłem: "dostateczna wiedza, zdolność i chęć do pracy oraz uczciwość". Nazwę Komitetu ustalono: Polski Komitet Wyborczy. Do Zarządu Komitetu /egzekutywa/ powołano: 1/ sędziego Dworakowskiego, 2/sędziego Kulikowskiego, 3/ dot. prezydenta miasta Szymańskiego, 4/adwokata Sławińskiego, 5/ inż. Wieczorka, 6/ notarjusza Jankowskiego, 7/ dyr. W.F.U. Kościa i jako zastępców pprok. Wolischa, dyr. Mieńskiego i St. Homana. W wolnych wnioskach wyrażono opinję, że Komitet zdoła przełamać ambicję i partyjnictwo i doprowadzi do zbudowania jedności i zgody. Wkrótce ma się ukazać odezwa programowa Komitetu. Wchodzące w skład ostatniego osoby partyjnie nie są zaangażowane; gwarantują bądź do Partji Pracy bądź też do polskiej grupy zachowawczej.-

Dnia 2 bm. odbyło się pod przewodnictwem Pinesa Izaaka zebranie białostockiego oddziału Zw. Kupców Żydowskich, na którem omawiano sprawy, związane z wyborami do Rady Miejskiej, jednakże konkretnych uchwał nie powzięto.-

Motowani jako element komunizujący Matys i Motel Cegielnickich usiłują zorganizować Komitet Wyborczy "Jedności Robotniczej", który ma już jakoby zapewnione poparcie ze strony radykalnych elementów z klasowych związków polskich i żydowskich.- Charakterystycznemi dla ustosunkowania się ludności żydowskiej do kwestji wyborów do Rady Miejskiej są art. żargonowego dziennika "Dos Naje Lebn" w numerze 246. z dnia 30 ub.m. Artykuły te w tłumaczeniu dosłownem brzmią:

Pierwsze trudności. W związku z rozwiązaniem Rady Miej-

skiej, czeka nas, żydów nielada zadanie. Musimy natychmiast przystąpić do przejęcia na siebie części odpowiedzialności za kierownictwo miastem, nie będąc ku temu przygotowanymi, dotychczas jeszcze nie jest u nas rozstrzygnięty zasadniczy problem: blok, czy oddzielne listy. Uczucie żydowskiej samoobrony podpowiada nam, że musimy wprowadzić do Rady Miejskiej jaknajwiększą ilość radnych żydowskich, by móc bronić interesy żydowskie. Ale idea bloku nie jest popularną wśród mas, zwłaszcza wśród mas obywatelskich, więcej zdemokratyzowanych i radykalniejszych, które nie chcą oddać swoich głosów żydowstwu, lecz tylko pewnym skrystalizowanym hasłom żydowskim. Oprócz tego blok jest rodzajem wspólnego garnka, który jest ani zimnym, ani ciepłym. Praktyka ostatniego bloku przy wyborach uzupełniających wykazała, że biorący udział w bloku niechętnie zadają sobie pracę, ale zwalają ją jedni na drugich, co też może doprowadzić do porażki. Musimy rachować się z polityczną ambicją pewnych partyj i kierunków. Wprawdzie interesy narodu izraelskiego są wszystkim drogie, ale po tak długim czasie zastoju politycznego każda partja jest zainteresowaną skontrolować, jak daleko sięga jej wpływ wśród ludności i nie tylko kontrolować ale i zacieśniać swój wpływ. Może być to uskutecznione tylko przez odpowiednią propagandę wyborczą. Niestety w tym wypadku mamy biedę, ponieważ jesteśmy już zanadto zróżniczkowani. Jeśli nie blok, powstaje niebezpieczeństwo, że każda grupka zechce zrobić dla siebie sabat. I to są główne przeszkody, które leżą jak ogromne głazy zaraz przy wejściu na drodze kampanji wyborczej.-

Dalej to samo pismo w N.247 z dnia 31.X.pisze:

Dokoła wyborów do Rady miejskiej w Białymstoku.

"Trup" leży jeszcze na ziemi, to znaczy stara rada miejska nie została jeszcze oficjalnie pogrzebaną, gdyż odbyć się ma jeszcze ostatnie zebranie pożegnalne, a już wrze u nas dokoła wyborów nowej rady miejskiej. O lewicy nie ma co mówi

123

każda żydowska partja lewicowa prawdopodobnie zrobi dla siebie święto /sabat/. Nie tylko "Bund", ale nawet i Poalej - Sjon - prawica ma chęć do oddzielnej listy, o jakiejkolwiek kombinacji pomiędzy lewicą, a partjami mieszczańskiemi - lepiej nie mówić. Co więcej, ukazują się już nawet nadzwyczajne trudności i można powiedzieć nawet niemożliwości stworzenia zjednoczonego, czysto obywatelskiego bloku. Tak naprz. rzemieślnicy chcą iść sami, albo z równymi sobie, ale nie z całym narodem żydowskim. Już zupełnie poważnie toczą się pertraktacje o blok rzemieślników z rzeźnikami. Jak się dowiadujemy z zupełnie pewnego źródła, również i część drobnych handlarzy weszłaby do tego bloku i niewysunęłaby większych żądań, ale rzemieślnicy odnoszą się z rezerwą do nowo-zorganizowanego związku drobnych handlarzy. Bardzo intensywnie prowadzoną jest praca w szeregach sjonistycznych. Organizacja sjonistyczna wybrała już komitet wyborczy, ale czy pójdzie sama do wyborów, czy też połączy się z innymi dotychczas jeszcze niewiadomo. Na początku dało się zauważyć, że pierwsze pertraktacje będą prowadzone pomiędzy sjonistami, a "Mizrachi", ale "Mizrachi" zaczęła prowadzić układy z pozostałemi ugrupowaniami ortodoksyjnemi, jak z chasydami i z żydami zwolennikami synagóg i jest trudno powiedzieć, czy myślą oni poważnie, czy też jest to tylko demonstracja skierowana przeciwko sjonistom, z którymi chcą oni koniec z końcem zawrzeć blok, ale tymczasem chcą ich zastraszyć, aby móc otrzymać lepsze warunki.-

Trzeba zauważyć, że i wielcy przemysłowcy chcą doprowadzić do rady miejskiej własnego radnego, ale wiedzą już zgóry, że własnymi głosami tego nie osiągną, przeto szukają odpowiedniej listy, z którą mogliby połączyć się i może być, że taka lista znajduje się....

Zaś co się tyczy związku właścicieli nieruchomości, dowiadujemy się z poza kulis, że w związku są zdania stworzyć żydowsko-chrześcijański blok właścicieli nieruchomości, ale u większej właśc. nieruchomości powyższa ambicja "kombinacja"

nie znajduje uznania.- /Starostwo i BP./.-

-------oOo-------

VIII. Ruch wywrotowy.

Powiat Ostrołęcki:

W nocy z dnia 26 na 27 ub.m. do skrzynek pocztowych w Ostrołęce nieujawnieni dotąd sprawcy wrzucili 11 egzemplarzy odezwy CK KPP p.t. "Wojna wojnie". Dochodzenie wdrożono. /S.566/P. z dnia 3 bm./.-

Powiat Ostrowski:

W nocy z dnia 22 na 23 ub.m. w osadzie Zaręby Kościelne nieujawnieni dotąd sprawcy uskutecznili czerwoną farbą na kilku domach napisy: "Niech żyje dyktatura proletarjatu". Dochodzenie wdrożono /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

Dnia 2 bm. w Białymstoku na przewodach elektrycznych przy ul. Suraskiej wywieszony został transparent komunistyczny z napisami w języku polskim po obu stronach: "Niech żyje 10-cio-letnia rocznica rewolucji proletarjackiej", "Niech żyje dyktatura proletarjatu w Polsce", "Ręce precz od państwa robotników i chłopów", "Żądamy uwolnić więźniów politycznych" - K.P.Z.B. Białostocki Okręgowy Komitet.-

W tymże dniu wyrzucony został w Białymstoku drugi transparent przy ul. Fabrycznej. Napisy w języku polskim: "Niech żyje leninizm", "Precz z przygotowaniami do wojny przeciwko Z.S.S.R.", "Niech żyje Z.M.K. w Polsce", "Cześć bohaterom rewolucji rosyjskiej", "Precz z dyktaturą faszystowską Piłsudskiego". W obu wypadkach dochodzenie wdrożono. /S.1704/p. z dnia 3 bm./.-

Powiat Suwalski:

Dnia 4 bm. na drutach telefonicznych przy drodze Suwałki

124

Jeleniewo wywieszono transparent komunistyczny z napisami w języku polskim: "Niech żyje dziesięcioletnia rocznica rewolucji rosyjskiej", "Niech żyje rząd robotniczo - chłopski" - Komitet Rejonowy m. Suwałk K.P.P. /B.P./.-

Powiat Grodzieński:

W dniu 3 i w nocy z dnia 3 na 4 bm. rozrzucono w Grodnie kilkadziesiąt egzemplarzy odezw komunistycznych, wydanych w lipcu br. i notowanych w tut. sprawozdaniach sytuacyjnych.-

W dniu 4 bm. zatrzymany został w Grodnie w hotelu "Handlowym" kurjer CKKPP, podający się za Barana Gabrjela z Warszawy, przy którym znaleziono transport aktualnej w czasie literatury komunistycznej.- /2300 egz. odezw CKKPP, dat. październik - listopad /.

W dniu 2 bm. przejęto w Grodnie transport literatury komunistycznej, a mianowicie: 1/ 374 egz.broszury pt. "Manifest CK.W S.S.S.R", wyd. w języku rosyjskim, podp. przez M.Kalinina; 2/ 355 egz. Biuletynu Nr.4.CKKPZB. z dn. 22.X.1927 r., wyd. w języku rosyjskim; 3/ 274 egz.broszury w języku rosyjskim p.t. "Pismo CKKPZB" dla członków partji, wyd. w październiku 1927 r.; 4/ 167 egz. odezwy CKKPZB. w języku rosyjskim, wyd. w październiku 1927 r. i dotyczącej obchodu dziesięciolecia rewolucji październikowej; 5/ 6 egz. odezwy w żargonie /B.P./.-

------oOo------

IX. R ó ż n e .

a/ Szpiegostwo.

Powiat Grodzieński:

W dniu 25.ub.m.do Starostwa w Grodnie zgłosili się Józepczyk Kazimierz, urodzony w r.1900 i Jezukiewicz Wincenty,ur. w r.1899,mieszkańcy wsi Szumy,gm.Beraztańskiej,pow.grodzieńskiego,którzy zeznali,że w czasie likwidacji w grodzieńszczyźnie w r.1923.oddziałów partyzanckich litewsko-białoruskich zbiegli na Litwę,skąd obecnie powrócili. Wyrazili oni ponadto chęć odbycia kary za nielegalne przekroczenie granicy i odbycia służby wojskowej w wojsku polskiem. W wyniku przeprowadzonego dochodzenia stwierdzono, że Józepczyk Kazimierz należał do czwartej grupy byłych partyzantów litewsko-białoruskich i,że jest on poszukiwany przez P.Prokuratora przy S.O.w Grodnie za uchylanie się od służby wojskowej. Te same zarzuty dotyczą Jezukiewicza Wincentego.Obaj decyzją tut. Urzędu pozbawieni byli w swoim czasie obywatelstwa polskiego. Ponieważ w toku dochodzeń ustalono,że wymienieni przysłani zostali do Polski w celach prowadzenia wywiadu wojskowego na rzecz Litwy, przekazano ich przeto do dyspozycji Samodzielnego Referatu Informacyjnego D.O.K. III.w Grodnie. / S.1728/Pr.z dn.2.b.m./.-

.-.-.-.-.-.-.-.-

b/ Sprawy sądowe.

Dnia 25.ub.m.Sąd Okręgowy w Grodnie rozpatrywał sprawę Balickiego Jana, mieszkańca wsi Wołoty, gm.Ejsmonty Wielkie, pow.grodzieńskiego, b.prezesa hurtka B.W.R.H. we wspomnianej wsi,oskarżonego z art.129.punkt 3 i 6 K.K.Po rozpoznaniu sprawy i przesłuchaniu świadków Sąd postanowił sprawę przekazać z powrotem P.Prokuratorowi,ponieważ przestępstwo przez Balickiego popełnione - zakwalifikował z art.130 punkt 1.i 2.K.K. /Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-

125

c/ Aresztowania i zatrzymania.

Powiat Białostocki:

Dnia 27.ub.m.w Białymstoku zatrzymany został bez dokumentów osobistych podający się za Żura Bernarda, drugi zaś za Szwejczewskiego Aleksandra, zam.rzekomo w Warszawie przy ul. Mostowej Nr.4, którego przekazano do dyspozycji Urzędu Śledczego w Warszawie.-

Dnia 3.b.m.zatrzymani zostali w Białymstoku bez dokumentów, stwierdzających ich tożsamość, Fiszel Fink i Lewin Lobman, obaj zamieszkali w Białymstoku, podejrzani o działalność antypaństwową. Dochodzenie przeciwko nim wdrożono. /Starostwo/.

Powiat Suwalski:

Dnia 3.b.m.aresztowano i z materjałami oskarżenia przekazano do dyspozycji P.Prokuratora przy S.O.w Suwałkach Antoniego Szupszyńskiego, Wołynca Józefa, Ośmialisa Wincentego i Twaszko Jana ze wsi Wołynice, gm.Sejwy, oraz Cybulskiego Konstantego Staśkiewicza Jana i Krzyżewskiego Antoniego ze wsi Trakiszki, gm.Sejwy oskarżonych z art.108 K.K. o należenie w roku 1921 do organizacji szaulisów litewskich. / ad tut.sprawozdanie L.BP.1811/27.T. z dnia 8.IX.27.r. / BP./.-

-.-.-.-.-.-.-

d/ Ważniejsze wydarzenia:

Powiat Wołkowyski:

Dnia 28.ub.m.na 120 klm.szlaku kolejowego Wołkowysk - Stołpce w pociągu pospiesznym przez pastuchów ze wsi Borodziacze, gm.Zelwa-Dubaja Michała, lat 10 i Bajdusa Mikołaja, lat 12, wybita została kamieniami szyba wagonu. / Starostwo /.-

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 24.ub.m.ludność wsi Olszany, gm.Wach usiłowała nie dopuścić do wykonania pomiarów granicy lasów państwowych przez geometrę Dyr.Lasów Państwowych w Siedlcach Władysława Szczepańskiego. Winnych oporu / Adam i Katarzyna Łysiakowie, Małgorzata Osękało, Piotr Kuta, Jan Misiorowski i Piotr Szruta / aresztowano i przekazano z materjałami oskarżenia władzom sądowym, które

./.

zastosowały względem nich areszt bezwzględny.- W dniu następnym czynności pomiarowe geometra Władysław Szczepański wykonywał bez przeszkód.-

Dnia 26.ub.m.komornik na powiat Ostrołęcki Ludwik Rutkowski w asystencji 2-ch funkcjonarjuszów policji zgłosił się do mieszkańca wsi Surowe, gm. Wach. Jana Abramczyka w celu dokonania zajęcia u niego nieruchomości, natrafił jednak ze strony ostatniego na czynny opór. Abramczyk ponadto pochwyconemi przypadkowo kosą i młotem kowalskim godził w interwenjujących funkcjonarjuszów policji; dzięki tylko odwadze i taktowi ostatnich uniknięto poważniejszych następstw. Abramczyk został aresztowany i decyzją władz sądowych osadzony w areszcie. /.Starostwo /.-

Powiat Grodzieński.:

Dnia 26.ub.m.dzierżawca poczty, gm.Berszty, Bućko Piotr w lokalu agencji pocztowej w Berszatach wskutek nieostrożnego obchodzenia się z bronią ranił ciężko kierownika tejże agencji Ryżyckiego Hipolita, poczem zbiegł. Ryżycki zmarł, zaś Bućko dnia 29.ub.m. zgłosił się dobrowolnie do policji i do winy się przyznał.-

We wsi i gminie Dubno ludność zajęła nieprzychylne stanowisko względem akcji scalania gruntów. Pod adresem geometrów wyrażano niedwuznaczne groźby. Przywódcą opornych jest Adam Kuruta, wójt gminy Dubno. Dochodzenie karno-sądowe wdrożono. Nadto wytoczono dochodzenie Kurucie celem usunięcia go ze stanowiska wójta. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-

3/ Przestępstwa kryminalne.

Dnia 30.ub.m. we wsi Dubicze, gm. Orla, powiatu bielskiego za pomocą zadania kilku ciosów w głowę i podcięcia gardła siekierą zamordowany został mieszkaniec tejże wsi - Makaszewski Teodor, lat 18, syn Jana i Dominiki, przez brata swego Grzegorza, lat 32, sołtysa, który po dokonaniu zbrodni - zbiegł.- Morderstwa dokonano w czasie kłótni na tle podziału majątkowego. Biorącego udział w tem morderstwie Moroza Nikifora, lat 40, syna

./.

126

Antoniego i Melanji, mieszk. wsi Dubicze, gm. Orla, powiatu bielskiego - aresztowano. Pościg za Grzegorzem Małaszewskim zarządzony. / BP.5692 /.-

Białystok, dnia 5 listopada 1927.r.

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.:

127

...dztwo Białostockie
...2. 2574/T.

Białystok, dnia 8 listopada 1927 r.

Do Tajne
/Według rozdzielnika/

...miot: Sytuacyjne sprawo-
...e tygodniowe Nr.30.
...za od 6 do 12 listopada
...r.-

Przedkładam w załączeniu do wiadomości sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.30. za czas od 6 do 12.listopada 1927 r. -

Za Wojewodę:
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

...czuje:
...spr.tyg.Nr.6.

128

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.30. za czas od 6 do 12 listopada 1927 roku.

I. Ruch polityczny

a/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie"

Powiat Bielsk-Podlaski:

Odbyły się wiece Stronnictwa: 30 ub.m. w osadzie Milejczyce, 31 ub.m. w Kleszczelach i 1 bm. w m. Siemiatyczach. Przemawiali Aleksander Iżycki, instruktor Zarządu Głównego P.S.L. "Wyzwolenie" z Warszawy i Jan Iwaniuk, mąż zaufania stronnictwa, zamieszkały w Czeremsze. Pierwszy z nich zapoznawał zebranych z układem s-ił politycznych w obecnym Sejmie, podkreślając, że zaledwie część znikoma tego Sejmu reprezentuje istotnie interesy robotników i chłopów, i wzywał do poparcia w czasie wyborów do nowego Sejmu stronnictw robotniczo-chłopskich. Dalej zwalczał w ostrych słowach ideologję unielegalnionej KPCh. Zaznaczył tutaj Iżycki, że np. poseł Ballin Stanisław na KPCh. i zgłoszonych przez niego zasadach komunistycznych dorobił się wcale ładnego majątku. Iwaniuk omawiał wyniki wyborów do przedstawicielstw samorządowych, oceniających je ujemnie dla mas ludności pracującej i przestrzegał zebranych przed należeniem do N.P.Ch., P.S.L. "Piast" i Partji Pracy. Obecnych: na wiecu w Milejczycach - około 500 osób, Kleszczelach - około 200 osób i w Siemiatyczach - około 250 osób. /S.Pr.1569 z dnia 9 bm./...

---

b/ Chrześcijańska Demokracja.

Dnia 6 bm. w Białymstoku odbył się wiec sprawozdawczy posła dr. Tadeusza Dymowskiego, który oświetlał sytuację, wytworzoną w związku z nadchodzącymi wyborami do Sejmu i Senatu, ilustrował szczegółowo zachodzące wewnątrz stronnictw tarcia oraz wyjaśniał powody, dla których Pan Prezydent, na

wniosek Rządu, odroczył sesję sejmową do dnia 25 bm. Poseł Dymowski wyraził przekonanie, że zasadniczym powodem odroczenia sesji było nieprzygotowanie przez Rząd budżetu w terminie konstytucyjnym i w formie konstytucyjnie określonej. Wreszcie poseł Dymowski oświadczył, że na krótko przed wyborami do Sejmu tekę Ministra Spraw Wewnętrznych obejmie zapewne P.Minister Miedziński, który przeprowadzi wybory po myśli Rządu. Obecnych na wiecu - 45 osób./Starostwo/.-

---

c/ Obóz Wielkiej Polski

Powiat Suwalski:

Działacze O.W.P. w Suwałkach czynią przygotowania do szerszej akcji agitacyjnej i organizacyjnej, której kierownictwo spoczywa w ręku obecnego powiatowego, adwokata Zalewskiego /S.872/pr. z dnia 8 bm./.-

---

d/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast",

Dnia 6 bm. w sali "Sokoła" w Białymstoku odbył się zjazd delegatów zarządów powiatowych stronnictwa z Województwa Białostockiego przy udziale posła Alfonsa Erdmana.-

Obecnych 73 delegatów /obowiązywały zaproszenia imienne/ z pośród których do prezydjum zjazdu powołano - Bojkę, Wróblewskiego, adwokata Olszyńskiego, Łosia, Krzywickiego i Sokólskiego. Zasadniczy dla zjazdu referat wygłosił poseł Erdman. Scharakteryzował on głównie sytuację, jaka wytworzyła się w związku z upływem kadencji Izb parlamentarnych, przyczem podkreślał że stronnictwa znajduje się w przededniu wyborów. Omawiając wystąpienia sen. Bojki z B.S.L. "Piast", poseł Erdman nie wypowiedział się władczynie ani za, ani też przeciw sesji, a raczej starał się wybadać nastrój zebranych i siłę opozycji przeciwko posłowi Wilcosowi na zjeździe. Tę ostatnią reprezentowali

129

Krzywicki prezes zarządu powiatowego w Suwałkach, Knobelsdorf, prezes zarządu powiatowego w Grodnie i Obuchowicz z powiatu białostockiego, którzy wygłosili przemówienia, skierowane przeciwko posłowi Witosowi i podkreślające konieczność jak najszerszego poparcia Marszałka Piłsudskiego przez masy włościańskie. Mimo gwałtownego sprzeciwu opozycji, liczącej 27 delegatów /na 73/, w wolnych wnioskach wyrażono votum ufności posłowi Witosowi, jako prezesowi Stronnictwa i aprobowano dotychczasową taktykę Zarządu Głównego P.S.L. "Piast". Charakterystycznem jest, że poseł Erdman nie sprzeciwił się zaprotokułowaniu wniosku mniejszości opozycyjnej, wyrażającego uznanie dla Rządów Marszałka Piłsudskiego za ogrom dokonanej pracy na drodze naprawy Rzplitej /Starostwo i BP./.-

---

e/ Katolickie Stronnictwo Małorolnych.

Powiat Augustowski.

W dniu 1 bm. we wsi Pijawne Polskie, gminy Szczebro-Olszanka odbyło się zebranie organizacyjne stronnictwa, zwołane przez instruktora Górskiego Władysława. Na członków koła zapisało się 13 osób. Do zarządu powołano: Polejewskiego Józefa - prezes, Winklera Stanisława - wiceprezes, Sienko Antoniego - sekretarz, Wojnikowskiego Józefa- skarbnik, wszyscy ze wsi Pijawne-Polskie.-

Tegoż dnia instruktor Górski Władysław zwołał zebranie organizacyjne lokalnego koła stronnictwa we wsi Olszanka, gm. Szczebra. Z pośród obecnych na zebraniu 22 osób /małorolnych gospodarzy/ na członków koła zapisało się 10 osób. Do Zarządu wybrano: Urbanowicza Antoniego - prezes, Wyszkowskiego Kazimierza - wiceprezes, Wyszko Kazimierza - sekretarz i Sieńko Władysława - skarbnik /S.791/p. z dnia 8 bm./.-

---

f/ Wszechstanowa Organizacja Monarchistyczna.

Powiat Bielsk-Podlaski.

Dnia 1 bm. w m.Ciechanowcu odbył się wiec W.O.M., zwołany przez instruktora Brzywczego Stefana, którego przemówienie było identyczne w treści i formie jak na wiecach, zatwierdzanych w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych. Obecnych - około 350 osób. /Starostwo/.-

---

g/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Szczuczyński:

Instruktor stronnictwa na powiaty kolneński i szczuczyński, Feliks Wróbel, zamieszkały w Kolnie, zorganizował lokalne koło R.S.Chł. we wsi Wykowo, gm. Lachowo, liczące 20 członków. Zarząd koła stanowią: Ślęzyński Stanisław - prezes, Wiliwczyk Lucjan - zastępca prezesa i Wiśniewski Józef - sekretarz. Koło żywotniejszej działalności nie przejawia. /S.686/p. z dnia 7 bm./.-

---

h/ Stronnictwo Chłopskie.

Otwarty dnia 15 ub.m. Sekretarjat Okręgowy Stronnictwa Chłopskiego w Grodnie, zorganizował lokalne koła Stronnictwa w następujących miejscowościach powiatu:

1/ we wsi Pietruszewicze, gm.Krynki, liczące 22 członków. Zarząd: Czuchaj Jan - prezes, Czuchaj Władysław - wiceprezes, Mieńko Józef - sekretarz i skarbnik.

2/ we wsi Makarowce, gm. Krynki, liczące 32 członków. Zarząd: Karol Płaskowski - prezes, Franciszek Szarejko - wiceprezes, Adam Popowski - skarbnik, Michał Szarejko - sekretarz.

3/ we wsi Jurnasze, gm. Krynki, liczące 17 członków. Zarząd: Józef Janowicz - prezes, Józef Czarnecki - wiceprezes.

130

Bolesław Anikiej - skarbnik, Józef Janowicz - sekretarz i delegat na Zjazdy Okręgowe;

4/ we wsi Biskogorce, gm. Krynki, liczące 22 członków. Zarząd: Józef Dziadul - prezes, Jan Kuszkielewicz - vicepreses, Szymon Zielenkiewicz - skarbnik i Andrzej Garbus - sekretarz;

5/ we wsi Saniki, gm. Krynki, liczące 25 członków. Zarząd: Aleksander Kalisz - prezes, Szymon Kalisz - vicepreses, Wasyl Kukajło - skarbnik, Władysław Kalisz - sekretarz;

6/ we wsi Łapicze, gm. Krynki, liczące 15 członków. Zarząd: Kiruk Bolesław - prezes, Kazimierz Kamiński - skarbnik;

7/ we wsi Hoża, gminy tejże nazwy, liczące 45 członków. Zarząd: Kurłowicz Kazimierz, sołtys wsi Hoża - prezes, Trembowicz Franciszek - vicepreses.-

Ogólnie akcja organizacyjna Stronnictwa Chłopskiego w powiecie grodzieńskim natrafia na grunt podatny i przynosi Stronnictwu, jak dotąd, poważne sukcesy. Zaznaczyć jednak należy, że do organizowanych kół lokalnych stronnictwa przenika element radykalny unielegalnionych MPCh. i BWRHromady. /Starostwo/.-

---

i/ Związek Ludowo-Narodowy.

Powiat Łomżyński:

Poseł Bielicki w okresie sprawozdawczym odbył w Łomży i okolicy szereg poufnych konferencyj z działaczami Zw.Lud. Nar. Treść obrad na tych konferencjach utrzymywana jest w ścisłej tajemnicy /S.1078/p. z dnia 9 bm./.-

---oOo---

II. Ruch wywrotowy.

Powiat Suwalski:

W powiecie przejawy zewnętrznej działalności komunistów w związku z obchodem 10-cio letniej rocznicy rewolucji październikowej nie miały miejsca.-

W nocy z dnia 5 na 6 bm. w porozumieniu z władzami sądowemi przeprowadzono prezencyjne 19 rewizyj w Suwałkach 9 rew. w Sejnach i 3 rew. w Przeroślu - osób, poszlakowanych o działalność komunistyczną. Rewizje te dały wynik negatywny /3.872, /Pr. z dnia 8 bm./.-

Powiat Szczuczyński:

W nocy z dnia 6 na 7 bm. nieujawnieni dotąd sprawcy rozplakatowali w Szczuczynie 4 odezwy, pisane czarnym ołówkiem na linjowanym papierze kancelaryjnym, a zawierające w treści hasła: "Wojna wojnie. Niech żyje 10 rocznica rządów Republik Radzieckich. Precz z dyktaturą faszystowską Piłsudskiego. Bracia robotnicy i chłopi bierzcie się za broń na przykładem Rosji Sowieckiej" /L.Sp.2526/.-

Powiat Łomżyński:

Starostwo w Łomży uzyskało informacje, że organizacje M.O.P.Ru w powiecie w okresie obchodu 10-cie lecia rocznicy rewolucji październikowej rozwinąć miały szerszą akcję zbierania składek na więźniów politycznych. Według tychże informacyj, więźniowie polityczni w więzieniu karnem w Łomży dn. 7 bm. urządzić mieli w czasie spaceru na podwórzu więziennem demonstracje. Przedsięwzięte zarządzenia prewencyjne zamierzenia te sparaliżowały. Więźniowie polityczni we wspomnianem więzieniu dnia 7 bm. odśpiewali kilka pieśni rewolucyjnych, nie zakłócając zresztą spokoju.-

W nocy z dnia 5 na 6 bm. na przewodach telefonicznych w wsi Rutki i na słupie telegraficznym w m. Zambrowie zawieszono transparenty z napisami w języku polskim: "Precz z rzą-

131

dem faszystowskim. Niech żyje rząd radziecki w Polsce. Niech żyje 10 lat rewolucji proletarjatu rosyjskiego. Niech żyje zwycięstwo Z.S.S.R. Precz z wojną przeciw Z.S.S.R. Niech żyje K.P.P.".-

W nocy z dnia 6 na 7 bm. w Łomży na przewodach telefonicznych wyw-ieszono dwa transparenty komunistyczne z napisami. "Niech żyje rewolucja rosyjska. Niech żyje Polska Radziecka i K.P.P. Precz z rządem Piłsudskiego. Precz z wojną. Wojna Wojnie Z.M.K.-

Wreszcie w m. Nowogrodzie rozklejono na ulicach bocznych pisane czerwonym ołówkiem ulotki z napisami: "Niech żyje rząd robotniczo-chłopski. Niech żyje 7-mio godzinna robota. Niech żyje święto międzynarodowe.-

W związku z powyższymi przejawami działalności komunistycznej zostali aresztowani i z materjałami oskarżenia przekazani władzom sądowym Gutman Majer i Stupnik Judel, m.Zambrowa, poszlakowani o wywieszenie transparentów komunistycznych w Zambrowie /S.1078/p. z dnia 9 bm./.-

Powiat Grodzieński:

Zamierzone na szerszą skalę wystąpienia komunistyczne w związku z obchodem 10-cio lecia rewolucji październikowej w Grodnie i powiecie sparaliżowane zostały w większości wypadków przez celowe zarządzenia prewencyjne, w których wyniku zatrzymano za działalność antypaństwową następujących osobników:

W dniu 3 bm. wieczorem na ulicy Dominikańskiej w Grodnie został zatrzymany Rabinowicz Szmul, mieszkaniec m. Grodna, notowany od dłuższego czasu jako członek Związku Młodzieży Komunistycznej, silnie poszlakowany o kolportaż odezw komunistycznych w tymże dniu na ulicy Mało-Trojeckiej i innych w Grodnie.-

W dniu 5 bm. zatrzymano Barana Gabryela, mieszkańca Warszawy, kurjera CK.KPP., przybyłego do Grodna z większym

transportem literatury komunistycznej dla OK.KPZB.Grodno. Odebrany od zatrzymanego Barana Gabryela transport literatury zawierał najnowsze wydawnictwa komunistyczne CKKPP i CKKPZB., poświęcone obchodowi 10-lecia rewolucji. W toku dochodzeń ustalono, że przywiezioną literaturę Baran miał doręczyć Rańcowi Jakóbowi, zamieszkałemu w Grodnie, przy ul. Św.Trójcy 12, technikowi OK.KPZB.Grodno. Ranisc Jakób w dniu 6 bm. został aresztowany. Dalsze dochodzenie trwa.

Ponadto w dniu 2 bm. został zatrzymany w Grodnie z walizką, zawierającą bibułę komunistyczną, młody żyd, lat około 20, który w chwili przytrzymania go, korzystając z zamieszania wśród tłumu wychodzącego w tym czasie z kina "Apollo", zmylił czujność funkcjonarjusza P.P. i zdołał uciec, porzucając walizę z literaturą, zawierającą wydawnictwa CK KPP i CKKPZB, wydane przeważnie w języku rosyjskim i poświęcone obchodowi rewolucji.-

W nocy z dnia 5 na 6 bm. w rezultacie zarządzonych czatów przez posterunek P.P. w Indurze został zatrzymany w chwili, gdy usiłował malować na ścianie napisy antypaństwowe, Szalmuk Dawid, mieszkaniec m.Indury, członek miejscowego oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Odzieżowego. Przy zatrzymanym Szalmuku znaleziono szablon do malowania haseł, pendzel, pudełko czarnej pasty i latarkę elektryczną..-

Wreszcie w nocy z dnia 5 na 6 bm. przeprowadzone zostały rewizje mieszkaniowe w poszukiwaniu dowodów działalności antypaństwowej u znanych komunistów na tut. terenie, a mianowicie: u Kuźnickiego Hirsza, Sławicz Leji, Brytwana Arcyka-Chaima, Orłowicza Frone, Michesa Mojżesza, Dawidowicza Zelmana, Epsztejna Dawida i Aleksandrowicza Judela - mieszkańców m. Grodna, Piechuna Konstantego, mieszkaniec wsi Szczerbowicze, gminy Łunna, Hercberg Miny i Terkiela Mejera mieszkańców m. Krynki, Łabana Jerzego i Łabana Jana, mieszkańców wsi Rewki gminy Skidel, Mackiewicza Jana, mieszkańca wsi Słomianka gm. Mornica i Barana Sylwestra, mieszkańca wsi

132

grodzieńskiego

Korniewicze gminy Hornica, powiatu. Rewizje te dały wynik negatywny.-

Wyżej wymienionych Rabinowicza Szmula, Berana Gaberyela i Szalmuka Dawida z materjałami oskarżenia i dowodami rzeczowymi przekazano do dyspozycji P.Podprokuratora przy S.O. w Grodnie na pow. grodzieński.-

W nocy z dnia 4 na 5 bm. w różnych dzielnicach miasta wyrzucono 4 transparenty komunistyczne z hasłami obchodu w językach polskim, białoruskim i rosyjskim.-

Niezależnie od powyższego uzyskano informacje, że w dn. 6 i 7 w kilku miejscowościach powiatu komunizujące związki, a zwłaszcza oddziały Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Odzieżowego urządziły nieliczne obchodzone masówki, na których wygłoszono okolicznościowe przemówienia o znaczeniu rewolucji październikowej.

Więźniowie polityczni w więzieniu w Grodnie w związku z obchodem w dniu 7 bm. w godzinach rannych śpiewali przez kilka minut pieśni rewolucyjne, poczem w ciągu dnia zachowali zupełny spokój.-

Prócz akcji, prowadzonej przez organizacje komunistyczne, ujawniono również prowadzenie takiejżeakcji przez zlikwidowaną Niezależną Partję Chłopską, która byłym swoim członkom BWRH. nadesłała pocztą październikowy numer p.t. "Niezależnego Chłopa" /z portretem Lenina/, który omawia również dziesiątą rocznicę rewolucji październikowej i w niczem się nie różni od zwykłej broszury komunistycznej. Adresowane egzemplarze "Niezależnego Chłopa" do Litwina Andrzeja ze wsi Glinianny gminy Skidel i Myszko Piotra ze wsi Kaszubińce, gm. Skidel, byłych bromadowców, poszlakowanych o należenie do KPZB. oraz do Chochi Jana ze wsi Babino, gminy Berszty, b.członka N.P.Ch. - przejęto. Dochodzenie w tej sprawie wdrożono.-

---

Nawiązując do poprzedniego sprawozdania /Nr.29 z dnia 5 bm./ donoszę że Jozepczyka Kazimierza i Bezukiewicza

Wincentego, b.partyzantów litewsko-białoruskich, po wykry
staniu ich przez Samodzielny Referat Informacyjny D.O.K.III
w Grodnie, w dniu 6 bm. wraz z dochodzeniem przekazano do
dyspozycji P.Podprokuratora przy S.O. w Grodnie na powiat
grodzieński. /S.1762/Pr. z dnia 7 bm./.-

W wyniku dalszych dochodzeń w związku z aresztowaniem
technika CKKPP Gaoryela Barana i innych /doniosłem o tem Mi-
nisterstwu w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr.29 z dn.
5 bm./ w nocy z dnia 8 na 9 bm. została zatrzymana w Grodnie
Ostrowicz Helena, panna, wyznania mojżeszowego, urodzona w Ra-
komo dnia 3.I.1907 r. w Łodzi, funkcjonerjuszka CKKPP, przy-
była do Grodna celem objęcia kierownictwa Wydziału akcji
wśród kobiet /prawdopodobnie/ przy CKKPZB.Grodno. W czasie
rewizji lokalu, w którym Ostrowicz zatrzymała się /Zamkowa
11/ znaleziono kartkę z szyfrem partyjnym oraz wydawnictwa
partyjne. Dalsze dochodzenie trwa.- /L.BP.2552/.-

Powiat Białostocki:

W nocy z dnia 5 na 6 bm. w kilku dzielnicach Białego-
stoku rozrzucono kilkanaście egzemplarzy odezwy CKKPZB.pt.
"Do ogółu robotników, chłopów i wszystkich pracujących Za-
chodniej Białorusi", datowanej - listopad 1927 r.-

Dnia 6 bm. przy ul. Mińskiej o godz.14-ej zawiązał się
pochód około 50 wyrostków żydowskich obojga płci, na którego
czele niesiono transparent komunistyczny. Na widok funkcjo-
juszów policji, patrolujących miasto, biorący udział w pocho-
dzie rozpierzchli się w różnych kierunkach, porzuciwszy na
miejscu około 40 egz. wyżej wspomnianej odezwy CKKPZB.-

Tegoż dnia na drutach telefonicznych przy ulicy Miń-
w Białymstoku wywieszono transparent komunistyczny z napisem
"Niech żyje 10-letnia rocznica rewolucji proletarjackiej.
Niech żyje Z.S.S.R. B.K.O."

W dniu 6 bm. w związku z obchodem 10-cio lecia rewolucj
październikowej przerwali pracę w zakładzie krawieckim Wajs-
szela w Białymstoku: Barszczewska Fama, Goźański Benjamin Ab

133

mowicz Tejwel, Sybirska Chaja, Kapłan Złata i Penkin Tejla.

W nocy z dnia 8 na 9 bm. rozlepiono w Białymstoku 3. plakaty WKP /b/. Z napisem w języku rosyjskim: "Pod sztandarem Wszech K.P. /bolszewików/. Szlakiem Lenina S.S.S.R.idzie do socjalizmu". Plakat wydany przez CK.KPZB., datowany -Wilno, październik 1927 r.-

Dnia 4 bm. zatrzymani zostali w Michałowie Bojko Jan, Hutnik Michał, i Bielenik Wiljan, zam. w Michałowie, którzy, pozostając pod śledztwem /pod nadzorem policji w sprawie likwidacji KPZB w roku 1925/ zbiegli do Rosji Sow. dnia 12. IX.br., skąd przerzuceni zostali do Polski dnia 14.X.br.-

Zatrzymanych przekazano P.Prokuratorowi przy S.O. w Białymstoku /S.1761/p. z dnia 11.bm./.-

Dnia 5 bm. zatrzymany został w Białymstoku, notowany w PPJ.Nr.336 punkt 8 w 1927 r., Owczyński Dawid, mieszkaniec Warszawy, podejrzany o działalność antypaństwową. Owczyńskiego z materjałami dochodzenia przekazano do dyspozycji Urzędu Śledczego na m.st.Warszawę /Starostwo/.-

---

Oddział Stowarzyszenia Wolnomyślicieli w Broku, powiatu ostrowskiego, urządził tamże dnia 5 bm. odczyt, na który przybyło około 20 osób z powiatu ostrowskiego i pow.węgrowskiego /Woj.Lubelskie/, z których zatrzymano z powodu braku dokumentów osobistych: 1 Chunę Fryd, ze wsi Łupianka, pow.węgrowskiego, 2 Osowskiego Icko, 3 Najmark Fejgę, 4 Topol Szajnę - Leję, 5 Topol Surę, 6 Openchajma Symę, 7 Grapa Judko z Sadownego, pow. węgrowskiego, 8 Najmarka Noacha, 9 Najszteja Jalkie, 10 Borejkes Merjam Judysa z Prostyni, pow.węgrowskiego, 11 Abramczyk Belę z Kielczewa, pow. węgrowskiego, 12 Prawdę Lejb Berka, 13 Goldfelds Moszka, 14 Jazera Hersza, 15 Gawkiewicza Abrama, 16 Frejmana Szlomę z Ostrowi, 17 Burasztyna Mejera z Zarąb Kościelnych i 18 Chilima Arona z Małkini, - Chunę Fryda, u którego przy rewizji osobistej znaleziono tezy treści komunistycznej, przekazano do dys

pozycji sędziego śledczego w Ostrowi, pozostałych zaś /pochodzących z powiatu węgrowskiego/ odesłano do Komendy Pow. P.P. w Węgrowie. Z uwagi na podejrzenie, że pod pozorem odczytu odbyć się miał w Broku zjazd delegatów Z.M.K. w związku z obchodem 10-cio lecia rewolucji październikowej, wszystkich zatrzymanych sfotografowano i zdaktyloskopowano.-

---

Uczestnicy odbytego w Warszawie w dniach 6 i 7 bm. ogólnokrajowego zjazdu delegatów gmin wiejskich - z powiatu ostrowskiego wręczyli staroście egzemplarza odezwy NPCh. pt "Do przedstawicieli chłopskich, przybywających na zjazd radnych gminnych w dniu 6 i 7 listopada", podpisanej przez CK NPCh., datowanej Warszawa, w listopadzie 1927 r., oświadczając zarazem, że w czasie trwania obrad zjazdu w sali Tow. Higienicznego /ul.Karowa/ nieznani i nieujęci osobnicy rozrzucili znaczną ilość egzemplarzy tej odezwy na salę z galerji oraz, że część rozrzuconych egzemplarzy pozostała w rękach delegatów /L.BP.2559/.-

Powiat Sokólski:

Dnia 7 bm. w Sokółce rozrzucono kilkanaście egzemplarzy wyż.notowanej odezwy CKKPZB i zawieszono na przewodach telefonicznych transparent komunistyczny /Starostwo/.-

Powiat Kolneński:

W nocy z dnia 8 na 9 bm. mieszkańcy m.Stawiski, pow.kolneńskiego - Stanisław i Antoni Nowiccy, poszlakowani o nalożenie do KPP.- przechodząc ulicami miasta, śpiewali pieśni rewolucyjne. W czasie doprowadzania ich do posterunku P.P. usiłowali rozbroić st.post.P.P.Matulewicza, na posterunku P.P. zaś stawili czynny opór, uszkodzili wewnętrzne urządzenie lokalu i pobili funkcjonarjuszów P.P. - Nowiccy osadzeni zostali ostatecznie w areszcie.- /L.BP.2552/.-

---oOo---

134

III. Ruch zawodowy.

Powiat Suwalski :

Dnia 30.ub.m.w Suwałkach pod przewodnictwem ks.Ostrowskiego i przy udziale Majewskiego,sekretarza grodzieńskiej Rady Okręgowej Chrześcijańskich Zw.Zawod.odbyło się zebranie organizacyjne Chrześcijańskiego Związku Służby Domowej. Obecnych około 80 osób. Po przemówieniach ks.Ostrowskiego i Majewskiego wybrano do Zarządu Związku ks.Ostrowskiego - jako patrona i szereg kobiet ze służby domowej.-

W dniu 6.b.m.w Suwałkach odbyło się zebranie członków miejscowego P.Z.K.pozostającego prawie wyłącznie pod wpływami Ch.D.,pod przewodnictwem prezesa Wasilewskiego i delegata Zarządu Głównego P.Z.K.Budniaka z Warszawy. Obecnych - około 30 osób. Omawiano działalność P.Z.K.wogóle,a Koła suwalskiego w szczególności,sprawę uposażenia kolejarzy oraz wysłuchano sprawozdania z działalności Zarządu Koła i wybrano nowy Zarząd.-

Dnia 1.b.m.na odbytem pod przewodnictwem Gałaja Wawrzyńca zebraniu Związku Robotników Niefachowych w Suwałkach wybrano nowy Zarząd Związku. Obecnych około 80 osób.-

Dnia 6.b.m.pod przewodnictwem Gałaja Wawrzyńca w Suwałkach odbyło się zebranie członków oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Budowlanego,na którem wybrano nowy Zarząd. Obecnych - 26 osób.-

Tegoż dnia wreszcie w Suwałkach odbyło się zebranie walne członków oddziału Zw.Zawod.Robotników Przemysłu Skórzanego pod przewodnictwem Gałaja Wawrzyńca. Na zebraniu tem po wysłuchaniu sprawozdania Zarządu udzielono mu votum zaufania i przedłożono jego kadencję. / Starostwo /.-

Powiat Augustowski :

Dnia 1.b.m. odbyła się w Augustowie konferencja delegatów wszystkich Klasowych Związków Zawodowych , na której omawiano sprawę utworzenia funduszu bezrobocia, zorganizowania

./.

oddziału biura pośrednictwa pracy i założenia związkowej kasy samopomocy. Sprawy te definitywnie zdecydowane zostaną na następnej konferencji, która odbędzie się przy udziale instruktora Centralnej Komisji Kl.Związków Zawod. /: S.791/p.z dn.8.bm./

Powiat Łomżyński :

Dnia 5.b.m.w Łomży odbyło się zebranie walne członków oddziału Związku Rzemieślników,na którem uchwalono protest przeciwko podwyższeniu przez Kasę Chorych ~~stawek~~ stawek miesięcznych od pracodawców oraz na polecenie Centrali Związku postanowiono przeprowadzić ściałą rejestrację rzemieślników w Łomży w związku z postanowieniami nowej ustawy przemysłowej. / S. 1078/p.z dnia 9.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

W związku z przedłużającym się zatargiem pomiędzy robotnikami Instytucji Użyteczności Publicznej,a Magistratem,oraz zatargiem między robotnikami fabryki zapałczanej "Marjos" w Grodnie, a zarządem tej fabryki /: vide sytuac.sprawozdanie Nr.28:/ na gruncie zawodowym,zwłaszcza w związkach klasowych w ubiegłym tygodniu zanotowano wzmożoną działalność. Zarządy poszczególnych klasowych związków zawodowych z inicjatywy Okręgowej Rady Klasowych Związków Zawodowych postanowiły poprzeć Związek Pracowników Użyteczności Publicznej i Związek Robotników Przemysłu Chemicznego celem szybszego zlikwidowania wspomnianych zatargów.

Na konferencji Okr.Rady Klasowych Związków Zawodowych postanowiono,w celu poparcia żądań robotniczych,proklamować strajk powszechny w Grodnie na dzień 4.listopada rb.,jednakże,dzięki interwencji Inspektora Pracy i Starostwa,do zamierzonego strajku nie doszło.-

Na szeregu odbytych konferencji porozumiewawczych między Magistratem,a utworzonym specjalnie Komitetem Strajkowym Z.U.P. dotychczas do porozumienia nie doszło,gdyż obie strony nie chcą zgodzić się na przedstawiane sobie warunki. Rada klasowych związków zawodowych,usiłując doprowadzić do załatwienia zatargu w drodze polubownej,decyzję swą co do proklamowania strajku odroczyła

/.

na czas późniejszy.-

Nieustępliwe stanowisko zauważono jedynie ze strony dyrekcji fabryki "Marjos", która odrzuca wszelkie kompromisy i uchyla się od uruchomienia fabryki.-

Robotnicy poszczególnych klasowych związków zawodowych postanowili, w razie proklamowania strajku, solidarnie go poprzeć. Do strajku między innemi mają przyłączyć się robotnicy państwowej fabryki tytoniowej, którzy swe stanowisko wyrazili na zebraniu, urządzonem w dniu 5.b.m., oraz pracownicy, zgrupowani w Związku Drukarskim.-

W związku z obchodem przez organizacje komunistyczne dziesięciolecia rewolucji październikowej związki zawodowe, pozostające pod wpływami komunistów, zamierzały wystąpić z demonstracjami, co jednakże uniemożliwiły zarządzenia prewencyjne organów służby bezpieczeństwa.-

Z zebrań, urządzonych w związkach zawodowych z okazji dziesięciolecia rewolucji rosyjskiej, zanotowano zebranie członków Oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Odzieżowego w Indurze, które odbyło się dnia 4.b.m. pod pozorem zebrania sprawozdawczego, dotyczącego działalności Związku oraz Zjazdu delegatów Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Odzieżowego, który odbył się w Białymstoku w dniu 16.X.br.. Na zebraniu jednak spraw tych nie omawiano, a natomiast Oddziału Związku, Frydman Abram, oraz Jelin Lejma i Zelmanowiczówna Rochla wygłosili dłuższe przemówienia ilustrujące w specjalnych barwach ustrój w Rosji Sowieckiej i wzrost komunizmu na gruncie międzynarodowym. Ponadto Frydman Abram oświadczył, że Związki Zawodowe w Indurze zamierzały wysłać na obchód do Rosji dwóch delegatów i, że od zamiaru tego odstąpiono przez wzgląd na znaczne koszty przejazdu delegatów koleją. Obecnych na zebraniu było około 50 osób, przeważnie członków Związku Odzieżowego i Skórzanego.-

Inne Związki Zawodowe w powiecie, opanowane przez komunistów, jawnych zebrań w ubiegłym tygodniu nie urządzały.- / S. 1762/Pr.z dnia 7.b.m./.-

./.

Uzyskano egzemplarz odezwy C.K.Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Chemicznego Republik Radzieckich do strajkujących robotników fabryki zapałczanej w Grodnie. -

Treść odezwy jest następująca: " Do strajkujących robotników zapałczanej fabryki w Grodnie. Drodzy towarzysze. Centralny Komitet naszego Związku dowiedział się, ku głębokiemu ubolewaniu, zbyt późno o waszej, bohaterskiej trzech miesięcznej walce przeciwko zakusom kapitalistów i rządu, mających na celu ujarzmienie was politycznie i ekonomicznie oraz ustanowienie faszystowskiego regime'u w fabryce, w której pracujecie. Wysłanej przez was w swoim czasie depeszy nie otrzymaliśmy a przeto nie może być najmniejszej wątpliwości, że depesza ta zatrzymana została przez waszą cenzurę. Tylko pośrednio przez polskich towarzyszy przed kilku dniami dowiedzieliśmy się o waszym strajku, jego przyczynach i niezmiernie wielkiem znaczeniu tego strajku dla polskich robotników przemysłu chemicznego.

Przyjmując to wszystko pod uwagę, Centralny Komitet naszego Związku postanowił wyliczyć ze swego funduszu strajkowego tysiąc rubli na podtrzymanie waszej walki. Równocześnie, drodzy towarzysze, prosimy Was wierzyć, że wszyscy robotnicy przemysłu chemicznego S.S.S.R. uważnie śledzą za przebiegiem waszej walki i życzą Wam zupełnego zwycięstwa, zarówno w dziedzinie zdobycia przez Was ludzkich warunków bytowania, jakoteż w dziedzinie waszej walki z faszyzmem, którzy przy poparciu reformatorskich wodzów dąży do nałożenia łapy na Wasz ruch zawodowy. Z braterskiem, proletarjackiem pozdrowieniem. Za prezesa Centralnego Komitetu - Kuźniecow. Moskwa, 25-go października 1927." /: L.BP.2557 :/.-

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 5.b.m. w lokalu oddziału Zw.Zawod.Robotników Przemysłu Odzieżowego w Ostrołęce Josek Liwszyc wygłosił odczyt n.t."Sjonizm i robotnicy". Prelegent podkreślał, że działalność sjonistów szkodzi interesom żydowskich mas robotniczych. Obecnych - około 200 osób. / Starostwo /.-

/

136

Powiat Białostocki :

Dnia 3.b.m.w Białymstoku pod przewodnictwem sekretarza Korbuta odbyło się zebranie członków oddziału Chrześcijańskiego Związku Robotników Przemysłu Tytoniowego. Omawiano sprawy działalności Kasy Chorych,wyborów do Rady Miejskiej i wyborów delegatów do wydziału robotniczego, które odbyć się mają w miejscowej fabryce tytoniowej. Omawiany Związek znajduje się pod wpływami Ch.D. Obecnych na zebraniu było 59 osób.-

Dnia 6.b.m.w Wasilkowie odbyło się zebranie rady okręgowej Z.Z.P. Przemawiali - F. Chańko i A.Szatkowski z Białegostoku, którzy zobrazowali działalność Z.Z.P.i ostro krytykowali działalność klasowych związków zawodowych i P.P.S.Okręgowa Rada Z.Z.P. ulega wpływom N.P.R. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

IV. Kryzys w przemyśle,bezrobocie,strajki.

Powiat Augustowski :

W dniu 3.b.m. w Augustowie odbyła się konferencja właścicieli piekarń i robotników piekarskich pod przewodnictwem ławnika Skabowskiego z ramienia Inspektora Pracy. Właściciele piekarń wyrazili zgodę na przestrzeganie 8-mio godzinnego dnia pracy,wobec czego konflikt został zlikwidowany. Niemniej jednakże robotnicy oświadczyli,że w razie zwlekania przez właścicieli piekarń z podpisaniem umowy zbiorowej,względnie niedotrzymania warunków przez nich umowy,przystąpią niezwłocznie do strajku.-

Bezrobotnych w powiecie 184 os.,z których zapomogi otrzymuje 138 osób. Sprawa zapomóg dla reszty,nie jest jeszcze wyjaśniona / część z nich zatrudniona jest dorywczo. / S.791/p.z dn.8. b.m./.-

Powiat Szczuczyński :

Trwający od dnia 21.ub.m.strajk 30 robotnic oddziału szpularskiego w fabryce wyrobów gumowo-taśmowych Hepnera w Grajewie dotychczas nie został zlikwidowany. / Starostwo /.-

./.

Powiat Grodzieński :

Trwający od dnia 19.ub.m.strajk 4-ch czeladników szewc-kich w zakładzie Adina Altera w Indurze zakończył się dnia 27. ub.m. Właściciel zakładu przyjął z powrotem do pracy wydalonego czeladnika,co było powodem strajku.-

Dnia 4.b.m.w zakładzie ślusarsko - mechanicznego Mejera Duńskiego w Grodnie zastrajkowało 4 tokarzy i 2 ślusarzy,którzy domagają się podwyżki płac.-

Stan bezrobocia w Grodnie według danych z dnia 8.b.m. przedstawia się następująco: bezrobotnych metalowców - 21,robotników budowlanych - 21,niewykwalifikowanych - 171,wykwalifikowanych - 288,przemysłu chemicznego - 69,pracowników umysłowych - 69,razem 639 bezrobotnych. W powiecie,poza Grodnem,bezrobocia niema.-

Z zasiłków korzysta : z akcji ustawowej 40 osób; z akcji doraźnej 44 osoby. Stan bezrobocia w powiecie zmniejszył się wydatnie wskutek zaistnienia lepszej konjunktury w przemyśle drzewnym i rozpoczęcia przez Magistrat m.Grodna prac przy elektrowni miejskiej. / Starostwo /.-

Powiat Białostocki:

Dnia 7.b.m.w Białymstoku zastrajkowali tkacze,pracujący u lonkietników. Strajkujący w liczbie 84 żądają wypłaty zarobków według zatwierdzonego cennika. Strajkiem kieruje białostocki oddział Zw.Zawod.Robotników Przemysłu włókienniczego.-

Strajkujący od dnia 30.ub.m.garbarze w Jasienówce / 46 garbarzy / w dniu 7.b.m.,po uzyskaniu 17 % podwyżki płac,przystąpili do pracy.-

8-miu strajkujących od dnia 28.ub.m.czeladników krawieckich w Białymstoku przystąpiło do pracy dnia 4.b.m.,po uzyskaniu 25% podwyżki płac.-

Stan bezrobocia w Białymstoku według danych z dnia 8.b.m. jest następujący: bezrobotnych w Białymstoku - 2687,Starosielcach - 148, Supraślu - 130, Michałowie - 182, Wasilkowie- 139, Gródku - 344, Choroszczy - 164, w pozostałych miejscowościach powiatu - 59, ogółem - 3851, w tem: robotników tytoniowych-47,

/ .

137 1

włókniarzy - 1881, rob.budowlanych - 128, metalowców - 148, robotników niewykwalifikowanych - 848, wykwalifikowanych-487 rolnych - 6 pracowników umysłowych - 306. Z funduszu bezrobocia pobiera zapomogi - 717 bezrobotnych robotników i 57 pracowników umysłowych; z zapomóg doraźnych korzysta - 513 osób / S.1761/p.z dnia 11 b.m./.-

Powiat Wys.-Mazowiecki:

Z powodu nieprzestrzegania 8-mio godzinnego dnia pracy przez pracodawców dnia 7.b.m.w Tykocinie zastrajkowało 30 robotników przemysłu odzieżowego. / L.BP.5794 /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

V. Sprawy samorządowe.

Powiat Kolneński :

W dniu 5.b.m.dokonane zostały powtórne wybory delegatów do Sejmiku Powiatowego przez radę gminną w Małym-Płocku. Wybrani zostali radni Paliwoda i Owczarczyk, obaj spokojni i stateczni gospodarze. W ten sposób Sejmik powiatowy został już skompletowany. / S.Pr.763 z dnia 8.b.m./.-

Powiat Łomżyński :

Dnia 7.b.m.na trzeciem z kolei posiedzeniu organizacyjnem Rady Miejskiej w Łomży wybrani zostali: na prezydenta ponownie Świderski / bezp./,- na wiceprezydenta Bolesław Zawadzki / P.P.S. /,na prezesa Rady Miejskiej - Mikułowski / bezpart./i na ławników Hryniewicz / P.P.S./,Aleksander Antosiewicz / Ch.D./ i Epsztejn / ortodoks /. P.P.S.działała w tym wypadku w porozumieniu z prawicą polską. / BP./.-

Powiat Białostocki :

Dnia 6.b.m.odbyło się przedwyborcze zebranie Narodowej Organizacji Kobiet w mieszkaniu prywatnem Glińskiej, członkini zarządu. Obecnych - 18 osób. Po chaotycznych na ogół przemówieniach zdecydowano dążyć do przeprowadzenia do Rady Miejskiej przedstawicielki kobiet katolickich i w tym celu rozwinąć akcję organizacyjną i propagandową. Na

./.

przedstawicielkę tę upatrzona została Klimkiewiczowa,członkini zarządu N.O.K.-

W chwili obecnej sytuacja przedwyborcza / wybory do Rady Miejskiej m.Białegostoku / przedstawia się następująco: Na zwołanych przez Partję Pracy zebraniach w dniu 6.i 10.b.m.zdecydowano utworzyć Polski Komitet Wyborczy Pracy Gospodarczej,którego prezydjum tworzą:prof. Kolendo,adwokat Olszyński, A.Kluge, Ab.Porzeziński,prof.Motoszko i Kołpak / Partja Pracy i Związek Naprawy Rzeczypospolitej /.

Istnieją przeto dwa odrębne Komitety Wyborcze polskie: Polski Komitet Wyborczy i Polski Komitet Wyborczy Pracy Gospodarczej, które prowadzą pertraktacje,mające na celu doprowadzenie do zblokowania się obu komitetów.-

Dotychczas wypowiedziały się: Związek Urzędników Kolejowych za P.K.W.P.G i Związek Właścicieli Nieruchomości /chrześcijan / za P.K.W.-

Samodzielnie do wyborów pójdą P.P.S.i "Bund". Stanowisko Ch.D. i Zw.Lud.Narod.dotychczas jest wyczekujące, stronnictwa te ustosunkowały się nieprzychylnie do Polskiego Komitetu Wyborczego Pracy Gospodarczej, z rezerwą zaś odnoszę się do Polskiego Komitetu Wyborczego.-

Wśród ludności żydowskiej omawianą jest sprawa utworzenia narazie ogólno-żydowskiego komitetu rejestracyjnego,którego zadaniem będzie przeprowadzenie rejestracji wszystkich wyborców i zmuszenie niejako ich do głosowania na listy żydowskie.Niezależnie od tego wyznaniowa gmina żydowska i Związek Właścicieli Nieruchomości usiłują stworzyć ogólny wyborczy blok żydowski, który w zasadzie już powstał. Najsilniejszą grupę bloku będą stanowili sjoniści,którzy też,jak dotąd,wysuwają daleko idące żądania,zmuszające grupy ortodoksów i gospodarcze do kompromisów na rzecz sjonistów,co jednakże do rozbicia bloku nie doprowadzi.- Wreszcie istnieje możliwość powstania,jak już doniosłem Ministerstwu w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych,komunistycznego bloku "Jedności Robotniczej".-

./.

138

VI. Ruch narodowościowy.

1/ Żydowski :

Powiat Bielsk - Podlaski :

Dnia 1.b.m.Efroim Mełamdowicz, instruktor T-wa "Tarbut" wygłosił w Bielsku odczyt o zadaniach T-wa i organizowanych przez nie kursów wieczorowych,które w najbliższej przyszłości zorganizowane być mają także w Bielsku.-

Dnia 4.b.m.w Bielsku odbyło się ogólne zebranie członków T-wa " Tarbut " w sprawach organizacyjnych. / Starostwo /.-

Powiat Ostrowski :

W dniu 28.ub.m.staraniem T-wa " Oświata " w Ostrowi -Mazowieckiej odbył się wieczór recytacyjny A.Głowińskiego z Warszawy.-

Dnia 29.ub.m.staraniem T-wa "Tarbut" w Ostrowi-Mazowieckiej nauczyciel Dubrowski wygłosił tamże odczyt n.t. " Trzy pokolenia." / Starostwo /.-

Powiat Augustowski :

Dnia 5.b.m.w synagodze w Augustowie odbyła się akademja sjonistyczna z okazji 10-cio letniej rocznicy ogłoszenia deklaracji Balfonsa. Przemówienia okolicznościowe wygłosili Makerman, Markus i Orymland,pqczem odśpiewano hymny narodowe polski i żydowski.Obecnych około 400 osób.-

Powiat Grodzieński :

Organizacja sjonistyczna w Grodnie w dniu 2.listopada br. urządziła pochód liczący około 300 osób,przeważnie młodzieży żydowskiej,z okazji 10-cioletniej rocznicy ogłoszenia deklaracji Balfonsa.-

Organizacja "Bund" w dniu 5.b.m.w lokalu Związku Drobnych Kupców w Grodnie z okazji 30-lecia istnienia Związku Młodzieży Żydowskiej p.t."Przyszłość", organizacji podległej "Bundowi"- urządziła wieczór jubileuszowy,na którym okolicznościowe przemówienia wygłosili: Ryba Rafael i Lew Izrael,miejscowi bundowcy.

./.

Zebranych było około 150 osób.-

W dniu 4.b.m. Żydowska Socjalistyczna Partja Robotnicza "Poalej-Sjon" w Grodnie urządziła odczyt n.t. "Dzieje prasy żydowskiej", który wygłosił doktór Bełko Hirsz z Warszawy. Obecnych około 70 osób.-

Ponadto żydowskie organizacje społeczne również przejawiły dość intensywną działalność.-

W dniu 4.b.m. Stowarzyszenie "Linas-Hacedek" w Grodnie urządziło przedstawienie, z którego dochód został przeznaczony na rzecz Towarzystwa.-

W dniu 6.b.m. Stowarzyszenie "Toz" w Grodnie ~~urządziło~~ zwołało swych członków, na które przybyło około 50 osób. Na zebraniu omawiano sprawę budowy kolonji letnich dla dzieci oraz budżet St-nia na rok 1928. Prócz tego zostały dokonane uzupełniające wybory na członków zarządu, w którego skład weszli: dr. Birgier, Juda Lipnik, Ostryński Samuel, Kabryński Wolf, oraz jako kandydaci Gutkowski Josel, Brawerman Judel, Rejcenban Owsiej i Palnicki Nochim.- / Starostwo /.-

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 5.b.m. sekcja sportowa/Aszomer-Aszadeh / organizacji sjonistycznej w Ostrołęce z okazji rocznicy ogłoszenia deklaracji Balfonsa urządziła pochód ulicami miasta, który odbył się spokojnie.-

Dnia 4.b.m. staraniem bibljoteki im. Pereca w Ostrołęce wygłosił tamże odczyt n.t. "Tejwe Mleczarz" sjonista H. Głowiński. Obecnych na odczycie - około 180 osób. / Starostwo /.-

Powiat Białostocki:

Dnia 6.b.m. w Białymstoku odbyło się staraniem Zjednoczenia Szkół Żydowskich zebranie młodzieży żydowskiej obojga płci. Przemawiali: L. Kanclówna, S. Brande i I. Kac, którzy nawoływali zebranych do popierania finansowo żydowskiego instytutu naukowego w Białymstoku. Obecnych - około 100 osób. / Starostwo /.-

b/ białorusini:

Powiat Grodzieński:

Hurtki T-wa Szkoły Białoruskiej w dalszym ciągu rozwijają

./.

swą działalność, przyczem na pierwszy plan wysuwają akcję kulturalno - oświatową. Obecnie w szeregu hurtków czynione są przygotowania do przedstawień, w związku z czem odbywają się próby teatralne, na których członkowie b.B.W.R.Hr. prowadzą agitację polityczną.-

Hurtek T-wa Szkoły Białoruskiej w Stryjówce, który dłuższy czas nie przejawiał żadnej działalności, w dniu 30.X.rb. urządził zebranie celem przystąpienia do intensywniejszej akcji. Na zebraniu wybrano nowy zarząd, w którego skład weszli: Paweł Fiedoraka, prezes, Stefanja Sawoszczenia - sekretarz i Guzik Aleksander - skarbnik, oraz Picko Aleksander - i. Woronowicz Michał - członkowie zarządu.- Wszyscy członkowie b.B.W.R.Hr.-

Na terenie gminy Perszty w dalszym ciągu krążą wersje o tworzeniu po stronie sowieckiej białoruskich oddziałów wojskowych, do których jakoby przyjmowana jest młodzież białoruska, pochodząca z Polski. Pogłoski te, jak wynika z przeprowadzonych wywiadów pochodzą od zbiegłych już do Rosji białorusinów, którzy piszą o tem w listach wysyłanych do swoich krewnych. Według zebranych informacji, dezerter 76 p.p. Szestowicki Makaym, mieszk. wsi Brzostowica, gm. Perszty, który w dniu 11.X.rb. zbiegł do Rosji Sowieckiej nadesłał do swych krewnych, zamieszkałych w gminie Nowo-Dworskiej powiatu lidzkiego, list, w którym pisze, że władze sowieckie przyjęły go chętnie i, że za przeniesione przez niego części uzbrojenia otrzymał 35 rubli, poczem został odstawiony do Moskwy do formujących się tam jakoby oddziałów białoruskich.-

Aczkolwiek dotychczas żadnych konkretnych materjałów w sprawie tworzenia po stronie sowieckiej oddziałów białoruskich nie uzyskano niemniej jednak nasuwa się przypuszczenie, że władze sowieckie przybywającą z Polski młodzież białoruską wykorzystują dla specjalnych celów, gdyż mimo wydalania niektórych z powrotem do Polski, inni nie zrażają się tem i noszą się z zamiarem mimo wszystko przedostania się do ZSRR.- / S.1762/Pr. z dnia 8.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-

VII. Ruch społeczny

Powiat Augustowski :

Dnia 5.b.m.w Augustowie odbyło się zebranie organizacyjne Koła lokalnego Ligi Morskiej i Rzecznej, którego zarząd stanowi Przypowski, inspektor szkolny - prezes, Kodź, nauczyciel - sekretarz, oraz aptekarz Stankiewicz i Baliński. Na członków zapisało się 32 osoby.- / Starostwo /.-

Powiat Wołkowyski :

W dniu 30.ub.m. w Swiskoczy odbyło się zebranie miejscowego Kółka Rolniczego, na którem instruktor Okręg.T-wa Kółek Roln. Ogłaza Marjan, podnosił pożytek działalności Kółek dla kultury i dochodowości gospodarstw rolnych, zachęcając tem zebranych do tworzenia Kółek.-

W dn.1.b.m.w Międzyrzeczu odbyło się zebranie wiejskie w sprawie utworzenia ochotniczej Straży Ogniowej. Zebrani postanowili straż taką zorganizować przyczem do Komisji organizacyjnej wybrani zostali: Kantorowicz Zbyszko - sekretarz Urzędu Gminnego, Marciukiewicz Józef, Krecsko Jakób i Lacki Trofim. Na członków straży zapisało się dotychczas 30 osób.- / Starostwo /.-

Powiat Białostocki:

Dnia 6.b.m.w Białymstoku odbył się zjazd delegatów oddziałów Związku b.Ochotników Armji Polskiej na którym wybrano komisję organizacyjną i zatwierdzono budżet Związku na 2-gie półrocze br./ Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VIII. R ó ż n e .

a/ Przestępczość kryminalna.

Wieczorem dnia 26.ub.m.na powracającego z jarmarku w Porębie, powiatu ostrowskiego Łuniewskiego Franciszka napadło 2-ch osobników w celu rabunkowym. Jednego z nich Stanisława Czerepskiego ma wsi Przedświt, ujęto i przekazano z materjałami oskarżenia sędziemu śledczemu w Ostrowi, za drugim zaś, Janem

/.

140

Majewskim również mieszk. wsi Przedświt, zarządzono pościg. / t.1017/p. z dnia 7.b.m./.-

Dnia 7.b.m.na szosie Zambrów-Ostrów w kierunku wsi Żabikowo gm. Szumowo w powiecie łomżyńskim 2-ch nieujawnionych dotąd sprawców napadło na powracającego z Ostrowi Józefa Pawłowskiego, m-ca Zambrowa,któremu pod groźbą rewolweru zrabowano portfel z 75 gr.. Napastnicy zbiegli w kierunku Żabikowa .Dochodzenie wdrożono. / Tel. 1075./.-

W dniu 1.b.m. zgłosiła się na posterunek P.P.w Swisłoczy pow. wołkowyskiego,mieszkanka wsi Kobylaki,gm.Izabelin,czasowo zamieszkała w Swisłoczy i zameldowała,że w dniu 30.ub.m.na trakcie,prowadzącym z Wołkowyska do Porozowa,w odległości 1 1/2 km. od majątku Chodkowce,gm. biskupickiej,została napadnięta przez Dominika Maciaka mieszk.wsi Kobylaki, który zrabował jej 80 zł. Dochodzenie wdrożono.-

W dniu 6.b.m.we wsi Święcica Wielka, gm.Mścibów,podczas wspólnej bójki został zabity mieszkaniec tejże wsi Nieścier Aleksander,lat 23, przez Antoniego Makarewicza ze wsi Święcica Wielka, Dyryndę Włodzimierza ze wsi Firmanowce tejże gminy,Nowika Mikołaja ze wsi Chrustów,gm.Porozów i Dutkina Władysława ze wsi Zadworzańce,gm.Izabelin,których aresztowano w dniu 8 bm. z materjałami oskarżenia przekazano Sędziemu Śledczemu 2 rewiru,w Wołkowysku.- / Starostwo /.-

Dnia 2.b.m. mieszkaniec m.Ostrołęki, Jacenty Hanusz używszy podstępu,wyprowadził z mieszkania małżonków Bańkowów Piotra i Annę, zamieszkałych we wsi Jazgarki,gm.Nasiadki,poczem pozbawiwszy uderzeniem po głowie kijem przytomności Piotra Bańkę, zrabował żonie jego 1050 dolarów, 533 ruble carskie i polski i zbiegł. Jacentego Hanusza aresztowano i z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym.- / Starostwo /

b/ Wyroki Sądowe :

W dniu 7.b.m.Sąd Okręgowy w Białymstoku rozpatrywał sprawę Aleksandra Bajko,oskarżonego o zabójstwo z chęci zysku kupca Karola Łasza w Białowieży, zabójstwo Józefa Bałachowicza,

/

141

Województwo Białostockie

L: BP.2634/T.

Białystok, dnia 19 listopada 1927 r.

T A J N E

Przedmiot: Sprawozdanie sytuacyjne tygodniowe.-

Do

/: według rozdzielnika:/

Przesyłam w załączeniu sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.31. za czas od 13 do 19 listopada 1927 roku.-

1. zał.

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publicznego

Otrzymują:

Jak rozdzielnik spraw. syt.Nr.6.-

A.T.

142

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.31.

za czas od dnia 13 do 19 listopada 1927 roku.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Okres sprawozdawczy nie odznaczył poważniejszych przegrupowań w układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa. Niemniej jednak uzewnętrznił tendencje utworzenia bloku wyborczego P.P.S. i P.S.L. "Wyzwolenie" z jednej strony oraz Ch.D. Związku Ludowo-Narodowego i P.S.L. "Piast" z drugiej. W związku z upływem kadencji Izb parlamentarnych intenzywniejsze przygotowania do kampanji wyborczej rozpoczęła Chrześcijańska Demokracja pośrednio przez grodzieńską Okręgową Radę Chrześcijańskich Związków Zawodowych w powiatach grodzieńskim, sokólskim, suwalskim i augustowskim Stronnictwo Chłopskie w powiatach sokólskim, grodzieńskim i nieco w augustowskim. P.P.S. w powiatach wysoko-mazowieckim i ostrowskim oraz Związek Ludowo-Narodowy w powiatach wołkowyskim, bielskim i wysoko-mazowieckim. Ruch narodowościowy w bardziej charakterystyczne momenty nie obfitował. Wyczerpywały go - nieznaczna akcja organizacyjna i propagandowa Białoruskiego Związku Włościańskiego, posłów Roguli i Jaremicza w powiecie wołkowyskim / Związek ten, sądząc z posiadanych tutaj informacyj, związany jest z ukraińskim "Selrobem" a B.Z.R. Hromadą układem z czerwca - lipca br. co do wspólnego bloku wyborczego /, żywa, jak zawsze, działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w grodzieńszczyźnie oraz manifestacyjna akcja "Bundu" / jubileusz 30-to lecia / i organizacji sjonistycznej / dziesięciolecie ogłoszenia deklaracji Balfonsa /. Ruch zawodowy, słabszy niż w okresach poprzednich, związał się silniej z działalnością Ch.D. w powiatach suwalskim i grodzieńskim, zaś w Białymstoku pokrywał się z kampanją przedwyborczą grup politycznych do Rady Miejskiej.-

Czerwonych wystąpień organizacyj komunistycznych nie było. Organa służby bezpieczeństwa wykorzystywały stwierdzone wypadki wystąpień komunistycznych w okresie obchodu 10-lecia rewolucji październikowej dla dochodzeń, zmierzających do zlikwidowania

./.

odbudowanych kontaktów i komórek kompartji,osiągając w tym kierunku dodatnie rezultaty. Bezrobocie ogólnie wzrasta w związku z zastojem zimowym w ruchu budowlanym. Stan bezpieczeństwa naogół bez zmian.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny.

a/ Chrześcjańska Demokracja.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 30.ub.m. we wsi Jabłonna Kościelna,gm.Piekuty odbył się wiec Ch.D., na którym przemawiał Rawicki Juljan,instruktor stronnictwa na IV.okręg wyborczy. Stwierdzał on między innemi, że Rząd Marszałka Piłsudskiego jest rządem socjalistycznym i jako taki popiera grupy socjalistyczne, a zarazem stara się wprowadzić w życie kraju takież inowacje,jak śluby cywilne, rozwody i kościół narodowy. Omawiając sprawę uzyskanej przez Polskę pożyczki zagranicznej, Rawicki starał się przekonać słuchaczy, że pożyczka ta dla Państwa jest niezmiernie uciążliwa,gdyż przedewszystkiem oddaje Skarb Państwa pod kontrolę finansistów amerykańskich. Wywody Rawickiego omawiał pokrótce Stefan Kaczorowski z Warszawy, redaktor " Pracownika Polskiego". Obecnych na wiecu około 500 osób. / S.733/pf. z dnia 9.XI./.-

Powiat grodzieński :

Dnia 13.b.m.odbyło się w Grodnie przy udziale posłów ks.Kaczyńskiego Zygmunta i Urbańskiego Franciszka konferencja polityczna Ch.D. Posłowie scharakteryzowali sytuację gospodarczą i polityczną kraju, zarzucając Rządowi stosowanie represyj względem Obozu Wielkiej Polski i zaciągnięcie pożyczki zagranicznej na uciążliwych dla Państwa warunkach. - Ks.poseł Kaczyński poruszył sprawę generała Zagórskiego i omawiał szeroko incydent obrażenia przez maszerujący w Warszawie oddział wojska kardynała Kakowskiego,przyczem z incydentu tego wysuwał daleko idące wnioski o zaniku moralności w woj-

./.

143

sku. Skreślając stosunek Ch.D. do Rządu Marszałka Piłsudskiego, ks.poseł Kaczyński zaznaczył, że stosunek ten zawsze utrzymywany jest w płaszczyźnie rzeczowej opozycji. Obecnych na konferencji około 50 osób. / Starostwo /.-

b/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Powiat Wysoko.-Mazowiecki:

Dnia 6.b.m.w Wyszkiem-Mazowieckiem odbył się zjazd powiatowy delegatów Stronnictwa przy udziale wicemarszałka Senatu, senatora Woźnickiego Jana i redaktora Roga. Pierwszy z nich skreślił historję ruchu ludowego w Polsce i wpływ tegoż ruchu na kształtowanie się ustroju państwowego, przyczem szerzej traktował powstanie i działalność rządu lubelskiego i nawoływał zebranych do jak najszerszego propagowania ideologji P.S.L. "Wyzwolenie". Wspominając pobieżnie o wypadkach majowych r.1926, sen. Woźnicki podkreślił, że orężny czyn majowy Marszałka Piłsudskiego był koniecznością i leżał w interesie mocarstwowego rozwoju Państwa. -

Redaktor Rog omawiał działalność P.S.L."Wyzwolenie" i jego zdobycze dla mas włościańskich. Zaznaczył, że P.S.L. "Wyzwolenie" pójdzie do wyborów w bloku z P.P.S. oraz wskazywał na konieczność oparcia się mas włościańskich o P.S.L."Wyzwolenie" - i nietylko w czasie wyborów . Obecnych na zjeździe około 200 osób. / Sz. 723 z dnia 9.b.m./-

Powiat Szczuczyński:

Dnia 13.b.m. Bronisław Lendo, kierownik Sekretarjatu Powiatowego P.S.L."Wyzwolenie" na powiat szczuczyński zwołał zebranie organizacyjne koła lokalnego we wsi Białaszewo, gminy tejże nazwy. Przemawiał na zebraniu instruktor Aleksander Iżycki. Wyjaśniał on, że Rząd Marszałka Piłsudskiego istotnie zdąża w swej działalności po linji interesów państwowych i realizuje w miarę możności żądania mas pracujących, często jednakże z wytkniętej linji zbaczać musi pod naciskiem sfer kapitalistyczno-obszarniczych. Dalej mówca atakował kler, zwalczający P.S.L.

./.

" Wyzwolenie", i demontował pomawianie stronnictwa o prowadzenie walki z kościołem.-

Bronisław Lendo charakteryzował działalność Stronnictwa i uzasadniał potrzebę organizowania się włościaństwa w jego szeregach. Ponadto tenże Lendo zaproponował zebranym podpisanie zażalenia do tut.Urzędu na nieprawidłowość przeprowadzonych wyborów wójta w gminie Białaszewo, czego jednakże zebrani nie uczynili. Obecnych na zebraniu około 30 osób.-

Wydział Samorządowy Zarządu Głównego P.S.L."Wyzwolenie" urządza w dniach 11 i 12.grudnia br.dwudniowy kurs samorządowy dla wójtów,ich zastępców,członków Wydz.Powiat. i Sejmików Powiatowych z Województwa Białostockiego, należących do P.S. L. "Wyzwolenie". / S. 706/P.z dnia 15.b.m./.-

c/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Bielski :

Dnia 6.b.m.w Grodzisku,gminy tejże nazwy,odbył się wiec posła Jankowskiego Józefa. Poseł omawiał szczegółowo złożoną dnia 19.IX.br.do laski marszałkowskiej w Sejmie interpelację Związku Ludowo-Narodowego, zarzucającą P.Ministrowi Dobrucki mu rusyfikowanie szkolnictwa polskiego w Małopolsce Wschodniej popieranie przez Rząd działających na szkodę Państwa sekt religijnych, podnoszącą przekroczenie przez Rząd ram budżetu w ostatnich czterech miesiącach i wreszcie,motywującą konieczność cofnięcia przez Sejm udzielonych P.Prezydentowi pełnomocnictw. / S.Pr. 1595 z dnia 16.b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 13.b.m.w Domu Ludowym we wsi Rosochate - Kościelne, gminy Dmochy Glinki, odbył się wiec posła Jankowskiego,którego przemówienie było identyczne w treści, jak wyżej na wiecu w Grodzisku. Obecnych na wiecu - około 300 osób. / Starostwo/

./.

144

d/ Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Ostrowski :

Dnia 6.b.m.odbył się wiec P.P.S.w Małkini. Przemawiali Józef Mieszkowski z Warszawy i Władysław Bański, sekretarz powiatowego oddziału Zw.Zawod. Robotników Rolnych R.P. w Ostrowi Mazowieckiej.Pierwszy z nich motywował opozycyjne stanowisko P.P.S.względem Rządu Marszałka Piłsudskiego tem,że Rząd ten zawiódł pokładane w nim nadzieje mas pracujących, nie spowodował poprawy bytowania tych mas, zaprzepaścił reformę rolną obniżył autorytet parlamentaryzmu w Polsce i t.p., a zarazem nawoływał zebranych do głosowania w czasie wyborów do Sejmu na listę P.P.S. Bański potwierdzał w swem przemówieniu wywody Mieszkowskiego. Obecnych na wiecu - około 150 osób.-

W tymże dniu odbył się wiec P.P.S. w Broku. Przemawiał Okrój Józef, urzędnik magistratu w Ostrowi-Mazowieckiej. Treść przemówienia Okroja z małemi odchyleniami pokrywała się z treścią mówcy Mieszkowskiego, jak wyżej na wiecu w Małkini. Obecnych około 200 osób. / S. 1043/p.z dnia 16.b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 13.b.m.odbył się wiec P.P.S.w gminie Czyżew. Przemawiali na nim Władysław Bański i redaktor Dubois,którzy skreślili wydatną dla włościaństwa małorolnego i bezrolnego działalność P.P.S.-

Opozycyjnie przeciwko mówcom występowali członkowie Ch.D. Krasowski rolnik ze wsi Piotrasze i Ludziński Mieczysław, kierownik biura próśb i podań w Czyżewie. Na wiecu kolportowano broszury: " Baczność, strzeż się podstępu " i " W obronie przedstawicielstwa ludowego ". Obecnych - około 200 osób. / Starostwo /.-

e/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski:

Dnia 4.b.m.odbyło się zebranie organizacyjne lokalnego

/ .

Koła Stronnictwa we wsi Olsza, gm.Dąbrowa, zwołane przez instruktora Tuszkiewicza Edwarda, który w przemówieniu swem m.in. zaznaczył, że w wyniku zabiegów posła Polakiewicza urząd gminny w Różanymstoku przeniesiony zostanie wkrótce do Dąbrowy. Z pośród obecnych na zebraniu 35 osób na członków Koła zapisało się 17 osób. Do zarządu Koła weszli: Kundziewicz Edward - prezes, Rembo Vincenty - wiceprezes i Orszyłowicz Jan - sekretarz. / S.1101/pf. z dnia 8.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

Instruktor Stronnictwa Józef Piasecki prowadził akcję organizacyjną w gminie indurskiej, gdzie w najbliższych dniach zorganizowane być mają koła lokalne stronnictwa we wsiach Plebanówce, Trochimy i Wiśnówce. / Starostwo /.-

g/ Katolickie Stronnictwo Małorolnych.

Powiat Suwalski :

Katolickie Stronnictwo Małorolnych urządziło szereg zebrań organizacyjnych w gminach Jeleniewo i Czostków. Na zebraniach tych przemawiali - Pietrzak Józef, prezes koła powiatowego i Władysław Górski, kierownik sekretarjatu powiatowego Stronnictwa w Suwałkach.-

Pozatem z dniem 11.b.m. Stronnictwo rozpoczęło wydawanie w Suwałkach "Tygodnika Katolickiego" Stronnictwa Małorolnych / Starostwo /.-

g/ Partja Pracy.

Łomżyński sekretarjat Partji Pracy wydał w nakładzie tysiąca egzemplarzy odezwę programową, która rozplakatowana została we wszystkich miejscowościach powiatu łomżyńskiego. / Starostwo /.-

Ziemiaństwo.

W dniu 13.b.m. w majątku Dąbrowa Bybytki, pow. wysoko-mazowieckiego, u właściciela Włodka odbył się zjazd ziemian, w którym

./

brali udział właściciele okolicznych majątków, oraz przybyli z Warszawy i ks. Sokołowski proboszcz parafji Dąbrowa - Wielka. Na zebraniu tem komentowano informacje, pochodzące rzekomo z prywatnego źródła, że Marszałek Piłsudski realizując koncepcje federacyjnego Państwa Polskiego w najbliższym czasie ogłosić ma autonomiczne Księstwo litewskie, przyczem akt ten byłby pierwszym etapem w akcji tworzenia dalszych autonomicznych jednostek - Białorusi i Ukrainy.- Obecnych na zebraniu - 15 osób./ BP. /.

-.-.-.-.-.-.-.-.-

III. Ruch narodowościowy.

a/ żydowski :

Powiat Białostocki:

Żargonowy dziennik białostocki " Dos Naje Żebn " w numerze z dnia 13.b.m. zamieścił następującej treści art.p.t. " Należy ich również i w Białymstoku osądzić"- " Wkrótce odbędzie się w Wilnie publiczny sąd nad rodzicami, posyłającymi swoje dzieci do szkół powszechnych. Powyższy sąd którego członkami będzie inteligencja żydowska, wywołał tam wielkie zainteresowanie, a wileńska prasa żydowska odnosi się do tego sądu z ogromną powagą.-

A u nas w Białymstoku. Czy sprawa ta jest mniej aktualna niż w Wilnie.-

Posiadamy, zdaje się, aż trzy rodzaje szkół, a jednak wiemy o takich faktach, że rodzice wycofują swoje dzieci z rodzinnego otoczenia, z pośród żydowskich kolegów, a posyłają je do szkół powszechnych, gdzie muszą przebywać w całkiem obcej atmosferze i kto wie, czy później nie oskarżą swoich rodziców, którzy pchali ich w ramiona asymilacji.-

Może myślicie, że ci rodzice czynią to z wielkiej nędzy. Broń Boże, wielu z nich mogłoby posyłać swoje dzieci do średniego zakładu, nie mówiąc już o szkole ludowej, gdzie czesne nie jest tak wielkie, ale smakuje im lepiej "powszechna", ponieważ chcą, by dziecko zdobyło sobie jakiś cel w życiu. I przeto byłoby rzeczywiście wielką sprawiedliwością, gdyby i u nas w Białymstoku odbył się po-

dobry nad nad rodzicami.-

Gdzie jest żydowska inteligencja. Gdzie są nasze związki kulturalne. I wreszcie gdzie jest związek literatów. Niech się tą sprawą zainteresują".-

Powiat Wołkowyski :

Dnia 12.b.m.organizacja " Bundu " w Wołkowysku z okazji 30-to letniego jubileuszu bundowskiego urządziła akademję,na której przemawiali Ambaras Berko delegat C.K." Bundu" z Warszawy / Wolańska 14./, Lew Szymon, miejscowy działacz bundowski oraz Zdanowicz Michał i radny Wasilewski Józef,przedstawiciele P.P.S.Ambaras i Lew skreślili historję rozwoju "Bundu" i jego zasługi dla żydowskiego ruchu robotniczego oraz nawoływali zebranych do wytrwania w walce proletarjackiej pod sztandarami " Bundu " aż do zwycięstwa. Na uwagę zasługuje podkreślenie Ambarasa,że "Bund " nie jest partją klasową, a tylko organizacją bojową narodu żydowskiego,organizacją,która dąży nie do rozbijania wartości sił narodowych,lecz przy użyciu swoistych sposobów walki do zbudowania lepszych warunków egzystencji dla całego narodu żydowskiego. Przedstawiciele P.P.S. powoływując się na tradycję wspólnych walk P.P.S. i Bundu, tradycjami temi motywowali konieczność dalszej wspólnej walki P.P.S. i " Bundu" o ideały socjalistyczne. Obecnych na akademji - około 500 osób.

Tegoż dnia organizacja sjonistyczna w Wołkowysku z okazji 10-cio lecia ogłoszenia deklaracji Balfonsa zorganizowała odczyty okolicznościowe,na których przemawiali delegaci Centrali organizacji sjonistycznej Ezrachi Mejer i A. Leder oraz miejscowi działacze sjonistyczni Winogradzki Józef i inni.-

Następnego dnia odbył się ulicami miasta pochód członków organizacji sjonistycznej,harcerstwa i młodzieży szkolnej,liczący około tysiąca osób i zakończony okolicznościową akademją w synagodze głównej. / S.Pr.515 z dnia 15.b.m./.-

Powiat Bielski:

Dnia 5.b.m.odbył się w Bielsku obiorowy odczyt sjonistów Efroima Mełamdowicza,Mojżesza Głogowskiego i Menachima Stupnickiego którzy omawiali działalność organizacji sjonistycznej.

/

Obecnych - około 70 osób. / Starostwo /.-

Powiat Ostrowski :

Dnia 4.b.m.z okazji 30-to letniego jubileuszu istnienia partji odbyła się w Ostrowi-Mazowieckiej akademja "Bundu" na której przemawiał delegat C.K."Bundu " w Białymstoku Jelin Abram. M.in. potępiał on szkodliwą dla klasy robotniczej akcję komunistów. Podobno akademja z udziałem Jelina odbyła się dnia następnego w Broku.-

Dnia 5.b.m.w lokalu stowarzyszenia "Rolnomyślicieli Polskich" w Broku Hersz Braun wygłosił odczyt n.t. " Kultura proletarjatu,a życie społeczne ".-

Dnia 9.b.m.w Ostrowi-Mazowieckiej sjonista Gierbowski z Warszawy wygłosił odczyt n.t. "Moja odpowiedź o urzędnikach w Palestynie i wydatkach " Kiemn - Hajsod ". Prelegent krytykował sposób dysponowania funduszami "Kiemn -Hasoid ",których lwią część pochłania utrzymanie aparatu administracyjnego. / Starostwo /.-

Powiat Sokólski :

Dnia 5.b.m.w Sokółce odbyło się zebranie członków Ogniska Związku Nauczycielstwa Szkół Żydowskich,na którem wybrano nowy Zarząd w składzie: Klejnweksel Judel - prezes,Kupfenberg Rozalja - skarbnik i Kutówna Zofja - sekretarz, wszyscy z Sokółki. / Star-ostwo /.-

Powiat Suwalski:

Dnia 10.b.m. w Suwałkach odbyła się akademja,urządzana przez organizację sjonistyczną z okazji 10-cio lecia ogłoszenia deklaracji Balfonsa. Obecnych około 500 osób.-

Przemawiali o sjonistycznej akcji palestyńskiej prezes miejscowej organizacji dr.Wajsman i posół Lewinson. W dniach 11 i 12 odbyły się w Suwałkach trzy wiece ludowe,propagandowe dla funduszu " Keren - Hajesod" z udziałem posła Lewinsona.-

Obchód rocznicy ogłoszenia deklaracji Balfonsa odbył się także w Sejnach dnia 13.b.m./S.892/pr.z dn.15.b.m./.

Powiat Szczuczyński :

Dnia 12.b.m.Stowarzyszenie Biblioteki im.Pereca w Grajewie zwołało zebranie swych członków w celu wysłuchania sprawozdania prezesa Chony Bajkowskiego z działalności Stowarzyszenia . Obecnych - 45 osób. / Starostwo /.-

Powiat Grodzieński :

Dnia 12.b.m.w lokalu Towarzystwa Szerzenia Pracy Zawodowej wśród Żydów w Grodnie odbyło się zebranie rzemieślników żydowskich,na którem Zybert Geraszon z Warszawy wygłosił referat o ustawie przemysłowej.-

Tegoż dnia w Krynkach odbyło się zebranie członków Zjednoczenia Szkół Żydowskich. Dłuższe przemówienia o zadaniach żydowskiego szkolnictwa powszechnego wygłosili Gotlib Dawid, Blacher Mochim i Prużański Mowsza. Obecnych - około 50 osób. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-

W związku z zamieszaniem w czynnościach Zarządu Kasy Chorych w Białymstoku dnia 17.b.m. " Bund " zwołał zebranie informacyjne swych członków,na którem przemawiali członkowie Zarządu z ramienia "Bundu" Goldman Szaul i Waks Jakub. Po przemówieniach ich uchwalono rezolucję wyrażającą votum zaufania przedstawicielom " Bundu ",którzy wchodzą w skład zawieszonego Zarządu Kasy.- / BP /.-

b/ białoruski :

Powiat wołkowyski :

Białoruski Związek Włościański "Sielańskij Sojuz " posłów Roguli Bacylego i Jaremicza Fabjana rozpoczął w powiecie wołkowyskim przygotowania do akcji organizacyjnej.Przejawami tych przygotowań są poczynania w gminach pieńkowskiej,roskiej isabelińskiej i zkn świsłockiej Stupakiewicza Pawła,Bubleja Jana, Suchockiego Andrzeja, Kaluty Michała,Grudzińskiego Wiktora i innych,którzy objeżdżają poszczególne wsie,przygotowując grunt dla wspomnianej akcji Związku przez pozyskiwanie dla

./.

ostatniego mężów zaufania. Akcja ta, jak dotychczas, nie trafia na grunt podatny i spotyka się z niechęcią ludności, która, po doświadczeniach z B.W.R.Hromadą, pozostaje na uboczu od działań białoruskich organizacyj politycznych.-

Przed kilku dniami w pociągu znaleziona została, zapomniana, względnie zgubiona, paczka korespondencji i druków / sądząc z zawartości - paczka ta należała do posła Roguli Bazylego /, zawierająca kilka odezw komunistycznych, korespondencję i notatki posła Roguli, bruljon wspólnej uchwały ukraińskiego Selrobu, B.W.R.H.i "Sielańskiego Sojuza" z lipca r.b.w sprawie utworzenia wspólnego bloku wyborczego oraz różnego rodzaju notatki i korespondencje.-

Materjały te po przepracowaniu Ministerstwu przedłożę. -

Dnia 12.b.m.Koło Młodzieży w Rosi wystawiło jednoaktową komedję, przeznaczając dochód z przedstawienia na rzecz powodzian w Małopolsce. / S.515/Pr.z dn.15.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

W ubiegłym tygodniu zatrzymano Łubjańczyka Mikołaja i Łapickiego Mikołaja ze wsi Kowszowo oraz Wojtasa Jakóba z osady Długilas i Siewko Wasyla ze wsi Bielakowszczyzna, gm. Skidel, którzy w drodze nielegalnej zbiegli do Rosji Sowieckiej, skąd wydalono ich do Polski. Pierwsi dwaj z nich należeli do B.W.R.H. w czasie legalnego jej istnienia. Wszyscy ukarani zostali przez Starostwo w trybie postępowania administracyjnego. / Starostwo/

-.-.-.-.-.-.-.-

IV. Ruch społeczny.

Powiat Białostocki:

Dnia 12.b.m.w Białymstoku odbył się odczyt n.t."Polscy emigranci we Francji", wygłoszony przez Przegalińskiego Bolesława z Warszawy, sekretarza Polskiego Towarzystwa Pracy Spółdzielczej w Paryżu. Obecnych - około 70 osób.-

Dnia 13.b.m.w Białymstoku odbyła się akademja Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, na której przemawiali: 1/prof.gimnaz. Czarnecki / Obóz Wielkiej Polski /, który scharakteryzował

./.

organizację i wychowanie polskiej młodzieży szkolnej oraz cel i zadania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej; 2/ Chądzyński / Ch. D. / o znaczeniu sportu w wychowaniu młodzieży; 3/ ks. dziekan Chodyko - o kierunkach apolitycznego działania Stow. M.P. Obecnych na akademji było - około 150 osób. / Starostwo /

Powiat Suwalski :

W dniach od 1. do 7.b.m. przebywali w Filipowie arcybiskup marjawicki Kowalski , biskupi Gołębiowski i Elektr.ksiądz Feldman i Kopczyński oraz siostry Celestyna i Marja. / Starostwo /.-

Powiat Grodzieński :

Staraniem Koła Ziemianek w Grodnie w Warsztatach i Bunnie otwarte zostały kursy kroju i szycia dla dziewcząt z okolicznych wsi. / Starostwo /.-

Powiat Łomżyński :

Dnia 13 b.m. z inicjatywy ks.biskupa Łukomskiego odbył się w Łomży obchód święta młodzieży pozaszkolnej.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

148

V. Ruch zawodowy.

Powiat Białostocki:

Dnia 10.bm. w Białymstoku odbyło się zebranie członków miejscowego oddziału Związku Urzędników Kolejowych z okazji poświęcenia lokalu związkowego. Okolicznościowe przemówienie o zadaniach i celach Związku wygłosił prezes Zarządu Głównego Z.U.K. Lempela. Obecnych - około 50 osób /S.1785/P.z dnia 16.bm./.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 10 bm. w Wołkowysku odbyło się nadzwyczajne walne zebranie członków oddziału Związku Urzędników Kolejowych, na którem wybrano Szperkowicza jako delegata oddziału na zjazd walny Z.U.K., mający się odbyć w Wilnie dnia 27 bm. /Starost/

Powiat Augustowski:

Dnia 13 bm. odbyło się w Augustowie zebranie członków miejscowego oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Drzewnego: na którem nauczyciel Kodź omawiał sprawę organizacji kursów wieczorowych /Starostwo/.-

Powiat Bielski:

Dnia 5 bm. w Bielsku odbyło się zebranie członków miejscowego oddziału Związku Rzemieślników Żydowskich w celu wybrania nowego zarządu, do którego weszli: Sender Piekucki, Josel Rakowicki i Mowsza Piesek /Starostwo/.-

Powiat Sokólski:

Dnia 6 bm. w Sokółce odbyło się zebranie organizacyjne Chrześcijańskiego Związku Rzemieślników, zwołane przez delegata Rady Okręgowej Chrześcijańskich Zw.Zaw.w Grodnie, Stanisława Załuskiego. Ostatni przemawiał n.t. "Zadania chrześcijańskich związków zawodowych". Na wniosek Załuskiego postanowiono zorganizować w Sokółce oddział Związku i do zarządu

tegoż powołano: Zygmunta Modrzejewskiego - prezes, Grzywę Józefa - sekretarz i Jana Bockowskiego - skarbnik /Starostw.

Powiat Suwalski:

Dnia 13 bm. Rada Klasowych Zw.Zaw. w Suwałkach zwołała międzyzwiązkową konferencję delegatów w celu omówienia spraw związanych z przygotowaniami PPS do kampanji wyborczej do Sejmu. Dnia 13 bm. w Suwałkach odbył się zjazd delegatów chrześcijańskich związków zawodowych z powiatów augustowskiego i suwalskiego przy udziale Cwierdzińskiego, delegata Rady Centralnej Chrześć.Zw.Zaw. Cwierdziński omawiał sytuację gospodarczą w kraju, postanowienia nowej ustawy przemysłowej o cechach rzemieślniczych, przyczem podkreślał, że organizowanie się robotników w chrześcijańskich związkach zawodowych w okresie przedwyborczym jest poprostu nakazem chwili. Po przemówieniu korespondenta suwalskiej ABC., Zagórskiego, n.t. ochrony praw robotników polskich w Niemczech, wybrano komisję przedwyborczą związków zawodowych chrześcijańskich na powiaty suwalski i augustowski oraz uchwalono resolucję, protestującą przeciwko niewłaściwemu traktowaniu robotników polskich w Niemczech i domagającą się w tej sprawie interwencji Rządu. W zjeździe brało udział około 200 osób.-

Tegoż dnia w Suwałkach odbyło się zebranie organizacyjne Chrześcijańskiego Związku Służby Domowej, zwołane przez Szmejko Adolfa, delegata Okręgowej Rady Chrześcijańskich Zw.Zaw. w Grodnie. Obecnych - około 60 osób.-

Powiat Grodzieński:

Prowadzone przy udziale Inspektora Pracy pertraktacje w sprawie zatargów pomiędzy Związkiem Pracowników Instytucyj Użyteczności Publicznej i Magistratem oraz robotnikami i dyrekcją fabryki Marjos w Grodnie /vide sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.30/ dotychczas pozytywnych wyników nie dały.-

Dnia 13 bm. odbyło się w Grodnie walne zebranie Chrz.Zw. Dozorców Domowych przy udziale posła Urbańskiego Franciszka.

prezesa Zarządu Głównego Związku. W przemówieniu swem poseł Urbański zapoznał zebranych z planami zabiegów Związku o poprawę bytu dozorców domowych, przyczem wskazywał, że jedynie Związek Chrześcijański broni należycie ich interesów, nie uciekając się do środków demagogicznych, jak to czyni podobny związek klasowy. Obecnych na zebraniu - około 60 osób. /Starostwo/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Na zebraniu oddziału ZZK w Łapach członek tegoż oddziału Buniewski Miecz-ysław zgłosił wniosek poniższej rezolucji:

1/ Dzięki represjom stosowanym systematycznie przez ugodowy wydział Wyk. w stosunku do przedstawicieli lewicy związku oraz dzięki okólnikowi wprowadzającemu znaczne ograniczenia praw do piastowania mandatu, Zjazd nie mógł uwydatnić właściwego stosunku kolejarzy do zdradzieckiej działalności Wyd.Wykonawczego.-

2/ Wyd.Wykon. nie zaprotestował ani jednem słowem przeciwko represjom i aresztowaniom robotników, którzy przybyli pod gmach związkowy w dniu jego otwarcia.-

3/ Wywieszenie podczas trwania zjazdu czerwono-białych flag obok czerwonych sztandarów, zaproszenie na uroczystość otwarcia przedstawicieli rządu, do walki z którym rzekomo wzywała uchwała Kom.Centr. Zw.Zaw. oznaczało sojusz ugody P.P.S. prawicy z faszystowskim rządem i nadawało Zjazdowi charakter raczej galówki aniżeli uroczystości robotniczej.-

4/ Wyd.Wykonawczy nie umieścił nawet na porządku dziennym zjazdu spraw ekonomicznych uchylając się w widoczny sposób od walki o nie.-

5/ Wydział Wyk.wreszcie dla zapewnienia sobie przewagi sprowadził na salę obrad bojówkę pepesowską, co jeszcze w większym stopniu ułatwiło opanowanie nowego zarządu przez socjal - ugodowców.-

6/ Nowowybrany Zarząd Główny i Wyd.Wyk.ZZK. przeszedł jedynie

dzięki fałszowaniu wyborów i terorowi jako istotne przedstawicielstwo kolejarzy nie może być uważany.-

7/ Zebranie wzywa kolejarzy do masowego wstępowania do ZZK.usunięcia z wszystkich instancji związkowych ugodowców i przeprowadzenia walki o najistotniejsze prawa mas kolejarskich - o uruchomienie mnożnej i wypłatę zaległych od grudnia 1925 r. wskaźników, o 8 godzinny dzień pracy, przeciw redukcjom,przeciw nadmiernemu obciążaniu kolejarzy, przeciw groźbie komercjalizacji i ó wszystkie żądania lewicy ZZK.-

8/Zebranie żąda od komisji Centr.Zw.Zaw.wykonania uchwały o walce z rządem, w obronie praw demokratycznych i bytu klasy robotniczej, i stwierdza, że tylko czyny a nie puste słowa mogą wykazać wartość tych obietnic.- Wniosek ten odrzucono. /S.743/pf. z dnia 16 bm./.-

--------oOo--------

VI. Ruch wywrotowy.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

W nocy z dnia 5 na 6 bm. w Czyżewie został zatrzymany mieszkaniec osady Zaremby - Kościelne Lewin Szymon, który tejże nocy w lokalu "Tarbutu" w Czyżewie wygłosił antypaństwowe treści przemówienie o rewolucji październikowej w Rosji Zatrzymanego w dniu 7 bm. przekazano Komendzie Pow.P.P. w Ostrowi Mazowieckiej celem skierowania go z materjałami oskarżenia władzom sądowym.-

W nocy z dnia 6 na 7 bm. na słupie telegraficznym linji Sokoły - Wysokie Mazowieckie w odległości 1 klm. od Sokołów wywieszono transparent komunistyczny z napisami: "Niech żyje 10-cie lecie rewolucji proletarjatu rosyjskiego. Niech żyje rząd radziecki polski w Polsce. Precz z rządem faszystowskim Piłsudskiego".-

W nocy z dnia 6 na 7 bm. w Wysokiem-Mazowieckiem rozrzucono kilkadziesiąt egzemplarzy odezwy CKKPZB pt."Do ogół

150

robotników, chłopów i wszystkich pracujących Zachodniej Białorusi, datowanej: Wilno, listopad 1927 r. We wszystkich wypadkach dochodzenie wdrożono /S.723 z dnia 9 bm./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 13 bm. zatrzymany został w Białymstoku Gajdamak Mojżesz, m. Białegostoku, poszlakowany o należenie do miejskiej organizacji KPZB. i o pośrednictwo przy odbieraniu transparentów i literatury komunistycznej.-

Dnia 14 bm. zatrzymany został w Sokółce Tartacki Efroim, poszlakowany o współdziałanie z Gajdamakiem Mojżeszem.- Zatrzymanych z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym /S.1785/P. z dnia 16.bm./.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 10 bm. na pograniczu powiatów słonimskiego i wołkowyskiego - w powiecie wołkowyskim, w lesie wywieszono transparent komunistyczny z hasłami obchodu 10-cio letniej rocznicy rewolucji październikowej. Domniemanym sprawcą wywieszenia transparentu jest Łobowicz z Jeziernicy. Dochodzenie wdrożono /Starostwo/.-

Powiat Augustowski:

Do byłych członków NPCh. w czasie legalnego jej istnienia przesyłane są pocztą egzemplarze październikowego numeru pisma "Niezależny Chłop", omwianego w poprzedniem sprawozdaniu sytuacyjnem. Ostatnio dwa egzemplarze tego pisma nadesłane zostały na nazwisko Giełdy, zamieszkałego we wsi Wojtowce gm. Balla-Wielka listem zwykłym z Warszawy. Egzemplarze te przejęto, nad Giełdę zaś roztoczono poufną obserwację. /: S.792/P. z dnia 15 bm.:/.-

Powiat Sokólski:

Dnia 7 bm. w czasie odbywającego się w Sokółce jarmarku zamieszkały tamże Frydman Josel zawiesił na przewodach elektrycznych transparent komunistyczny, który natychmiast zdjęt-

to. Frydman został aresztowany i z materjałami oskarżenia przekazany władzom sądowym /S.1101/pf. z dnia 8 bm. :/.-

Powiat Grodzieński:

Aresztowana w nocy z dnia 8 na 9 bm. w Grodnie Ostrowicz Helena /vide syt.sprawozdanie tygodniowe Nr.30/, jak wykazało przeprowadzone dochodzenie nazywa się faktycznie Helfgotówna Zelda. Jako funkcjonarjuszka CKKPP, skompromitowana na terenie Warszawy, wyjechała z polecenia tego CKKPP do Częstochowy, Krakowa i później do Grodna za fałszywym dowodem osobistym na nazwisko Ostrowicz Heleny, wydanym jej przez partję.-

W Grodnie Helfgotówna nawiązała kontakt z członkiem OK. KPZB.Grodno Klempner Jochą i przybyłym tutaj z Brześcia technikiem OKKPZB Brześć n/B. Zylberem Jachtjelem ps. "Szmerel". Zorganizowawszy w zakładzie krawieckim przy ul. Św.Trójcy 12. /Rańca Jankiela/ miejsce "jawki" partyjnej, Helfgotówna rozpoczęła nawiązywanie kontaktu z organizacjami komunistycznemi w powiecie i zaopatrywanie tych organizacyj w literaturę komunistyczną. Łącznikiem pomiędzy aresztowanym Janklem Rańcem i Helfgatówną był Tarłowski Szymon, członek ZMK.w Grodnie, którego aresztowano dnia 7 bm. Aresztowani - Helfgatówna,Baran, Rańcer i Tarłowski przekazani zostali z materjałami oskarżenia władzom sądowym, zaś za Zylberem Jachtjelem i Klempner Jochą zarządzo pościg. - Należy zaznaczyć, że Helfgotówna aresztowana była w r.1924 w Warszawiw za działalność komunistyczną, z więzienia zwolniona została za kaucję 600 zł.-

Poza wspomnianymi w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych wypadkami zewnętrznych występień komunistów w związku z obchodem 10-cio lecia rewolucji październikowej zanotowano następujące:

W gminie Krynki w nocy z dnia 6 na 7 bm. wywieszono dwa trasparenty komunistyczne z hasłami obchodu: jeden na szosie, prowadzącej z Krynek, drugi na szosie Krynki-Sokółka. W tych-

151

że miejscach rozrzucono i rozlepiono kilkanaście sztuk odezw komunistycznych.-

W nocy z dnia 7 na 8 bm. wywieszono transparent komunistyczny na drutach telefonicznych w Krynkach. -

W nocy z dnia 6 na 7 bm. w gminie Indura wywieszono 2 transparenty: jeden we wsi Nowosiołki, drugi we wsi Mogilany.-

Tejże nocy w gminie Łunna i Skidel wywieszono trzy transparenty: jeden w m.Łunnie, drugi w pobliżu majątku Szerlona, gm. Skidel i trzeci we wsi Ławna, gm. Skidel.-

/: S.1800/Pr. z dnia 15 bm.:/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 12 bm. w kopercie z datą stempla pocztowego 8.XI. br. nadesłano pocztą Wincentemu Białemu, zamieszkałemu we wsi Dąbrowa Wielka, gm. Szepietowo 5 egzemplarzy KCKPZB.pt. "Do ogółu robotników, chłopów i wszystkich pracujących Zachodniej Białorusi", datowanej w listopadzie 1927 r. Jako nadawca podany był Bieługa /nazwisko funkcjonarjusza KP.służby śledczej Kom.Pow.P.P. w Wysokiem Mazowieckiem/.-

W drodze ścisłych dochodzeń ustalono, że w osadzie Czyżew, gm. Dmochy-Glinki zorganizowane zostały dwie jaczejki Z.M.K., które utrzymują kontakt z podobnemi organizacjami ZMK. w Zarembach Kościelnych, pow. ostrowskiego. Wdrożono dochodzenia zmierzające do likwidacji tych organizacyj.-
/: S.743/pf. z dnia 16 bm.:/.-

---------oOo--------

VII. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Białostocki:

Stan bezrobocia w Białymstoku i powiecie według danych z dnia 14 bm. przedstawia się następująco: w Białymstoku bezrobotnych - 2763, Supraślu - 129, Michałowie - 184, Wasilkowie - 139, Gródku - 388, Starosielcach - 148, Choroszczy - 159, pozostałych miejscowościach powiatu - 63, ogółem bezrobotnych w powiecie 3883, w tem: robotników tytoniowych 46, włókniarzy 1845, robotników budowlanych - 131, metalowców - 148, rob. niewykwalifikowanych - 841, wykwalifikowanych -561, rolnych 6, pracowników umysłowych-305. Zapomogi z funduszu bezrobocia pobiera 790 bezrobotnych robotników i 51 pracowników umysłowych; z doraźnej pomocy państwowej korzysta 498 bezrobotnych /Starostwo/.-

Powiat Augustowski:

Bezrobotnych w powiecie - 184 osoby, z których zapomogi otrzymuje 138 osób /Starostwo/.-

Powiat Szczuczyński:

Trwający od dnia 21 ub.m. strajk 30 robotnic oddziału szpularskiego w fabryce wyrobów gumowo-taśmowych Hepnera w Grajewie zlikwidowany został w dniu 12 bm.-

Dyrekcja fabryki przyznała strajkującym 12% podwyżki według dotychczasowej skali płac /Starostwo/.-

Powiat Grodzieński:

Bezrobotnych w Grodnie według danych dnia 15 bm.: metalowców 26, robotników budowlanych 28, niewykwalifikowanych - 173, wykwalifikowanych 294, robotników przemysłu chemicznego 66, pracowników umysłowych 74, ogółem 635 bezrobotnych /Starostwo/.-

Powiat Łomżyński:

W dniu 11 bm. zastrajkowało 9 robotników, zatrudnionych

152

rzy budowie dworca kolejowego w Łomży. Strajkujący żądali podtki płac o 5 groszy na godzinę. Przedsiębiorca nie uwzględił ich żądania, wymówił im pracę i przyjął nowych robotników.-

Wobec zawieszenia robót budowlanych w Łomży na czas zimowy pozostało bez pracy około 300 robotników. Magistrat rozpoczął już częściowo rejestrację bezrobotnych w celu wyjednania dla nich zasiłków /Starostwo/.-

---------oOo----------

VIII. Sprawy Samorządowe.

Wybory do Rady Miejskiej w Białymstoku

Komitet Wyborczy PPS, która, jak wynika z dotychczasowego stanu rzeczy, pójdzie do wyborów samodzielnie, stanowią: Aleksander Muszyński, Roman Młyński, Anatol Prorwicz, Stanisław Zdaniuk i Stanisław Huptich. W dalszym ciągu akces swój do PPS zgłosiły związki klasowe: ZZK, włókienniczy i metalowców.-

Ogłoszony przez Zjednoczony Polski Komitet Wyborczy program jest następujący:

" A/ Podniesienie poziomu kulturalnego szerokich warstw pracujących przez energiczne przystąpienie do budowy szkół powszechnych i zawodowych, przez organizowanie kursów dokształcających i przez szerzenie oświaty pozaszkolnej;

B/ Podniesienie dobrobytu materjalnego warstw pracujących przez dążenie do usunięcia bezrobocia, rozwój rzemiosła polskiego oraz obniżenie cen na artykuły pierwszej potrzeby /budowa piekarni mechanicznej, uporządkowanie kwestji mleka itp./;

C/ Uporządkowanie przedmieść przez doprowadzenie do należytego stanu dróg oraz udostępnienie światła, wody i komunikacji;

D/ Otrzymanie taniego długoterminowego kredytu na budo-

wę mieszkań robotniczych i ożywienie ruchu budowlanego;

E/ Zwiększenie wpływów miejskich przez zorganizowanie szeregu przedsiębiorstw.komunalnych /kasa oszczędności, gazownia, piekarnia, łaźnia, przejęcie na rzecz miasta wodociągu itp./;

F/ Zaopiekowanie się bytem byłych wojskowych, którzy utracili zdolność zarobkowania, jak inwalidzi lub pozostali bez pracy.-

Jednocześnie, w miarę uzyskania odpowiednich i tanich długoterminowych kredytów, przyszły Samorząd Miejski winien będzie zająć się:

a/ Przeprowadzeniem kanalizacji

b/ uregulowaniem rzeki Białej,

c/ doprowadzeniem do należytego stanu bruków,

d/ budową teatru i domu ludowego.-

Chociaż prace te nie mogą być przeprowadzone w ciągu krótkiej pięcioletniej kadencji wybieranego Samorządu, lecz, przyjmując pod uwagę ciągłość pracy, Zjednoczony Polski Komitet Wyborczy wystawia je, jako program na dłuższą przyszłość".-

W programie tym m.in. Z.P.K.W. podkreśla, że "stoi na gruncie pozapartyjnym i w myśl dyrektyw obecnego Rządu, przeto pragnie widzieć w zespole przyszłych radnych nie partyjników, a wyłącznie ludzi pracy i czynu".-

Przystąpienie do Z.P.K.W. zgłosiły: Stowarzyszenie Robotników Katolickich, Narodowa Partja Robotnicza, Chrześcijański Związek Tytoniowy, Chrześcijańskie Zjednoczenie Związków Włókienniczych i Stowarzyszenie Niższych Pracowników Pocztowych.-

Prezydjum Polskiego Komitetu Pracy Gospodarczej ukonstytuowało się następująco: adwokat Olszyński - prezes, Antoni Kluge - wiceprezes, Michał Moroszko - sekretarz, Aleksander Porzeziński - skarbnik oraz Władysław Kolendo i Stanisław Kołpak - członkowie.-

P.K.W.P.G. ogłosił następujący program: " P.K.W.P.G. dążyć będzie: do uporządkowania i podniesienia kulturalnego przedmieść i krańców miasta, zamieszkałych przeważnie przez ludność pracującą, do podjęcia i najwydatniejszego popierania przez Samorząd Miejski ruchu budowlanego w celu dostarczenia warstwom pracującym tanich i zdrowych mieszkań, do energicznej budowy szkół powszechnych celem umożliwienia wszystkim dzieciom pobierania nauki w wygodnych, zdrowych i dobrze wyposażonych lokalach szkolnych, do tworzenia szkół zawodowych dla przygotowania, wymaganych przez rozrost życia gospodarczego i rozwój techniki fachowców w różnych gałęziach pracy wytwórczej, do wydatnego popierania rzemiosł i rękodzielnictwa i zapewnienia im taniego kredytu w powołanych do życia miejskich instytucjach kredytowych, do podniesienia kultury materjalnej miasta przez przemyślane i planowe urzeczywistnienie zamierzeń inwestycyjnych".-

Charakterystycznym jest, że za P.K.W.P.G. wypowiedział się na walnem zebraniu w dniu 13 bm. endecowski Związek "Praca" w uchwale, powziętej 124 głosami na 130 obecnych na zebraniu. Ostateczną w tej mierze decyzję Związek powezmie na zebraniu przedwyborczem w dniu 20 bm.-

W dniu 13 bm. ukonstytuował się "Polski obywatelski komitet wyborczy rzemieślników, robotników, kupców i właścicieli nieruchomości" w składzie: inż. Mieczysław Malinowski - prezes, Franciszek Grosser, Henryk Głowiński, Bolesław Huppetro, Józef Wicharski, Roman Samitowski, Franciszek Godyński, Wiktor Jurczak i Jałyński i Albin Brzostowski. -

Komitet reprezentuje: Zw.właścicieli nieruchomości, Stowarzyszenie ~~Robotników~~ rzemieślników, Stowarzyszenie kupców polskich i Stowarzyszenie robotników katolickich.-

Stanowisko wyborcze Narodowej Organizacji Kobiet określone zostanie na zebraniu przedwyborczem w dniu 20 bm., na którem zasadniczy referat wygłosi Cichocka, przew. Zarządu Wojewódzkiego / na Wojew.Warszawskie/ N.O.K. w Warszawie.-

Zróżniczkowanie przedwyborcze społeczeństwa żydowskiego

154

IX. R ó ż n e.

Przestępczość kryminalna

W dniu 5.bm. w Olszynie, w pobliżu wsi Grądy-Michałów, powiatu szczuczyńskiego, znaleziony został trup mieszkańca tejże wsi Maciejewicza Henryka. Przeprowadzonem dochodzeniem ustalono, iż sprawcą zabójstwa jest mieszkaniec wsi Obrytki, powiatu Szczuczyńskiego, Kamiński Józef, który dokonał zabójstwa wystrzałem z pojedynki, skierowanym w prawą pierś.- Zabójstwa dokonano na tle porachunków osobistych. Kamiński Józef został ujęty i przekazany władzom sądowym.- /L.BP.5827/.

W dniu 8 bm. we wsi Pomorze-Małe, gm.Giby, pow.suwalskiego, Czarnecki Wacław, parobek, uderzeniem obuchem siekiery w głowę pozbawił życia Wiktorję Malinowską, lat 50 i zrabowawszy 2 pożyczki amerykańskie po 100 dolarów oraz kożuch, zbiegł. Zarządzona natychmiast na terenie post.P.P. Giby obława przyudziała plutonu żołnierzy K.O.P. przekazano doprowadziła do ujęcia sprawcy zabójstwa, którego przekazano władzom sądowym.- /:L.BP.5825.:/

W dniu 16 bm. na szosie wiodącej z Jedwabnego do Wizny w odl.1 klm. od Jedwabnego, na terenie pow.kolneńskiego, przez 2-ch nieznanych dotychczas bandytów, uzbrojonych w rewolwery, dokonany został napad rabunkowy na przejeżdżającego furmankę mieszk. kolonji Grabnik, pow.kolneńskiego Wądołowskiego Bronisława, któremu zrabowano 115 zł. gotówką.- Pościg trwa.- / L.BP.5887/.-

W dniu 14 bm. dokonano napadu przez 3-ch nieznanych osobników, z których jeden uzbrojony był w rewolwer syst. "Parabellum", 2/ch zaś w noże, dokonany został napad rabunkowy na budkę kolejową, na szlaku Grodno-Kuźnica zamieszkałą przez torowego Zamana Jana oraz brata jego Adama. Napastnicy, podając się za policję, zrewidowali całe mieszkanie,

poszukując rzekomo broni. W trakcie napadu, jeden z napastników wystrzelił do Zamana w mieszkaniu, jednak chybił. Pozostali bandyci poranili nożami Zamana Adama, zadając mu ciężkie uszkodzenia ciała. W pewnym momencie, torowy Zaman, korzystając z nieuwagi napastników schwycił siekierę i uderzeniem w głowę jednego z nich obezwładnił, zabierając mu jednocześnie rewolwer, co widząc pozostali, zbiegli, nic nie zrabowawszy. Zarządzony natychmiast pościg doprowadził do ujęcia bandytów w osobie mieszkańców wsi Korobczyce, gm.Kuźnica, pow. Sokółka - Bondarowiczów Jana i Karpieja. Również zatrzymany został obezwładniony przez Zamana napastnik, który jak się okazało, jest mieszk. m. Grodna - Klimkiewicz Idalfons.-

Dochodzenie w tej sprawie trwa.-

Białystok, dnia 19. listopada 1927 roku

Za Wojewodę.

Naczelnik Wydziału Bezp.Publicznego

A.T.

155

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE.

L.: BP. 2680/T.

Przedmiot: Sytuac.sprawozdanie tygodniowe Nr.32. za czas od 20.-26. listopada 1927.r.

Białystok, dnia 26 listopada 1927.

Tajne

Do

/ Według rozdzielnika /

W załączeniu przesyłam do wiadomości sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.32 za czas od 20.do 26.listopada 1927. roku.-

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

1 zał.

Otrzymują:

/: jak rozdzielnik w sytuac.sprawozdaniu Nr.6./

Sytuacyjne Sprawozdanie tygodniowe Nr. 32.

za czas od dnia 20.do 26.listopada 1927 roku.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Układ stosunków społeczno - politycznych na terenie Województwa Białostockiego w okresie sprawozdawczym,pomimo zachodzących w nim przegrupowań natury lokalnej w związku z przygotowaniami grup i stronnictw politycznych do kampanji przedwyborczej, zasadniczym zmianom nie uległ. Uzewnętrzniły się natomiast wyraźniej, niż w okresach poprzednich,możliwbści utworzenia bloku wyborczego P.S.L. " Wyzwolenie "i P.P.S., które w zachodnich powiatach Województwa taktycznie działają wspólnie od dłuższego czasu. Z ugrupowań prawicy odsłoniły się dalsze przygotowania do kampanji przedwyborczej ze strony Związku Ludowo-Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji.Związek Ludowo-Narodowy w powiatach sokólskim grodzieńskim i białostockim stara się opanować organizowane dość intenzywnie z nakazu ks.arcybiskupa Jałbrzykowskiego przez kler katolicki Koła Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej,w powiatach zaś wołkowyskim,suwalskim,augustowskim i kolneńskim,powołując się nową ustawę przemysłową wspólnie do pewnego stopnia z Ch.D.organizuje rzemieślników Chrześcijan. Ch.D.ponadto działała organizacyjnie pośrednio przez Okręgowe Rady Chrześcijańskich Zw.Zawod. w Grodnie,Łomży i Suwałkach. Ważniejszym momentem w działalności P.S.L. "Wyzwolenie" i P.P.S. jest dążenie do ożywienia i rozszerzenia wpływów Zw.Zawod.Robotników Rolnych,Obóz Wielskiej Polski działał w powiatach suwalskim,augustowskim i ostrowskim,zwłaszcza,propagując tutaj wśród młodzieży ideę Związku Młodych O.W. P. Wreszcie P.S.L."Piast " poczyniło nieznaczne posunięcia organizacyjne w powiecie białostockim,gdzie zwalczane jest silnie przez Stronnictwo Chłopskie, które stara się ugruntować swe wpływy w powiatach sokólskim,grodzieńskim i wołkowyskim. W ruchu narodowościowym zanotowano : udział kolonji rosyjskiej w Białymstoku w akcji przedwyborczej do Rady Miejskiej, ożywioną,jak zwykle, akcję hurtków T-wa S.B.w grodzieńszczyźnie i wzrost radykalizmu w organizacjach " Bundu " i Poalej - Sjon prawicy w powiecie

./.

ostrowskim, grawitującym w tym wypadku do Województwa Lubelskiego. Ponadto zasługuje na uwagę fakt rugowania przez elementy umiarkowane wpływów ideologji B.W.R.Hr. z hurtków T.S.B.w powiecie wołkowyskim. Wystąpień zewnętrznych organizacyj komunistycznych nie było; organa służby bezpieczeństwa wszczęły szereg dochodzeń, zmierzających do likwidacji kontaktów partyjnych. Ruch zawodowy - bez zmian. Stan bezpieczeństwa publicznego i bezrobocia, jak w okresie poprzednim.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny.

a/ Polskie Stronnictwo Ludowe " Wyzwolenie ".

Powiat Szczuczyński :

Dnia 20.b.m.odbyło się we wsi Niedźwiadna, gm.Szczuczyn zebranie Stronnictwa, zwołane przez Bronisława Lendo i Iżyckiego Aleksandra,którzy przeciwstawiali dodatnie dla państwa wyniki działalności Rządu Marszałka Piłsudskiego działalności Rządów przedmajowych i podnosili konieczność organizowania się mas włościańskich pod sztandarami Stronnictwa wogóle, a obecnie,w okresie przedwyborczym w szczególności. Efekt organizacyjny wiecu był nieznaczny;z pośród obecnych na wiecu 50 osób na członków Stronnictwa zapisały się 3 osoby. / S.740/P.z dn.21.b.m./.-

b/ Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 20.b.m.odbył się wiec w Wysokiem-Mazowieckiem zwołany przez Bańskiego,sekretarza oddziału Klasowego Związku Zawodowego Robotników Rolnych w Ostrowi Mazowieckiej przy udziale Dubois Stanisława,redaktora "Robotnika" i "Chłopskiej Prawdy ".Dubois w obszernem przemówieniu zobrazował historję rozwoju P.P.S., jej udział w walkach o niepodległość Polski oraz 9-cio letnią walkę na gruncie parlamentarnym w obronie jak najszerzej ujmowanych interesów mas robotniczych i włościańskich. Dalej mówca dowodził,że przewrót majowy, dokonany kosztem krwi chłopa i robotni

157

ka, masom robotniczym nie przyniósł zasadniczo żadnych korzyści, dementował słuszność pomawiania P.P.S.o walkę z religią i współdziałanie z komunistami, a wreszcie nawoływał zebranych, by, głosując w czasie wyborów do Izb parlamentarnych na listę P.P.S.przyspieszyli powstanie Rządu robotniczo-chłopskiego, do czego P.P.S.dąży w pierwszej mierze. Obecnych na wiecu - około 250 osób. / S. 757/pf.z dnia 21.b.m./

Powiat Ostrowski :

Dnia 20.b.m.odbył się wiec P.P.S.w Nurze.Przemawiał Okrój Józef, sekretarz Magistratu i prezes oddziału Zw.Zawod.Robotników Rolnych w Ostrowi Mazowieckiej. Przedstawił on rezultaty działalności Rządu Marszałka Piłsudskiego, zobrazował zachodzące wśród ugrupowań politycznych przeobrażenia w związku z nadchodzącemi wyborami, ostrzegał zebranych przed dawaniem posłuchu zgubnym hasłom K.P.P.i N.P.Ch.i wreszcie nawoływał zebranych do głosowania na listę P.P.S.Obecnych na wiecu -około 200 osób.-

Tegoż dnia odbył się wiec P.P.S. w Zarębach - Kościelnych Przemawiał współpracownik "Robotnika" Zygmunt Zac z Warszawy, który m.in.określił opozycyjny stosunek P.P.S.do Rządu Marszałka Piłsudskiego i kleru katolickiego. Obecnych na wiecu - około 300 osób. / Starostwo /.-

c/ Polskie Stronnictwo Ludowe -"Piast."

Powiat Białostocki :

Dnia 20.b.m.we wsi Halickie, gm.Zabłudów odbyło się zebranie stronnictwa zwołane przez Humeniuka, kierownika Sekretarjatu Wojewódzkiego P.S.L. "Piast" w Białymstoku, pod przewodnictwem Dakowicza Mikołaja. Humeniuk w przemówieniu swem udowadniał konieczność organizowania się robotników i włościan w stronnictwach politycznych, względnie związkach zawodowych, co, zdaniem jego, powinno być pierwszym etapem do łączenia się robotników w jedną organizację z jednej i włościan w podobną organizację z drugiej strony. Określając stosunek swego stronnictwa do Rządu, Humeniuk podkreślał, że P.S.L."Piast"

./.

uznaje autorytet, zasługi i celowość działania Marszałka Piłsudskiego, niemniej jednak nie może ustosunkować się przychylnie do innych członków Rządu, gnębiących chłopa i robotnika rozmaitemi zarządzeniami, jak np. zarządzenia sanitarne P. Ministra Składkowskiego. Obecnych na wiecu - 65 osób. / S.1824/p.c dnia 23.b.m.-/

d/ Katolickie Stronnictwo Małorolnych.

Powiat Suwalski :

Katolickie Stronnictwo Małorolnych urządziło dnia 15.b.m. szereg zebrań w gminie filipowskiej. Szczegóły przedłożę w następnem sprawozdaniu. / Starostwo /.-

e/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Kolneński :

Instruktor Stronnictwa Cróbel Feliks zorganizował Koło lokalne we wsi Kąty; Koło liczy 58 członków. / Starostwo /.-

Powiat Sokólski :

W okresie od dnia 11.do 20.b.m.odbyły się zebrania organizacyjne kół lokalnych Stronnictwa w następujących miejscowościach powiatu:

1/ Dnia 11.b.m.we wsi Lewki, gm.Dąbrowa, zwołane przez instruktora Tuszkiewicza Edwarda. Z pośród obecnych na zebraniu 27 osób, na członków Koła zapisało się 13 osób. Do zarządu wybrano: Kusewicza Walerjana, prezes Kutniewskiego Jana - wiceprezesa;

2/ Dnia 13.b.m.we wsi Matowiszta, gm.Dąbrowa / instruktor Tuszkiewicz /. Do zarządu Koła, liczącego 34 członków, wybrano: Kiersnowskiego Jana - prezes, Szczerbana Aleksandra - wiceprezes;-

3/ Dnia 13.b.m.we wsi Trzyrzeczki, gm.Dąbrowa / instruktor Tuszkiewicz /. Z pośród obecnych na zebraniu 20 osób na członków Koła zapisały się 4 osoby, wobec czego zarządu nie wybrano.- / Starostwo /.-

. / .

Powiat Grodzieński:

Jak już podkreśliłem w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych, Stronnictwo Chłopskie w gminach Hoża, Krynki i Indura, powiatu grodzieńskiego rozwija skuteczną akcję organizacyjną. W okresie sprawozdawczym powstały Koła Stronnictwa w gminie Hoża: 1/ we wsi Wierzpola, liczące 34 członków, zarząd -Pieściuk Wincenty - prezes, Pieściuk Tadeusz - wiceprezes; we wsi Leśnica liczące 10 członków; zarząd - Kozłowski Bolesław -prezes, Zawinowski Florjan - wiceprezes.-

Koła Stronnictwa zorganizowane wcześniej pozyskały szereg nowych członków. Dowodzi to, że Stronnictwo Chłopskie w powiecie grodzieńskim już w chwili obecnej utrwaliło swe wpływy. / Starostwo /.-

Powiat Wołkowyski :

Stronnictwo Chłopskie w podejmowanej już kampanji przedwyborczej posługuje się hasłami gospodarczemi, wskazując na poprawę i ożywienie się życia gospodarczego w kraju, dzięki posunięciom celowym i racjonalnym Rządu Marszałka Piłsudskiego. W ubiegłym tygodniu w ciągu kilku dni bawił w powiecie poseł Polakiewicz, który odbył szereg konferencyj z mężami zaufania i działaczami Stronnictwa oraz zwołał wiec dnia 15.b.m.w Świsłoczy. / Starostwo /.-

f/ Obóz Wielkiej Polski :

Powiat Suwalski :

W dniu 14.b.m.w mieszkaniu prywatnem w Suwałkach odbyło się zebranie informacyjne Obozu Wielkiej Polski-ża specjalnemi zaproszeniami. Szczegóły obrad narazie nie są znane. / S.915/ Pr.z dnia 22.b.m./.-

Powiat Augustowski :

W ostatnich dniach bawił w Augustowie działacz O.W.P. z Suwałk, adwokat Zalewski, gdzie odbył dłuższe konferencje z dr Czajkowskim i aptekarzem Stankiewiczem / obaj O.W.P.-ze Zw. Lud.Narod./.- Szczegóły tych konferencyj narazie nie są znane.

./.

/ S.811/P.z dn.23.b.m./.-

g/ Związek Młodych Obozu Wielkiej Polski.

Powiat Ostrowski :

W zjeździe Zw.Młodych O.W.P. odbytym w ub.m.w Warszawie z powiatu ostrowskiego brał udział Wacław Brzostek, zamieszkały w Ostrowi-Mazowieckiej. Ośrodkiem działalności Związku w powiecie jest gniazdo "Sokoła" w Ostrowi-Mazowieckiej. / S.1048 p.z dnia 17.b.m./.-

Powiat Wołkowyski :

Wybitniejszym działaczem Zw.Młodych O.W.P.w powiecie wołkowyskim jest Kazimierz Szarejko, student Uniwersytetu Warszawskiego./ Starostwo /.-

h/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Suwalski :

W dniu 15.b.m.przybyli do Sejn b.poseł na Sejm Ustawodawczy ze Zw.Lud.Narod. Józef Zagórski / obecnie korespondent ABC Ziemi Suwalskiej / i Stefan Krasowski z Warszawy. Wymienieni w dniu 18.b.m.udali się do Berźnik, gdzie propagowali w konferencjach z włościanami utworzenie związku rzemieślników i rolników chrześcjań. Dnia 19.b.m.Zagórski i Krasowski odbyli konferencję z włościanami we wsi Giby i Poszynele / 30 osób/, we wsi Giby w mieszkaniu prywatnem. Zebrani na konferencji postanowili wysłać 3 - 5 delegatów na mający się odbyć dnia 27.b.m.w Suwałkach zjazd rolniczy. Dnia 20.b.m.Zagórski i Krasowski bawili w Sejnach, gdzie zapisywali członków do Stowarzyszenia Rzemieślników Chrześcjan.-

W dniu 21.b.m.złożyli oni w Starostwie w Suwałkach podanie o wydanie im zezwolenia na urządzanie w powiecie zebrań i odczytów, mających na celu podniesienie kultury rolnej oraz na zwołanie dnia 27.b.m.do Suwałk zjazdu włościan. W podaniu tem Zagórski i Krasowski zaznaczyli, że wykluczają ze swej działalności wszelkie momenty polityczne. W rozmowach prywatnych

./.

159

z zaufanemi osobami Zagórski oświadcza natomiast, że misją jego jest organizowanie w suwalszczyźnie grup monarchistycznych oraz twierdzi, że gen. Zagórski zamordowany został w Warszawie przy ul. Dobrej Nr.4. Poufne dochodzenie przeciwko Zagórskiemu wdrożono. / S.915 /Pr.z dn.22.b.m./.-

Powiat Wołkowyski :

Związek Ludowo-Narodowy obok Stronnictwa Chłopskiego jest w chwili obecnej najruchliwszem stronnictwem w powiecie. Działalność Związku, obliczona na przygotowania przedwyborcze, obok akcji agitacyjnej, obejmuje równolegle akcję agitacyjną. Kieruje nią poseł Bronisław Zajączkowski, który zwołał zebrania Kół lokalnych Związku dnia 21.b.m. w Rosi, dnia 22.b.m. w Porozowie, dnia 23.b.m. w Pieskach, dnia 24.b.m. w Świsłoczy i Wołkowysku. Na zebraniach tych wybrano komitety gminne Związku i delegatów do Rady Powiatowej ostatniego. W przemówieniach swych poseł Zajączkowski daje wyraz opozycyjnemu zestosunkowaniu się Związku do Rządu Marszałka Piłsudskiego, podnosi niebezpieczeństwo żydowskie, akcentuje, że żydzi wywierają dominujący wpływ na Rząd obecny i wskazuje na konieczność podjęcia walki z elementami, zagrażającymi posiadaniu obozu narodowego. / S.515/Pr.z dn.22.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

III. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Grodzieński:

Trwający od dnia 9 bm. strajk 8 robotników w zakładzie mechanicznym Duńskiego w Grodnie został zlikwidowany dnia 17. bm. Strajkujący uzyskali 15% podwyżki według dotychczasowej skali płac.-

Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z dnia 22 bm. przedstawia się następująco: bezrobotnych metalowców - 28, robotników budowlanych - 28, niewykwalifikowanych - 189, wykwalifikowanych - 291, robotników przemysłu chemicznego - 66, rolnych - 6, pracowników umysłowych - 89, ogółem 690 bezrobotnych. Z zasiłków korzysta: z akcji doraźnej 60 osób, z akcji ustawowej 45 osób. Nastrój wśród bezrobotnych - spokojny.-

W dniu 14 bm. z braku materjału do tarcia unieruchomiony został tartak w Rybnicy, gm. Poraczce, zatrudniający 16 robotników /S.1841/Pr. z dn.22 bm./.-

Powiat Wołkowyski:

W dniu 14 bm. w majątku Pacewicze na tle zatargu gospodarczego przerwało pracę 10 osób ze służby folwarcznej. - Zatarg został zlikwidowany kompromisowo przez właściciela majątku w dniu 15 bm. /Starostwo/.-

Powiat Augustowski:

Bezrobotnych w powiecie 186 osób, z których zapomogi otrzymują 162 osoby. Z dniem 28 bm. w zakładach drzewnych w Lipowcu zredukowanych zostanie dalszych 65 robotników. Wśród bezrobotnych wyczuwa się niezadowolenie z obecnego stanu rzeczy.- /S.811/P. z dnia 23 bm./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 9 bm. do warsztatu tkackiego przy ul. Jurowieckiej Nr.56 w Białymstoku przybył Multan Mikołaj z kilkunastu strajkującymi włókniarzami i siłą zmusić usiłował tkacza Zimnocha Antoniego do porzucenia pracy. Dochodzenie w tej sprawie wdro

./.

160

żono. /Starostwo/.-

Dnia 15 bm. we wsi Pieszczaniki, gm. Gródek unieruchomiona została chwilowo fabryka sukna Amdurskiego, zatrudniająca 12 robotników.-

Powiat Łomżyński:

Ilość bezrobotnych w Łomży i powiecie wzrosła do 300 os. w związku z zakończeniem sezonu robót budowlanych i okresowych. Magistrat m. Łomży w dalszym ciągu rejestruje bezrobotnych w celu uzyskania dla nich zapomóg, narazie zaś wypłaca zapomogi tym bezrobotnym, którzy w okresie poprzednim zapomóg nie pobrali /Starostwo/.-

----------oOo----------

IV. Ruch społeczny i organizacje przysposobienia wojskowego.-

Powiat Szczuczyński:

Prezes Zarządu Obwodu Związku Strzeleckiego w Szczuczynie, Bronisław Kretowicz wygłosił dnia 20 bm. w osadzie Wąsosz odczyt n.t. "Niebezpieczeństwo niemieckie i obrona konieczna". Prelegent zobrazował przygotowania odwetowe Niemiec i akcentował konieczność organizowania w Polsce silnych związków przysposobienia wojskowego. Na wniosek prelegenta zebrani postanowili utworzyć w osadzie Wąsosz oddział Związku Strzeleckiego, do którego zarządu powołali: Świderskiego Władysława /Zw:L.N./ - prezes, Szymańskiego Juljana /Stronnictwo Chłopskie/ - wiceprezes, Czyżewskiego Bolesława /b.NPCh./ - sekretarz, Bednarowicza Józefa /Stronnictwo Chłopskie/ -skarbnik, Perkowskiego Józefa, nauczyciela /Wyzwolenie/ - komendant oddziału, Dmochowskiego Józefa /b.członek N.P.Ch./ - zastępca komendanta. Oddział liczy narazie 20 członków /Starostwo/.-

Powiat Sokólski:

Dnia 13 bm. w Sokółce odbyło się zebranie ochotniczej straży ogniowej przy udziale 23 osób. Na zebraniu tem wybrano Zarząd straży w składzie: Urbański, sędzia pokoju - prezes, Goldlejb Abram, Kruglak Salomon, Borodzicz Cezar i Kacnelbogen Lajb. /Starostwo/.-

W ostatnim czasie księża katoliccy w powiecie wszczęli ożywioną agitację na rzecz Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej, co pozostaje niewątpliwie w przyczynowym związku z zarządzeniem ks.arcybiskupa Jałbrzykowskiego.-

W gminie Nowy Dwór nieznaczną propagandę kościoła narodowego szerzy pisarz gminny, Hummer. /S.1153/Pr. z dnia 22. bm./.-

Powiat Ostrowski:

Dnia 20 bm. "Sokół" w Ostrowi Mazowieckiej obchodził pierwszą rocznicę swego istnienia. Okolicznościowy odczyt n.t. "Sokół jako czynnik organizacyjny w społeczeństwie polskiem" wygłosił dr. Eugenjusz Wnuśek /O.W.P./. Dowodził on m.in., że obowiązkiem "Sokoła" jest strzec interesów narodowych, a przeto "Sokół" nie może łączyć się z innemi organizacjami, szczególnie organizacjami przysposobienia wojskowego, uzależnionemi od stronnictw lewicy, zachęcał natomiast zebranych do zapisywania się w poczet członków Związku Młodych Obozu Wielkiej Polski /Starostwo/.-

---------oOo---------

V. Ruch wywrotowy.

Powiat Grodzieński:

Po okresie ożywionej działalności w związku z obchodem 10-cioletniej rocznicy rewolucji październikowej organizacje komunistyczne w powiecie grodzieńskim zaprzestały wystąpień zewnętrznych, natomiast, jak informują źródła konfidencjonalne, zwróciły szczególną uwagę na działalność MOPRu. Informacje

wspomnianych źródeł stwierdzają, że wydział akcji moprowskiej przy OKKPZB Grodno przestał otrzymywać dotacje pieniężne z Wilna i wobec tego w październiku br. dostarczył jakoby więźniom politycznym, osadzonym w grodzieńskiem więzieniu karnem, jedynie 18 porcyj żywności w naturze oraz większe sumy pieniężne, otrzymane od Stefanji Sempołowskiej, przedstawicielki Rosyjskiego Czerwonego Krzyża /zamieszkała w Warszawie przy ul. Smolnej Nr.7 m. 1./.-

Z drugiej strony OKKPZB. Grodno rozpoczął prace organizacyjne, zmierzające do odbudowania kontaktów partyjnych, zlikwidowanych wskutek ostatnich aresztów komunistów w Grodnie i powiecie /S.1841/Pr. z dnia 22 bm./.-

Podejrzany od dłuższego czasu o przynależność do K.P.Z.B. Jelin Lejma, zamieszkały stale w Indurze, ubiega się o uzyskanie paszportu zagranicznego na wyjazd do Niemiec - prawdopodobnie w celach partyjnych. Nadzór poufny nad Jelinem roztoczono.- /Starostwo/.-

---------oOo---------

VI. Ruch narodowościowy.

a/ Żydowski

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 18 bm. w lokalu biblioteki im. Peretza w Ostrołęce prawy poalej-sjonista Sz.Zysman z Warszawy wygłosił odczyt nt. "Żydowski ruch robotniczy". Prelegent wskazywał na konieczność organizowania się żydowskich mas robotniczych pod sztandarami Poalej-Sjon Prawicy, która broni istotnie interesów tych mas w dziedzinie życia politycznego, zawodowego i narodowościowego, nie wyzbywając się nacjonalizmu, będącego podwaliną żydowskiego ruchu robotniczego. Na tym gruncie Poalej-Sjon Prawica zwalcza "Bund", wypowiadający się przeciwko sjonistycznej akcji palestyńskiej. Obecnych na odczycie - około 100 osób./S.614/P. z dnia 22.bm./.-

Powiat Szczuczyński:

Dnia 14 bm. organizacja sjonistyczna w Grajewie urządziła akademję z okazji 10-ciolecia ogłoszenia deklaracji Balfoura Okolicznościowe przemówienie wygłosił Grabowski, delegat Centrali Organizacji Sjonistycznej w Warszawie. Obecnych na akademji około 200 osób /Starostwo/.-

Powiat Bielsk-Podlaski:

W powiecie w dalszym ciągu wzrasta rozpiętość żydowskiego ruchu kulturalno-oświatowego, nie pozbawionego jaskrawych momentów politycznych. M.in. dnia 12 bm. bundowiec Dawid Polak z Warszawy staraniem Związku Rzemieślników Żydowskich w Brańsku wygłosił tamże odczyt n.t. "Żydowskie typy w wiekach dawniejszych". Prelegent podniósł udział żydów w rewolucji francuskiej, omówił działalność literacką Mojżesza Mendelsona i udawadniał że życie ludności żydowskiej oraz typy żydowskie w różnych czasach odźwierciadlają dzieła Mickiewicza, Krasińskiego, Dostojewskiego, Kowalenki, Andrejewa i innych. Obecnych na odczycie - około 50 osób /S.Pr.1618 z dnia 23 bm./.-

Powiat Grodzieński:

Poalej-Sjon Prawica w Grodnie dnia 19 bm. urządziła akademję z okazji 30-to lecia sjonizmu, na której przemówienie okolicznościowe wygłosił J.Rytow z Warszawy, M.in. wystąpił on z krytyczną oceną "Bundu" /Starostwo/.-

W ubiegłym tygodniu w Indurze zlikwidowany został ze względów finansowych oddział Białostockiego Tw-a Opieki nad Sierotami Żydowskiemi.-

Powiat Wołkowyski:

W Wołkowysku został zorganizowany oddział Zrzeszenia Kobiet Żydowskich, którego organizatorami są: Kosowska Fania, Chmielnicka Chana, Heller Anna, Bobczukowa Emma i inne. Do Zarządu oddziału weszły: S.Adzin, E.Berlinowa, M.Liskowska, Ch. Prużańska, N.Borowska i K.Kapłanowa. /Starostwo/.-

Powiat Ostrowski:

Na zebraniu dnia 15 bm. członków Twa Żyd. "Oświata" w Ostrowi wybrany został nowy zarząd, do którego weszli: Mojżesz Raff - prezes, Szware Abram Hersz - wiceprezes, Nutkiewicz Don - sekretarz, Najman Tajwel - skarbnik oraz Holzman Mojżesz, Dąbrowski Mison i Drozdowska Bluma - członkowie, wszyscy zamieszkali w Ostrowi Mazowieckiej.-

Dnia 18 bm. bundowiec Eljasz Kielewicz wygłosił w Ostrowi Mazowieckiej odczyt n.t. "Widoki przyszłego społeczeństwa". Prelegent stwierdzał, że upośledzone dotychczas społeczeństwo żydowskie musi być pod względem praw zrównane z innemi społeczeństwami, o co niezmordowanie, jego zdaniem, walczy "Bund". /:Starostwo:/.-

---

b/ ruch białoruski

Powiat Grodzieński:

Istniejące w powiecie hurtki Twa Szkoły Białoruskiej przejawiają intencywną działalność kulturalno-oświatową: organizują przedstawienia teatralne, wieczorki sceniczne & odczyty.-

Dobrze zorganizowane przedstawienia teatralne urządziły: dnia 13 bm. hurtek we wsi Dziemkowce, gm. Wołpa i tegoż dnia hurtek we wsi Pleskatowce, gm. Brzostowica Wielka. Nadto prawie wszystkie hurtki T.S.B. starają się o pozyskiwanie nowych członków i organizują biblioteki przy wydatnem poparciu radnych białoruskich.-

W najbliższym czasie przez Zarząd Główny Twa obsadzone ma być stanowisko instruktora przy Zarządzie Okręgowym w Grodnie, opróżnione przez aresztowanego w dniu 12.X.br. pod zarzutem działalności antypaństwowej Balickiego Józefa.-

Białoruska Radykalna Partja Narodowa przygotowuje grunt dla działalności organizacyjnej w powiecie. Mężami zaufania partji są - Szurpa i Adamowicz, osobnicy ideowo chwiej

ni, dla których działalność polityczna jest li tylko odskocznią do korzyści materjalnych. /Starostwo i BP./.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 13 bm. na zebraniu hurtka T.S.B. w Świsłoczy sekretarz tegoż Maciej Ostapczyk zarzucał członkom hurtka bierność i brak zainteresowania się akcją szkolną i kulturalną. Ogół zebranych uznał słuszność zarzutów Ostapczyka i pod ich wpływem wybrał nowy zarząd w składzie: Ostapczyk Maciej, Owsiejczyk Konstanty, Kaczanowski Konstanty, Bołwan Piotr, Woronowicz Konstanty i Jakusz Michał. Sekcja dramatyczna hurtka podporządkowana została Woronowiczowi Konstantemu i Karnacewiczowi Aleksandrowi. Do komisji rewizyjnej weszli: Gabiec Piotr, Chajduk Aleksander i Radziwon Piotr.-

Pozatem zebrani postanowili nazwać bibliotekę hurtka imieniem Konstantego Kalinowskiego, powstańca białorusina z r.1863. W ten sposób ostapczyk Maciej przesunął na plan dalszy w kierownictwie jednego z najżywotniejszych w powiecie hurtków Twa Szkoły Białoruskiej wpływy ideologji b.BWRR. /S.515/Pr.z dnia 22 bm./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 20 bm. w Gródku odbyło się zebranie członków hurtka Twa Szkoły Białoruskiej pod przewodnictwem Mikołaja Trofimczuka. Na zebraniu omawiano sprawy organizacyjne. Przemawiał Trofimczuk, który nawoływał obecnych do pracy w kierunku zaangażowania większej ilości członków, nadmieniając, że Koło w Gródku jest b. słabe. Na miejsce ustępujących z organizacji, jako niepełnoletnich, sekretarza tegoż koła Władysława Mileszko, wybrano Józefa Filonczuka, urodzonego w 1904 r. we wsi Zarzeczany, gm. Gródek i na miejsce ustępującego skarbnika Jakóba Zukowskiego - wybrano Włodzimierza Chrzanowskiego, urodz.w 1905. w kolonji Bielnice, gm. Gródek. W sprawie bibljoteki, czytelni, oraz składek członkowskich przemawiał jeszcze Władysław Mileszko, zdając sprawozdanie o działalności bibljoteki i nawołując do zapisywania się na członków. Z inicjatywy Mileszko

183

ki uchwalono złożyć podanie do Starostwa o prośbę o zezwole-
nie na urządzenie kwesty na rzecz powodzian. Obecnych na ze-
braniu - 17 osób.- Starostwo/.-

---

c/ ukraiński

Grodzieński oddział Ukraińskiego Komitetu Narodowego dnia
20 bm. jako w 10-cio letnią rocznicę proklamowania niepodleg-
łości Ukrainy, urządził w Grodnie akademję, poprzedzoną na-
bożeństwem żałobnem za poległych w walce o niepodległość
Ukrainy /Starostwo/.-

---

d/ niemiecki

Dnia 20 bm. w Paprotni Dużej, gminy Jasieniec, powiatu
[illegible]ńskiego odbyło się walne zebranie członków Niemieckiej
[illegible]em.Kasy Oszcz.Pożyczkowej, na którem instruktor tego rodza-
[illegible]u kas, Olgierd Szenfeld z Łodzi opawiał sprawy organizacyjne
finansowe kasy, zaś Otto Hennig, również z Łodzi, wygłosił
referat o hodowli bydła i trzody. Obrady odbywały się w języ-
[illegible] niemieckim, natomiast protokuł spisano w języku polskim.
Obecnych - około 90-osób /Starostwo/.-

---oOo---

VII. Ruch zawodowy.

[illegible]wiat Ostrołęcki:

Dnia 13 bm. na stacji kolejowej w Ostrołęce odbyło się
[illegible]branie członków miejscowego oddziału Z.Z.K. pod przewodnic-
[illegible]wem prezesa Stańskiego Józefa /P.P.S./ i przy udziale Odrobi-
[illegible], delegata Zarządu Głównego Z.Z.K. z Warszawy. Ta ostatni
[illegible]dał sprawozdanie ogólne z działalności Związku, wspomniał
[illegible]budowaniu w Warszawie gmachu Związkowego, poczem wystąpił
[illegible]mieniem podwyższenia miesięcznych składek członkowskich;

wniosek ten upadł w głosowaniu. Ponadto na zebraniu omawiano sprawy: nierównomiernego uposażenia etatowych i nieetatowych urzędników kolejowych i własności wybudowanego w Warszawie domu związkowego. Żadnych uchwał na zebraniu nie powzięto. Obecnych - około 60 osób. /S.614/P. z dnia 22.XI.br./.-

Powiat Szczuczyński:

Dnia 13 bm. w Grajewie odbyło się zebranie członków Chrześcijańskiego Związku Rzemieślników pod przewodnictwem Jana Zyskowskiego /Związek Ludowo-Narodowy/. Przemawiali - Starosta Szczuczyński, Zyskowski i burmistrz Grajewa, Perlitz Wacław, którzy wyjaśniali istotę i znaczenie ustawy rzemieślniczej. Ponadto Zyskowski odczytał pismo Centrali Związku, traktujące o izbach rzemieślniczych. Obecnych - około 70 osób.-

Dnia 20 bm. w Szczuczynie odbyło się zebranie organizacyjne lokalnego oddziału Chrześcijańskiego Związku Rzemieślników, do którego zapisało się 70 osób. Zarząd oddziału stanowią: Zale Stefan - prezes, Janowski Jan - viceprezes, Dembiński - sekretarz, Jaworowski - skarbnik i Pawłowski Alfons - członek zarządu.-

W Szczuczynie na skutek nowej ustawy przemysłowej zarejestrowali się rzemieślnicy Żydzi w swym Związku /140 osób/.- /: S.740/P. z dnia 21 bm.:/.-

Powiat Suwalski:

Dnia 20 bm. Okręgowa Rada Klasowych Związków Zawodowych w Suwałkach zwołała konferencję delegatów klasowych związków zawodowych, która odbyła się pod przewodnictwem prezesa Rady i prezydenta m. Suwałk, Gałaja Wawrzyńca.-

Delegaci Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Skórzanego wnieśli na porządek obrad sprawę ewentualnego ogłoszenia strajku czeladników szewckich, zdecydowano ze względu na specyficzne warunki pracy szewców w Suwałkach strajku narazie zaniechać. Na wniosek delegatów Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Spożywczego postanowiono interwenjować w Inspektora Pracy w spr

164

wie nieprzestrzegania przez właś-cicieli piekarń ustawy o 8-mio godzinnym dniu pracy i wypoczynku niedzielnym/Starostwo/

Powiat Łomżyński:

Dnia 19 bm. w lokalu Okręgowej Rady Klasowych Związków Zawodowych w Łomży odbył się wiec "Bundu" przy udziale około 150 osób. Przemawiał bundowski działacz miejscowy Jakób Zamiatyn, który podkreślał konieczność organizowania się żydowskich mas robotniczych w klasowych związkach zawodowych, pozostających pod wpływami Bundu oraz nawoływał zebranych do przestrzegania ubezpieczenia się w Kasach Chorych. Ponadto na tymże wiecu Dawid Domowicz referował nowę ustawę przemysłową, interpretując dość rozciągle prawo i obowiązki, wypływające z tej ustawy dla rzemieślników /S.1122 z dnia 23 bm./.-

Powiat Grodzieński:

Sekretarjat Okręgowy Ch.D. zwołał na dzień 20 bm. do Grodna zjazd powiatowy rzemieślników chrześcijan. Na zjazd przybyło około 50 delegatów. Przemawiali - Korkuć Michał, właściciel piekarni w Grodnie, Korecki, urzędnik magistratu grodzieńskiego, Kastrzębski Roman i delegat Chrześcijańskiego Związku Rzemieślników w Białymstoku, Groser. Omawiali oni kalkulację cen i robocizny, postanowienia nowej ustawy przemysłowej, sprawę mających się odbyć wyborów do izb rzemieślniczych, podział terytorjalnych izb i dowodzili, że rzemieślnicy chrześcijanie w czasie wyborów do Sejmu zdecydować mogą o składzie narodowościowym izb rzemieślniczych.-

Dnia 19 bm. w Grodnie odbyło się pod przewodnictwem Czkisla Jana zebranie członków sekcji piekarzy, istniejącej przy Związku Zaw.Robotników Przemysłu Spożywczego. Na zebraniu tem sekretarz Związku, Dawid Kpsztejn referował sprawy uregulowania płac robotników piekarskich i przyjmowania nowych członków do Związku. Obecnych - około 40 osób. Istniejący dotychczas w Grodnie lokalny oddział Zrzeszenia Polskiego Nauczycielstwa Szkół Zawodowych rozwiązał się mocą

własnej uchwały ze względów przewidzianych statutem Zrzeszenia /mała liczebność oddziału/ Starostwo/.-

Powiat Wołkowyski:

Instruktor grodzieńskiego oddziału Zw.Zaw.Robotników Rolnych, Tucewicz Czesław rozpoczął w powiecie akcję organizacyjną na rzecz Związku i w tym celu zwołał zebrania służby folwarcznej w Pacewiczach, Rogoźnicy i Masiewiczach.

Dnia 20 bm. w Wołkowysku odbyło się zebranie organizacyjne lokalnego oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Skórzanego przy udziale Przewalskiego Józefa, delegata Zarządu Okręgowego Związku w Wilnie. Zebrani w liczbie 28 osób postanowili utworzyć oddział Związku i do zarządu tegoż powołali: Rubinsztejna Mojżesza, Adamowicza Józefa, Michałowskiego Lwona, Niedźwieckiego Józefa i Rudela Heszka.-

Wspomniany wyżej Przewalski wygłosił w Wołkowysku w dniach 16 i 20 bm. odczyty n.t. "Wielka rewolucja francuska" i "Powstanie listopadowe" /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

Dnia 19 bm. w lokalu Twa Dobroczynności Linas-Hacedek w Białymstoku - staraniem Zarządu oddziału Zw.Zaw.Robot.Prze Odzieżowego, bundowiec Aron Wachl z Warszawy wygłosił odczyt n.t. "Klerykalizm i nacjonalizm, a klasa robotnicza".Prelegent wyjaśnił zebranym, że klerykalizm uzupełnia nacjonalizm i jest największym wrogiem mas pracujących. Krytykował on stanowisko księży,popów, rabinów - zarzucając im, że służą wyłącznie kapitalizmowi, zaś masy pracujące i chłopów wprowadzają w błąd i sieją ciemnotę. Nadmieniał,że historja o Bogu i świętych - jest tylko obłudą którą wpajają w sfery pracujące księża, popi i rabini, że Boga i świętych nigdy nie było, wobec czego nie powinni ludzie w to wierzyć. Wreszcie nawoływał zebranych do walki z kapitalizmem i klerykalizmem i stwierdzał, że żydowska mniejszość narodowa w Polsce nie korzysta z pełni praw, a przeto żydzi powinni starać się wszelkimi siłami należne im prawa uzyskać. Obecnych na odczycie około 300 osób.- /L.1824/p.-----C-----
z dnia 23 bm/.-

165

VIII. Sprawy samorządowe.

Wybory do Rady Miejskiej w Białymstoku.

Dnia 20.b.m.walne zebranie Związku Kupców Polskich wyłoniło Komitet wyborczy w składzie: Prowski Adam, Kucharski Józef, Głowiński Henryk, Grochowski Józef, Roman Stanisław i poleciło mu złożyć akces Związku do Zjednoczonego Polskiego Komitetu Wyborczego.-

Odbyte dnia 20.b.m.walne zebranie Narodowej Organizacji Kobiet aprobowało decyzje zarządu Organizacji, zobowiązujące członkinie tejże do głosowania na listę kandydatów Zjednoczonego Polskiego Komitetu Wyborczego.-

Na tymże zebraniu Zofja Ciechocka z Warszawy, przewodnicząca Zarządu N.O.K.na Województwo Warszawskie wygłosiła referat o zadaniach gospodarczych i narodowych samorządu miejskiego.-

Chrześcijański Związek Dozorców Domowych, wchodzący organizacyjnie w skład Zrzeszenia Robotników Katolickich / Ch.D./ na zebraniu walnem w dniu 19.b.m.wypowiedział się za Zjednoczonym Polskim Komitetem Wyborczym.-

Za tymże Komitetem wyborczym wypowiedziały się cechy rzemieślników chrześcijan, które na zebraniu w dniu 20.b.m.powołały do cechowego Komitetu wyborczego - Grosera Franciszka, Samitowskiego Romana, Bolestę Józefa, Wilczewskiego Jana, Jurczaka Wiktora, Grodzika Kazimierza, Popławskiego Pawła, i Kwiecińskiego Walentego. Komitetowi temu zlecono prowadzenie ze Z.P.K.W. pertraktacyj odnośnie uzyskania kilku miejsc na liście Z.P.K.W. dla kandydatów ze strony cechów.-

Emperowski Związek "Praca" na walnem zebraniu członków w dniu 20.b.m.potwierdził swą decyzję z dnia 13.b.m./ vide sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.31./, wypowiadając się za Polskim Komitetem Wyborczym Pracy Gospodarczej. Związek Drukarzy zgłosił akces do P.P.S.-

Zjednoczony Komitet Wyborczy b.wojskowych ogłosił program, w którym podkreśla, że do nowej Rady Miejskiej muszą wejść ludzie, którzy "ramię przy ramieniu staną do współpracy z Rządem

./.

Marszałka Piłsudskiego" oraz, że dąży niezachwianie do tego, by w przyszłej Radzie Miejskiej stworzyć placówkę, która stanie otwarcie i zdecydowanie do walki o nasze postulaty, a w szczególności:

1/ W obronie tak drogo okupionych praw polskości i posunięć obecnego Rządu Marszałka Piłsudskiego, przed kretią robotą wrogich nam obozów.-

2/ W przyszłym naszym Samorządzie, muszą zająć miejsca ludzie silnej woli i biorący na siebie pełną odpowiedzialność wobec całego społeczeństwa za swoje czyny.-

3/ Wytężymy wszystkie siły, ażeby zabagnione sprawy gospodarki miejskiej przez dawną Radę, załatwione były w imię żądań całego naszego społeczeństwa.-

4/ Staniemy na straży rozwinięcia należytej opieki nad Przysposobieniem Wojskowem i Wychowaniem Fizycznem, jako przyszłą naszą rezerwę i gotowością obronną.-

5/ Jako zrzeszenie b. wojskowych, zajmiemy zdecydowane stanowisko w sprawie naprawienia krzywdy, jaka działa i dzieje się nadal wszystkim b. wojskowym i ich rodzinom, wdowom i sierotom poległych, klasie robotniczej, inteligencji pracującej i umysłowej oraz całym rzeszom bezrobotnych.-

6/ Będziemy tępić z całą surowością prawa, wszelkie protekcje i względy przy przetargach na roboty miejskie, oddawane często-kroć w mniej powołane ręce.-

Kolonja prawosławna, jak już doniosłem w poprzedniem sprawozdaniu, pójdzie do wyborów samodzielnie, tylko w tym wypadku, gdyby jej Komitet Wyborczy / Reszetnikow Jan, Sawicki Aleksander Gapanowicz Sergjusz, Major Konstanty, Gofman Juljan, Korzeń Aleksander, Kołodko Józef, Iwanow Jan, Wardeni Eugenjusz / nie doszedł do porozumienia ze Zjednoczonym Polskim Komitetem Wyborczym. / Kolonja określa swe posiadanie w nowej nowej Radzie na 2 mandaty /. Chrześcijański Związek Właścicieli Nieruchomości definitywnie przyłączył się do Zjednoczonego Polskiego Komitetu Wyborczego.

Gmina ewangielicka na zebraniu w dniu 20.b.m., odbytem przy udziale posła Szpikelmana postanowiła wystawić własną listę wyborczą i wyłoniła ścisły Komitet Wyborczy w składzie: Langer

./.

166

Otto,Szerszmidt Henryk, Kuźnicki Juljusz, Flakier Juljusz, Fryckie Robert, Szejn Oskar, Propte Hugo, Hampel Juljusz i Michałak Alfred .-

Koło białostockie Związku Urzędników Kolejowych w dniu 23 b.m.przystąpiło do Polskiego Komitetu Wyborczego Pracy Gospodarczej,do którego przystąpi prawdopodobnie również Zjednoczony Komitet Wyborczy b.wojskowych po uzyskaniu zapewnienia ze strony ostatniego co do 2-ch mandatów. Akces do "Bundu" złożyły: żydowskie klasowe związki zawodowe / włókniarzy, garbarzy, metalowców /.

Żydowski Związek Kupców i Żyd.Związek Rzem. Fabrykantów wypowiedziały się Żydowskim Komitetom Wyborczym,wyłonionym z inicjatywy wyznaniowej granicy gminy żydowskiej. Związek Drobnych Kupców Żydowskich uzależnił przyłączenie się do Ogólnego Żydowskiego Bloku Wyborczego od zapewnienia mu jednego miejsca w Radzie; w razie nie uwzględnienia jego warunków, pójdzie do wyborów samodzielnie.-

Samodzielnie prawdopodobnie pójdą również do wyborów: Poalej-Sjon Prawica i Związek Rzemieślników Żydowskich .-

Do dnia 23.b.m. w Głównej Komisji Wyborczej złożono następujące listy kandydatów do Rady Miejskiej:

Lista Nr.1. - obywateli przedmieść.
1/ Gronek Mikołaj - Białystoczek, 2/ Rej Władysław -Skorupy, 3/ Wdowiak Andrzej - Antoniuk, 4/ Piwny Ławryn - Słoboda, 5/ Szramek Ludwik - Starosielce wieś, 6/ Antczak Antoni-Ogrodniczki, 7/ Marecki Paweł - Pieczurki, 8/ Witkowski Jan -Dziesięciny.-

Lista Nr.2. Polska Partja Socjalistyczna i pracująca inteligencja: 1/ Muszyński, 2/ Młyński, 3/ Prorwicz, 4/ Bialik, 5/ Zduniak, 6/ Marciniak, 7/ Kaleciński, 8/Bielawski Andrzej, 9/ Szewko Edward oraz 21 innych kandydatów.Lista obejmuje 31 nazwisk.-

Lista Nr.3.- żydowskich robotników bezpartyjnych: 1/ Eli Koper krawiec, 2/ Mojżesz Wajser - Wilkarz, 3/ Abram Dytkowski - tkacz.-

./.

Liste Nr.4. - " Bund ".-

1/ Flomenbaum Benjamin, 2/ Wachs Jakób, 3/ Goldman Szoszan, 4/ Tabaczyński Benjamin, 5/ Szobfis Łazar 6/ Rydzewski Elja, 7/ Berkner Rabinowicz Saul, 8/ Anachowicz Chackiel, 9/Fejgin Szmul, 10/ Warhaftig Szloma. Lista kandydatów "Bundu" obejmuje 30 nazwisk.-

W dniu 25.b.m. Komitet Wyborczy "Bundu " wydał następującej treści odezwę :

" p r o t e s t u j e m y ."

W imieniu pracujących mas ludowych, w imieniu praw obywatelskich, wywalczonych przez dziesiątki lat heroicznych walk i niezliczonych ofiar - jak najostrzej protestujemy przeciwko systemowi ułożenia list wyborczych.-

W ciągu sześciu ostatnich dni przy sprawdzaniu list wyborczych, Komitet Wyborczy " Bundu " ustalił że tysiące wyborców, setki domów i prawie całe ulice w dzielnicach zamieszkałych przez najbiedniejszą część żydowskich mas pracujących- zostały ominięte na listach wyborczych.-

Gdy się rozchodzi o wyegzekwowanie należności podatkowych, to ani jeden obywatel miejski nie zostaje ominięty, ale wtedy, gdy się rozchodzi o spełnienie obowiązku obywatelskiego, o tem, kto ma zadecydować o miljonach wydatków - wtedy "zapomina się" o was obywatele, a przedewszystkiem o Was, najbiedniejsze masy pracujące.-

Widocznie liczono na to, że najbiedniejsza część społeczeństwa żydowskiego, obarczona codzienną walką o kawałek chleba, nie będzie w stanie wywalczyć sobie prawo wyborcze o ile z urzędu nie będzie umieszczona na listach wyborczych.-

A więc robotnicy żydowscy.

Właśnie to pogwałcenie praw obywatelskich tysięcy naszych towarzyszy, powiększa odpowiedzialność naszą za wynik wyborów. Naszą wytrwałością udowodnimy, że nic nas nie odstraszy w walce za nasze prawa.-

Najświętszym naszym obowiązkiem jest uświadamiać najszersze masy pracujące by w dniu 11-go grudnia r.b. wszyscy jak jeden

/

167

mąć głosowali na listę kandydatów " Bundu ".-

Pamiętajcie, że każdy, nawet pojedynczy głos zadecydować może o wyniku wyborów.-

Wszyscy do urn wyborczych.

Niech żyje socjalistyczna Rada Miejska.-"

~~Komitet Wyborczy Bundu~~

Cały nakład odezwy został obłożony przez Starostę aresztem. Powody zajęcia przedłożę dodatkowo.- / Starostwo i DP./

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

IX. R ó ż n e .

a/ Przestępczość kryminalna.

Dnia 16.b.m.na drodze wiodącej z osady Jedwabno do wsi Wizny w powiecie kolneńskim dokonali napadu rabunkowego na Kozakowskiego Józefa, mieszk.wsi Bukowskie i Wądołkowskiego Bronisława, zam.w kolonji Grabnik - Franciszek Ramotowski i Antoni Kurkowski, obaj ze wsi Przytuły. Pierwszemu zrabowano 140 zł., drugiemu zaś 115 zł.- Sprawców napadu ujęto i z materjałami oskarżenia przekazano władzom sądowym. / S.Pr.787. z dnia 22.b.m./.-

W nocy z dnia 13.na 14.b.m.w cerkwi prawosławnej we wsi Sobiatyno, gminy Milejczyce, pow.bielskiego, dokonano kradzieży, przyczem złodzieje dostali się przez okno.-

Skradzione zostały następujące przedmioty: dwie firanki koloru białego w kwiaty, cztery dywany wyrobu domowego, pięć obrusów wyrobu fabrycznego, dwie serwety szydełkowej roboty, pięć ręczników, osiem łańcuszków metalowych od lampek wiszących, jeden obrazek maleńki z wizerunkiem Matki Boskiej w żółtej metalowej oprawie. Prócz tego sprawca kradzieży wydarł i zabrał białą płócienną podszewkę z pod rizy i podszewkę satynową koloru szarego z pod riznika.-

Ogólna wartość skradzionych przedmiotów obliczona jest na 700 zł.-

O kradzież powyższą podejrzany jest osobnik, podający

./.

się za Miedwiedziowa Michała,kozaka - bałachowca,którego wi-
dziano w dniu 12./XI.br.w pomienionej wsi.- Dochodzenie trw
/ L.BP. 6014 /.-

W nocy z dnia 23.na 24.b.m.nieznani sprawcy zapomocą o-
twarcia drzwi podrobionym kluczem dostali się do lokalu Kasy
Chorych w Łomży, poczem w jednym z pokoi biura rozpruli "ra-
kiem " kasę ogniotrwałą,z której zabrali 176 zł.36 gr.oraz p
życzkę konwersyjną na sumę 76 zł.- Dochodzenie wdrożono.-
/ L.BP. 6019 /.-

W dniu 22.b.m. we wsi Wejda,gm.Łyse, powiatu Kolneńskie-
go,znalezione zostały zwłoki mieszkańca tejże wsi, Szoki Jó-
fa, we własnej jego stajni.-

Według zeznania żony jego - Szoka Józef rzekomo zabity
został przez konia w czasie pobytu w stajni, jednakowoż po-
wierzchowne oględziny trupa oraz charakter ran wskazują, iż
w danym wypadku miało miejsce zabójstwo.-

Sprawcy mordu dotychczas nieujawnieni.- Dochodzenie tr
/: L. B.P. 6020 /.-

b/ Przemytnictwo.

Dnia 17.b.m. w pociągu pomiędzy Augustowem i Suwałkami
zakwestjonowano u Mejera Jezierskiego z Baranowicz 11 skórek
wydrych i 60 skórek z królików pochodzenia niemieckiego,war-
tości 2300 zł. Zatrzymane skórki i dochodzenie skierowano do
Urzędu Celnego w Raczkach,a ponadto spowodowano przeprowadze-
nie rewizji w sklepie Jezierskiego w Baranowiczach, gdzie za-
kwestjonowano 51 różnych skórek,przemycanych z Niemiec. / S
Suw. 915/Pr.z dn.22.b.m./.-

c/ Wiadomości z przygranicza litewskiego.

Starostwo w Suwałkach otrzymało niesprawdzone dotychcza
informacje,że w przygraniczu po stronie litewskiej,naprzeciw
powiatu suwalskiego,rozlokowanych jest w różnych miejscowoś-
ciach 10 plutonów szaulisów w sile 50 ludzi każdy /uzbrojeni

./.

188

uzaulisa : karabin i 50 ładunków /.- /: S.915/Pr. z dnia 22.b.m. :/.-

Białystok, dnia 26 listopada 1927.r.

Za Wojewodę:

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

169

Województwo Białostockie

L:BP.2757/T.

Białystok, dnia 3 grudnia 1927 roku

T A J N E

Do

/: według rozdzielnika./

Przedmiot: sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe.

W załączeniu przesyłam sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.33. za czas od dnia 27.listopada do 3. grudnia 1927 r. -

1 zał.

Za W o j e w o d ę:

Zawistowski

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Publ.

Otrzymują:

Jak w sprawozdaniu syt.Nr.6. -

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.33.
za czas od dnia 27.listopa-da do 3.grudnia 1927 roku.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Nakreślone w poprzedniem sprawozdaniu sytuacyjnem układ stosunków polityczno-społecznych i nastroje ludności w okresie sprawozdawczym nie uległy zasadniczym, względnie bardziej charakterystycznym zmianom.- Zanotowane w niniejszem sprawozdaniu fakty i spostrzeżenia podkreślają słuszność dopatrywań, że organizacje lokalne P.P.S. i P.S.L. "Wyzwolenie" wypowiadają się za utworzeniem bloku wyborczego tych stronnictw.- Stronnictwa prawicy, nie uzewnętrzniły dotychczas w swej działalności takich momentów, które pozwalałyby na wysnuwanie trafnych w czasie wniosków odnośnie ustosunkowania się tych stronnictw do kwestji tworzenia bloków wyborczych. Zarówno Ch. D., jakoteż Zw.L.Nar. w agitacji swej podkreślają niebezpieczeństwo, zagrażające społeczeństwu polskiemu ze strony kształtującego się bloku mniejszości narodowych. Ruch zawodowy, narodowościowy i wywrotowy - bez zmian.- Ilość bezrobotnych na terenie Województwa Białostockiego w okresie sprawozdawczym nieznacznie zmalała wskutek zaistnienia lepszej konjunktury w przemyśle drzewnym i rozpoczęcia się okresu eksploatacji drzewostanów w powiatach białostockim, bielskim, wołkowyskim i grodzieńskim.-

---------oOo--------

II. Ruch polityczny.

Polska Partja Socjalistyczna

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 20.ub.m. w Łapach odbył się wiec P.P.S. pod przewodnictwem Godlewskiego Leopolda, urzędnika kolejowego z Łap. Przemawiał Morawski, czł. CKWPPS z Warszawy. Podkreślał on

przedewszystkiem, że Rząd Marszałka Piłsudskiego neguje słuszność żądań pracowników kolejowych i państwowych w sprawie podwyżki płac, a natomiast popiera wyraźnie większą własność ziemską, co, zdaniem mówcy, znajduje swój wyraz w podwyższeniu cła na zboże importowane do kraju z zagranicy. Dalej Morawski dowodził, że taki stan rzeczy na dłuższy przeciąg czasu nie może być utrzymany i dlatego masy pracujące muszą zwartą ławą iść do wyborów wspólnie z P.P.S. - Omawiając sytuację polityczną w kraju, Morawski pomawiał rząd o ignorowanie parlamentaryzmu i uzasadniał wynikające stąd przyczynowo opozycyjne ustosunkowanie się P.P.S. do Rządu. Zgrupowana na wiecu opozycja PPS. Lewicy z Buniewskim na czele kilkakrotnie przerywała przemówienie Morawskiego okrzykami w rodzaju: "Mieliście rządy w swym ręku, cóżeście zrobili, precz z ugodą PPS. i t.p." - Na przemówienie Morawskiego, replikował Brzywczy Stefan, sekretarz Wszechstanowej Organizacji Monarchistycznej w Łapach,-zarzucając PPS zbyt silne grawitowanie do komunizmu. Obecnych na wiecu - około 200 osób.- /Starostwo L.770/Pf. z dnia 29.ub.m./.-

Powiat Ostrowski:

Dnia 27 ub.m. odbył się wiec P.P.S. we wsi Jelonki,gm. Komorowo. Przemawiał współpracownik redakcji "Robotnika",Tadeusz Jabłoński z Warszawy, który podniósł zasługi P.P.S. w obronie interesów klasy pracującej, scharakteryzował stosunek partji do Rządu Marszałka Piłsudskiego i nawoływał zebranych, by głosowali na P.P.S. Obecnych na wiecu - około 500 osób. /S.1078 z dnia 30.ub.m./.-

Powiat Kolneński:

We wsi Serafin, gm.Turośl powstało lokalne koło PPS,liczące 53 członków. Organizatorem koła jest Kaczyński Franciszek, instruktor OKRPPS w Łomży /S.791/Pr. z dnia 29.ub.m./.

Powiat Bielski:

Dnia 27 ub.m. w m.Ciechanowcu odbył się wiec P.P.S.zwołany przez Stemposza i Okroja, sekretarza Magistratu w Augusto-

wie. Pierwszy z nich poddał krytyce system nauczania w szkołach powszechnych, w których, według jego przekonania, poziom nauczania jest bardzo niski. Następnie wypowiadał się przeciw Konkordatowi stwarzającemu państwo w państwie. Okrój skreślił historję powstania P.P.S., jej udział w walkach o niepodległość Polski, skuteczną obronę interesów mas pracujących, zobrazował program P.P.S. na najbliższą przyszłość i udzielał wskazówek wyborczych. Obecnych na wiecu - około 300 osób.- /S.Pz.1656 z dnia 30.ub.m./.-

---

Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Powiat Szczuczyński:

Dnia 27.ub.m. odbył się wiec stronnictwa we wsi Grabowo. Przemawiali: Bronisław Lando, kierownik sekretarjatu w Grajewie, Aleksander Iżycki z Warszawy i dr.Czarnecki, prezes OKRPPS. w Łomży. Pierwszy z nich omawiał sytuację, jaka wytworzyła się w związku z wygaśnięciem kadencji Sejmu i wskazywał na konieczność poparcia przy wyborach P.P.S. przez masy pracujące. Iżycki występował specjalnie przeciwko szkodliwej dla klasy pracującej działalności Zw.L.Nar. i P.L.S."Piast". Wreszcie dr.Czarnecki dowodził, że każdy robotnik i włościanin zdobyć się musi na tę świadomość, że jego przekonania polityczne uniezależnione winne być całkowicie od nakazów kleru. Obecnych na wiecu - około 100 osób.- /S.755/5. z dnia 29.ub.m /.-

---

Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Grodzieński:

Stronnictwo Chłopskie w powiecie grodzieńskim wprawdzie nie zorganizowało w okresie sprawozdawczym nowych kół, zwiększyło jednak wydatnie ilość członków we wszystkich kołach dawniej zorganizowanych. Jak już podkreślałem poprzednio, Stronnictwo Chłopskie w większości gmin powiatu znalazło podatny grunt dla

swej działalności i do pewnego stopnia utrwaliło już swą pozycję. Zauważyć należy, że do kół stronnictwa coraz liczniej przenika umiarkowany element białoruski. /Starostwo/

Powiat Szczuczyński:

Dnia 27 ub.m. odbył się w Szczuczynie zjazd powiatowy delegatów stronnictwa na którym powzięto szereg uchwał, dotyczących zaangażowania płatnego instruktora, zapewnienia poszczególnym kołom stronnictwa sił kierowniczych itp. W zjeździe brało udział 25 delegatów /S.755/p. z dnia 29.ub.m./.-

---

Chrześcijańska Demokracja.

Pow.Grodzieński

Dnia 21 ub.m. w Grodnie pod przewodnictwem b.posła ks. Kaczyńskiego odbyła się konferencja polityczna mężów zaufania Ch.D. W przemówieniu swem ks.Kaczyński zarzucał Rządowi Marszałka Piłsudskiego stosowanie tendencyjnych represyj względem Obozu Wielkiej Polski oraz dążenie do rozbicia stronnictw narodowych i P.S.L."Piast".- Ponadto ks.Kaczyński wskazywał na niebezpieczeństwo, zagrażające społeczeństwu polskiemu ze strony organizującego się bloku mniejszości narodowych, wysnuwając stąd wniosek, że Ch.D. w czasie wyborów do Sejmu musi przeciwstawić swe siły wszelkim zakusom na żywotne interesy państwa i kościoła. - W obradach konferencji uczestniczył adwokat Daniłowicz, prezes Zw.L.N. w Grodnie /S.1868/pr. z dnia 29.ub.m./.-

---

Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Wołkowyski:

B.poseł Zajączkowski Bronisław zapowiedział zwołanie wieców w szeregu miejscowości powiatu, jednakże w dniu 21.ub.m. bezpośrednio po odbyciu wiecu w Rosi wyjechał do Warszawy, skąd dotychczas na teren powiatu wołkowyskiego nie powrócił.- /S.515 z dnia 29.ub.m./.-

Powiat Suwalski:

Dnia 27.ub.m. w prywatnem mieszkaniu Zagórskiego w Suwałkach przy udziale b.posła Kadłubowskiego odbyła się konferencja polityczna delegatów włościan ze wsi Filipów, Czostków, Pawłówka i Przerośl, w której uczestniczyło 12 osób. Omawiano sprawę wyborów do Sejmu. Zapowiedziany na dzień 27 ub.m. do Suwałk zjazd powiatowy włościan w dniu tym nie odbył się, gdyż Starosta na podstawie poufnych informacji cofnął wydane już organizatorom zjazdu zezwolenie na odbycie tego zjazdu.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 27.ub.m. odbył się wiec posła Józefa Jankowskiego w Dąbrowie Wielkiej, gm.Szepietowo. Obecnych na wiecu - około 200 osób. Przemówienie posła identyczne było w treści z przemówieniami jego na wiecach, omawianych w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych. /Starostwo/.-

Powiat Bielski:

Dnia 21 ub.m. odbył się wiec posła Józefa Jankowskiego w Kleszczelach . Poseł występował specjalnie przeciwko P.S.L. "Wyzwolenie", którego instruktor Franciszek Wojcik usiłował przerwać wiec, jednak bezskutecznie. Obecnych na wiecu - około 100 osób.- /Starostwo/.-

---

Katolickie Stronnictwo Małorolnych.

Powiat Suwalski:

Kierownik Sekretarjatu na powiat suwalski, zwołał zebranie organizacyjne koła lokalnego we wsi Zusno, gm.Czostków. Z pośród obecnych na zebraniu 25 osób nikt na członków stronnictwa nie zapisał.-

W dniu 23.ub.m. Górski zorganizował koło stronnictwa we wsi Jemiliste, gm.Filipów. Skład zarządu koła narazie nieznany. /Starostwo/.-

---oO---

III.-Ruch zawodowy.

Powiat Białostocki:

Dnia 26 ub.m. w Białymstoku odbyło się zebranie członków miejscowego oddziału Zw.Dozorców Domowych. Omawiano sprawę płac dozorców i po szerszej dyskusji postanowiono zwołać na dzień 2.bm. walne zebranie związku, na którem zapadną decyzje co do ewentualnych żądań dozorców domowych w kwestji podwyżki płac. Obecnych - około 50 osób. /S.1853/P. z dnia 29.ub.m./.-

Powiat Bielski:

Dnia 20.ub.m. w Czeremsze odbyło się ogólne zebranie członków lokalnych oddziałów Z.Z.K. i P.Z.K. przy udziale około 80 osób. Przewodniczył Stefański, prezes oddziału Z.Z.K. - Obrady dotyczyły spraw zawodowych, poprawy bytu pracowników kolejowych, spraw organizacyjnych obu związków i wreszcie istniejących w Czeremsze od dnia 15.ub.m. kursów dokształcających dla kolejarzy. - /Starostwo/

Powiat Ostrowski:

Do nowowybranego zarządu Zw.Zaw.Rob.Transportowych w Ostrowi Mazowieckiej weszli - Moszek Rozencwejg, Nuchim Prawda, Gutman Kielman i Srul Donica, wszyscy członkowie Bundu, zamieszkali w Ostrowi Mazowieckiej. - /Starostwo/

Powiat Kolneński:

Dnia 27.ub.m.odbyło się w Kolnie informacyjne zebranie rzemieślników i rękodzielników chrześcijan, na którem omawiano postanowienia nowej ustawy przemysłowej. Zebrani postanowili zorganizować w Kolnie Zw.Rzemieślników i Rękodzielników Chrześc. i w tym celu zwołać w najbliższym czasie zebranie organizacyjne /Starostwo/.-

Powiat Grodzieński:

Dnia 27.ub.m. odbyło się w Grodnie zebranie Chrześc.Zw. Służby Domowej w sprawie budowy domu związkowego w Grodnie.-

173

Referował ks.dziekan Sperski /Starostwo/.-

Powiat Suwalski:

Dnia 24 ub.m. w Sejnach odbyło się zebranie organizacyjne Zw.Rzemieśln.Chrześc., do którego zapisały się 32 osoby. Do zarządu związku wybrano: Stanisława Zimnego - prezes, Franciszka Ulidowicza - sekretarz, Konstantego Plesiewicza - skarbnik oraz Klejsa Józefa, Karola Susieńskiego i Aleksandra Kowalskiego - członkowie zarządu.-

W dniu 27 ub.m. Stow.Robotn.Chrześc. w Suwałkach obchodziło 10-lecie swego istnienia. Przemówienia okolicznościowe wygłosili ks.Ostrowski, prezes Stow. Brukner i działacz Ch.D. Jan Zagórski.-

Tegoż dnia prezydent m.Suwałk i prezes PPS.w Suwałkach, Gałaj Wawrzyniec wygłosił tamże odczyt o potrzebie istnienia Kas Chorych i zadaniach tych Kas. Bezpośrednio po odczycie odbyło się zebranie Zw.Przem.Spożywczego i Zw.Zaw.Rob.Przem.Drzew, na którym m.in. wypowiedziano się przeciwko rejestracji bezrobotnych i ustosunkowano się krytycznie do sprawy zatrudnienia pośrednio przez P.U.P.P. w Grodnie 300 bezrobotnych z powiatu suwalskiego przy eksploatacji puszczy białowieskiej; postanowiono zaznajomić się szczegółowo z warunkami pracy i wysokością płac w puszczy /S.925/pr. z dnia 29.ub.m./.-

--------oOo--------

IV. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Grodzieński:

Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z dnia 29.ub.m. przedstawia się następująco: bezrobotnych talowców - 34, robotników budowlanych - 30, niewykwalifikowanych - 316, wykwalifikowanych 115, i pracowników umysłowych 90, ogółem bezrobotnych - 586. -

W dniu 21 ub.m. uruchomiona została nieczynna od 12.lipca br. fabryka zapałek "Marjos" w Grodnie, zatrudniająca 120 robotników. Z pośród strajkujących robotników, którzy przed unieruchomieniem fabryki przerwali pracę, dyrekcja fabryki nie przyjęła tylko 4-ch, uważając ich za przywódców strajku. -

Dnia 24 ub.m. państwowa fabryka tytoniowa w Grodnie przyjęła do pracy 15 robotników.- Dnia 22.ub.m. unieruchomiony został z braku materjałów do tarcia tartak "Sosna" w Grodnie, zatrudniający 60 robotników.- Państwowy U.P.P. w Grodnie uzyskał zapotrzebowanie na 300 robotników dla firm leśnych, eksploatujących puszczę białowieską /S.1868 z dnia 29.ub.m./.-

------oOo-------

174

V. Sprawy samorządowe.

Wybory do Rady Miejskiej w Białymstoku

W dniu 1.bm. upłynął termin składania list wyborczych do Gł.Komisji Wyborczej. - We właściwym terminie złożone zostały następujące listy:

Lista Nr.1. - fikcyjna P.P.S. złożona w celu uzyskania przez ostatnią drugiego miejsca przy kolejności układania list. Kandydaci: Gronek Mikołaj, Rej Władysław, Wdowisk Andrzej, Piwny Zawryn, Szramek Ludwik, Antczak Antoni, Marecki Paweł i Witkowski Jan. Lista ta w założeniu ma skupić na sobie głosy przedmieść.-

Lista Nr.2.- właściwa P.P.S.: Muszyński, sekretarz OKRPPS i Okr.Rady Kl.Zw.Zaw. Młyński - nauczyciel, bezpartyjny, Prorwicz Anatol ze Zw.Inwalidów Wojennych, Bielik nauczyciel, Zdunisk /Z.Z.K./, Marciniak, Kaleciński /Z.Z.K./, Bieławski - nauczyciel.- Lista obejmuje 31 kand. -

Lista Nr.3. - fikcyjna Bundu, złożona przez ostatni w celu uzyskania w kolejności ogólnej listy Nr.4. Kandydaci: Elik Koper, Mojżesz Wajser i Abram Dytkowski. -

Lista Nr.4 - właściwa Bundu: Flomenbaum Benjamin, b.radny Waks Jakób, Goldman Szołem, Tabaczyński Benjamin, prezes Zjedn. bundowskiego Szkół Żydowskich, Szopfisz Łazar, Rydzewski Elja, Berkner Rabinowicz Samuel, Anschowicz Chackiel, Pajgin Szmul, Warhaftig Szloma i 20 innych.-

Lista Nr.5. - sjonistyczno-demokratyczna: Aron Ochrynowski, Lipszyc Oechler, Jeruchim Bachrach, Abram Ajnsztejn, Jakób Perycki, Szejna Lewinzon Dzibek, Szymon Miller.-

Lista Nr.6. - zjednoczonych Cejrej-Sjon i Poalej - Sjon: Zabłudowski Morduch, Bekensztejn Szołem, Kancepolski Michel, Lewiński Chenoch, Jasienowski Berel, Szpiro Łazar, Szrejman Szejne i 3-ch innych.-

Lista Nr.7 - wyborców bezpartyjnych /niemiecka/ Otto Lange,

Juljusz Kuśnicki, Juljusz Flaker, Robert Ficke, Oskar Szejn, Juljusz Hampel, Hugo Proppe, Alfred Meyblich.-

Lista Nr.8. ludności prawosławnej: Sawicki Aleksander, Kołodko Józef, Łotowski Michał, Korszuń Aleksander.-

Lista Nr.10. - Zjednoczonego Polskiego Komitetu Wyborczego /Z.L.N. i Ch.D./: Kulikowski Wiktor Czesław, Szymański Bolesław, Rutkowski Antoni, Siemiaszko Zygmunt, Grosser Franciszek, Wieczorek Roman, Filipowicz Władysław /tokarz/, Rajnhardt Stanisław, Chrząstowski Kazimierz, Antonowicz Witold, Kuchmarski Józef, Stermińska Zofja, Sawicki Konstanty, Maciejewski Michał, Głowiński Henryk, Hermanowski Wincenty i 21 innych.-

Lista Nr.11. - rzemieślników żydów: Hirsz Wider, Leon Patt, Abram Jewrejski, Josel Wolf Gusiński, Abram Perej, Chaim Sokołowicz, Jakób Grynowej, Pejsach Mielnicki, Icko Alpern, Izaak Płoński i 14 innych.-

Lista Nr.12. Zjednoczonego Żydowskiego Bloku Narodowego: Wolf Hepner, Jakób Lifszyc, dr.Aleksander Rajgrodzki, Abram Gotesdyner, dr.Mejer Kacenelson, dr.Aron Tylleman, dr.Maks Ziemilski, Aron Eljasz Albek , Mozes Szwiff, dr.Wiktor Gordon i 22 innych.-

Lista Nr.13. Żydowskiego Związku Właścicieli Nieruchomości: Hersz Herman Lifszyc, Izaak Pines, Samuel Edelsztejn, Chaim Garc, Jakób Handler, Aron Lew Kagan, Berel Kasz i 4-ch innych.-

Lista Nr.14. - Bloku Robotniczego /P.P.S.Lewica/ Posiejsjon Lewica i komuniści/: Lingo Michał z b.N.P.Ch., Siedlecki Jan, podejrzany o komunizm, Cegielnicki Matys, prezes komunizującego Zw.Odzież., Kuczyński Józef, Lubowski Stanisław, podejrzany o komunizm, Lifszyc Szloma, Mackiewicz Bronisław, Sadowski Bolesław i Kraszewski Grzegorz, poszlakowany o należenie do K.P.Z.B.+

Lista Nr.15.- Polskiego Komitetu Wyborczego Pracy Gospodarczej: Olszyński Władysław-adwokat, Kluge Antoni-robotnik, Motoszko Michał, kier.szkoły powszechnej, Dorożyński Witold-

175

adwokat, Kowalewski Henryk - urzędnik kolejowy, Kosiński Konstanty - nauczyciel, Samojłowicz Karol - robotnik, Zabłocki Adam lekarz, Małek Antoni - dyr.seminarjum męskiego, Bartnicki Józef - robotnik i 10-ciu innych.-

Lista Nr.16.- Zjednoczenia b.wojskowych : Ostrowski Michał, emerytowany pułkownik, Szafranko Jan - urzędnik, Malewski Władysław - urzędnik, Oświeciński Michał - kolejarz, Mitkiewicz-Żółtek Ignacy, przedsiębiorca budowlany.- /B.P./

------oOo-------

VI. Ruch narodowościowy

a/ białoruski

Powiat Grodzieński:

Zarząd Okręgowy Twa Szkoły Białoruskiej w Grodnie urządził tamże dnia 26.ub.m. przedstawienie teatralne, połączone z zabawą taneczną. - Przedstawienie teatralne w dniu 27.ub.m. urządzili także w Pluskałowce. Pozatem większość hurtków Twa Szkoły Białoruskiej w powiecie prowadziła intensywną akcję na rzecz szkolnictwa białoruskiego i zbierała podpisy na deklaracjach dla władz szkolnych .-

Przygotowania do pracy organizacyjnej w powiecie rozpoczęła Białoruska Radykalno Narodowa Partja /grupa Umiastowskiego/ której mężami zaufania w Grodnie są:Szurpa Jan i Adamowicz Mikołaj. Zamierzają oni w dniach najbliższych utworzyć oddziały partji /charusy/ we wsiach: Sawolówka, Bylczyce i Masztalery, gm. Żytomla oraz we wsi Rewki, gm.Skidel. -

W zjeździe ludowym Ziem Litewsko-Białoruskich, odbytym w Wilnie w dniu 27.ub.m. brali udział z Grodna:Szurpa Jan i Adamowicz. /Starostwo/.-

---

b/ żydowski

Powiat Białostocki:

Białostockie, żargonowe"Dos Naje Leben" w Nrze 270. z dn. 27.ub.m. zamieściło artykuł pt. "Działalność rosyjskiej chuliganerji treści następującej: czytelnik nasz przysłał nam do redakcji egzemplarz rosyjskiej odezwy, kolportowanej obecnie w Czarnej Wsi i Czarnym Bloku pomiędzy tamt.robotnikami rosyjskimi, b.Denikowcami i Bałachowcami. Odezwa wydana została przez organizację "Ruskaja Dubina" i w całości jest skierowana przeciwko żydom, którym zapowiada zagładę. Na odezwie widnieją dwie ilustracje. Pod jedną z nich umieszczono napis: "Kto kieruje Rosją". Ilustracja przedstawia naradę w Kremlu z podobizną Trockiego u góry, u dołu zaś ilustracji umieszczono na-

196

pis: "Nie znajdziesz tu żadnego rosjanina". Druga ilustracja, przedstawiająca grupę rozstrzelanych mężczyzn, zaopatrzona jest napisem "robota czerezwyczajki " i poniżej "Nie znajdziesz tu żadnego żyda". Pod ilustracjami znajduje się piosenka pełna oszczerstw i obelg przeciwko żydom, którzy opanowali Rosję i piją krew rosyjską. Autor odezwy przychodzi do wniosku, że każdy rosjanin winien ślubować zemstę żydom, niszczyć ich.... ale ta zemsta, kończy autor, dotknąć winna nie tylko przywódców lecz także szersze masy żydowskie, które niszczyć należy bez pardonu. Czytając powyższą bezczelną proklamację ... mimo woli zapytujemy się: czy dla tego im Polska dała prawo azylu, ażeby mogli rozsiewać takie podłe szczucie. "

Dnia 22 ub.m. odbyło się w Białymstoku zebranie Twa Linas Hacedek, na którem wybrano nowy zarząd i omówiono sprawy organizacyjne. Tegoż dnia odbyło się w Białymstoku zebranie Żydowskiego Klubu Sportowego. Omawiano sprawy organizacyjne. -

Dnia 27.ub.m. odbyło się w Białymstoku Twa Dobroczynności Linas -Chojlim. Przemówienia dotyczące niesienia pomocy chorym żydom, wygłosili dr.Zadworzański i Wajnrach /S.1853/p. z dnia 29.ub.m./.-

Powiat Szczuczyński:

Dnia 23.ub.m. Stow.Biblioteki im.Pereca w Szczuczynie zorganizowało wieczór dyskusyjny. Szereg utworów literackich odczytali Izra Orzecki, Jan Rozenbaum, Froim Borkowski, Icko Stawiński, Nochim Szwarc i Rywka Tejman, wszyscy bundowcy.- /Starostwo/.-

Powiat Bielski:

Dnia 26.ub.m. w Bielsku odbył się staraniem Zjednoczenia Szkół Żydowskich zbiorowy odczyt Mojżesza Rozenberga i Izraela Tejchmana, którzy omawiali zadania szkolnictwa żydowskiego W tymże dniu wygłosił w Bielsku odczyt sjonista Hochman z Wilna. Prelegent stawiał żydom za wzór skonsolidowane w chwilach potrzeby państwej i narodowej społeczeństwo polskie i wzywał

zebranych do budzenia świadomości narodowej wśród żydów. /S.1656/Pr. z 30.ub.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Do nowego zarządu Twa Tarbut w Czyżewie zostali wybrani: Góra Icko Zysman, Bartejb i Jabłonka Jankiel. /Starostwo/

Powiat Suwalski:

26 ub.m. sjonista Ryzenberg wygłosił w Suwałkach odczyt n.t. "Do czego dążą sjoniści - rewizjoniści. Po odczycie Rozenberga wygłosił przemówienie n.t. "Praca dla Palestyny" Mojerman z Grodna. /Starostwo/.-

Powiat Grodzieński:

Dnia 26 ub.m. Stow.Tarbut urządziło w Grodnie odczyt zbiorowy n.t. "Czy zmarła już asymilacja". Przemawiali dr.Bremer, Bass Noach, Brawer Dawid i Rubinsztejn Symcha, którzy wskazxwali na środki obrony przed asymilowaniem się żydów i nawoływali zebranych do popierania sjonizmu.-/Starostwo/

Powiat Wołkowyski:

Dnia 26.ub.m. odbyło się w Wołkowysku zebranie publiczne, zwołane przez Zjednoczenie Szkół Żydowskich. Przemawiali Jochel Szom, delegat Zjedn.Szkół Żydowskich z Wilna,Merkin,nauczyciel i radny Lew Szymon z Wołkowyska. Mówcy przekonywali zebranych o koniecznej potrzebie rozbudowywania swieckich szkół żydowskich i potępiali tych rodziców, którzy posyłają dzieci do szkół polskich, w których dziecko żydowskie wyzbywa się cech narodowych i szybko się asymiluje. -

Na zebraniu Twa Żyd. Dom Sierot w Wołkowysku dnia 26.ub.m. wybrano nowy zarząd w składzie: Szlozberg Eljasz - prezes, Szajkiewicz Eljasz - viceprezes, Eljowicz Eljasz - skarbnik i Keller Łazar-sekretarz. /Starostwo/.-

./.

177

Powiat Ostrowski:

Dnia 25.ub.m. Two KursówWieczorowych dla Robotn. w Ostrowi Mazowieckiej urządziło pogadankę towarzyską n.t." Czy język hebrajski powinien być językiem żydowskim" i "Czy partja socjalistyczna ma przed sobą przyszłość". Przemawiali prawi poslej sjoniści Lichtensztejn Fiszel i Paugon Szloma, wypowiadając się za językiem hebrajskim. Tegoż dnia staraniem wspomnianych wyżej kursów w Zarębach Kościelnych wygłosili odczyt n.t."Znaczenie teatru dla kultury żydowskiej" prawi poslej- sjoniści Mojżesz Rukier i Michel Wersznitter, obaj z Zarąb Kościelnych. -

Nowy zarząd Twa Biblioteki im.Pereca w Ostrowi Mazowieckiej ukonstytuował się następująco: Ostrów Alter - prezes, Drewniak Jakób - vicepreses, Brejtman Hersz - skarbnik, Fryd Wolf - sekretarz, wszyscy zamieszkali w Ostrowi Mazowieckiej. Jakkolwiek teoretycznie pozostaje pod wpływami Bundu, to jednakże większość jej członków oscyluje pomiędzy P.P.S.Lewicą i N.S.P. P. /S.1078/p. z dnia 30.ub.m./.-

-----oOo-------

VII.Ruch społeczny, wyznaniowy,organizacje przysposobienia wojskowego i stowarzyszenia.-

Powiat Grodzieński:

Ksiądz proboszcz w Łunnie, Mieczysław Radziszewski,zorganizował tamże koło Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, liczące 22-ch członków. Skład zarządu koła narazie nie ustalony.

Koło Ligi Morskiej i Rzecznej w Grodnie zorganizowało 27.ub.m. uroczystą akademję ku uczczeniu 300-lecia zwycięstwa floty pod Oliwą, okolicznościowe przemówienie wygłosił Gasperski.- /Starostwo/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 27.ub.m. na terenie powiatu odbyło się święto Organizacyj Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego,

W uroczystościach, które odbyły się w Wysokiem-Mazow., Łapach i Tykocinie, wzięły udział Straże Pożarne, Zw.Strzelecki, Drużyny Harcerskie i Org.Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. -

Powiat Bielski:

Dnia 21.ub.m. we wsi Grabowiec, gm.Orla odbył się odczyt ewangieliczny, wygłoszony przez baptystę Piotra Prokopczuka ze wsi Zanowiny, gm. Białowieża. W czasie odczytu Prokopczuk namawiał młodzież w wieku poborowym do wstępowania do sekty baptystycznej, wyjaśniając, że tym sposobem uniknie ona ćwiczeń z bronią w razie jej powołania do wojska. Dochodzenie przeciwko Prokopczukowi wdrożono. Materjały dochodzenia przekazane zostaną władzom sądowym./Starostwo/.-

Powiat Szczuczyński:

Dnia 23.ub.m. odbyło się w Grajewie ogólne zebranie członków Szczuczyńskiego Okr.Twa Rolniczego, na którem prezes Twa Zelechowski Stanisław złożył sprawozdanie z działalności T-wa za r.1927, poczem przemawiali w sprawach wyłącznie fachowych Bronisław Helwik, kierownik stacji doświadczalnej Kisielnicy i Pietrakowski, delegat Centrali Twa Rolniczego na Woj.Białost. Jako delegaci do wspomnianej Centrali wybrani zostali: Zelechowski Stanisław i Rybsztad Bolesław,/Zw.L.Nar./ .-

-------oOo-----

VIII. Ruch wywrotowy.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 21.ub.m. do Kom.Pow.P.P. w Wysokiem-Maz. doprowadzony został, zatrzymany w strefie przygranicznej Województwa Wileńskiego Trawiński Franciszek, podający się za członka Drużyny Harcerskiej w Wys.-Maz. Po przeprowadzeniu dochodzeń stwierdzono, że Trawiński harcerzem nie jest i pochodzi z Bydgoszczy wobec czego przekazano go zainteresowanej Kom.Pow.P.P.

w Bydgoszczy, która doniosła, że Trawiński podejrzany jest o tyle, iż utrzymuje łączność z Hauzą Konstantym, członk.Z.M.K. zam. w pow. dołhinowskim. Dalsze dochodzenie trwa. /S.770/Pr. z dnia 29.ub.m./.-

Powiat Suwalski:

Wdrożono dochodzenie przeciwko Franciszkowi Wasilewskiemu i Stanisławowi Sierackiemu ze wsi Zusne, gm.Czostków, podejrzanemu o utrzymywanie kontaktu z KCNPCh. w Warszawie oraz przeciwko Piotrowi Zawadzkiemu z Berźnik, podejrzanemu o należenie do KPP i szpiegostwo na rzecz Litwy /S.925/Pr. z dnia 29.ub.m/.-

Powiat Wołkowyski:

Do szeregu osób w powiecie, b.sympatyków N.P.Ch. nadsyłane są pocztą z Warszawy egzemplarze październikowego numeru "Niezależnego Chłopa". Dochodzenie w porozumieniu z Urzędem Śledczym na m.st.Warszawę wdrożono. /S.515/Pr. z 29.ub.m./.-

Powiat Grodziński:

Zewnętrznych przejawów działalności komunistycznej nie zauważono. Obserwowana jest natomiast akcja komunistów w Zw. Zaw. /Starostwo/.-

-------oOo-------

IX. R ó ż n e.

Anonimowe ulotki

Kom.Pow.P.P. w Suwałkach otrzymała z wiarygodnego źródła informację, że kilku wybitniejszych działaczy P.S.L."Piast" w powiecie oraz kółka rolnicze otrzymały jakoby od posła Andrzeja Witosa anonimowe ulotki w sprawie gen. Zagórskiego.- Dochodzenie w tej sprawie trwa. /S.925/Pr. z dnia 29.ub.m./.-

./.

Ważniejsze wydarzenia i przestępczość kryminalna.

Dnia 24 ub.m. właściciel składu win i wódek w Białymstoku, Mojżesz Grudzki pod wpływem rozstroju nerwowego popełnił samobójstwo przez powieszenie się. Rzekomym powodem samobójstwa miało być pozbawienie go koncesji na rok 1928 oraz zajęcie towaru na pokrycie zaległych podatków.-

W dn. 25 ub.m. odbył się pogrzeb wymienionego przy udziale do 1500 osób. Kondukt pogrzebowy zatrzymał się najpierw przed synagogą przy ul. Brańskiej, której Grudzki był opiekunem, następnie podszedł przed gmach Izby Skarbowej, gdzie się zatrzymał, a uczestnicy pogrzebu urządzili demonstrację, połączoną z płaczem, lamentem oraz odgrażaniem się /gestykulacją/ w kierunku Izby Skarbowej. Ponieważ w tymże czasie jeden z urzędników Izby Skarbowej miał wobec konduktu przybrać szyderczą postawę dały się słyszeć w tłumie nawoływania do wybicia szyb w Izbie Skarbowej, lecz rodzina zmarłego do tego nie dopuściła. Po 3 min. postoju, kondukt zawrócił na ul.Sienkiewicza, gdzie zatrzymał się przed gmachem Urzędu Skarbowego - Sienkiewicza 22, około 2 min., poczem dalej ruszył. W czasie demonstracji żadnych okrzyków antypaństwowych nie wznoszono. Najczynniejszy udział w zajściu miał brać krewny denata Wolf Grudzki, posiadający skład win i wódek przy ul.Sienkiewicza.- /Starostwo/.-

W dniu 30.ub.m. na drodze prowadzącej ze wsi Chilmanowce do Gieruciowa, gm.Mścibów, powiatu wołkowyskiego osadnicy i mieszkańcy wsi Swięcica-Tryc ojciec i dwaj jego synowie Franciszek i Stanisław, Marciniak i inni zastąpili drogę wiozącym drzewo ze spornego lasu "Kucharowszczyzna" mieszkańcom wsi Zareczany, Wielkie Sioło i Chilmanowce w liczbie 6 - 7 i usiłowali zatrzymać wiezione przez nich drzewo z wspomnianego lasu. W czasie wspólnej bójki zostali postrzelani przez osadników ciężko w brzuch Włodzimierz Dyryada i lżej w lewe ramię Konstanty Lepioszko; przewieziono ich do szpitala sejmikowego

./.

w Wołkowysku.-

Dochodzenie wdrożono /Starostwo L.35381/III. z 1.bm./.-

Białystok, dnia 3 grudnia 1927 roku.-

Za W o j e w o d ę:

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Pub

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE. Białystok, dnia 10 grudnia 1927 r.

L. B.P. 2810/T.

190

Przedmiot: Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.34..

Do Tajne

/ według rozdzielnika /

W załączeniu przesyłam sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.34 za czas od dn.4. do 10.grudnia 1927 roku - do wiadomości.

1 zał.

Otrzymuje:

/ Vide rozdzielnik w sytuac.sprawozdaniu tygodn.Nr.6./

Z a W o j e w o d ę :

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

1.

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.34.
za czas od dnia 4. do 10. grudnia 1927 roku.

I Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Kampanja przedwyborcza do Rady Miejskiej w Białymstoku odsłoniła znaczną utratę wpływów P.P.S. w poszczególnych związkach zawodowych na rzecz P.P.S.Lewicy. Przypuszczać jednak należy, że aresztowanie w dniu 8.b.m. czynniejszych przywódców ostatniej pod zarzutem działalności antypaństwowej łącznie z przeprowadzonemi w październiku represjami względem P.P.S.Lewicy w Grodnie i wreszcie klęska P.P.S.Lewicy przy wyborach do Rady Miejskiej w Łomży spowoduje chwilowy przynajmniej zanik szerszej działalności P.P.S.Lewicy na terenie Województwa Białostockiego.-

Poza podkreślonemi już w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych spostrzeżeniami odnośnie kampanji przedwyborczej stronnictw do izb parlamentarnych, w okresie sprawozdawczym uzyskano dalsze, pozwalające dopatrywać, że "Bund" pójdzie do wyborów samodzielnie. Znamiennem jest, że na odbytym w dniu 8.b.m. zjeździe wojewódzkim Ch.D. w Białymstoku wypowiadano się zgodnie za tem, by Ch.D. nie zawierała żadnych bloków, przeczy to jednakże wystąpieniom kół lokalnych Ch.D.w powiatach Województwa, gdzie Ch.D. działa faktycznie wspólnie ze Związkiem Lud.Narod.Ważniejszymi momentami w obecnej działalności obu stronnictw jest pośrednie agitowanie i organizowanie mas pozornie pod egidą Narodowego Związku Instruktorów Społecznych / powiat ostrowski / chrześcijańskich związków rzemieślniczych i rolnych / powiaty suwalski, łomżyński i augustowski / i Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej w powiatach grodzieńskim i sokólskim. Z innych stronnictw zasadniczo tylko Stronnictwo Chłopskie prowadzi ciągłe przygotowania przedwyborcze, akcentując w swych wystąpieniach zdecydowane popieranie bez zastrzeżeń Rządu Marszałka Piłsudskiego. W ruchu zawodowym ważniejsze zmiany nie zaszły. W sprawach narodowościowych na czoło wysuwała się jak zwykle, działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie

grodzieńskim. Zewnętrznych przejawów działalności komunistów i szerszych, poza aresztowaniem członków P.P.S.Lewicy w Białymstoku,represyj względem elementów wywrotowych nie było. W przemyśle nowe konflikty nie zaistniały. Zamanifestował się tylko strajk robotników tartacznych w Białowieży, kierowany przez P.P.S., która skutecznie akcję strajkową wygrać chce tutaj dla celów organizacyjnych.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny.

a/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat łomżyński :

Dnia 27 ub.m. we wsi Miastkowo odbyło się organizacyjne zebranie Radykalnego Stronnictwa Chłopskiego przy udziale około 50 osób. Zebranie to efektów organizacyjnych Stronnictwu nie przyniosło. /: S.1158/p.z dn.1.b.m.:/.

Powiat Mławski :

We wsi Rakowo-Nowe, gminy Mały Płock powstało lokalne Koło Stronnictwa liczące 40 członków. / Starostwo /.-

Powiat Żomżyński :

Instruktor R.S.Chłopskiego na powiat łomżyński,Bolesław Łysiak rozpoczął akcję organizacyjną w kilku gminach powiatów; akcja ta,jak dotąd pozostaje bez widocznych rezultatów.- / Starostwo /.-

Powiat Ostrołęcki :

XX/ W dniu 4 b.m. burmistrz m-Ostrołęki i prezes Stronnictwa Chłopskiego na pow.ostrołęcki,Kazimierz Piotrowski zwołał w Ostrokt 9/ worowie wiec polityczny Stronnictwa Chłopskiego,na który przybyło około 200 osób. Piotrowski zapoznał zebranych z programem Stronnictwa Chłopskiego,omawiał sprawę wyborów do Sejmu i Senatu,nadmieniając, że kiedy wszystkie inne stronnictwa rozpadły się już zupełnie,względnie utraciły wpływy wśród mas chłopskich, stronnictwo,którego on jest reprezentantem, grupu-

je pod swym sztandarem około 70 % wszystkich chłopów. Mówca wezwał zebranych do organizowania Kół Stronnictwa Chłopskiego po wsiach na co jednak ze wszystkich stron odezwały się protesty do zorganizowania Koła nie doszło i żądnej rezolucji nie powzięto. Wobec opozycji ze strony sympatyków Z.L.N. i "Wyzwolenia", Pietrowski, niemogąc opanować sytuacji, więc rozwiązał - / Starostwo / -

b/ Polska Partja Socjalistyczna Lewica.

W czasie przeprowadzonej dnia 8.b.m. rewizji w lokalu O.K. w Białymstoku P.P.S. Lewicy odnaleziono okólnik C.K.W. z dnia 25.XI.br.Nr. 2559/27, treści następującej:

" Do Okręgowych Powiatowych i Miejscowych Komitetów P.P.S. Lewicy.

Szanowni Towarzysze.

Przeciwko partji naszej sprzysięgły się ciemne moce, aby nas zniszczyć, aby pozbawić radykalizujące się masy robotnicze legalnej, a przecież szczerze rewolucyjnej partji. Musimy wszyscy, którym istnienie P.P.S. Lewicy leży na sercu, skupić się przy partyjnych hasłach i sztandarach, aby odeprzeć ataki i sparaliżować zamachy naszych wrogów.-

Jeszcze raz zwracamy waszą uwagę na prowokacje ze strony PPS. Prawicy, która w swej prasie podała, jakoby "Czuma jego zwolennicy" zostali otoczeni czułą opieką policji. W ślad za tem niesłychanem łajdactwem następuje dalsza akcja pepesowców, w kierunku rozniesienia w masy, że opieka policji nad PPS. Lewicą faktycznie istnieje dowodem czego paszkwil, wydany przez Centralny Związek Zaw. Robotników Przemysłu Chemicznego w Krakowie /pepesowski kramik dla rozbijania Związku Zaw. Rob. Przem. Chem. i Pokr. Rzplitej Polskiej z siedzibą w Czechowicach /, a kolportowany wśród robotników w Gliniku Marjampolskim / przemysł naftowy / zawierający kategoryczne twierdzenie, iż tow. Czuma współdziała z policją, z drugiej atoli strony wzmogły się w stosunku do nas represje władz administracyjnych, jak nigdy dotąd. Prawie wszystkie publiczne wystąpienia / zebrania, wiece, odczyty / są przez zakazy udaremniane, "Robociarz" ulega konfiskacie jak nigdy przedtem, nawet korespondencje zawierające opisy ulegają konfiskatom, jak to miało miejsce w NN.25. Dlatego też obowiązkiem wszystkich naszych Komitetów jest komunikować wszelkich represjach z jednej strony z drugiej zaś strony jest koniecznem ciągłe informowanie nas o łajdackich metodach, jakie w walce z lewicowym obozem robotniczym stosuje P.P.S. Prawica. Robotnicy muszą wiedzieć o tem, że prasa pepesowska, to jeden stek kłamstw, to stos prowokacji.-

Równolegle do akcji PPS. prawicy robi "swoje" policja. Ta stara się w każdym, nawet najmniejszym Komitecie mieć swego konfidenta, który za judaszowskie srebrniki raportuje o całej działalności partji. Gdy w łonie członków nie może policja wyzwolić konfidenta, wtedy wysyła z zewnątrz swego człowieka, który wstępuje do partji, zaczyna wystąpować przy każdej sposobności nader radykalnie, a zyskawszy zaufanie, wciska się na każde posiedzenie, interesuje się każdą drobnostką, a potem donosi o wszystkiem swym "mocodawcom". Jesteśmy partja legalną i działamy otwarcie, stąd też zdawałoby się konfidenci nie są dla nas zbyt groźni. Tak atoli nie jest. Konfident przyjmując zapłatę za swą ohydną pracę nie, że płacą mu poto, aby donosił o takiej działalności, która mo doprowadzić partję do unielegalnienia, a jej członków do krysina-

/.

żu. Dlatego też konfident staje się równocześnie prowokatorem. Oto wciąga naiwnych do pracy nielegalnej, doręcza im nielegalną bibułę, a potem denuncjuje swoje ofiary. Dlatego ostrzegamy wszystkie nasze lokalne organizacje przed konfidentami -prowokatorami, których trzeba unikać jak ognia i wyrzucać z szeregów partji jak śmierdzącą padlinę.-

I jeszcze jedna sprawa. PPS.Lewica jest partją samodzielną i organizacyjną od żadnej innej partji niezależną. Nikt nie ma najmniejszego prawa mieszać się do naszych wewnętrzno partyjnych spraw i Komitety PPS.Lewicy są podległe jedynie i wyłącznie miarodajnym władzom partyjnym. Komitety mają uznawać tylko tych instruktorów, referentów i prelegentów, którzy przyjeżdżają do danego Komitetu i wykażą się legitymacją przez Komitet wykonawczy PPS.Lewicy wystawioną. Stanowczo zakazujemy naszym organizacjom urządzania wieców, zebrań, odczytów, posiedzeń, konferencji itp. ludziom, którzy nie wykażą się mandatem przez nas wystawionym. Ponieważ w tym wypadku chodzi o rzecz niesłychanie ważną, dlatego niestosowanie do niniejszego polecenia będziemy tępić przez rozwiązywanie organizacji i wykluczanie członków.-

Za Komitet Wykonawczy PPS.Lewicy
/-/ A. Czuma
/ pieczęć okrągła/.

-.-.-.-.-

c/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski :

W okresie od dnia 24.ub.m. powstały lokalne Koła Stronnictwa Chłopskiego w następujących miejscowościach powiatu:

1/ we wsi Miedzianowo, gm. Dąbrowa, liczące 11 członków. Zarządu Koła dotychczas nie wybrano.-

2/ We wsi Wojnowce, gm. Odelsk, liczące 26 członków. Zarząd: Ignatiuk Adolf, -prezes, Bakunowicz Stanisław- wiceprezes, Gieda Antoni - sekretarz;

3/ We wsi Wierzchlesie, gm. Szudziałowo, liczące 13 członków. Zarząd: Jacewicz Jan - prezes, Lewicki Michał -wiceprezes Trzeciak Adolf - sekretarz.-

Kierownictwo Sekretarjatu powiatowego w Sokółce objął Grodzicki Feliks, dotychczasowy zaś kierownik tego sekretarjatu, Tuszkiewicz Edward został czołowym instruktorem Stronnictwa na powiat sokólski.- / S.1179 i 1200/tj.z 30.ub.m.i 5.b.m./.-

Powiat augustowski :

Instruktor Stronnictwa na powiat augustowski, Bolesław Sałowa, zorganizował w okresie sprawozdawczym Koła lokalne:

1/ we wsi Bargłów, gminy tejże nazwy, liczące 5 członków. Zarządu Koła nie wybrano;-

2/ we wsi Brzozówka, gm. Bargłów, liczące 17 członków. Zarząd Koła wybrany ma być w dniach najbliższych;

3/ We wsi Jaziewo, gm. Dębowo, liczące 38 członków. Zarządu dotych-

182

czas nie wybrano.-

4/ W osadzie Sztabin, gminy tejże nazwy, liczące 16 członków.

Na najbliższem zebraniu członków Koła ma być wybrany Zarząd / S. 822 /p. z dnia 6.b.m./.-

Powiat grodzieński :

Stronnictwo Chłopskie zorganizowało Koła lokalne w następujących miejscowościach powiatu:

We wsi Stara Ruda, liczące 26 członków, którego zarząd stanowią: Mordasiewicz Adam -prezes, i Obuchowski Jan -wiceprezes

We wsi Porzecze, liczące 27 członków z zarządem: Stankiewicz Kazimierz - prezes, Kisiel Benedykt - wiceprezes;

we wsi Hoduny, liczące 29 członków z zarządem: Pudłowski Hipolit -prezes, Komorowski Stanisław - wiceprezes;

we wsi Lichacze, liczące 53 członków z zarządem: Świokła Hipolit- prezes, Radzik Wiktor - wiceprezes, wszystkie w gminie Porzecze.-

Do Kół tych przystąpili wyłącznie Polacy, natomiast białorusini ze wspomnianej gminie dotychczas pozostają na uboczu.- w odniesieniu do Stronnictwa Chłopskiego.-

Ogólnie Stronnictwo liczy obecnie w powiecie około tysiąca zorganizowanych członków; wpływy Stronnictwa wśród ludności katolickiej i prawosławnej o poglądach umiarkowanych stale wzrastają, tembardziej, że oddziały Związku Strzeleckiego w większości wypadków postanowiły Stronnictwo Chłopskie popierać.- / Starostwo /.-

Powiat Wołkowyski :

Dnia 1.b.m. odbył się wiec Stronnictwa Chłopskiego w Jałówce, zwołany przez instruktora Sieradzkiego Franciszka z Białegostoku i Tołłoczkę z Wołkowyska. Wymienieni w przemówieniach swych akcentowali szkodliwą dla mas włościańskich działalność rządów przedmajowych oraz stwierdzali, że Stronnictwo Chłopskie w przyszłym Sejmie będzie konsekwentnie dążyło do jak najszybszej realizacji ustaw o reformie rolnej. Obecnych na wiecu - około 500 osób. / Starostwo /.-

./.

Powiat białostocki :

Dnia 7.b.m. w Białymstoku odbyło się pod przewodnictwem Kosiby Piotra, kierownika Sekretarjatu Woj.Stronnictwa zebranie informacyjne w sprawie wyborów delegatów Kół z gm.Dojlidy,Zabłudów i m.Starosielce przy udziale około 30 osób -

Dnia 3.b.m. we wsi Pańskie gm.Krypno w mieszkaniu Konstantego Bielawca,odbyło się zebranie prezesów i sekretarzy Kół Stronnictwa Chłopskiego z gminy Krypno pod przewodnictwem Kosiby Piotra. Ostatni wyjaśniał zebranym znaczenie przyszłych wyborów do Sejmu,nawołując jednocześnie prezesów i sekretarzy kół,by odpowiednio uświadamiali ludność i głosowali na listę, którą wystawi Stronnictwo Chłopskie.- Obecnych około 40 osób.-

Dnia 4.b.m. w m.Goniądzu,w mieszkaniu Julji Potockiej odbyło się zebranie zorganizowane przez Stron.Chłopskie.Na zebraniu było obecnych około 25 osób spośród prezesów i sekretarzy Kół tegoż Stronnictwa znajdujących się na terenie gm.Goniądz. Przemawiał Kosiba Piotr w sprawach organizacyjnych.-

Dnia 5.b.m. we wsi Mikicin gm.Dolistowo odbyło się zebranie organizacyjne lokalnego Koła Stronnictwa,zwołane przez Kosibę Piotra. Omawiano wyłącznie sprawy organizacyjne. Na członków Koła zapisało się 30 osób.- / Starostwo /.-

d/ Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Bielski :

Zwołała dnia 4.b.m.wiece w Białowieży i Hajnówce. Na pierwszym przemawiał członek Komitetu PPS.i Okręgowej Rady Kl.Zr.Zawod.w Grodnie,Macanko Roman,który skreślił historję walk PPS. o niepodległość Polski i zdobycie socjalne dla mas robotniczych i powołując się na zasadnicze momenty tych walk ostrzegał zebranych przed dawaniem posłuchu przedwyborczej agitacji stronnictw prawicy. Pozatem Macanko zachęcał obecnych na wiecu robotników tartaku "Gródek" do solidarnego poparcia strajkujących robotników tartaku " Stoczek ". Obecnych na wiecu - około 300 osób.-

/.

Na wiecu w Hajnówce przemawiali ogólnie na temat wyborów do izb parlamentarnych redaktor odpowiedzialny "Robotnika" Stanisław Dubois, sekretarz Okr. Rady Kl. Z. Zawod. w Grodnie, Kazimierz Krasiński, Jan Grzesiuk prezes i Ludwik Trochimowicz sekretarz Komitetu PPS. w Hajnówce. / Starostwo /.-

Powiat Łomżyński :

Radni PPS. w Radzie Miejskiej m. Łomży utworzyli Klub Radnych PPS., który wydał i ogłosił następującej treści odezwę:

" Do wyborców

Wybory do Rady Miejskiej dowiodły, że wpływy reakcji /Objazdy/ która dotychczas rządziła niepodzielnie miastem zmalały. Polska lewica społeczna, na czele z PPS. zdobyła sześć mandatów w Radzie Miejskiej i dwa mandaty w Magistracie. Nie można tego uważać za zupełne zwycięstwo, gdyż nie posiadamy większości ani w Magistracie ani w Radzie Miejskiej. Tem nie mniej jest to poważny wyłom w dotychczasowych stosunkach - jest to duży krok naprzód.-

Zdajemy sobie sprawę, że praca w tych warunkach będzie ciężka, że nie jedna, żywo obchodząca ogół mieszkańców a szczególnie klasę pracującą, sprawa z góry skazona będzie na zagładę, to jednak postaramy się wytrwać na stanowisku, uczynić wszystko, co będzie w naszej mocy.-

Ze swej strony liczymy na poparcie naszych poczynań przez ogół wyborców. Poparcie takie winno polegać na komunikowaniu frakcji radzieckiej uwag i wniosków, dotyczących gospodarki miejskiej, na poruszaniu spraw tych w miejscowej prasie, na uczęszczaniu na posiedzenia Rady Miejskiej, co będzie zarazem kontrolą naszych czynów, i wogóle na jaknajszerszej współpracy i urobieniu przychylnej opinji w mieście.-

We wszystkich sprawach należy zwracać się do Klubu Radnych P.P.S., który mieści się przy ul. Dwornej Nr. 2.-

Klub Radnych P.P.S."

-.-.-.-.-.-

OKR. PPS. w Łomży zwołał dnia 4.b.m. informacyjne zebranie powyborcze / do Rady Miejskiej /, odbyte przy udziale około

/

300 osób. Opozycja PPS.Lewicy atakowała obecną Radę Miejską za przyznanie przez nią 13 pensji dla urzędników i pracowników miejskich wtedy gdy Magistrat z braku funduszów likwiduje miejskie roboty publiczne i odmawia wypłaty zasiłków bezrobotnym. Na wystąpienia opozycji replikowali w imieniu PPS. radny Oraliński i robotnik Kołomyjski wzywając zebranych do organizowania się w szeregach PPS. Gdy po zakończeniu zjazdu większość PPS. zaśpiewała " Czerwony Sztandar ", opozycja wystąpiła ze śpiewem "Międzynarodówki".-

e/ Chrześcijańska Demokracja

Powiat białostocki :

Dnia 8.b.m. w Białymstoku odbył się wojewódzki zjazd delegatów Ch.D. przy udziale około 30 delegatów. Zjazd otworzył kazdziekan Chodyko, który szczegółowo przedstawił treść listu episkopatu polskiego w sprawie wyborów do izb parlamentarnych. Na przewodniczącego zjazdu wysunięto Morelowskiego Teofila przeciwko czemu sprzeciwił się kategorycznie ks.dz. Chodyko wobec czego przewodniczył zjazdowi Lis. Przemawiali: Chądzyński Gedeon Kierownik Sekretarjatu Wojewódzkiego Ch.D.Reinhardt,prezes Zarządu Wojewódzkiego Ch.D. oraz Morelowski i b.poseł Bitner. Pierwszy złożył sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego, pozostali zaś omawiali opozycyjne stanowisko Stronnictwa względem Rządu Marszałka Piłsudskiego i wypowiadali się zarem, by Ch.D. poszła do wyborów samodzielnie.-

Zjazd w założeniu miał wybrać 3 nowych członków Rady Wojewódzkiej,czego jednakże nie uczynił,wobec braku przewidzianej statutowo liczby delegatów. Obecny na zjeździe sekretarz generalny Stronnictwa Chaciński głosu nie zabierał.- / B.P./.-

-.-.-.-.-.-.-.- -.- -.-.-.-.-.-

184

III. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Augustowski:

Bezrobotnych w powiecie 255 osób; z zapomóg korzysta 176 osób. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny /3.822/p. z dn. 6 bm./.-

Powiat Grodzieński:

Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z dnia 6 bm. przedstawia się następująco: bezrobotnych metalowców - 34, robotników budowlanych - 35, niewykwalifikowanych - 251, wykwalifikowanych - 231, robotników przemysłu spożywczego -86, rolnych - 4, pracowników umysłowych - 84, ogółem 725 bezrobotnych.-

Ponadto w okresie sprawozdawczym bez pracy pozostało 7 robotników unieruchomionej fabryki wódek gatunkowych Kozłowskiego w Grodnie, 8 robotników olejarni Kagana i Kiwche w Grodnie i 45 robotników, zatrudnianych dotychczas przy miejskich robotach inwestycyjnych przez Magistrat m. Grodna.-

W dniu 1 bm. unieruchomiony został tartak w [illegible]iorach, zatrudniający około 100 robotników, którzy znaleźli zarazie pracę przy budowie szosy i robotach leśnych. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

Dnia 28 ub.m. unieruchomiona została fabryka sukna B-ci Murkien w Białymstoku z powodu braku gotówki na wypłatę robotnikom. - Bez pracy pozostało 16 robotników.-

6 bm. w fabryce sukna i kolder, należącej do Amiela Kulikowskiego zastrajkowali robotnicy w liczbie 66. Strajk wybuchł na tle niewypłacania robotnikom zaległych zarobków oraz wypłacanie tychże bonami.-

Stan bezrobocia w Białymstoku i powiecie według danych z dnia 1.bm. jest następujący: w Białymstoku 2667 bezrobotn. Supraślu 82, Michałowie 162, Wasilkowie 130, Gródku 475, Starosielcach 54, Choroszczy 146, pozostałych miejscowościach

63, razem 3779 bezrobotnych.-

W liczbie powyższej robotników tytoniowych 46, włókien.- 1726, budowlan. - 178, metalowców - 90, wykwalifikowanych -623, niewykwalifikowanych - 839, rolnych - 9, umysłowo prac.- 298. Otrzymuje zapomogi bezrobotnych fizycznych 484 i umysłowych - 36. Korzysta z doraźnej pomocy państwowej 351 bezrobotnych.- /Starostwo/.-

Powiat Łomżyński:

Bezrobotnych w Łomży - około 300 osób, z których 80 zarejestrowanych zostało jako uprawnionych do pobierania zasiłków państwowych, a 15 zasiłki te pobiera. Nastrój wśród bezrobotnych narazie spokojny, niemniej jednak dają oni posłuch agitacji czynników nieodpowiedzialnych /Starostwo/.-

Powiat Bielski:

Strajk robotników tartaku "Stoczek" w Białowieży, trwający od 24 ub.m., poparło solidarnie 230 robotników tartaku "Gródek" /Białowieża/. Ogółem strajkuje w Białowieży 320 robotników tartacznych, domagających się podwyżki płac o 30%.-/

Strajkiem kieruje Edward Sawicki, prezes oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego w Białowieży.- Starostwo w Bielsku zwróciło się interwencje do Inspektora Pracy 38 Obwodu w Białymstoku. /Starostwo:/.-

---------oOo---------

IV. Sprawy samorządowe.

Wybory do Rady Miejskiej m. Białegostoku.

Główna Komisja Wyborcza ze względów formalnych unieważniła listę Nr.14 "Bloku Robotniczego".-

Dnia 4 bm. odbył się wiec przedwyborczy "Bloku Robotniczego" przy udziale Gadomskiego Romualda z Wilna i Hoffmana Jana z Warszawy, którzy w przemówieniach swych obrazowali walkę świata pracy z kapitalizmem, występowali przeciwko socjal-ugo-

185

dzie PPS i Bundu i wzywali zebranych do głosowania na listę "Bloku Robotniczego".-

Na wniosek Hoffmana zebrani uchwalili rezolucję, protestującą przeciwko unieważnieniu listy Nr.14. Obecnych - około 200 osób.-

Powtórny więc "Bloku Robotniczego" odbył się dnia 8 bm. przy udziale około 500 osób i pod przewodnictwem Lingo Michała. Pierwszy przemawiał Hoffman, który m.in. kwestjonował słuszność unieważnienia ze względów formalnych listy Nr.14, atakował szczególnie ostro "Bund" i PPS i wzywał zebranych do demonstracyjnego głosowania na unieważnioną listę. Pozatem Hoffman stwierdzał, że Rząd Marszałka Piłsudskiego, wybitnie faszystowski i dyktatorski, godzi w zdobycze socjalne klasy robotniczej. Na uwagę zasługuje wystąpienie na wiecu Czyża Jana, b. przewodniczącego okręgowej komisji klasowych związków zawodowych, secesjonisty z PPS. Udowadniał on, że PPS jest partją szablonową, coraz bardziej w błocie swych politycznych kombinacyj i marazmie opanowanych przez nią Kas Chorych.-

Na zakończenie wiecu uchwalono następującej treści rezolucję w redakcji Hoffmana: "Zebrani... protestują przeciwko unieważnieniu listy Bloku Robotniczego w Białymstoku i innych miastach Polski, przeciwko represjom i aresztowaniom przedstawicieli Bloku Robotniczego PPS Lewicy w Grodnie i innych miastach, na znak protestu przeciwko temu wszyscy robotnicy m. Białegostoku postanawiają głosować solidarnie na unieważnioną listę "Bloku Robotniczego".-

Zjednoczenie Szkół Żydowskich specjalnemi uchwałami zobowiązało swych członków do głosowania na listę "Bundu". Związek Wł.Nieruchomości /chrześcijański/ wypowiedział się za Komitetem Wyborczym b. Wojskowych.-

Wreszcie zebrania i wiece przedwyborcze w ubiegłym tygodniu urzędziły wszystkie organizacje polityczne i społeczne, polskie i żydowskie, biorące udział w wyborach /Starostwo i BP./.-

---

Powiat Białostocki

W dniu 30.ub.m. w gm. juchnowieckiej odbyły się wybory do Rady Gminnej pod przewodnictwem Inspektora Samorządu - Krajewskiego. Uprawnionych do głosowania było 348 osób. Po kompromisie "Piasta" i Stronnictwa Chłopskiego, bez głosowania zostali wybrani następ. kandydaci: 1/ Szeradziński Ryszard, zam. we wsi Turośń Kościelna /Ch.D./, 2/ Łukaszuk Henryk, zam. Turośń Kościelna /Ch.D./, 3/ Cisz Piotr, zam. w.Dobrowola /bezp./, 4/ Tomulczuk Jan w.Biele /Piast/, 5/ Szumski Józef - w Rumejki /Piast/, 6/ Popławski Bronisław w Klewinowo /sympatyk Stron. Chłopskiego/, 7/ Wysocki Andrzej, zam. [illegible] w.Pomigacze /bezp./, 8/ ks Antoni Sałatyński, zam. w.Uhowo /bezp./, 9/ Suchowierski Juljan, zam. w.Złotniki /Stronnictwo Chłopskie/ 10/ Gryguć Józef, zam. w.Biele /Str.Chłop./, 11/ Ostaszewski Jan w.Klewinowo /Str.Chł./ i 12/ Maliszewski Aleksander w. Juchnowiec - Dolny /Str.Chłop./. Przebieg spokojny.

/: Starostwo/.

---oOo---

V. Ruch zawodowy.

Powiat Grodzieński.

Dnia 28 ub.m. w Grodnie odbyło się zebranie robotników fabryki tytoniowej, przeważnie chrześcijan, w celu omówienia spraw Związku i stosowanej ostatnio przez dyrekcję fabryki zniżki płac niektórym kategorjom robotników tejże fabryki. Przemawiał członek Okr.Rady Klasowych Związków Zawodowych, Macanko Roman i sekretarz Związku Tytoniowców, Ryba Rafael, który negwali słuszność postępowania dyrekcji fabryki. Omawiana była ponadto sprawa uczczenia zbliżającej się dziesięcioletniej rocznicy istnienia Związku Zawodowego Robotników Tytoniowych w Grodnie. W tym celu został wybrany Komitet, składający się z 7 ludzi, którego zadaniem będzie opracowanie planu obchodu wspomnianej rocznicy. Macanko w swem przemówieniu poruszył także

186

sprawę ostatniego lokautu w fabryce zapałczanej "Marjos" i oświadczył, że zatarg między robotnikami i dyrekcją fabryki został zlikwidowany dzięki inicjatywie Okręgowej Rady Klasowych Związków Zawodowych, a szczególnie dzięki jego staraniom, gdyż jakoby z jego inicjatywy miał być przeprowadzony strajk powszechny w Grodnie. Obecnych na zebraniu było około 50 osób.

Dnia następnego odbyło się ponowne zebranie robotników tytoniowych, należących do sekcji żydowskiej, na którem przemawiał Ryba Rafael w kwestji zniżki płac w fabryce tytoniowej. Ponadto przemawiali Małka Atłas i Wajnsztejn Szymon, członkowie Związku, którzy nawoływali do silniejszej akcji organizacyjnej, podkreślając, że robotnik, który nie należy do Związku Zawodowego, jest wielkim szkodnikiem klasy robotniczej i takiego trzeba się wystrzegać jako prowokatora.-

Po ostatnim strajku i lokaucie w fabryce zapałczanej "Marjos" robotnicy tej fabryki, którzy prawie wszyscy należeli do Związku Zaw.Rob.Przem.Chem., opanowanego przez PPS.Lewicę, obecnie wobec poniesionej porażki przez zarząd tegoż Związku przez w czasie wspomnianego zatargu w większej części przeszli do Związku Klasowego, pozostającego pod wpływami PPS. w przeświadczeniu, że PPS. skuteczniej obroni interesów robotniczych.-

Z działalności organizacyjnej rzemieślników na terenie powiatu zanotowano zebranie organizacyjne rzemieślników żydów, które odbyło się dnia 3 bm. w Grodnie pod przewodnictwem prezesa tymczasowego Zarządu, Cybulskiego. Przemawiali Borowik i Lifszyc, którzy nawoływali rzemieślników do pracy organizacyjnej i samopomocy finansowej, z którejby mogli korzystać biedniejsi rzemieślnicy. W tym celu ma być zorganizowana Kasa Samopomocy Rzemieślników. Obecnych na zebraniu - około 80-ciu osób.-

W okresie sprawozdawczym zauważono wzmożoną agitację w kierunku organizacyjnym wśród robotników rolnych. Poszczególne gminy powiatu objeżdżają instruktorzy Zw.Rob.Roln., wchodzącego w skład Okr.Rady Klasowych Związków Robotników Zawo-

dowych w Grodnie, w celach organizacyjnych.-

Zarząd Związku właścicieli nieruchomości miejskich w Grodnie zakomunikował Starostwu pismem z dnia 4.XII.br., że wobec istniejącego konfliktu pomiędzy Inspektorem Pracy a Zarządem Związku, powstałego na ostatniem posiedzeniu Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej do spraw dozorców domowych /rzekomo subjektywne traktowanie sprawy na korzyść dozorców/, przedstawiciele Zarządu Związku właścicieli nieruchomości nie mogą brać udziału w posiedzeniu Komisji Rozjemczej do spraw dozorców domowych aż do załatwienia tej sprawy przez władzę przełożoną /Okręgowy Inspektor Pracy/.- /:Starostwo:/.-

Powiat Suwalski:

W dniu 27 ub.m. odbyło się w Sejnach zebranie rzemieślników chrześcijan przy udziale 67 osób. Po odczytaniu nowej ustawy przemysłowej, zatwierdzono zarząd wybrany w dniu 24 ub.m. /vide syt.sprawozdanie tyg.Nr.33./ i określono wysokość składek członkowskich na 1 zł. oraz wpisowe na 50 gr. -

W dniu 3 bm. w lokalu wyznaniowej gminy żydowskiej w Suwałkach odbyło się zebranie rzemieślników żydów, na którem przemawiał student Ryzenber-g na temat zakładania cechów rzemieślniczych, rejestracji terminatorów oraz zakładania kół rzemieślniczych i kursów dokształcających dla młodzieży./S.936/Pr.z dn. 6 bm./.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 4 bm. odbyło się w Wołkowysku zebranie członków miejscowego oddziału Związku Urzędników Kolejowych, na którem sprawozdanie z okręgowego zjazdu delegatów Związku złożył prezes koła, Denel Rudolf. Pozatem postanowiono zwołać na dzień 11 bm. walne zebranie członków koła w celu zdecydowania sprawy założenia Związkowej Kasy Samopomocy.-

Dnia 4 bm. w Wołkowysku odbyło się zebranie Związku Drobnych Kupców i Handlarzy w sprawie wymiaru podatku od szyldów, określonego przez Magistrat. Postanowiono domagać się powołania komisji rzeczoznawców, któraby określała rozmiary szyl-

dów i wymierzanego od tychże podatku. /3.515/Pr. z dnia 7 bm./

Powiat Szczuczyński.

Dnia 4 bm. w Grajewie odbyło się zebranie Chrześcijańskiego Związku Rzemieślników, na którem przybyły z Warszawy prezes Centrali Związku wygłosił referat o znaczeniu nowej ustawy przemysłowej w odniesieniu do zadań izb rzemieślniczych. W dniu 8 bm. odbyło się powtórne zebranie Związku i wykonano komitet przedwyborczy dla spraw wyborów kandydatów do izby rzemieślniczej w Grajewie.-

Dnia 3 bm. w Grajewie odbyło się ogólne zebranie członków oddziału Zw.Rzemieślników Żyd. Wybrano na niem nowy Zarząd oddziału w składzie:

Froim Wodowski, Borkowski Herasz, Gurowski Szmul, Morawszawski Szapsel, Laszczyński Moszko, Konopko Owsiej, Tobiaszowa Josel, Zamargeld Srul, Antman Zalman, Karoka Moszko, Borkowski Abram, Kurejwowski Jakób, Gerson Abram, Staroźyński Pejsach i Kalman Guzik.-

Tegoż dnia w Szczuczynie odbyło się zebranie rzemieślników chrześcijan. Na zebraniu tem dyrektor Centrali Stowarzysz. Rzem. Cechowych w Warszawie, Tolkowski /Zw.Lud.Nar./ wygłosił referat n.t. "Jak się organizuje związki i szkoły rzemieślnicze". /3.768/P. z dnia 6 bm./.-

Powiat Łomżyński:

Staraniem łomżyńskiej organizacji Związku Sjonistycznego "Hatechija" przybyły z Jerozolimy delegat głównego biura "Keren Kajemet" Meier Erzech wygłosił dnia 2 bm. w Łomży odczyt o zadaniach akcji palestyńskiej, przyczem oskarżał ogół społeczeństwa żydowskiego o abnegację względem rozpoczętego przez sjonistów dzieła odbudowy Palestyny.-

Odczyt powtórzony został dnia następnego także w Łomży na zebraniu żydowskich związków zawodowych.-

Żydowska Rada Związków Zawodowych urządziła dnia 3 bm. odczyt zbiorowy w Łomży n.t. "Zasady żydowskiego ruchu socjali-

stycznego". Przemawiali radny bundowiec Pinches Gajst, instruktor "Bundu", Jakób Zamiatyn i przemysłowiec Motel Biały. Wyjaśniali oni dążenia Bundu i przeciwstawiali jego radykalną działalność ugodowości sjonistycznej. Obecnych - około 150 os.

Dnia 27 ub.m. odbył się w Łomży zjazd delegatów Stowarzyszenia Urzędników Skarbowych z powiatów łomżyńskiego, ostrowskiego, wysoko-mazowieckiego, kolneńskiego i szczuczyńskiego przy udziale delegatów Centrali S.U.S. w Warszawie, Kozłowskiego i dr. Filipka. Zjazd miał na celu wyłącznie omówienie stosunków służbowych i uposażenia urzędników skarbowych.-
/: Starostwo:/.-

--------ééoOoéé--------

VI. Ruch społeczny.

Powiat Grodzieński:

Koło Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Kwasówce, gm. Łaszańskiej urządziło dnia 27 ub.m. wieczór sceniczny, z którego dochód przeznaczono na potrzeby organizacyjne koła.-

Tegoż dnia na walnem zebraniu członków Domu Ludowego w Indurze powzięto uchwałę w sprawie rozpoczęcia restauracji grobów wojennych w gminie indurskiej /Starostwo/.-

Powiat Ostrowski:

Dnia 4 bm. w lokalu parafjalnym w Nurze odbył się wiec społeczny, zwołany przez Kow-alskiego Jana, członka Narodowego Związku Instruktorów Społecznych, zamieszkałego w Warszawie przy ul. Twardej 64. Jakkolwiek Kowalski zastrzegł się, że jest bezpartyjnym, z przemówienia jego, dotyczącego w treści wyłącznie wyborów do izb parlamentarnych, niedwuznacznie uzewnętrzniała się agitacja na rzecz Katolickiego Stronnictwa Ludowego. M.in. Kowalski proponował zebranym, aby głosowali na listę, z której będzie kandydował do Sejmu Jan Pożecki, syn b. aptekarza w Nurze, zamieszkały obecnie w Warszawie.
/: S.1086/p. z dnia 7 bm.:/.-

-----oOo-----

188

VII. Ruch wywrotowy.

Powiat Łomżyński:

W związku z obłożeniem aresztem przez Starostę w Łomży druków agitacyjnych PPS Lewicy w okresie kampanji przedwyborczej do Rady Miejskiej w Łomży i zatwierdzeniem aresztu przez Sąd Okręgowy na skutek polecenia właściwego sędziego śledczego zostali aresztowani i osadzeni w więzieniu autorzy tych druków Artur Rytter i Wacław Popławski, trzeci zaś Izaak Bramson zdołał w międzyczasie zbiec; rozesłano za nim listy gończe. W toku dochodzeń ustalono, że łomżyńska organizacja PPS Lewicy działa ściśle według wytycznych KPP. - Podstawową dla PPS Lewicy organizacją w Łomży jest Związek bezrobotnych robotników niefachowych, nad którym roztoczono ścisły nadzór/S.1158/p. z dnia 1.bm./.-

Powiat Augustowski:

Przejęto w dalszym ciągu dwie odezwy CK KPCh., notowane w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych, a przesłane pocztą z Wilna pod adresem Giedy Bolesława, zamieszkałego w majątku Wójtowce, gm.Balla-Wielka. -
/: S.822/p. z dnia 6 bm.:/.-

Powiat Grodzieński:

Przeprowadzone w miesiącu ubiegłym aresztowania funkcjonarjuszów CK.KPZB.Grodno oraz likwidacja kontaktów partyjnych w powiecie w związku z obchodem przez organizacje komunistyczne dziesięcioletniej rocznicy rewolucji październikowej spowodowały prawdopodobnie zanik na czas dłuższy zewnętrznej działalności komunistów w Grodnie i poszczególnych gminach powiatu. Obecnie obserwowana jest propagandowa i finansowa akcja MOPRu wśród robotników drukarskich w Grodnie, w związku z czem wdrożono właściwe dochodzenia. /S.1900/Pr. z dnia 6 bm./.-

./.

Powiat Białostocki:

Dnia 8 bm. na dworcu kolejowym w Białymstoku został zatrzymany Topol Icek, syn Abrama i Dwejry ur. w Wilnie w r 1905, przy którym znaleziono przeszło 2 tys.odezw p.t. "Do mas pracujących Białegostoku", przeznaczonych do kampanji przedwyborczej /do Rady Miejskiej m. Białegostoku/ dla komunistycznego "Bloku Robotniczego" /PPS Lewica i komunie.

W związku z powyższem organa służby bezpieczeństwa po porozumieniu się z P.Prokuratorem przy S.O. w Białymstoku przystąpiły w dniu 8 bm. do przeprowadzenia rewizyj u wybitnych działaczy P.P.S.Lewic-y, a przedewszystkiem kandydatów na-unieważnionej listy Nr.14. t.zw. "Bloku Robotniczego", w wyniku których zakwestjonowano:

1/ W lokalu PPS Lewicy przy ul Fabrycznej Nr.7 - a/okólnik Nr.1352/27 do Okręgowych, Powiatowych i Miejscowych Komitetów PPS Lewicy, dotyczący wyborów do gmin oraz organu partyjnego "Robociarz", z daty 14 lipca 1927 r.; b/ okólnik Nr.1984/ /27 z daty 29 września w sprawie sprawozdań kasowych organizacyjnych w sprawie "Robociarza", referatów na wiecach i zebraniach, wkładek i oznak partyjnych; c/ Nr.2070 okólnik z dnia 11 października, dotyczący przyjmowania członków PPS.Lewicy, oraz obchodu rocznicy 6 listopada walk w Krakowie; d/ okólnik z 25 października Nr.2225/27 w sprawie podwyżkowej akcji górników i metalowców; e/ okólnik Nr.2301/27 z dnia 29 paźdz.,dotyczący 10-lecia rewolucji listopadowej, nawołujący do wyjazdów do Rosji Sow. celem oglądania szczęśliwego państwa robotniczo-chłopskiego. Bardzo znamienny w swej treści; f/ okólnik Nr. 2472/27 z dnia 21 listopada, dotyczący jedności Zw.Zaw., niebezpieczeństwa rozbicia Zw.Zaw., prowokacji w sprawie PPS.prawicy, oraz w sprawie organu partji "Robociarza"; g/ okólnik Nr 2553/27 z dnia 26 listopada poufny, ostrzegający organizacje przed konfidentami policyjnemi, również znamienny w swej treści.

Zakwestjonowano korespondencję z dnia 1 czerwca, 9 czerwca, 14 lipca i 18 sierpnia, która obrazuje rozwój partji PPS. Lewicy na tut. terenie.-

189

Lista kandydatów Bloku Robotniczego w Białymstoku z podpisami zwolenników Bloku Robotniczego.-

Protest Komitetu Wyb. Bloku Robotniczego do głównej komisji Wyborczej w sprawie unieważnienia listy Nr.14.-

Protest adresowany do redakcji gazety "Dos Naje Lebn" w Białymstoku w sprawie unieważnienia listy wyborczej.-

Protest do redakcji "Dziennika Białostockiego" również tyczący unieważnienia listy wyborczej.-

Tenże sam protest do redakcji tyd. "Białystoker Weker" tygod. "Prożektor".-

2/ W mieszkaniu Lingo Michała, s.Józefa, przy ul.Wąsk 27 bezrobotnego, lat 35, czołowego kandydata do unieważn.lis Nr.14. u którego w czasie rewizji znaleziono: a/ książeczkę posła A.Bona, wydawnictwo Niezal.Partji Chłopskiej, p.t."Co dziełem w Z.S.R.R."; b/ progr. Niez.Partji Chłopskiej w jęz polskim i rosyjskim; c/ statut organizacyjny Niezal.Partji C d/ statut organizacyjny PPS Lewicy; e/ gazety "Niezależny Chłop" 11 egz.; f/ gazety organ Niezal.Partji Chłopskiej p.t "Zagon", "Lemiesz" i "Walka wsi" 3 egzempl.; g/ oraz korespondencję która zostanie dokładnie zbadana.-

3/ W mieszkaniu Piechowskiego Piotra, sekretarza PPS.Lewicy, stolarza, lat 20, u którego zakwestjonowano protokół siedzenia ogólnego zebrania sekcji młodocianych z dnia 19.VI 27 r. i 12.VI.27 r.-

4/ W mieszkaniu Siedleckiego Jana, tkacza, lat 33, u którego nic podejrzanego nie odnaleziono.-

5/ Kuczyńskiego Józefa, s.Jakóba, robotnika, zam. przy ul.Monopolowej 22, u którego nic nie znaleziono.-

6/ Lubowskiego Stanisława, szewca, lat 37, zam.przy u Mickiewicza 25, u którego żadnych dowodów nie odnaleziono.-

7/ Cygielnickiego Matysa, krawca, zam. Mazowiecka 9,l 30, u którego nic nie odnaleziono.-

8/ Krasnowskiego Grzegorza, lat 37, metalowca, zam. p ul. Antoniukowskiej 4, u którego nic nie odnaleziono.-

9/ Sadowskiego Bolesław, ślusarza kolej. lat 34 zam Wasilkowska 16 - nic nie odnaleziono -

10/ Macki wicza Bronisława, a Pawła, palacza fabrycznego zam. przy ul. Wiktorja 9, u którego również nic nie odnaleziono -

11/ W mieszkaniu Lifszyca Szlomy, rzekomo zam. przy ul. Złota 5. rewizji nie przeprowadzono ponieważ adres wym. okazał się fałszywy -

Wszyscy wyżej wym. z wyjątkiem Piechowskiego Piotra figurowali na liście unieważnionej Bloku Robotniczego Nr.14. i w myśl polecenia Prokuratora zostali zatrzymani -

Ponadto zatrzymano czynnych członków PPS Lewicy, poszlakowanych o działalność antypaństwową -

12/ Klink Antoni, robotnik, lat 22, zam. ul Augielska 16, mąż zaufania PPS.Lewicy, który był jednym z pierwszych twórców Bloku Robotniczego -

13/ Radchaus Chaja, c.Jakóba, lat 23, hafciarka, zam. - N.Świat 28, która podpisała listę Bloku Robotn. i zauważoną była jako gorliwa działaczka w czasie wieców PPS.Lewicy -

14/ Sarwer Estera, c.Jakóba, lat 23, krawcowa, zam. - Ciemna 24, w tut. kartotekach notowana, również działaczka wybitna PPS.Lewicy. Jak wynika z korespondencji zakwestionowanej u Sarwer, wym. pozostaje w ścisłych stosunkach z Marją Frydówną, b słuchaczką uniwersytetu wileńskiego, aresztowaną w 1925 r. za komunizm -

---oOo---

19

VIII. Ruch narodowościowy.

a/ Żydowski.

Powiat łomżyński :

Dnia 28.ub.m. organizacja syjonistyczna w Łomży zwołała wiec rzemieślników żydowskich,na który przybyło około 300 osób przeważnie młodzieży żydowskiej. Odbycie się wiecu uniemożliwiła opozycja bundowców i komunistów,której wystąpienia ze względów bezpieczeństwa publicznego zmusiły policję do rozwiązania wiecu. Zauważyć należy,że rozbijanie wieców syjonistycznych przez bundowców i komunistów jest w powiecie zjawiskiem częstem, szczególnie w ostatnim czasie.- / S.1158/p.z dnia 1.b.m./.-

Staraniem miejscowego oddziału Towarzystwa Kursów Wieczorowych dla robotników żydów w Łomży dnia 3.b.m.odbył się wiec przy udziale około 300 osób,na którym bundowiec Abram Finkielsztejn omawiał cele i dążenia Zjednoczenia Szkół Żydowskich, ostarającego się przeciwstawić tendencji czynników państwowych w kwestji tworzenia szkół żydowskich czysto świeckich z wykładowym językiem hebrajskim zorganizowane żydowskie szkolnictwo świeckie. W tym samym duchu przemawiali - bundowiec Makowski Chaim oraz znany lewi poalej-syjoniści Kac Nochim i Markiewicz Izrael. / Starostwo /.-

Powiat grodzieński :

Dnia 26.ub.m.odbyło się w Krynkach zebranie Zjednoczenia Szkół Żydowskich, na którem Blacher Nochim,Morawa Prużański, Dawid Gotlib i Jankiel Szafir udowadniali konieczność podniesienia poziomu nauczania w żydowskich szkołach powszechnych, utrzymywanych przez Zjednoczenie Szkół Żydowskich.- Obecnych około 300 osób. / Starostwo /.-

Powiat białostocki :

Dnia 2.b.m. w Białymstoku pod przewodnictwem prezesa Tabaczyńskiego odbyło się zebranie Zjednoczenia Szkół Żydowskich. Przemawiali dr. Wajnrach i Lerder,którzy zobrazowali stan szkolnictwa żydowskiego w Ameryce, podkreślali konieczn-

/

ność posiadania przez żydów w Polsce własnej, wyższej uczelni i wskazywali na metody propagowania wśród żydów zamiłowania do żargonu, jako języka narodowego / Starostwo /.-

Powiat ostrowski :

Do nowego zarządu organizacji ortodoksów "Szlojmej z Emunej Izrael" w Ostrowi Mazowieckiej wybrano: Josela Prawdę - prezes, Andzela Knorpla - wiceprezes, Abrama Praszkiera sekretarz i Dawida Minenberga - skarbnik.-

Dnia 2.b.m. w Ostrowi-Mazowieckiej bundowiec Abram Szpringer wygłosił odczyt n.t. "Społeczeństwo a klasa robotnicza". Prelegent upatrywał winę ciągłej pauperyzacji mas robotniczych w moralnej abnegacji społeczeństwa.-

Dnia 3.b.m. sjonista Sztejnberg Izrael wygłosił w Zarębach Kościelnych odczyt n.t." Życie i twórczość Zemberga. / Starostwo /.-

b/ białoruski:

Powiat grodzieński :

T-wo Szkoły Białoruskiej w ubiegłym tygodniu uzewnętrzniło dość ożywioną działalność zarówno pod względem organizacyjnym jak i kulturalno-oświatowym.-

Hurtek T-wa w Grodnie w dniu 4.b.m. zwołał walne zebranie swych członków. W zebraniu tem wzięli udział członkowie obecnego zarządu oraz członkowie hurtka popierający ten zarząd natomiast nie wzięli udziału w zebraniu członkowie, pozostający w opozycji do obecnego zarządu, na czele z Prusakiem Stefanem i Borodą Janem m-cami m.Grodna, byłymi członkami BWRH., podejrzanymi o należenie do K.PZB..- Opozycja w zarządzie hurtka powstała głównie z powodu braku zaufania do Bałdowskiego Stefana sekretarza hurtka i małej intensywności akcji ze strony całego zarządu. Wobec nieprzybycia dostatecznej ilości członków na zebraniu żadnych uchwał nie powzięto, natomiast postanowiono w najbliższym czasie zwołać następne zebranie na którem prawdopodobnie opozycja

/

191

zażąda ustąpienia zarządu i powołania na jego miejsce nowe.

W pierwszych dniach listopada br.we wsi Szkleńsku,gm.Berszty zorganizowany został hurtek T-wa Szkoły Białoruskiej, w skład którego weszli prawie wszyscy członkowie byłego hurtka zlikwidowanej BWRH.- O założeniu hurtka dowiedziano się dopiero w ubiegłym tygodniu, gdyż we wsi Szkleńsku organizacyjnych zebrań nie urządzano,a hurtek powstał wskutek agitacji bezpośredniej,prowadzonej konspiracyjnie przez poszczególnych członków. W dniu 27.ub.m. hurtek w Szkleńsku urządził przedstawienie,na którem odegrane zostały dwie jednoaktówki w języku białoruskim p.t. " Sud " i "Michałka", a następnie odśpiewany został przez zebranych hymn białoruski " Nie pogasnuć zorki w niebie ",zaś sekretarz hurtka wygłosił deklamację " Ja pieju " i"Młodość" Obecnych na przedstawieniu było około 40 osób.-

Skład zarządu nowo - zorganizowanego hurtka w Szkleńsku jest następujący: prezes Taranko Jan,lat 32,zamieszkały we wsi Kruszniuki,gm.Dziembrów pow.lidzkiego,Kościewicz Michał,syn Józefa,lat 22, zamieszk.we wsi Bobrowni gm.Skidel,pow.grodzieńskiego,skarbnik Wasilewicz Aleksander, syn Jakóba,lat 23,zam. we wsi Nowosiółki gm.Berszty,bibljotekarz Gardziej Włodzimierz syn Antoniego,lat 31,zam.we wsi Szkleńsk,gm.Berszty,wszyscy b.członkowie B.W.R.H., w czasie legalnego jej istnienia. Hurtek prócz zarządu liczy 15-tu czynnych członków.-

Na terenie gminy Berszty prowadzona jest obecnie przez hromadowców agitacja na rzecz T-wa Szkoły Białoruskiej we wsiach Szczeńcu i Suchara ch,gdzie też w najbliższym czasie mają powstać nowe hurtki.-

Dnia 27.ub.m.b.hurtek T-wa Szkoły Białoruskiej we wsi Zapole,gm.Dubno zwołał zebranie swych członków i sympatyków,na którem szerzona była propaganda przeciwalkoholowa. Prezes hurtka i sekretarz wyjaśniali zebranym szkodliwe skutki picia alkoholu i nawoływali do większego interesowania się szkolnictwem białoruskiem.-

Tegoż dnia hurtek T-wa we wsi Łokno gm.Jaziory urządził

Dnia

litewski

przedstawienie na którem odegraną została sztuka p.t."Surdut i Siarmiaha". Na przedstawienie to przybyło 125 osób, przeważnie młodzieży białoruskiej. Dochód uzyskany z przedstawienia przeznaczono na zakup książek dla bibljoteki hurtka T-wa we wsi Łokno.-

Białoruska Radykalna Partja Ludowa, której mężami zaufania na terenie pow.grodzieńskiego są Szurpa Jan i Adamowicz Mikołaj dotychczas działalności nie rozpoczęła. Projektowane jest zwołanie w najbliższym czasie zjazdu organizacyjnego sympatyków partji do Grodna, co jednak uzależnione jest od materjalnej pomocy ze strony Centrali w Wilnie.-

Na posiedzeniu Sejmiku powiatowego w Grodnie dn.23.ub.m. 8 członków - białorusinów Sejmiku zgłosiło wniosek, by Sejmik zwrócił się do Ministerstwa Oświecenia Publicznego z prośbą o zezwolenie na otwarcie szkół prywatnych w języku macierzystym. Po wyjaśnieniu Przewodniczącego wniosek ten zdjęty został z porządku dziennego.- / S. 1930/Pr. z dnia 6.b.m./.-

Powiat Wołkowyski:

Hurtek T-wa Szkoły Białoruskiej w Świsłoczy urządził dnia 27.ub.m.przedstawienie,na którem obecnych było - około 300 osób. / Starostwo /.-

c/ litewski :

Powiat Grodzieński :

Dnia 4.b.m.oddział T-wa Św.Kazimierza w Klejwach zwołał zebranie swych członków,na którem członkowie zarządu oddziału Ignacy Marcinkiewicz i Elżbieta Czerlanisówna wygłosili dłuższe przemówienia o wychowaniu młodzieży i jej postępowaniu wobec starszych.- / S.,936/pr.z dn.6.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

./

IX. R ó ż n e.

a/ Wiadomości z pogranicza.

Powiat grodzieński :

Ludność litewska w przygraniczu polskiem uwidacznia pranie zupełną obojętność względem dochodzących do niej informacyj o zachodzących na Litwie wydarzeniach, wyraża się natomiast z uznaniem o gościnności Polski w stosunku do emigrantów litewskich.

Litewskie władze graniczne nie chcą przyjmować wysiedlanych z Polski obywateli litewskich. Wypadek taki miał miejsce w dniu 2.b.m.na odcinku granicznym Posterunku P.P.w Marcinkańcach, na którym Komendant tegoż Posterunku,doprowadzający do granicy obywatelkę litewską Sorokczyńską Stanisławę z jej siedmioletnim synkiem w celu wysiedlenia na Litwę - wbrew decyzji Województwa Łódzkiego,pomimo iż kilkakrotnie zwracał się do litewskiej straży granicznej,ta jednak jej nie przyjęła.Nadmienia się przytem,że granica polsko - litewska ze strony Litwy jest silnie obsadzona przez oddziały wojska i policji.- / Starostwo/

Powiat Suwalski :

Komenda Pow.P.P.w Suwałkach otrzymała ze źródeł konfidencjonalnych informacje,że w przygraniczu litewskiem organizowane są bandy dywersyjne,których dowódcą jest oficer litewskiego sztabu generalnego. Według tychże informacyj,organizacje szaulisów utrzymują od kilkunastu dni stan pogotowia w przewidywaniu doniosłejszych wydarzeń po dniu 14.b.m./ Starostwo /.-

b/ Wyroki sądowe.

Sąd Okręgowy w Grodnie wyrokiem z dnia 21.ub.m. skazał z art.102 K.K.,za działalność antypaństwową w b.BNRR. Kancewicza Józefa i Szypicę Leonida, mieszkańców Indury na rok twierdzy każdego.-

c/ Emigracja litewska.

Dnia 3.b.m.bawił w Grodnie przywódca socjal-demokratów litewskich Pleczkajtis Baronim,który przybył z Wilna i tegoż dnia wyjechał do Wilna. Wypytywany informował się w Grodnie

w sprawie rozmieszczenia emigrantów litewskich.-

d/ Przemytnictwo.

Dnia 30.ub.m.obok wsi Dębniki - Morgowniki w pościgu kolejowym przytrzymano około 1010 kg. rodzynek i 50 kg. tytoniu, przemycanych z Niemiec. Przemytników i przemyt przekazano władzom celnym w Wincencie. / S. 801/Pr. z dnia 6.b.m./.-

e/ Przestępczość kryminalna.

W dniu 5.b.m. 2-ch nieznanych osobników przyszło pod dom Libermana Oszera, właściciela wiatraku, zam.na przedmieściu m. Augustowa i zaświeciło latarką do mieszkania.-

Gdy Liberman wraz z dwoma synami wybiegł z mieszkania na podwórko, osobnicy ci poczęli uciekać. Podczas pościgu za nimi i dawania okrzyków " stój ", uciekający osobnicy dali 2 strzały karabinowe i 2 strzały rewolwerowe w kierunku Libermana i synów poczem zbiegli w niewiadomym kierunku.-

Dochodzenie i pościg zarządzono.- / L.BP. 6234 /.-

Białystok, dnia 10 grudnia 1927.r.

Z a W o j e w o d ę :

Kierownik Wydziału Bezp.Publ.

193

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE. Białystok dnia 17 grudnia 1927.r.

L.: BP. 2884/T.

Tajne

Przedmiot: Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe.

Do

/: według rozdzielnika :/

W załączeniu przesyłam sytuacyjne tygodniowe sprawozdanie Nr.35 za czas od dnia 11 do 17.grudnia 1927.r.-

1 zał.

Z a W o j e w o d ę :

Kamieński

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują:

/ Vide rozdzielnik w sprawozdaniu sytuac. Nr.6. /

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.35
za czas od dnia 11.do 17.grudnia 1927.r.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Odbyte w dniu 11.b.m.wybory do Rady Miejskiej w Białymstoku stwierdzają fakt znacznej utraty wpływów P.P.S. na rzecz Partji Pracy,Związku Naprawy Rzeczypospolitej i PPS. Lewicy,wzrost wpływów Bundu wśród ludności żydowskiej na niekorzyść żydowskich grup sjonistycznych i niemniej słuszność wyrażanego w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych dopatrywania, że NPR.utraciło w Białymstoku około 90 % posiadanych w swoim czasie wpływów w związkach zawodowych. Poza tem w układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa Białostockiego w okresie sprawozdawczym zauważono kilka charakterystycznych momentów,wiążących się bezpośrednio z przygotowaniami poszczególnych stronnictw politycznych do kampanji przedwyborczej. Między innemi stwierdzono zakończenie się podjętej w ub.m. szeroko w powiecie wołkowyskim akcji organizacyjnej Zw.Lud.Narod.Wydany przez Zarząd Główny Związku okólnik w sprawie akcji finansowej nietylko nie odniósł pożądanych skutków,sądząc za spostrzeżeń w powiatach wołkowyskim i grodzieńskim,lecz zraził do Związku ziemiaństwo, które odmawia się od świadczeń pieniężnych na rzecz Związku. Następnie zgrupowano szereg faktów,świadczących,że N.P.Ch.i P.P.S. Lewica, bądź pośrednio przez organizacje legalne,bądź też bezpośrednio konspiracyjnie propagują organizowanie komórek lew.lewicy chłopskiej,będącej odpowiednikiem lewicy robotniczej,która w Grodnie,Łomży i Białymstoku brała udział w kampanji przedwyborczej do Rad Miejskich. Wreszcie faktem charakterystycznym jest, że Stronnictwo Chłopskie umacnia i osiąga nadal znaczne sukcesy w powiatach,gdzie działały ~~nielegalnie~~ B.W.R.H.i NPCh. i pozyskuje dla siebie umiarkowany element białoruski. W ruchu narodowościowym i wywrotowym poważniejsze zmiany nie zaszły, jeżeli pominąć kilkakrotnie już w sprawozdaniach sytuacyjnych podkreślony wzrost radykalnej opozycji przeciwsjonistycznej wśród żydowskich mas robotniczych w zachodnich powiatach Województwa.

W przemyśle naogół miały miejsce wahania konjunktury, które, zwłaszcza w przemyśle drzewnym i garbarskim, powiększyły stan bezrobocia z ubiegłego okresu o 326 bezrobotnych.-

Stan bezpieczeństwa publicznego był zadawalniający.-

-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny.

a/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Sokólski:

Instruktorzy Stronnictwa Chłopskiego na powiat sokólski Grodzicki Feliks i Tuszkiewicz Edward - Benon zorganizowali lokalne Koła Stronnictwa w następujących miejscowościach powiatu:

Dnia 30.ub.m.we wsi Minkowce, gm. Odelsk, liczące 14 członków Zarząd: Druć Michał - prezes, Walstr Józef - wiceprezes Hawryłko Wincenty - sekretarz.-

Dnia 2.b.m.we wsi Jasieniówka gm. Dąbrowa, liczące 13 członków. Zarządu narazie nie wybrano.-

Dnia 3.b.m. we wsi Nowiki, gm. Odelsk, liczące 15 członków Zarząd: Szkuta Antoni - prezes, Golewski Wiktor - wiceprezes.-

Instruktor Tuszkiewicz Edward - Benon został dnia 4.b.m. aresztowany na zlecenie Urzędu Śledczego P.P.w Kielcach za samowolne opuszczenie służby w P.P. Aresztowanego przekazano dnia 10.b.m. do dyspozycji wspomnianego Urzędu.- / S. 1226/tjn.z dn. 13.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

Dnia 11.b.m. odbył się w Grodnie zjazd delegatów Stronnictwa Chłopskiego z powiatów grodzieńskiego, suwalskiego i sugustowskiego, na który przybyło około 70 delegatów. Obradom Zjazdu przewodniczył b.poseł dr.Polakiewicz, który w referacie swym omówił sprawy wyborcze i program pracy Stronnictwa Chłopskiego w przyszłym Sejmie, określił życzliwie stosunek Stronnictwa Chłopskiego do Partji Pracy i podniósł konieczność zjednywania dla Stronnictwa ludności białoruskiej.-

Akcja organizacyjna Stronnictwa w powiecie jest w dalszym ciągu pozytywna. Jedynie w gminie Krynki załamała się chwilowo wskutek silnego przeciwdziałania ze strony proboszcza parafji katolickiej w Krynkach / Ch.D./.- / Starostwo /.-

Powiat Suwalski :

Sekretarjat okręgowy Stronnictwa Chłopskiego w Grodnie otworzył sekretarjat powiatowy w Suwałkach i wyznaczył na kierownika tegoż Lucjana Panasiuka z Grodna.

W chwili obecnej na terenie powiatu suwalskiego istnieją koła lokalne Stronnictwa Chłopskiego we wsi Bérzniki liczące 43 członków, prezesem zarządu Koła jest Borsowski Michał, pełniący jednocześnie funkcje instruktora powiatowego, we wsi Berżałówce, gm. Berzniki, liczące 17 członków; we wsi Giby, liczące 40 członków i posiadające Zarząd w składzie: Władysław Moroz - prezes, Józef Kuklewicz - wiceprezes, Józef Miszkiel - sekretarz i Józef Marcinkiewicz - skarbnik.- Wyniki dotychczasowej akcji organizacyjnej Stronnictwa Chłopskiego w powiecie pozwalają przypuszczać, że znajduje ono tutaj grunt podatny i może liczyć na rozszerzenie swych wpływów we względnie krótkim czasie. Nieprzychylnie ustosunkowała się do S.Ch., jak dotąd, tylko ludność prawosławna / starowierzy / w gminie Giby, która uchyla się wogóle od należenia do jakiegokolwiek Stronnictwa.- / S. 961/Pr. z dn. 13.b.m./.-

Powiat Białostocki :

Dnia 9.b.m. we wsi Przytulanka, gminy Kalinówka odbyło się gminne zebranie prezesów i sekretarzy Kół wiejskich Stronnictwa pod przewodnictwem Kosiby Piotra, kierownika Sekretarjatu Wojewódzkiego Stronnictwa w Białymstoku. Omawiano sprawy organizacyjne i wybory do Sejmu. Obecnych 15 osób. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-

b/ Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Grodzieński :

Dnia 10.b.m.w Grodnie odbyła się w związku z zapowiedzianem na dzień 15.b.m.inauguracyjnem posiedzeniu Rady Miejskiej konferencja Okręgowej Rady Kl.Zw.Zawod.,Komitetu P.P.S.i socjalistycznej frakcji radzieckiej,na której uchwalono domagać się, by wspomniane posiedzenie celem ułatwienia wzięcia w niem udziału szerszej publiczności odbyło się nie w lokalu Magistratu, lecz w teatrze miejskim, a jednocześnie zdecydowano zwalczać kandydaturę b.prezydenta Rogalewicza na prezydenta miasta, przeciwstawić tej kandydaturze osobę Borbaczewskiego,adwokata i w wypadku wyboru Rogalewicza - zerwać posiedzenie Rady Miejskiej i w dalszej konsekwencji poczynić zabiegi,by nowa Rada została rozwiązana i wyznaczony był komisarz rządowy.-

Pozatem m.in. omawiano stosunek P.P.S.do P.P.S.Lewicy ogólnie i do osoby Czumy w szczególności. W wyniku dyskusji na ten temat zdecydowano,że sprawa konferencja P.P.S.Lewicy przez przez P.P.Wojewodów w Krakowie i Stanisławowie jest dla P.P.S. zagadkowa,a przeto w sprawie tej postanowiono zwrócić się o bliższe informacje do C.K.W.P.P.S.-

P.P.S. zamierza w najbliższym czasie zorganizować Komitet lokalny w Krynkach. Sprawą tą zajmuje się specjalnie b. poseł Żuławski i burmistrz m.Krynek, Paweł Czarnicz. / r.1929/ Pr. z dnia 13.b.m./.-

Powiat Suwalski :

Komitet P.P.S. w Suwałkach rozpoczął organizacyjne prace przygotowawcze do wyborów, których przejawami są organizowanie Klasowego Związku służby domowej / akcja przeciwko Ch.D./oraz rejestracja członków partji i klasowych związków zawodowych.- / Starostwo /.-

-.-.-.-.-

/.

c/ Katolickie Stronnictwo Makorolnych.

Działające dotychczas zasadniczo w powiecie nowalskim w ubiegłym tygodniu zorganizowało szereg wieców organizacyjnych w gminach Przerośli i Pawłówka, gdzie pozyskało około 400 członków i sympatyków. Ogólnie Stronnictwo posiada w powiecie suwalskim około 800 członków. Powodzenie dotychczasowej akcji Stronnictwa należy tłumaczyć umiejętnem wysuwaniem przez jego instruktorów, Władysława Górskiego i Józefa Pietrzaka haseł zaspakajania doraźnych potrzeb włościaństwa oraz konieczności zakładania całego szeregu instytucyj finansowych, gospodarczych, handlowych i.t.p.-

Zauważyć jednak trzeba, że K.S.M. nie ma poważnych reprezentantów i, że cała jego akcja, ujmując sprawę objektywnie, oparta jest na nietrwałych podstawach przedwyborczych. / Starostwo/-

-.-.-.-.-.-.-.-

d/ Chrześcijańska Demokracja.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 11.b.m.we wsi Klukowo odbył się wiec Ch.D., zwołany przez instruktora Pawickiego, którego przemówienie pokbawione było bardziej charakterystycznych momentów. / Starostwo /.-

Powiat Łomżyński :

Dnia 11.b.m.w Łomży odbyło się poświęcenie sztandaru Chrześcijańskiego Związku Murarzy, na które przybyły zaproszone delegacje z Warszawy, Białegostoku i Łodzi. Wykorzystując tę okoliczność, b.poseł Chaciński Józef zwołał tegoż dnia w kinoteatrze "Mirage", wiec Ch.D., na którym obecnych było około 700 osób. Po krótkiem wyjaśnieniu co do uroczystości poświęcenia sztandaru, Chaciński w krótkim zarysie przedstawił cele i dążenia Ch.D., a następnie, przechodząc do sprawy mających się odbyć wyborów do Sejmu zaznaczył, że wszyscy polacy katolicy powinni się zjednoczyć i pójść wspólnie do wyborów, gdyż w przeciwnym razie rozbiją się na kilka grup, a to byłoby niebezpieczeństwem dla Polski.

W kwestji stosunku mniejszości narodowościowych do Państwa, Ch.D. stoi na stanowisku, że obcoplemieńcy winni korzystać z równych praw, zagwarantowanych Konstytucją jednak muszą być bezwzględnie lojalnymi obywatelami, a nie knuć spisków, jak to ma miejsce na Ziemiach Kresowych, gdzie pod pretekstem rozwoju szkolnictwa prowadzona była akcja przeciwpaństwowa. Mówiąc o żydach i ich lojalności w stosunku do Państwa, mówca zaznaczył, że kiedy w roku 1920 Polska była w niebezpieczeństwie, to żydzi, jako obywatele polscy, sprzyjali i dopomagali bolszewikom, uciekając się niejednokrotnie do mordowania polskich żołnierzy. Akcją komunistyczną w Polsce kierują obecnie żydzi, którzy dokonali przewrotu komunistycznego w Rosji, trzymają tam władzę w swoich rękach i sieją zgniliznę moralną po całym świecie. Rozwój komunizmu w Polsce jest szybki, na co wskazują przeprowadzone ostatnio wybory do samorządów miejskich. Nawiązując do tych wyborów, Chaciński ostro krytykował bierną rolę inteligencji, która zamiast zająć się pracą w kierunku uświadomienia ciemnych mas, trzyma się zdaleka od nich, dając tem samem możność operowania czynnikom wywrotowym. Przy wyborach do Sejmu różne partje stosują różne metody agitacyjne, obiecując wyborcom wywalczenia dla nich dobrobytu, co jest zwykłym oszustwem, gdyż kwestję dobrobytu w Polsce może rozstrzygnąć całe społeczeństwo, a nie ta lub inna partja.-

-.-.-.-.-.-.-

e/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Kolneński:

Zorganizowało Koła lokalne we wsi Kuzie, gm. Gawrychy, Rudka Skroda gm. Mały - Płock i Darji gm. Gawrychy. Koła te, jak również Koła powstałe wcześniej intensywniejszej działalności nie przejawiają i nie zdołały pozyskać dla Stronnictwa zaufania wśród miejscowej ludności. / Starostwo /.-

Powiat Łomżyński :

Instruktor Stronnictwa na powiat łomżyński Łysiak zorganizował Koła lokalne we wsi Kownaty / 24 członków / i we wsi Guby

/ 4 członków /. koła te nie są żywotne i nie mają widoków na rozszerzenie swych wpływów ze względu na znaczne wpływy P.S.L. "Wyzwolenie" we wspomnianych wsiach. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-

f/ Partja Pracy.

Tygodnik "Nasza Ziemia", będący organem Zarządu Okręgowego Partji Pracy w Grodnie, ogłosił w Nr.34 z dnia 11.b.m. komunikat, zapowiadający podjęcie przez Partję Pracy szerszej pracy organizacyjnej w powiecie suwalskim. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-

g/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Wołkowyski :

Podjęta dość rozgłośnie w ub.miesiącu przez b.posła Zajączkowskiego akcja organizacyjna Związku Ludowo-Narodowego w powiecie załamała się obecnie prawie całkowicie, wobec czego Zw.Lud.-Narod. przeżywa tutaj głęboko rysujący się kryzys.

Ziemiaństwo, podtrzymujące ten związek materjalnie, od pewnego czasu wycofuje się z niego, a tem samem odmawia mu pomocy finansowej, stąd też koszty organizacyjne spadły na pozostałych członków, nawogół niezamożnych, którzy nie chcą i nie mogą ponosić większych ofiarności na rzecz Związku, opuszczają jego szeregi. Podjęte przez Związku z wyborami starania o ponowne zaangażowanie ziemiaństwa do akcji Związku skończyły się niepowodzeniem. Ziemiaństwo odmówiło Związkowi swego poparcia / w tej liczbie i b. kilkoletni prezes Zarządu Powiat.Związku Przemysław Sieben/. Wobec braku środków, sekretarz Zarządu Powiatowego Związku w Wołkowysku Wiland zrzekł się prowadzenia dalszej pracy. Obecnie sprawę Z.L.N. ujął w swe ręce radny m.Wołkowyska, Piotr Drużyna, który udzielił bezpłatnie w swym domu lokalu na Pow.Sekretarjat. Wspomniany wyżej Wiland nie uznaje jednakże Drużyny za prawnego przedstawiciela Związku i nie oddaje mu akt i pieczęci związkowych. Powstające na tym gruncie tarcia obok innych ogromnie

osłabiają wpływy Związku nawet wśród dotychczasowych jego członków.-

Poseł Wysocko-Mazowiecki:

Dnia 11 b.m. z Wysockim-Mazowieckim odbył się wiec b.posła Arciszewskiego Michała i redaktora Kalicha z Warszawy. Pierwszy z nich udowadniał, że w Polsce istnieje obecnie dyktatura i że Rząd Marszałka Piłsudskiego stosuje metodę "wszystko dla mniejszości narodowych, nic dla polaków". Na poparcie swego twierdzenia mówca oświadczył, że z ogólnej liczby aplikantów sądowych 35 % przypada na żydów, że liczba koncesjonarjuszy żydów wzrosła do 30 tysięcy i, że w czasie istnienia Rządu Marszałka Piłsudskiego posiadła na roli około 80 tysięcy żydów. Pozatem Arciszewski podkreślał, że uzyskana przez Polskę pożyczka jest dla kraju uciążliwa i, że polityka szkolna Rządu podważa stan posiadania polskiego na Ziemiach Kresowych. Obecnych na wiecu było około 800 osób. / Stenogram /.-

b/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Powiat Augustowski:

Dnia 11.b.m. w Augustowie odbył się przy udziale b.posła Zygmunta Morickiego, wiceprezesa Zarządu Głównego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych zjazd powiatowy P.S.L. "Wyzwolenie", na który przybyło 32 delegatów. W przemówieniu swem b.poseł Morycki skreślił charakterystykę Stronnictwa oraz działalność tegoż na terenie sejmowym, zaznaczając, iż jest to jedyne stronnictwo, które nie zmienia swego stanowiska i kierunku politycznego, pomimo kilkakrotnie przeżytych secesji i rozłamów, gdyż ci co odeszli ze Stronnictwa nie byli "wyzwolicielami", a uważali swą działalność polityczną za wskazaną do interesu osobistego. "Wyzwolenie", twierdził mówca, było od początku zwalczane przez partję prawicową i nazywane partją komunistyczną. Omawiając stosunek P.S.L. "Wyzwolenie" do Rządu i Marszałka Piłsudskiego, Morycki zaznaczył, że Stronnictwo jego nie należy do opozycji natomiast ustosunkowało się krytycznie

/.

do niektórych momentów taktyki Marszałka Piłsudskiego, w gabinecie którego znajduje się prezesowi Ministrowie Meysztowicz i Niezabytowski. Dalej Nowicki wskazywał nadużycia popełnione na niekorzyść Skarbu Państwa przez leaderów innych stronnictw, przyczem poruszał kwestję tufli, sprawę Dojlid, zaprzedania prasy polskiej Niemcom przez b.posła Korfantego i inne. Omawiając sytuację polityczną i gospodarczą Państwa, zaznaczył, że trwałość i autorytet Rządu Marszałka Piłsudskiego znalazły uznanie mocarstw, czego najlepszym dowodem jest udzielanie Polsce pożyczki zagranicznej. Zagadnięcie o Rządzie i działalności Marszałka Piłsudskiego Nowicki wyrażał się rzeczowo i przychylnie, twierdząc między innymi, że P.S.L. "Wyzwolenie" pomimo pewne zastrzeżenia stoi i będzie stało zdecydowanie przy boku Marszałka Piłsudskiego. Wreszcie Nowicki wzywał zebranych do zorganizowania się w szeregach P.S.L."Wyzwolenie" i głosowania na jego kandydatów przy wyborach do Sejmu. Po Nowickim przemawiał Halicki Piotr, burmistrz m.Augustowa; przemówienie jego bardziej charakterystycznych momentów nie zanotowano. -

Według zapowiedzi Nowickiego, do Augustowa ma być zwołany wkrótce Okręgowy Zjazd Delegatów P.S.L."Wyzwolenie". -

/ S. 839/p.z dnia 13.b.m./.-

Powiat Suwalski :

Sekretarjat powiatowy Stronnictwa w Suwałkach, kierowany przez Henryka Konopnickiego, nauczyciela żeńskiego seminarjum nauczycielskiego, złożył w Starostwie deklarację na wydawnictwo tygodnika " Trybuna Suwalska ". -

Pierwszy numer tygodnika wyszedł z druku 4.b.m., jednakże pomimo nadesłania Staroście egzemplarzy obowiązkowych, dotychczas nie został oddany do kolportażu. -

Powiat Białostocki:

Dnia 7.b.m. we wsi Rutki, gm. Trzciannę odbyło się zebranie organizacyjne P.S.L."Wyzwolenie", zwołane przez kierownika pow. sekretarjatu Stronnictwa w Grajewie, Bronisława Lendo. Z pośród 9 osób obecnych na zebraniu na członków Stronnictwa zapisało się 6 osób. / Starostwo /.-

i/ Lewica Chłopska.

W powiecie augustowskim kolportowany jest pierwszy numer dwutygodnika " Samopomoc Chłopska", organu Lewicy Chłopskiej, wydawanego w Lublinie / redaktor - Krob Władysław, wydawca - Stanisław Wojtowicz. / Starostwo /.-

j/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 6.b.m.w Sokołach odbył się wiec W.O.M., na którym w sprawie wyborów do Sejmu przemawiał instruktor Brzywcay Stefan. Obecnych - około 500 osób. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

III. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Bielsk - Podlaski

Strajk robotników tartaków "Stoczek " i " Gródek " w Białowieży / vide sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.34./ został w dniu 7.b.m.w wyniku interwencji Inspektora Pracy zlikwidowany kompromisowo. / Starostwo /.-

Powiat Grodzieński :

W niemeńskiej fabryce wyrobów introligatorskich w Grodnie od dnia 5.b.m. strajkuje 118 robotników, którzy domagają się regularnego wypłacania im zarobków. Strajkiem kieruje Związek Zawodowy Drukarzy i Introligatorów.-

W ubiegłym tygodniu unieruchomiony został w Grodnie tartak prywatny, zatrudniający 48 robotników. Stan bezrobocia w powiecie według danych z dnia 13.b.m. przedstawia się następująco: bezrobotnych metalowców - 39, robotników budowlanych - 39, przemysłu drzewnego - 46, niewykwalifikowanych - 300, wykwalifikowanych - 106, robotników przemysłu spożywczego - 233, robotników rolnych-4, pracowników umysłowych - 90, ogółem 856 bezrobotnych. Z zapomóg korzysta 96 osób z akcji ustawowej i 39 z akcji doraźnej.-

./.

198

Dnia 14.b.m.w Krynkach unieruchomione zostały zakłady garbarskie Doby Terkowskiej i Jankiela Garbera,zatrudniające 30 robotników. / Starostwo / -

Powiat Augustowski :

Bezrobotnych w powiecie 255 osób, zapomogi otrzymuje 178 osób. Nastrój wśród bezrobotnych przygnębiony - / Starostwo /.-

Powiat Łomżyński :

Bezrobotnych w powiecie 300 osób, z zapomóg korzysta 17 osób. Magistrat miłomży zarejestrował 100 osób z pośród najbardziej potrzebujących doraźnej pomocy; osobom tym wypłacane będą zasiłki z funduszów miejskich.-

Nastrój wśród bezrobotnych jest spokojny,niemniej jednakże ze strony P.P.S.Lewicy i komunistów czynione są wysiłki celem wywołania ekscesów,podobnie,jak to miało miejsce w dniach 6.i 7. stycznia br. / Starostwo SP./.-

Powiat Białostocki :

Stan bezrobocia w Białymstoku i powiecie według danych z dn 14 b.m. przedstawia się następująco: bezrobotnych w Białymstoku- 2818, w Michałowie- 149,Wasilkowie - 111 Gródku - 488, Choroszczach - 99, Choroszczy - 177, w pozostałych miejscowościach powiatu - 57,ogółem 3859 bezrobotnych,w tym robotników przemysłu tytoniowego - 45, włókienniczego - 1722 budowlanego - 186,metalurgicznego - 95, robotników wykwalifikowanych - 660,niewykwalifikowanych 846, rolnych - 13, pracowników umysłowych - 298. Zapomogi otrzymują - 42 bezrobotnych pracowników umysłowych i 621 robotników; w doraźnej pomocy państwowej korzysta 347 bezrobotnych.-

Strajk robotników fabryki sukna Amsela Kulikowskiego w Białymstoku,trwający od dnia 6.b.m.,został w dniu 9 b.m.zlikwidowany.Strajkujący uzyskali zapewnienie,że należytości zarobkowe wypłacane im będą gotówką,nie zaś jak dotychczas bonami. / Starostwo /.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

IV. Ruch narodowościowy.

a/ żydowski :

Powiat Szczuczyński :

Dnia 10.b.m. w Stowarzyszeniu Bibljoteki im.Pereca w Grajewie odbyła się pogadanka n.t. " Kultura żydowska". Referat zasadniczy wygłosił Noch Szwarc, komunista. / Starostwo /.-

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 10.b.m. w lokalu Związku Zawod.Robotników Przemysłu Skórzanego i Zawod.Pokrewnych w Ostrołęce bundowiec Icek Kahan wygłosił odczyt o twórczości Pereca i Asza. Prelegent m.in. potępiał działalność sjonistów, którzy,propagując nacjonalizm i fanatyzm religijny wśród żydów,a zarazem sugestjonując tę ludność ideą państwa żydowskiego,sprawiają to, że ludność żydowska zaniedbuje zastrzeżonych jej konstytucyjnie praw w państwach,w których granicach zamieszkuje i stałem izolowaniem się od innych narodowości zwiększa niepotrzebne uprzedzenia do ludności żydowskiej wogóle. Obecnych - około 180 osób. / S. 647/p.z dn.13.b.m./.-

Powiat Sokólski :

Dnia 2.b.m. Zjednoczenie Szkół Żydowskich w Sokółce zorganizowało akademje ku czci zmarłego poety Nomberga. /Starostwo /.-

Powiat Grodzieński :

Dnia 9.b.m. staraniem Zjednoczenia Szkół Żydowskich Abram Wolfsztat wygłosił odczyt o żydowskiej twórczości literackiej. Dnia następnego Wolfsztat powtórzył swój odczyt dla członków organizacji sjonistycznej.-

Dnia 10.b.m.dziennikarz Borys Bjsarowicz z Warszawy wygłosił w Grodnie odczyt n.t. " Zmartwychwstanie Wschodu", z którego dochód przeznaczono na rzecz szkół żydowskich

/ P

w Grodnie. -

Dnia 11.b.m. Stow. " Tarbutt " w Grodnie urządziło odczyt zbiorowy, na którym Bas Noach i Szulkiew Aron omawiali położenie żydów w Ameryce i Europie. / Starostwo /.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 7.b.m. Jocha Mostbaum z Warszawy wygłosił w osadzie Czyżew odczyt n.t. " Różnice pomiędzy Perecem i Naumbergiem."

b/ białoruski:

Powiat grodzieński .

Kułtki T-wa Szkoły Białoruskiej we wsiach Obrojniany i Puzewicze, gm. Skidelskiej odbyły się zebrania w sprawach organizacyjnych i bibljotek przy tychże kurtkach.-

Dnia 4.b.m. odbyło się zebranie członków kurtka T-wa S. B. we wsi Massalany, gm. Ejsmonty Wielkie. Przewodniczył Antoni Dembicki, sekretarzował Jan Ulejczyk, mieszkańcy wsi Massalany, którzy wygłosili przemówienia w sprawie składek członkowskich, bibljoteki kurtkowej i nawoływali zebranych do propagowania idei T-wa. Po przemówieniach dokonano wyboru zarządzającego bibljoteką, na które to stanowisko powołano Juljana Hołubowicza z Massalan. Lokal na bibljotekę został wynajęty w mieszkaniu Heleny Sadowniczej za opłatą 5 zł: miesięcznie. Następnie zabrał powtórnie głos wspomniany Dembicki i oświadczył zebranym, że w kwestji otwarcia szkoły białoruskiej w Massalanach kurtek zwróci się z prośbą do M.W.R.i O.P., gdyż prośba złożona Inspektorowi Szkolnemu w Grodnie nie została przez niego uwzględniona. Obecnych na zebraniu około 20 osób. -

Uzyskano informacje, że b.poseł Sergjusz Baranow, przystąpił do Białoruskiego Związku Włościańskiego b.posłów Roguli Bazylego i Jaremicza Fabjana i obecnie zamierza rozpocząć działalność organizacyjną na rzecz tegoż Związku w powiecie grodzieńskim.-

W związku z tem prawdopodobnie Baranow ogłosił list otwarty w organie Białoruskiego Związku Włościańskiego, tyg.

"Sielańskaja Niwa", w którym to liście zwraca się on do swych wyborców z podziękowaniem za wybranie go w roku 1922 na posła i jednocześnie prosi o przebaczenie, że ze względów od niego niezależnych nie mógł należycie bronić w Sejmie ich interesów.-

W końcu listu Baranow nawołuje do zapisywania się do Białoruskiego Związku Włościańskiego, podkreślając, że tylko to stronnictwo nieugięcie stoi na straży spraw i interesów ludności białoruskiej i dąży do budowania wolnej i niepodległej Białorusi.-

/ S. 1929/rr. z dnia 13.b.m./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

V. Ruch społeczny, organizacje przysposobienia wojskowego i towarzystwa rolnicze.-

Powiat Szczuczyński:

Dnia 4 bm. staraniem prezesa miejscowego oddziału Macierzy Szkolnej, ks.prałata Butanowicza, odbył się w Grajewie odczyt ks.Kneblewskiego Zygmunta nt. "Jak pracują Polska i Ameryka". Prelegent zobrazował organizację pracy polonji w Ameryce i nawoływał zebranych do naśladowania w pracy rodaków z Ameryki.- Obecnych - około 200 osób.-

Dnia 4 bm. burmistrz m. Szczuczyna wygłosił odczyt n.t. "W jaki sposób można się zbogacić i praca na roli jako podstawa dobrobytu".-

Instruktor kółek rolniczych w powiecie szczuczyńskim Ryszard Sokołowski zorganizował dnia 11 bm. we wsi Białaszewo kółko rolnicze, do którego zarządu weszli: Petrajtis Franciszek - prezes i sekretarz, Sokołowski Aleksander - skarbnik, obaj bezpartyjni. /S.799/p. z dnia 12 bm./.-

Powiat Grodzieński:

Oddział Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Krynkach odbył dnia 8 bm. zebranie ogólne pod przewodnictwem k.Radziszewskiego Mieczysława.-

Oddział Związku Strzeleckiego w Krynkach zwrócił się do rady gminnej z prośbą o udzielenie mu subwencji. Rada gminna większością głosów radnych białorusinów prośbę oddziału odrzuciła, motywując odmowę tem, że Związek Strzelecki, popierany przez władze państwowe, nie może być popierany jednocześnie przez instytucje samorządowe /Starostwo/.-

Powiat Augustowski:

We wsi Gliniski, gm. Kolnica powstał oddział Związku Strzeleckiego, liczący 22 członków. Zarząd oddziału stanowią: Osewski Romuald - prezes, Polejawski Wincenty - wiceprezes, Osewski Józef - sekretarz, Zarzecki Wacław, instruktor, wszyscy członkowie

P.S.L. "Wyzwolenie". - Na zebraniu koła Związku Inwalidów Wojennych w Augustowie dnia 8 bm. wybrano nowy zarząd w składzie: Jalicki Józef - prezes, Zinkiewicz Piotr - wiceprezes, Leszczuk Leon - sekretarz i Woroszko Antoni - skarbnik /Starostwo/.-

Powiat Suwalski:

W Suwałkach zawiązało się Okręgowe Towarzystwo Rolnicze /należące do C.T.R./, które obejmuje swą działalnością terytorjalnie powiaty suwalski i augustowski. Na zebraniu organizacyjnem Tws w dniu 7 bm. omawiano sprawę cofnięcia przez Rząd kredytów Centralnemu Towarzystwu Rolniczemu, przyczem decyzję Rządu w tej materji traktowano jako przedwyborczą represję Rządu, stosowaną względem ~~elementów jako~~ elementów narodowych. Skład zarządu Tws i charakterystykę działalności politycznej i społecznej jego członków przedłożę w sprawozdaniu specjalnem.- /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

W Białymstoku czynione są zabiegi celem wyłonienia komisji porozumiewawczej, mającej doprowadzić do utworzenia wyborczego bloku organizacyj b. wojskowych /BP./.-

-oOo-

VI. Ruch zawodowy.

Powiat Szczuczyński:

Dnia 8 bm. w Grajewie odbyło się zebranie Związku Rzemieślników Chrześcijan pod przewodnictwem Dyrzby Jana /Zw.Lud.Nar./. Po przedyskutowaniu szeregu spraw, związanych z wprowadzeniem w życie ustawy przemysłowej, wyłoniono komitet przedwyborczy, który zajął się przygotowaniem Związku do wyborów do Izby rzemieślniczej. W skład komitetu weszli: Pisowacki, Trębacz, Śliwiński, Lipowski, Orłowski, Zyskowski, Dyrzba, Zalewski i Tombacher /80% wpływy Zw.Lud.Nar., 20% PPS. Obecnych na zebra

nia - 65 osób /3.709/p. z dnia 12 bm./.

Powiat Wołkowyski:

W związku z powstaniem w Wołkowysku oddziału Zw.Zaw.Robotników Przemysłu Skórzanego odbyła się konferencja przedstawicieli Bundu i PPS, na której uzgodniono, że kontrolę nad wewnętrzną fizjognomją polityczną Związku partja ta sprawować będą w ten sposób, że PPS. sprawować będzie patronat nad chrześcijanami, Bund zaś nad żydami /Starostwo/.

Powiat Suwalski:

Dnia 8.bm. w lokalu Okręgowej Rady Kl.Zw.Zaw. w Suwałkach odbyło się zebranie Związku Robotników Niefachowych przy udziale około 80 osób. Omawiano sprawę rejestracji bezrobotnych przez Magistrat m. Suwałk i wybrano Bogdanowicza i Truszkowskiego jako delegatów Związku do Magistratu dla spraw kontroli rejestracji bezrobotnych.

W klasowych związkach zawodowych powstała wskutek zniesienia opozycja przeciwko prezesowi Okr.Rady Kl.Zw.Zaw. w Suwałkach, Gałajowi Wawrzyńcowi, prezydentowi m.Suwałk. Opozycji przewodzi Szefrowa Sura, delegatka Centralnej Komisji Kl.Zw Zaw. w Warszawie, zrażona do Gałaja tem, że ostatni odmówił udzielenia jej posady w Magistracie /Starostwo/.

----------oOo----------

VII. Ruch wywrotowy.

Powiat Bielsk-Podlaski:

Pod adresem Piotra Bondaruka, instruktora NPCh. w czasie legalnego jej istnienia, zamieszkałego we wsi Malinowo, gm.Grodzisk nadesłano w kopercie, datowanej 10.XI.rb. stemplem pocztowym w Warszawie egzemplarz październikowego numeru "Niezależnego Chłopa" /Starostwo/.

./.

Powiat Grodzieński:

Dnia 14 bm. w Grodnie wywieszono na przewodach telefonicznych dwa transparenty komunistyczne z napisami w języku polskim "Precz z wojną przeciw Z.S.S.R.", "Niech żyje Z.S.S.R", "Nasi bracia, biały teror my chcemy zwalczać, biedni i uciemiężeni grodzieńscy robotnicy". Transparenty niezwłocznie po zauważeniu tychże zdjęto i wdrożono dochodzenie w kierunku ujawnienia sprawców wywieszenia /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

Z pośród aresztowanych dnia 8 bm. w Białymstoku pod zarzutem działalności antypaństwowej członków PPS Lewicy, wymienionych w sytuacyjnem sprawozdaniu tygodniowem Nr.34, zwolniono Sarner Esterę, natomiast aresztowano w związku z ogólnem dochodzeniem Lipszyca Szlomę i Lubowskiego Nochima. Dalsze dochodzenie trwa.-/Starostwo/.-

---oOo---

VIII. Sprawy samorządowe.

Powiat Grodzieński:

Na organizacyjnem posiedzeniu Rady Miejskiej w Grodnie dnia 15 bm. 21 głosami przeciwko głosom frakcji Bundu, PPS i grup żydowskich na prezydenta wybrany został ponownie - Rogalewicz.-

Powiat Białostocki:

Dnia 11 bm. odbyły się wybory do Rady Miejskiej w Białymstoku. Na 48816 osób uprawnionych do głosowania oddano głosów 30203, unieważniono gł. 1472, głosów ważnych - 28731., które przypadły na listy:

Nr.2.PPS.Klasowych Zw.Zaw. i inteligencji pracującej - 2407 gł., mandatów - 3.;

Nr.4. Bundu - 3862 gł., mandatów - 4.

202

Nr.5 - Hitachduthu - 178 gł., bez mandatu;
Nr.6 - połączonych Poalej Sjon i Cejrej-Sjon - 431 gł., bez mandatu;
Nr.7 - bezpartyjne /Niemcy/ - 1060 gł., mand. -1;
Nr.8 - Prawosławni - 1125 gł., mand.-1;
Nr.10- Zjednoczonego Polskiego Komitetu Wyborczego /Zw.Lud. Nar. i Ch.D./ - 4940 gł., mandatów - 8;
Nr.11 -Związku Rzemieślników Żydowskich - 1388 gł., mand.-2;
Nr.12- Żydowskiego Zjednoczonego Bloku Narodowego - 6016 gł. mand.9;
Nr.13 -Żydowskiego Związku Właścicieli Nieruchomości - 2685 głosów, mandatów - 4;
Nr.14. unieważnione, Bloku Robotniczego /PPS Lewica i komuniści/ 1281 gł.-
Nr.15- Polskiego Komitetu Wyborczego Pracy Gospodarczej /Partja Pracy i Zw.Naprawy Rzplitej/ - 2830 gł. - 4 mandaty;
Nr.16 -Zjednoczonego Komitetu Wyborczego b.Wojskowych -1819 gł. - 3 mandaty;

Szczegółowe sprawozdanie przedłożyłem Ministerstwu w dniu 16 bm. za L.Dz.2858/27.T.-

----------oOo----------

IX. R ó ż n e.

a/ Wyroki sądowe.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Grodnie z dnia 14 bm.w trybie postępowania doraźnego skazani zostali: 1) Ildefons Klimowicz i 2) Józef Bondarewicz na karę śmierci przez rozstrzelanie oraz Antoni Karpiej na ciężkie więzienie bezterminowe. Skazani w nocy z dnia 12 na 13 ub.m. dokonali napadu rabun-

kowego na domostwo Borowego Zawasa na szlaku Grodno - Kuźnica.

Naskutek wniosku obrońców Pan Prezydent Rzeczypospolitej Klimowicza i Bondarewicza ułaskawił, zamieniając im karę śmierci na dożywotnie więzienie.-

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 5 bm. skazany został na 1 i pół roku ciężkiego więzienia Szloma Ptak, oskarżony z art.129 K.K. o występienia antypaństwowe w czasie obchodu pierwszomajowego w r.b. Współoskarżonego Wacława Wojciechowicza sąd uniewinnił /Starostwo/.-

---

b/ Wiadomości z przygranicza litewskiego

Na pograniczu litewskiem w powiecie grodzieńskim znaleziono trzy egzemplarze odezw demokracji litewskiej, skierowanych w treści przeciwko rządowi Waldemarasa. Odezwy te ~~przesłano~~ przedkładam Ministerstwu. -

Zamieszkały we wsi Marcinkańce, gm. tejże nazwy, powiatu grodzieńskiego b.partyzant litewski, Nadziejko Piotr rozpoczął wśród tamt. ludności agitację na rzecz Pleczkajtisa, przywódcy socjal-demokratów litewskich. Wymieniony zjednał sobie 26 mężczyzn z gminy Marcinkańce i wyjechał z nimi do Wilna.- /Starostwo/.-

---

c/ Przestępczość kryminalna.

W okresie sprawozdawczym na terenie powiatu augustowskiego i wysoko-mazowieckiego dokonano 2-ch zabójstw, opis których poniżej podaję.

W dniu 7 bm. z rzeki Netta, koło Augustowa, wydobyte zostały zwłoki Władysława Michałka, wachmistrza 1 p.ułanów Krechowieckich, stacjonowanego w Augustowie. Przeprowadzona sekcja zwłok wykazała, że Michałek otrzymał uderzenie tępym

rzędziem w głowę, skutkiem czego nastąpiło pęknięciem czaszki i w rezultacie śmierć. Jako sprawcę mordu aresztowano niejakiego Grygorcewicza Henryka, mieszk. miasta Augustowa, który czynu tego dokonał z zemsty za rzekome maltretowanie go przez wachmistrza Michałka w czasie służby w tymże pułku.-

W dniu 14.bm. we wsi Milewo-Leśne, gm.Pieszczaty, powiatu Wysoko-Mazowieckiego mieszkaniec tejże wsi, Dąbrowski Stanisław, ~~powiatu wysoko-mazowieckiego~~ w stanie furji zarąbał siekierą matkę swą Franciszkę i żonę Annę. Sprawcę mordu aresztowano.-

Na terenie powiatu łomżyńskiego i kolneńskiego dokonano 3-ch napadów rabunkowych, a mianowicie:

W dniu 13.bm. na drodze Nowogród-Sławiec, pow.łomżyńskiego, 3-ch zamaskowanych bandytów dokonało napadu na powracającego furmankę do domu mieszk. wsi Sławiec-Bór, gm.Szczepankowo, Bączka Antoniego oraz żonę jego Bronisławę. Napastnicy pod groźbą rewolwerów zażądali od napadniętych wydania pieniędzy. Ponieważ w tym czasie nadjechała inna furmanka, napastnicy nic nie zrabowawszy - zbiegli. Dochodzenie trwa.-

W dniu 13 bm. na szosie Łomża-Ostrołęka dokonany został napad na jadących furmankę mieszk. wsi Bartkowizna, gm.Miastkowo, powiatu łomżyńskiego Tomasza Kawkę, Emilję Jermak i Emilję Sztrubel. Napadu dokonało 3-ch osobników, z których jeden wystrzałem z rewolweru steroryzował jadących, poczem napastnicy zrabowali napadniętym 18 zł. gotówkę, płaszcz gumowy męski i inne drobne przedmioty, wart.200 zł. Pościg zarządzono.-

W dniu 14 bm. na szosie Jedwabno-Przytuły w powiecie kolneńskim 3-ch zamaskowanych i uzbrojonych w rewolwery bandytów dokonało napadu na mieszk. wsi Słucz, gm.Radziłów, powiatu szczuczyńskiego, Józefa Bejnowicza i Witolda Bielawskiego, którym zrabowano 190 zł. gotówkę, futro i wyroby masarskie.- Sprawców dotychczas nie ujawniono.-

W tymże czasokresie wykryto sprawców 5 napadów i jednego zabójstwa, dokonanych w poprzednich okresach sprawozdawczych.-

Ujęto sprawców napadu, dokonanego w dniu 16.listopada br. na drodze w odl. 1 klm. od Jedwabnego, powiatu kolneńskiego na Kosakowskiego Józefa. Sprawcami są: Mieczkowski Stanisław i Kurkowski Antoni, mieszkańcy wsi Mieczki-Czarne, powiat Kolno oraz Ramatowski Franciszek, mieszkaniec wsi Borawskie, gm. Przytuły, tegoż powiatu. Napad na Józefa Kosakowskiego dokonany został z zemsty przez odpalonego konkurenta Stanisława Mieczkowskiego, a miał na celu pozbawienie Kosakowskiego pieniędzy oraz przedmiotów, zabezpieczających mu w najbliższej przyszłości odbyć ślub i pozbawienie go w ten sposób możności ożenienia się w oznaczonym terminie.-

Sprawcy napadu - Antoni Kurkowski i Franciszek Ramatowski zostali ujęci i przekazani Sędziemu Śl. w Kolnie, zaś Mieczkowski Stanisław zdołał zbiec do Województwa Poznańskiego.-

Wymienieni wyżej bandyci dokonali również napadu w tymże samym czasie i w tem samem miejscu na przejeżdżającego Wądołowskiego Bronisława. Napad ten dokonany został przypadkowo, gdyż sprawcy czatowali na Kosakowskiego Józefa, na którego również później dokonali napadu. Napastnicy, dokonawszy napadu na Wądołowskiego i przekonawszy się, że nie jest on tym, na którego czatowali, z konieczności upozorowanie, że napad ten dokonany został przez grasującą na tym terenie również i inną grupę bandytów i chcąc w ten sposób wprowadzić w błąd władze policyjne, dokonali rabunku.-

Sprawcy napadu dokonanego w dniu 1 bm. na powracających z jarmarku w Śniadowie Marjana Zalewskiego i Franciszka Bocianowskiego zostali ujęci. Są to: Marus Czesław i Dąbrowski Aleksander, zam. w osadzie Śniadowo. Winę im udowodniono. Sędzia Śl. II.rewiru w Łomży względem winnych zastosował jako środek zapobiegawczy bezwzględny areszt.-

Ujęto Pachałę Władysława, który w dniu 25.września 1927r.

powróciwszy po dłuższej nieobecności do domu i zastawszy u żony swej kochanka Rozwadowskiego Stanisława, leżącego z nią w łóżku, dwoma strzałami, danymi przez okno z broni myśliwskiej, położył Rozwadowskiego trupem, żonę zaś ranił 2-krotnie.-

Białystok, dnia 17 grudnia 1927 roku

Za Wojewodę:

Stanisławski

Naczelnik Wydziału Bezp.Publicznego

A.T.

205

Województwo Białostockie
L: BP.2960/T.

Białystok, dnia 24. grudnia 1927 roku

Do Tajne
/: weddug rozdzielnika./

Przedmiot: Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.36.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.36. za czas od 18 do 24.grudnia 1927 roku.-

Za W o j e w o d ę:

Otrzymuje:
Jak rozdzielnik syt. spr.tyg.Nr.6.

Naczelnik Wydziału Bezp.Publicznego

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.36.
za czas od dnia 18 do 24 grudnia 1927 r.

I. Sytuacja ogólna i nastroje ludności.

Jakkolwiek w okresie sprawozdawczym wszystkie niemal legalne stronnictwa polityczne na terenie Województwa Białostockiego weszły już w okres kampanji wyborczej, niemniej jednakże w ogólnym układzie stosunków społeczno-politycznych nie zaistniały momenty, któreby wskazywać mogły wyraźniej na kształtowanie się bloków, względnie lokalnych grup wyborczych. Ze stronnictw tych tylko Stronnictwo Chłopskie w okręgu wyborczym Nr.5. oraz Chrześcijańska Demokracja i Związek Ludowo-Narodowy w okręgach wyborczych Nr.6 i 7 wysunęły kilka osób, których kandydatury do Sejmu brane są pod uwagę na zebraniach i zjazdach. I w tym wypadku także brak określonych postanowień. Z dotychczasowego stanu rzeczy można sądzić jedynie, że samodzielnie do wyborów pójdą "Bund" i PPS, aczkolwiek nie jest wykluczonem, że ostatnia w okręgach wyborczych Nr.6 i 7.zawrze blok lokalny z P.S.L. "Wyzwoleniem", co zresztą podkreślałem już w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych. Co do Chrześcijańskiej Demokracji i Związku Ludowo-Narodowego, to, dążąc z dotychczas rysujących się możliwości, stronnictwa te w okręgach wyborczych Nr.6 i 7, a także częściowo okręgu wyborczym Nr.4 dążą do utworzenia wspólnego bloku, do którego w pierwszych dwóch okręgach usiłują pozyskać P.S.L. "Piast". Zauważyć należy, że dążenia te pozostają w sprzeczności z oświadczeniami lokalnej prasy Chrześcijańskiej Demokracji, która zaznacza, że Ch.D. zachowa w akcji wyborczej samodzielność i zawrze bloki wyborcze tylko w okręgach, narodowościowo zagrożonych / na terenie Województwa Białostockiego okręgi Nr.5 i 6./.- Wyjaśnienie sytuacji przyniosą niewątpliwie dni najbliższe, bowiem w chwili obecnej zarówno Ch.D. jako też Związek Ludowo-Narodowy w powiatach wołkowyskim, grodzieńskim, suwalskim i łomżyńskim absorbowa-

ne są organizowaniem chrześcijańskich związków zawodowych i finansową akcją wyborczą, w Białymstoku zaś specjalnie Ch.D. sprawą rozłamu, spowodowanego uchwałami zjazdu delegatów organizacyj Ch. D. z powiatów białostockiego, wołkowyskiego, sokólskiego i wysokomazowieckiego, który wypowiedział się za ideologją Marszałka Piłsudskiego. Akcja wyborcza stronnictw, poza organizacyjną działalnością Stronnictwa Chłopskiego w powiatach grodzieńskim i wołkowyskim, nie wiąże się dotąd z ruchem narodowościowym, w którym, jak zwykle, dominujące miejsce zajmują sprawy białoruskie. Z ugrupowań białoruskich nikłą narazie działalność w powiecie grodzieńskim przejawiają Białoruska Radykalna Partja Ludowa i Białoruski Związek Włościański /b. posłów Roguli i Jeremicza/, do którego przystąpił b. poseł Sergjusz Baranow, mający znaczny posłuch wśród członków Twa Szkoły Białoruskiej jako organizator Szkolnictwa białoruskiego w Grodzieńszczyźnie. Ogólnie ludność białoruska sprawie wyborów nie poświęca większego zainteresowania.-

W ruchu zawodowym i wywrotowym bardziej charakterystycznych momentów nie zauważono. W ruchu społecznym na uwagę zasługują tendencje organizacyj b. wojskowych w Grodnie i Białymstoku do utworzenia przez nie bloków wyborczych w płaszczyźnie poparcia ideologji Marszałka Piłsudskiego, ~~gdzie-są-zebrania~~ Tendencje te najwyraźniej zarysowały się w Białymstoku, gdzie na zebraniu delegatów zainteresowanych organizacyj w dniu 22 bm. zdecydowano utworzenie tymczasowej komisji porozumiewawczej.-

Stan bezrobocia nie zmacznie podniósł się w powiatach łomżyńskim i augustowskim, natomiast zmalało 168 liczba bezrobotnych w białostockim okręgu przemysłowym.-

Stan bezpieczeństwa publicznego - bez zmian.-

---------oOo---------

207

II. Ruch polityczny.

Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Grodzieński :

Komitet P.P.S.w Grodnie zbsorbowała wyłącznie sprawa wyborów prezydjum Magistratu. Socjalistyczna Frakcja Robotnicza w Radzie liczy 9 członków,w tem 5 z P.P.S., 1 - Zjednoczonego Bloku Robotniczego 2- " Bundu" i 1- Poalej-Sjon. Półoficjalnym organem prasowym frakcji jest " Nowy Dziennik Krasowy ",w którego Nrze 351 z dnia 20.b.m. ogłoszony został następującej treści komunikat:

" Komunikat Socjalistycznej Frakcji Robotniczej Rady Miejskiej w Grodnie.

Frakcja Socjalistyczna R.M.zwalczać będzie każdego kandydata z dawnych członków Magistratu.

Po śmierci prezydenta m.Grodna s.p.E.Listowskiego w 1922 r. w związku z wyborami nowego prezydenta miasta,powstała koncepcja zmiany całego Zarządu m.Grodna,wyłonionego w 1919 r.-

Polska Frakcja Rady Miejskiej wysunęła hasło - "o Zarządu m.Grodna wybierać grodnian,swoich ludzi".

Hasło to znalazło uznanie u większości Rady Miejskiej,która nie reprezentowała już żadnej grupy społecznej,gdyż straciła kontakt z wyborcami,wiodła smutny żywot ciała,nie mającego nic wspólnego z charakterem ciała samorządowego.-

Żadnej inicjatywy Rada Miejska nie ujawniała,rola jej została sprowadzona do formalnego akceptowania wniosków i prac Magistratu.-

Po krótkiej walce nacjonalistycznej między grupę radnych żydów i grupę radnych polaków o stanowisko wiceprezydenta m.Grodna w 1922 r.,został wybrany Magistrat,w skład którego weszli "swoi ludzie ". Przez cały okres prac od 1923 r.do 1927 r.włącznie panowała w Magistracie m.Grodna niczem niezakłócona "idylla".

Przy wyborze członków Magistratu nie kierowano się społecznym układem sił,ani też społecznym obliczem kandydatów, lecz jedynie tem - "kogo życzy sobie na współpracowników upatrzony kan-

dydat na prezydenta miasta Grodna".-

Z tym kandydatem układamo listę członków Magistratu,następnie dobrano zespół pracowników na stanowiska urzędnicze.-

Magistrat,składający się ze "swoich ludzi" - wcale nie liczył się z Radą Miejską,jako ciałem uchwałodawczem,a jeden nawet z członków Magistratu publicznie oświadczył że "grzdzie na całą Radę Miejską ,będzie robił to co mu się podoba".-

Przekraczano budżet,robiono inwestycje / oranżerje miejskie / bez uchwały R.M.,wszystko to "sposobem gospodarczym", nie robiąc przetargów.-

Rada Miejska przymykała oczy i udawała,że nie widzi niczego,coby przekraczało kompetencje Magistratu,jako ciała wykonawczego,godziła się dla świętego spokoju,by Magistrat był ciałem uchwałodawczem i wykonawczem,a dla zachowania pozorów, że w Grodnie istnieje R.M.zbierała się ona na żądanie prezydenta i bez śladu protestu zatwierdzała wszystkie wnioski Magistratu.-

Gospodarka Magistratu była jaskrawym przykładem jak nie należy gospodarować,była zaprzeczeniem samej idei samorządu, zaprzeczeniem demokracji.-

Członkowie Magistratu i Rady Miejskiej - wybrani głosami robotników - zdradzili swych wyborców, nie bronili interesów klasy pracującej w samorządzie,-odwrotnie - zawsze działali na szkodę tej klasy,stali się renegatami.-

Rada Klasowych Związków Zawodowych - kilkakrotnie zwracała się pisemnie z żądaniem,by radni i członkowie Magistratu zdali sprawozdanie ze swej działalności , by wreszcie dali wyjaśnienie czy chcą nadal piastować samozwytne mandaty przedstawicieli klasy pracującej w samorządzie.-

Nie mając żadnej odpowiedzi, Rada Kl.Zw.Zaw.m.Grodna oświadczyła w 1923 r. / protokół R.M.z dn.30./3.23.r./,że radnych i członków Magistratu,figurujących na listach wyborczych do Rady Miejskiej w 1919 r. Nr.Nr.3, 5 i 7 nie uważa za swych przedstawicieli - i składa wszelką odpowiedzialność za ich działalność w samorządzie.-

./.

208

Tymiku gospodarki "swoich ludzi" nie trzeba było długo czekać. Publicznę tajemnicą stały się fakty, świadczące o korupcji w samorządzie m.Grodna.-

Obywatele m.Grodna dowiedzieli się, że Zarząd Miejski zamiast zwiększać majątek miejski, stale go uszczuplał przez systematyczną wyprzedaż placów i gruntów miejskich.-

Dowiedzieli się o fakcie niesłychanym, że członkowie samorządu są dzierżawcami, dostawcami i nabywcami majątku miejskiego, co jest sprzeczne z ustawą miejską / Dz.Urz.Z.C.Z.W.Nr.12.z 19r poz.99 /.-

Dowiedzieli się, że w Magistracie w godzinach urzędowych odbywają się sceny b.drastyczne między członkami Zarządu i urzędnikami, byli świadkami, jak żony członków Magistratu atakowały bójki z urzędniczkami Magistratu, będącemi w b. intymnych stosunkach z ich mężami / czł.Mag./.-

Następnie krążyły głuche wieści, poruszane nawet w miejscowej prasie, o nadużyciach popełnianych w wydziałach gospodarczym, finansowym, lombardzie i t.d.-

Stało się wiadomem, że władze prokuratorskie pociągnęły do odpowiedzialności sądowej urzędniczkę - spokrewnioną z wiceprezydentem p.S.Cydzikiem, oraz pupilków "swoich ludzi" z wydziałów - meldunkowego, finansowego, lombardu itd.-

Widzieliśmy, że prawie każdą noc "swoi ludzie" z Magistratu spędzali przy zielonym stoliku w "Muzie Pikowej", a b.często ktoś z ławników i urzędników Magistratu - przegrywał znaczne sumy, bo po kilkaset a nawet i po tysiąc złotych. Zapytywano - "skąd urzędnik o niewystarczających na skromne życie poborach, nieposiadający własnego majątku, - może czerpać środki na uprawianie gry hazardowej, przegrywając tak znaczne sumy".-

Następnie stosunek byłego Magistratu do spraw robotniczych był stale wrogi. Każdy zatarg między pracownikami miejskiemi, a Magistratem musiał być przeniesiony na teren Inspekcji Pracy, gdzie p.Rogalewicz jako prezydent miasta zajmował stanowisko nieprzejednane i niczem nieusprawiedliwione, doprowadzając pracowników aż do strajku w zakładach użyteczności publicznej.-

./.

Przyszedł okres wyborów nowej Rady Miejskiej i Magistratu m.Grodna.-

W akcji wyborczej stronnictwa mieszczańskie - 7-ka i lä-ka a zwłaszcza lä-ka - głośno zapowiadały swych wyborców że, będą walczyć z korupcją w Magistracie, że idą "odradzać samorząd miejski", że wprowadzą do tego samorządu ludzi czystych, nieskompromitowanych w działalności miejskiej kliki "swoich ludzi".-

Cóż się stało.-

Na pierwszem posiedzeniu nowoobranej Rady Miejskiej radni z lä-ki wysuwają tych samych ludzi, przeciw którym w akcji wyborczej występowali. Grupa mieszczańska, żydowska - 7-ka, wysuwa również dawnych członków Magistratu, którzy zachowali się biernie wobec skandalicznych faktów, świadczących o korupcji.-

Jak zawsze, oszukali swych wyborców, nie dotrzymali obietnic, ponownie starają się wprowadzić do władz samorządu m.Grodna "swoich ludzi".-

Frakcja Socjalistyczna Rady Miejskiej - wysunęła na swej platformie samorządowej, między innemi, hasło -"rewizja dotychczasowej działalności władz miejskich".-

O ile w nowym Magistracie m.Grodna - zostaną prawie wszyscy członkowie b.Magistratu / z wyjątkiem 1 - 2 członków / o rewizji tej nie może być mowy, w najlepszym razie byłaby ona utrudniona.-

Zapowiedziana głośno przez lä-kę sanacja gospodarki miejskiej, stałaby się zwykłą "kaczką wyborczą", gdyż dawny stan rzeczy nie będzie zmieniony, korupcja będzie nadal kwitła w Magistracie a mamy powody sądzić, że jeszcze w większym stopniu.-

Frakcja Socjalistyczna Rady Miejskiej m.Grodna nigdy nie zgodzi się i będzie stanowczo zwalczać każdego kandydata z dawnej kliki "swoich ludzi" jako osoby skompromitowane w swej działalności samorządowej, osoby, wrogie dla klasy pracującej, dla idei samorządu i samej demokracji.-

Socjalistyczna Frakcja
Robotnicza
Rady Miejskiej w Grodnie."

Powiat Suwalski :

Dnia 10 b.m. w lokalu Ch. Rady Klasowych Zw.Zawod. w Suwałkach prezes Tejże Rady i prezydent miasta Suwałk, Gazaj Wawrzyniec referował, obecności około 90 delegatów Komitetu P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych wyniki swych zabiegów w Warszawie i Białymstoku w sprawie walki z bezrobociem oraz pokrótce rozprawił się z Białostocką falsz. Surą Szeferówną b. delegatką Centralnej Komisji Klasowych Zw.Zawod. przy Okręgowej Radzie Kl.Zw.Zawod. w Suwałkach, która obecnie zgłosiła akces do Partji Pracy. / Starostwo / -

Powiat Łomżyński :

Komitet P.P.S. w Łomży wydelegował instruktorów do pracy na wsi szczególnie wśród włościan małorolnych i służby folwarcznej / Starostwo / -

b/ Chrześcijańska Demokracja.

Powiat Grodzieński:

Okręgowa Rada Ch.D. w Grodnie przygotowując się do kampanji wyborczej, podjąć ma w najbliższych dniach intensywną akcję wśród ludności katolickiej przy współudziale duchowieństwa, które prawdopodobnie będzie wykorzystywało list episkopatu polskiego. Sekretarz Rady Majewski Aleksander zajął się specjalnie organizowaniem lokalnych sekretarjatów Stronnictwa.-

Za najpoważniejszego kandydata Ch.D. do Sejmu z okręgu wyborczego Nr.6. uważany jest Połjan Romuald, dyrektor gimnazjum męskiego P.M.S. w Grodnie. / Starostwo / -

Powiat Suwalski :

Dnia 18.b.m. w sali Stowarzyszenia Robotników Chrześcijan w Suwałkach odbyło się zebranie członków miejscowej organizacji Ch.D. pod przewodnictwem Ciecierskiego Stanisława.-

Przemawiali ks. Ostrowski były prezes Ch.D. Chrześcijańskich Związków Zawodowych w Suwałkach i wspomniany wyżej Ciecierski. Ostrowski wyjaśnił, że z powodu wyjazdu nie może brać czynnego udziału w życiu politycznem m. Suwałki. Ciecierski występował

/ .

ostro przeciwko ks. Ostrowskiemu, zarzucając mu nieudolność w życiu politycznem, wskutek której za czasów jego xxxxxxxx prezesury liczba członków Ch.D. w Suwałkach zmalała z 500 do 50. Po przemówieniach wybrano nowy zarząd organizacji w składzie: Ciecierski Stanisław - prezes, Jałowiecki Władysław, Edward Kizel, Władysław Bujnowski, Bronisław Szpakowski i Stanisław Samitowski, dotychczas nieznacznie zaangażowani w życiu politycznem. / Starostwo /.-

Powiat Łomżyński :

Z inicjatywy Ch.D. dnia 11.b.m. odbyło się w Łomży zebranie organizacyjne przedstawicieli Narodowej Organizacji Kobiet, Związku Ludowo-Narodowego, Chrześcijańskiej Demokracji Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich i Kół bezpartyjnej inteligencji w celu powołania do życia powiatowego Komitetu wyborczego do izb parlamentarnych. Po omówieniu obecnej sytuacji politycznej i zaznajomieniu się z treścią listu episkopatu polskiego, zebrani postanowili utworzyć tymczasowy Komitet wyborczy, któryby zajął się akcją przygotowawczą do wyborów. Do Komitetu zostali wybrani: Stefanja Skarzyńska, wdowa po b.prezesie Sądu Okręg. w Łomży, ks.prefekt Antoni Roszkowski, adwokat Kazimierz Winnicki i b.poseł Romuald Bielecki, Komitetowi zlecono nawiązanie łączności z organizacjami politycznemi, pokrewnemi w innych powiatach celem utworzenia Okręgowego Komitetu wyborczego. Omawiany Komitet dzieli się na sekcje: kobiecą, finansową i propagandowo-prasową. / Starostwo /.-

Powiat Białostocki:

Dnia 18.b.m. odbył się w Białymstoku zjazd delegatów Chrześcijańskiej Demokracji z powiatów białostockiego, wołkowyskiego, sokólskiego i wysoko-mazowieckiego, zwołany przez Korbuta Mikołaja, Morelowskiego Teofila i Lisa Ludwika, członków Rady Wojewódzkiej Ch.D., w Białymstoku, reprezentujących odłam członków Ch.D., wypowiadających się za ideologją Marszałka Piłsudskiego.-

Obradom zjazdu, w którym uczestniczyło około 60 dele-

210

Gitów,przewodniczył Lis Ludwik,sbronił godność.-

Pierwszy przemawiał Morelowski,który wyjaśnił zebranym znaczenie Zjazdu i złożył sprawozdanie z dotychczasowej działalności Stronnictwa. Ze sprawozdania tego wynika,że w powiecie białostockim Ch.D. posiada 230 oddziałów lokalnych,prawie tyle w powiecie wołkowyskim i nieco mniej w powiatach oddzielnie i wysoko-mazowieckim. W części swego przemówienia,dotyczącej wyborów do ciał parlamentarnych Morelowski nawoływał zebranych,by wybierali ludzi światłych i uczciwych,którzyby dawali należytą gwarancję,że na gruncie parlamentarnym będą istotnie bronili interesów robotników i małorolnych.W końcu Morelowski wypowiedział szereg zarzutów przeciwko b.premierowi dr.Dymszakiemu.-

Drugi z kolei mówca,Korbut Michał,prezes Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego w Białymstoku omówił cele i działania Chrześcijańskich Związków Zawodowych,podkreślając konieczność zapewnienia należytej opieki robotnikom i szczególnie domagał się podniesienia stanu gospodarstw karłowatych.-

Trzeci mówca,Lis Ludwik scharakteryzował działalność i jej wyniki rządów przedmajowych oraz działalność Rządu Marszałka Piłsudskiego i z kolei wyników oświadczył,że Stronnictwo jego /Ch.D./ poprze wszelkimi siłami Marszałka Piłsudskiego.-

Po przemówieniach przystąpiono do wyborów Zarządu Okręgowego Ch.D. do którego weszli: 1/ Jan Kalinowski z pow.wołkowyskiego,2/ Franciszek Trzeciecek z pow.białostockiego,3/Litwiniuk Ignacy z pow.białostockiego, 4/Sadowski Jan z pow. białostockiego,5/ Lis Ludwik z Białegostoku,6/ Korbut Mikołaj z Białegostoku, 7/ Morelowski Teofil z Białegostoku,8/ Kalita Władysław,robotnik z pow.białostockiego,9/ Pełnia Antoni z pow białostockiego,10/ Sagnadczyk Fulgen z pow. wołkowyskiego i 11/ Grabowski Jan z pow.sokólskiego.- XX/

Delegatami Zarządu Wojewódzkiego Ch.D. białostocka w osobach ks. Reinharda, Seweryna Chodzyńskiego,ks.ks.Chodyki

/

XX/ Nowowybrany zarząd przedłożył zjazdowi tekst rezolucji. Rezolucja ta podpisana przez wszystkich uczestników Zjazdu, brzmi:

" Zebrani na Zjeździe Okręgowym Polskiego Stron. Chrześc. Demokracji w dniu 18 grudnia 1927 r. w Białymstoku w sali "Sokoła" delegaci z pow. białostockiego, sokólskiego, wołkowyskiego i wys.-mazowieckiego po wysłuchaniu sprawozdania z działalności Zarządu i określeniu sytuacji politycznej wypowiadają się: 1/ za ideologją Marszałka Piłsudskiego, oraz za współpracą z obecnym Rządem. 2/ wyrażają votum nieufności dotychczasowej Radzie Wojewódzkiej Chrześcijańskiej Demokracji w Białymstoku, która nie jest wyrazicielką opinji większej ilości członków naszego stronnictwa; 3/ wyrażają votum nieufności Zarządowi Głównemu Chrześcijańskiej Demokracji w Warszawie, wobec nieprzychylnego stanowiska do Rządu Marsz. Piłsudskiego; 4/ domagają się od władz rządowych przyjścia z energiczniejszą pomocą warstwie pracującej w walce z bezrobociem; 5/ domagają się uzdrowienia stosunków w Kasie Chorych 6/ domagają się wprowadzenia dla robotników długoterminowego oraz nisko-procentowego kredytu; 7/ domagają się od Rządu usunięcia zbytniej formalności przy uzyskiwaniu kredytów w Państwowym Banku Rolnym, 8/ domagają się rozwiązania zagadnień meljoracji rolnej, 9/ domagają się szybszego przeprowadzenia na zdrowych zasadach reformy rolnej z uwzględnieniem potrzeb państwowych, 10/ domagają się szerzenia fachowej oświaty wśród ludu, 12/domagają się wstrzymania w projektowanych sądach ziemskich obecnie w Sądach Okręgowych, przymusu adwokackiego, pozostawienia sądom pokoju / przyszłym grodzkim / wyższej kompetencji / własność nieruchoma /, oraz nieograniczenia dotychczasowych praw obrońców sądowych; 13/ uchwalają wysłać depesze hołdownicze do P. Prezydenta Rzplitej i Marsz. Piłsudskiego. Depesze te zostały nadane w tymże dniu. Tekst rezolucji przesłany został zarządowi głównemu Ch.D. w Warszawie./ Starostwo i BP./.-

- - - - - - - - - - -

211

i innych, w związku z uchwałami omawianego Zjazdu, odbył się dnia 20.b.m. konferencję, na której postanowiono dążyć wszelkimi rozporządzalnymi środkami do zdementowania wrażenia, jakie uchwały te wywarły na społeczeństwo i przeciwdziałać skutkom rozłamu, spowodowanego przez wspomniany Zjazd. / Starostwo i BP./.-

c/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat łomżyński:

Działalność organizacyjną i propagandową z ramienia Stronnictwa prowadzą w powiecie łomżyńskim i struktorzy Franciszek Kaczyński ze wsi Dylewo, pow. ostrołęckiego i Aleksander Nowak ze wsi Gontarze, powiatu kolneńskiego. Do działalności tej ludności odnosi się naogół przychylnie. / S. 1215/p. z dnia 21.b.m./.-

d/ Polskie Stronnictwo Ludowe " Wyzwolenie "

Powiat białostocki:

Dnia 17.b.m. w Goniądzu, w mieszkaniu prywatnem Wincentego Lisa odbyło się zebranie wyborcze P.S.L. " Wyzwolenie ", zwołane przez Aleksandra Iżyckiego / kandydat na posła z Województwa Białostockiego / z Warszawy i Bronisława Lendo, prezesa zarządu powiatowego P.S.L. " Wyzwolenie " w Grajewie. W przemówieniach swych ocenili oni krytycznie działalność rządów rewizjonistycznych, której przeciwstawiali dodatnie poczynania Rządu Marszałka Piłsudskiego i wzywali zebranych do głosowania na listy P.S.L. "Wyzwolenie ", względnie Stronnictw lewicowych. Argumenty ich, jakoteż Wojciecha Sofiejko z kolonji Sucha Borcz z gm. Trzcianne dodatnich rezultatów dla Stronnictwa nie osiągnęły.- / Starostwo /.-

e/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Sokólski :

Dnia 16.b.m. w mieszkaniu dziekana ks. Bokszczanina w Sokółce z inicjatywy b.posła Zajączkowskiego Bolesława odbyło się zebranie członków Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie wyborów do izb parlamen-

tarnych. Obecnych - około 20 osób. Zebrani, po dłuższej dyskusji uchwalili następującą rezolucję: " Zebrani ... przedstawiciele polskich stronnictw, związków oraz osób apolitycznych, stojących na gruncie listu episkopatu polskiego, wzywają stronnictwa polskie, stojące na tymże gruncie do utworzenia jednego bloku polsko - narodowo - katolickiego" B. poseł Zajączkowski zastrzegł się, że do bloku tego nie może należeć Stronnictwo Chłopskie, działające na szkodę kościoła katolickiego. / S.1245 z dnia 20. b.m./.-

Powiat Suwalski :

Dnia 14.b.m.w lokalu resursy obywatelskiej w Suwałkach odbyło się zebranie członków Zw.Lud.Narod.przy udziale b.posła Zajączkowskiego. Na zebraniu tem powołano do życia lokalny komitet wyborczy / narodowy /, który tworzą: Zygmunt Kadłubowski, b. poseł, obrońca sądowy, Czesław Pstrokoński, właściciel nieruchomości, b.ławnik magistratu m.Suwałk i Antoni Janusko, sekretarz miejscowej organizacji O.W.P., dependent notarjusza przy Sądzie Okręgowym w Suwałkach.-

Otrzymano niesprawdzone dotąd informacje, że w okręgu wyborczym Nr.6. zarysowuje się blok wyborczy Zw.Lud. Narod., Ch.D. i P.S.L." Piast ", którego czołowymi kandydatami mają być - Zygmunt Kadłubowski / b.poseł Zw.Lud.Narod./, ks.Kaczyński / b.poseł Ch. D/ oraz nieustalony dotąd kandydat P.S.L. " Piast ".-

Według tychże informacyj, Zarząd Główny Związku Ludowo-Narodowego wyznaczył na kierownika kampanji wyborczej na terenie Województw Wschodnich, b.posła Karola Wierczaka, na terenie Wojew. Białostockiego zaś b.posła Zajączkowskiego Bolesława. / Starostwo / -

Powiat Łomżyński:

Związek Lud.-Narodowy prowadzi agitacje przez swych mężów zaufania i masowo kolportuje wydawnictwa partyjne; agitacja Związku znajduje posłuch wśród drobnego ziemiaństwa / Starostwo /.-

/.

212

f/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Grodzieński :

Instruktorzy Stronnictwa zorganizowali w ub.tygodniu Koła lokalne w gminach hornickiej i porzeckiej,a mianowicie:

1/ we wsi Peresielce Koło liczące 13 członków; Zarząd: Świokło Adam - prezes, Żeleźniak Kazimierz - wiceprezes;

2/ we wsi Rybnica, Koło liczące 25 członków; Zarząd: Chocha Józef - prezes, Chocha Józef,syn Teodora - wiceprezes;

3/ we wsi Sałata,Koło liczące 25 członków; zarząd: Kuryłowicz Jan - prezes, Kuryłowicz Józef - wiceprezes;-

W gminie hornickiej ponadto znajdują się w stadjum organizacji Koła lokalne we wsiach Byczki, Suchmienie, Żukiewicze, Sławicze i Gibulicze. / Starostwo /.-

Powiat Sokólski :

Dnia 17.b.m.w Sokółce odbyło się zebranie mężów zaufania Stronnictwa Chłopskiego z powiatu sokólskiego przy udziale Kosiby Piotra,kierownika Sekretarjatu Wojewódzkiego Stronnictwa w Białymstoku.- Celem zebrania miało być uzgodnienie zdań co do kandydatów na posłów Stronnictwa do Sejmu z okręgu wyborczego Nr.5. Wobec tego,że na zebranie przybyło nie wielu.przedstawicieli z poszczególnych Kół Stronnictwa,załatwienie tej sprawy odłożono do 14.stycznia br., a jedynie tylko wybrano zarząd Koła powiatowego w składzie: Sańko Bronisław-prezes,Hummer Jan-wiceprezes,Grodzicki Feliks - sekretarz. / Starostwo /.-

Powiat Suwalski :

Przybyły na teren powiatu suwalskiego z Grodna instruktor Panasiuk Lucjan zorganizował lokalne koła stronnictwa we wsiach Troncki / 8 czł./ ~~Sarnecki~~ Sarnelki / 30 czł./; gminy Giby oraz we wsi Gremdy Polskie gm. Krasnopolą./ 12 czł./.-

g/ Partja Pracy.

Powiat Grodzieński :

Instruktor Aleksander Mühlerad zwołał dnia 11.b.m.zebranie

organizacyjne Partji Pracy w domu Siegrejczyka Benedykta w Bar-
szatach. Z pośród obecnych na zebraniu około 80 osób nikt nie zgło-
sił wstąpienia do Partji. / Starostwo /.-

Powiat Wołkowyski :

Instruktor Stronnictwa, Piotr Pełka urządził w dniach 5.6. i 7.b.m.zebrania organizacyjne w lokalach zamkniętych we wsiach Dąbrowniki, Trzcioc i Ulejdy, gminy izabelińskiej ; zebrania te efektów organizacyjnych Stronnictwu nie przyniosły .-

Dnia 15.b.m. odbył się w Wołkowysku zjazd powiatowy delegatów Stronnictwa przy udziale około 150 osób. Obradom zjazdu przewodniczył Paździerski Wacław, prezes Zarządu powiatowego Stronnictwa w Wołkowysku. Przemawiali b.poseł dr. Karol Polakiewicz, kierownik sekretarjatu Wojew.Stronnictwa w Białymstoku,Kosiba Piotr i kierownik sekretarjatu powiatowego w Grodnie,Sieradzki Piotr. Przemówienia ich obejmowały krytykę rządów poprzednich, nawoływanie do skupienia się pod hasłami pracy twórczej na niwie państwowej oraz wykazywanie dążeń Stronnictwa Chłopskiego do polepszenia bytu chłopa.-

W rezultacie obrad zjazdu ustalono przypuszczalną listę kandydatów Stronnictwa na posłów z Wojew.Białostockiego. Na liście tej figurują: b.poseł dr. Polakiewicz Karol,Kosiba Piotr,Paździerski Wacław,Tarasiewicz Jan i Piotrowski Kazimierz,burmistrz m. Ostrołęki. Wreszcie na zjeździe uchwalono szereg spraw,związanych ściśle z techniką kampanji wyborczej Stronnictwa Chłopskiego.-

Powiat Szczuczyński :

Dnia 16.b.m. we wsi Białaszewo odbyło się organizacyjne zebranie Stronnictwa Chłopskiego,zwołane przez Bolesława Bohusza nauczyciela szkoły powszechnej w Szczuczynie. -

Bohusz w obszernem przemówieniu wyszczególnił przyczyny, których bezpośrednim wynikiem było usunięcie obszarników i kapitalistów od steru rządów w Polsce przez Marszałka Piłsudskiego, określał dodatnio stosunek Rządu obecnego do postulatów i potrzeb mas włościańskich,wzywał zebranych do organizowania się

/.

213

się w szeregach Stronnictwa Chłopskiego,broniącego istotnie interesów włościaństwa i wreszcie ostrzegał,że jeżeli włościaństwo nie zjednoczy się obecnie i nie przeprowadzi do izb parlamentarnych należytej liczby swych przedstawicieli,to izby te dokonać mogą rewizji Konstytucji wbrew interesom chłopów. Zebranie zakończono okrzykami na cześć Pana Prezydenta Rzplitej, Pana Marszałka Piłsudskiego i Pana Ministra Spraw Wewnętrznych,gen. Sławoj-Składkowskiego.-

W wyniku zebrania utworzone zostało w Białaszewie Koło Stronnictwa Chłopskiego,do którego zapisało się około 60 osób. Zarząd Koła: Sutkowski Ignacy-prezes,Świderski Aleksander -wiceprezes Stopiński Józef - sekretarz, Sokołowski Franciszek -skarbnik i Sutkowski Ignacy - członek Zarządu.-

W ten sposób po kilku próbach,o których donosiłem w poprzednich sprawozdaniach sytuacyjnych,Stronnictwo Chłopskie uzyskało dla siebie podstawy organizacyjne we wsi Białaszewie,która dotychczas była ośrodkiem organizacyjnym P.S.L."Wyzwolenie" w powiecie sochaczewskim. / S. 813/P.z dnia 2[illegible].b.r./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

h/ Katolickie Stronnictwo Małorolnych.

Powiat Suwalski :

W okresie od 7.do 14.b.m.zorganizowało K.S.M. 9 kół w gminie Pawłówka,a mianowicie: w Podwysokiem - 9 czł.,Przełomce 22 czł., Buchach - 17 czł.,Zarzeczu Pawłowskiem - 18 czł., Blendzie - 42 czł., Rańczy - 16 czł., Bachanowie - 7 czł., Błaskowiźmie-15 czł., Wersalach - 8 członków.-

Sekretarjat Stronnictwa w Suwałkach wydał - dnia 18.b.m. jednodniówkę w nakładzie 500 egz. / sprzedano około 250 egz./.-

-.-.-.-.-.-.-.-

i/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Powiat Łomżyński :

We wsiach powiatu łomżyńskiego kolportowane są w znacznej ilości egzemplarzy wydawnictwa M.O.W.,a między innemi broszura p.t. "Monarchista i pielgrzym ". Kolportażem tych wydawnictw zajmuje się Kwieciński ze wsi Bożymy,gm. Piszczaty,powiatu wysoko-mazowieckiego. Ludność w powiecie odnosi się dotychczas do akcji propagandowej M.O.W. obojętnie,względnie z rezerwą. / Starostwo/.

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 13.b.m.w.Tykocinie odbył się wiec,zwołany przez Brzywczego Stefana z Łap,który krytykował działalność rozwiązanych izb parlamentarnych,dowodząc,że przyczyną nieładu w państwie jest rozwielmożnione partyjnictwo i w konsekwencji swego argumentowania podnosił konieczność zjednoczenia się wszystkich przed wyborami wokół idei monarchistycznej. / S.135/pf.z dnia 19.b.m./.-

219

III Ruch zawodowy.

Powiat grodzieński :

Dnia 11.b.m.w Grodnie odbyło się zebranie Związku Rzemieślników Żydowskich przy udziale delegata centrali T-wa "Ort" w Warszawie, który zapoznał zebranych z postanowieniami nowej ustawy przemysłowej i organizacji izb rzemieślniczych.-

Nawiązując do poprzedniego sprawozdania sytuacyjnego, podkreślam, że oddział Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Chemicznego w Grodnie po porażce poniesionej skutek niepomyślnego dla robotników zakończenia się strajku w fabryce zapałczanej " Marjan " / strajk inspirowany był przez P.P.S.Lewicę / zerwał łączność organizacyjną z Centralą Zw.Zawod.Rob.Przemysłu Chemicznego w Czechowicach / P.P.S. Lewica / i z powrotem podporządkował się takiejże Centrali w Krakowie /PPS./ Zmiana dotychczasowej taktyki i zależności organizacyjnej oddziału zdecydowana została na walnem zebraniu członków oddziału w dniu 19.b.m. na którem wybrano nowy zarząd w składzie: Klaszczonek Arsenjusz-prezes, Kawlyas Michał - sekretarz i Jabłonowski Stefan-skarbnik

Klasowe Związki Zawodowe w Krynkach rozpoczęły przygotowania do kampanji przedwyborczej. / S.1993/Pr. z dnia 20.b.m./.-

Powiat Wołkowyski :

Dnia 17.b.m.w Wołkowysku odbyło się zebranie Związku Rzemieślników Żydowskich, na którem powołano Juncwicza Cherzela, Kossa Israela, Lipika Mojżesza i innych do komisji mającej kontrolować sprawy najmu rzemieślników przez właścicieli zakładów rzemieślniczych.-

Po zorganizowaniu w Wołkowysku oddziału Zw.Zawod.Robotników Przemysłu Spożywczego "Bund" zabiega usilnie około zorganizowania Klasowego Związku Drzewnego.-

W najbliższym czasie wszystkie istniejące w Wołkowysku Klasowe Związki Zawodowe instruowane być mają przez wspólny sekretarjat, na którego kierownika wyznaczono bundowca Rubinsztejna. / S.Pr.515 z dnia 20.b.m./.-

./.

Powiat Łomżyński:

Dnia 17.b.m.w Zambrowie odbyło się organizacyjne zebranie robotników budowlanych przy udziale prezesa Okręgowej Rady Klasowych Zw.Zawod.w Łomży Antoniego Świgońskiego.-

Obecnych około 30 osób. Omawiano sprawę zorganizowania w Zambrowie oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Budowlanego i sprawy,związane z bezrobociem. / Starostwo /.-

215

IV. Sprawy Samorządowe.

Powiat Grodzieński:

Dnia 15 bm. odbyło się inauguracyjne posiedzenie Rady Miejskiej m. Grodna. Na prezydenta wybrany został powtórnie Rogalewicz 21 głosami koła polskiego i frakcji żydowskiej przeciwko głosom frakcyj socjalistycznej i "Bundu".-

Frakcja socjalistyczna, związana uchwałami z dnia 11 bm., ukierunkowanemi przeciwko kandydaturze Rogalewicza, po upadku w głosowaniu jej kandydata dr. Lipnika, zgłosiła rezolucje, że, uważając prezydenta Rogalewicza za wroga klasy robotniczej, nie widzi możności współpracowania z nim w samorządzie m. Grodna i opuściła wspólnie z radnymi Zjednoczonego Bloku Robotniczego salę obrad, dekompletując qvorum Rady.-

Wybory dalszych członków prezydjum magistratu odbędą się na następnem zebraniu, które wyznaczone zostało na dzień 22 bm.

Faktem charakterystycznym jest, że komunistka Atłas Małka, która w październiku br. ogłosiła w prasie grodzieńskiej oświadczenie, że, wobec uznania listy Zjednoczonego bloku Robotniczego za ściśle partyjne, zrzeka się mandatu i zr. a wszelką łączność z Blokiem, brała udział w posiedzeniu inauguracyjnem Rady jako członkini Komisji Skrutecyjnej.-

Rada gminna w Sytomli, zdekompletowana wskutek wyjścia z niej 5 radnych polaków, którzy odmówili wszelkiej współpracy z większością białoruską, nie przejawia prawie żadnej działalności.-

Sprawa ewentualnego rozwiązania tej rady zdecydowana zostanie przez Urząd Wojewódzki /Starostwo/.-

--------oOo--------

V. Kryzys w przemyśle, bezrobocie, strajki.

Powiat Grodzieński:

Strajk robotników w Niemeńskiej fabryce wyrobów introligatorskich /vide syt. sprawozdanie tygodniowe Nr.35/ trwa w dalszym ciągu.-

Stan bezrobocia w Grodnie według danych z dnia 20 bm.przedstawia się następująco: bezrobotnych metalowców - 39, robotników przemysłu budowlanego - 38, robotników niewykwalifikowanych-319, wykwalifikowanych - 113, przemysłu spożywczego - 233, rolnych - 4, pracowników umysłowych - 90, ogółem 843 bezrobotnych.

W Krynkach została uruchomiona wytwórnia wyrobów skórzanych "Walkers", zatrudniająca 21 robotników, natomiast w Porzeczu uruchomiono tartak prywatny, zatrudniający 20-tu robotników. /Starostwo/.-

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 14 w Ostrołęce zastrajkowało 10 pracowników krawieckich, którzy domagają się podwyżki dotychczasowej skali płac o 10%. /Starostwo/.-

Powiat Łomżyński:

Magistrat m. Łomży zarejestrował 502 bezrobotnych, z których 12 korzysta z zapomóg państwowych, a 30 zakwalifikowano do pobierania tych zapomóg, pozostali bezrobotni nie posiadają uprawień do korzystania z państwowej pomocy doraźnej. Celem przyjścia z pomocą najbardziej potrzebującym z pośród bezrobotnych, Magistrat wydaje im jednorazowo po 100 kg. węgla na rodzinę oraz wyasygnował ryczałtowo 3200 zł. na zakupy artykułów spożywczych. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny.-

Powiat Białostocki:

Trwający od dnia 14 bm.strajk 18 robotników fabryki sukna Amdurskiego w Białymstoku został zlikwidowany w dniu 20 bm.Strajkujący uzyskali 10% podwyżki płac i zapewnienie, że należności zarobkowe będą otrzymywali całkowicie gotówką/Starostwo/.-

-----oOo-----

VI. Ruch wywrotowy.

Powiat Grodzieński:

Ze źródeł konfidencjonalnych otrzymano informacje, że na miejsce zbiegłego przed aresztowaniem technika OK.KPZB.Grodno, Zylbera Jachtjela, pseudo "Szmerka" w pierwszych dniach grudnia br przybył do Grodna technik używający pseudonimu "Jan".-

Wymieniony w dniu 13 bm. zwołał w Grodnie zebranie członków "jaczejki" międzyzwiązkowej, w którem wzięli udział przedstawiciele czerwonych frakcyj w poszczególnych, klasowych związkach zawodowych. Między innemi omawiano sprawę doraźnej pomocy dla więźniów politycznych, aresztowanych ostatnio w Grodnie i powiecie grodzieńskim. Ponadto zdecydowano zorganizować w najbliższym czasie tzw. "Tydzień młodzieży", w czasie którego rozwinięta ma być akcja, mająca na celu pozyskanie dla kompartji nowych członków, którzyby wypełnili luki komunistycznych organizacyj, spowodowane ostatniemi aresztowaniami. W rezultacie uchwał powziętych na omawianem zebraniu, członkowie organizacyj komunistycznych w Grodnie rozpoczęli akcję zewnętrzną, której dotychczasowymi przejawami są: wywieszenie w dniu 14 bm. transparentu komunistycznego w Grodnie oraz takiegoż transparentu w tymże dniu na przewodach telefonicznych na północnem przedmieściu m. Grodna.-

W nocy z dnia 17 na 18 bm. w Grodnie rozrzucono kilkanaście egzemplarzy ulotki komunistycznej, pisanej w języku żydowskim i odbitej na dżapirografie. Treść ulotki, zaczynającej się hasłami "precz z wojną" dotyczy radnych m. Grodna i ich zastępców z listy Nr.6 "Zjednoczonego Bloku Robotniczego", a mianowicie Atłas Małki, Siepsiaka Jana, St-clarskiego Izraela i Chabrowskiego Antoniego, którzy w październiku br. ogłosili w prasie grodzieńskiej oświadczenia, że zrzekają się mandatów i zrywają łączność ze Zjednoczonym Blokiem Robotniczym. Odezwa zarzuca im zdradę interesów klasy robotniczej.-

Według doniesień konfidencjonalnych, wśród członków Komitetu Rejonowego K.P.Z.B. w Skidlu nastąpił rozłam pomiędzy żyda-

mi i białorusinami, w którego wyniku białorusini postanowili przejść do hurtków Twa Szkoły Białoruskiej. Prawdziwość tych doniesień dotychczas nie została stwierdzona.-

W dniu 15 bm. został zatrzymany pod zarzutem działalności antypaństwowej Truś Michał, zamieszkały we wsi Topolowo, gminy Wiercieliszki, powiatu grodzieńskiego, członek rady gminnej w Wiercieliszkach i członek komisji rewizyjnej Sejmiku Powiatowego w Grodnie. Zatrzymanego w dniu 16 bm. przekazano z materjałami oskarżenia do dyspozycji władz sądowych.-

Truś Michał w czasie wyborów do samorządów w powiecie grodzieńskim prowadził konspiracyjną akcję, szczególnie w gminie Wiercieliszki, zdążającą do wprowadzenia do rady gminnej jak najwięcej elementów radykalnych. /Starostwo/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

Starostwo w Wysokiem-Mazowieckiem uzyskało ze źródeł kondencjonalnych informacje, że w osadzie Czyżew, gminy Dmochy-Glinki istnieją jaczejki KPP. i ZMKwP. Do pierwszej należą: 1/ Słucki Abram, 2/Goldberg Pinkus, 3/ Ostrowicz Barek, 4/Rybalt Chaim, 5/ Witer Aron, 6/ Prawda Ryfka, 7/ Góra Icek i 8/ Kutnicki Dawid. Do Z.M.K. w Czyżewie należą: 1/ Goldberg Pinkus, 2/ Prawda Ryfka, 3/ Kutnicki Dawid, 4/ Kopytkowski Abram, 5/ Mańkuta Jankiel, 6/ Kostszewer Bluma, 7/ Kostszewer Chaja, 8/ Baran Chawa, 9/ Kowadło Mindha, 10/ Treblińska Chaja, 11/ Kowadło Abram, 12/ Kowadło Sora i 13/ Prawda Perla. Z wymienionych na czele organizacji mają stać: 1/ Kowadło Sora, 2/ Kowadło Abram, 3/ Kowadło Mindha i 4/ Goldberg Pinkus, który ma być przewodniczącym organizacji oraz łącznikiem pomiędzy K.P.P. i Z.M.K. oraz organizacjami komunistycznemi w Czyżewie, Zambrowie i Zarębach-Kościelnych pow.ostrowskiego.-

Organizacje te były zlikwidowane w 1925 roku, w wyniku czego zostali zasądzeni: Blejwajs Korzek na 6 lat, Lampart Samul na 5 lat, Jabłonka Jankiel na 5 lat, Jabłka Dawid na 5 lat i Weter Aron na 5 lat więzienia.- Zbiegli i ukrywają się: Kurzel Rajzen i Kostszewer Chil.- Dalsze dochodzenia trwają.- /S.8c3/pf.z dnia 15 bm./.-

217

Powiat Szczuczyński.

W nocy z dnia 18 na 19 bm. na peryferjach m. Grajewa rozplakatowano w ilości 14 egzemplarzy odezwy CKKPP pt."1/ Precz z knowaniami imperjalistycznemi na Litwie. Precz z wojną przeciw Z.S.S.R.", datowane w listopadzie br., 2/ "Bronmy chłopów białoruskich i posłów chłopskich przed zemstą sędziów burżuazyjnych" i jeden egzemplarz tygodnika "Gromada". Dochodzenie trwa. /L.BP.2939/.-

Powiat Białostocki:

W związku z aresztowaniem w dniu 8 bm. w Białymstoku pod zarzutem działalności antypaństwowej członków P.P.S.Lewicy /vide syt. sprawozdania tyg.Nr.34 i 35/ zatrzymani zostali w dalszym ciągu: Mikiewicz Aleksander, Mikiewicz Jan i Kasjanowicz Mikołaj, zamieszkali w Starosielcach, powiatu białostockiego.-

Z pośród przekazanych władzom sądowym z materjałami oskarżenia członków P.P.S.Lewicy decyzją tychże władz osadzeni zostali w więzieniu: Topol Icko, Lango Michał, Klim Antoni i Piechowski Piotr; zwolnieni i oddani pod dozór policji - Kuczyński Józef i Sadowski; zwolnieni całkowicie - Siedlecki Jan, Lubowski Stanisław, Cagielnicki Matys, Kraszewski Grzegorz, Mackiewicz Bolesław i Lukowski Nochim./Starostwo/.-

--------cOo----------

VII Ruch narodowościowy.

a/ Żydowski.

Powiat Grodzieński:

Oddział Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Grodnie urządził w dniu 17 bm. akademję szkolną, na której referaty o zadaniach i celach żydowskiego szkolnictwa powszechnego wygłosili: Berezowski, redaktor "Grodner Momentu", adwokat Goźański i Barańczuk Izaak z Wilna. Mowcy podnosili konieczność upaństwowienia żydowskiego szkolnictwa powszechnego, względnie uprawnienia żydowskich szkół powszechnych narówni ze szkołami polskiemi. Obecnych - około 120 osób.-

Tegoż dnia Zjednoczenie Szkół Żydowskich zwołało zebranie rzemieślników żydowskich w sprawach szkolnych. Przemawiał na zebraniu działacz "Bundu", dr. Lipnik. Obecnych - około - 80 osób. /S.1993/Pr. z dnia 20 bm./.-

Powiat Ostrołęcki:

Dnia 16 bm. w Ostrołęce odbyła się żałobna akademja ku uczczeniu dziesięcioletniej rocznicy twórcy "Poalej-Sjon" Borucha, urządzona staraniem miejscowej organizacji Poalej-Sjon. Odczyt okolicznościowy na akademji wygłosił sjonista Gurwicz z Warszawy.-

Tegoż dnia w lokalu bibljoteki im. Perecа w Ostrołęce bundowiec Szwarc z Warszawy wygłosił odczyt n.t. "Młodzież a polityka. /S.664/p. z dnia 20 bm./.-

Powiat Wołkowyski:

W dniu 17 bm. w Wołkowysku przy udziale około 100 osób odbyło się zebranie członków organizacji "Tarbut". Sprawy nauczania dzieci w języku hebrajskim oraz zarządzeń władz naczelnych "Tarbutu" referował Szkarłat, nauczyciel miejscowego gimnazjum hebrajskiego. /Starostwo/.-

Powiat Szczuczyński:

Dnia 17 bm. organizacja "Hechaluc Pionier" w Grajewie zorganizowała odczyt zbiorowy n.t. "Kształcenie i organizowanie młodzieży, zamierzającej emigrować do Palestyny, w duchu sjonistycznym". Przemawiali: Mojżesz Elkon, prezes organizacji oraz Abram Bagno i Menach Tokar, wszyscy z Grajewa /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

Na dzień 24 bm. zapowiedziane jest w Białymstoku zebranie delegatów komitetów wyborczych "Bundu" w okręgu wyborczego Nr.5.

Staraniem Zjednoczenia Szkół Żydowskich dnia 18 bm. bundowiec Irszbajn Perel z Warszawy wygłosił w Białymstoku odczyt n.t. "Życie w Indji i Japonji".-

Sjoniści Tiger i Chmielnik, obaj z Warszawy, wygłosili dnia 16 bm. w Białymstoku odczyt n.t. "Życie i działalność B.Borochowa".-

Dla nastrojów wyborczych wśród ludności żydowskiej charakterystyczny jest art.p.t. "Trudna sprawa", zamieszczony w "Dos Naje Lebn" /Białystok/. Treść artykułu: "Nadchodzące wybory do Sejmu b. silnie poruszyły społeczeństwo żydowskie. Sprawa bloku mniejszości narodowych, czy żyd. bloku narodowego stoi nam kością w gardle. Przyczyna trudności sprawy jest to, że asymilacja i wogóle organa bliskie rządowi są niezadowolone z bloku mniejszości narodowych; w obozie prawicowym wre najedla akcja przeciwko rządowi, do której zaprzęgnięto nawet osoby duchowne. U nas sprawa przedstawia się zupełnie inaczej. Nie chcemy wcale gniewać obecnego rządu, pojmujemy b. dobrze, jak należy ocenić stosunek rządu do nas, żydów. Niezależnie te stosunki nie przyniosły nam prawie żadnej praktycznej korzyści, ale zato osłabiły antysemityzm, który nas dusił, a teraz łatwiej jest nam oddychać. Nasi przedstawiciele w Sejmie będą w gronie tych, którzy poprą obóz sanacyjny we wszystkich jego dobrych przejawach. Ale znowu pozostawić swoje losy a priori w rękach tego obozu i zrzec się swoich praw do współpracy z polskiemi instytucjami ustawodawczemi - tego nie możemy uczynić.

Jeśli idziemy z blokiem mniejszości narodowych, to tem samem nie ogłaszamy żadnej wojny obecnemu rządowi, ale bronimy się i stawiamy opór szowinistom przedmajowym, którzy skroili tak szkodliwą dla nas ordynację wyborczą. Powstaje jednak wielka wątpliwość, czy te mandaty, które stracimy, usuwając się z bloku mniejszości narodowych, przypadną zwolennikom sanacji, a nie ich najzajadlejszym wrogom.-

Ale sama sanacja ma inne rachunki i inną logikę, i, ażeby zmusić nas do przyjęcia jej stanowiska w tej sprawie, ima się zgoła innych środków. Najpopularniejszy środek jest b. prosty: przyjacielska dobra rada osoby oficjalnej, która może być również zrozumiana, jako rozkaz. Tak się praktykuje obecnie w całej Polsce i ma to wielkie znaczenie.-

Pod tym wpływem znajdują się takie elementy, które widzą "dziś" a nie "jutro", troski poszczególnych osób, a nie interesy ogółu, te elementy, które wogóle uprawiają krótkowzroczną politykę. Ale te elementy w większości swej - to oddamy ludności żydowskiej, wśród których mało jest dalekowzrocznych polityków. I dlatego sprawa ta jest dla nas, jakby kością w gardle.-

Politycy żydowscy podzieleni już na dwa obozy, a trzeci obóz tworzą kupcy żydowscy. Politycy warszawscy ze wszystkich obozów, przewidując trudności, obawiają się sami tej sprawy i dlatego urządzają stale zjazdy i konferencje, zapraszając na nie przedstawicieli z prowincji. Ale przedstawiciele ci są tylko przywódcami społeczeństwa. Szerokie masy nie wyrzekły jeszcze swego słowa. Otóż warstwy te, masy wyborców, muszą być uświadomione drogą szerokiej propagandy o wyższych interesach narodowych. To samo należy uczynić również i u nas w Białymstoku." /Starostwo/.

---oOo---

b/ białoruski

Powiat Grodzieński:

Z okazji rocznicy istnienia grodzieńskiego hurtka Twa Szkoły Białoruskiej odbyło się dnia 18 bm. uroczyste zebranie jego członków pod przewodnictwem prezesa, Kiziewicza Filipa.-

Obecny na zebraniu b. poseł Sergjusz Baranow wygłosił referat o historji ruchu białoruskiego, politycznego i kulturalno-oświatowego. Szczegółowe sprawozdanie z rocznej działalności hurtka złożył Kiziewicz, który m.in. podkreślał wzrost liczby członków z 16 do 52 i nikły poziom pracy kulturalno-oświatowej hurtka. Aby poziom tej pracy podnieść, zwrócono się do Baranowa z prośbą, ażeby tenże raz w tygodniu, w sobotę, wygłaszał referaty dla członków hurtka, na co Baranow wyraził swą zgodę.-

Pozatem postanowiono: założyć przy hurtku sekcję teatralno-muzyczną, na której kierowników powołano Arszuna i Szacha; na wniosek Bałdowskiego uchwalono wysłać do Centrali Twa Szkoły Białoruskiej w Wilnie depeszę powitalną hurtka i przyjść z wydatną pomocą materjalną osadzonym w więzieniu działaczom białoruskim - Balickiemu Józefowi, Kułakowskiemu Dymitrowi, Szuszkiewiczowi Wincentemu i Poddubikowi Kazimierzowi. Składki i ofiary na ten cel mają być wpłacone na ręce Ziny Kułakowskiej. Zebranie zakończono odśpiewaniem hymnu białoruskiego "Od wieków my spali".-

Istniejące w powiecie hurtki Twa Szkoły Białoruskiej w dalszym ciągu prowadzą akcję propagandową na rzecz szkolnictwa białoruskiego. We wszystkich niemal gminach powiatu zbierane są podpisy na deklaracjach szkolnych przy wydatnem poparciu rodnych białorusinów.-

W dniu 11 bm. członek hurtka Twa S.B. we wsi Jakubowicze, gm. Berszty, Trojan Jan, członek rady gminnej, zebrawszy podpisy na deklaracjach w sprawie otwarcia szkoły białoruskiej, przybył na posiedzenie rady gminnej i oddał deklaracje wójtowi Kościewiczowi, który bez uprzedniego stwierdzenia autentyczności podpisów, prawdziwość tych podpisów urzędowo stwierdził.-

W Grodnie prowadzone są zabiegi w kierunku osiągnięcia

porozumienia między rosjanami i białorusinami celem utworzenia między Zjednoczenia Białorusko-Rosyjskiego. Akcję w tej płaszczyźnie prowadzi Fiedoruk Włodzimierz w porozumieniu z b. senatorem Bohdanowiczem i b posłem Sobolewskim Jerzym. /Starostwo i BP./.-

Powiat Białostocki:

Dnia 18 bm. w Białymstoku odbyło się zebranie członków miejscowego hurtka Twa Szkoły Białoruskiej pod przewodnictwem prezesa, Kuźmina Szymona. Na zebraniu tem omawiano sprawy organizacyjne, określono wysokość składek członkowskich na 50 groszy miesięcznie i wybrano Józefa Konkola na sekretarza hurtka /Starostwo/.-

---------oOo---------

220

VIII.

IX. R ó ż n e

a/ W y r o k i s ą d o w e.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Grodnie na kadencji wyjazdowej w Wołkowysku z dnia 19 bm. skazani zostali: Mirolubow Włodzimierz i Mieleszko Antoni na 4 lata c.w. każdy, Kaczko Konstanty i Syryjczko Teodor na 3 lata c.w. każdy, wszyscy oskarżeni z art. 102 K.K za działalność komunistyczną. Współoskarżony Radziwon, zwolniony z więzienia do czasu rozprawy sądowej za kaucją tysiąca zł., na rozprawie nie był obecny, był zbiegł./Starostwo/.-

b/ Sprawy litewskie.

Powiat Suwalski:

Dnia 18 bm. organa służby bezpieczeństwa w porozumieniu z władzami sądowemi zatrzymały mieszkańców gminy Sejwy Jana Daniłowskiego, Wincentego Poźniaka, Józefa Kosickiego, Andrzeja Stankiewicza, Józefa Bilkiewicza i Franciszka Moczulskiego, oskarżonych o należenie do organizacji litewskich szaulisów i branie udziału w walkach przeciwko Polsce w latach 1919 - 1921. Zatrzymanych w dniu 20 bm. przekazano z materjałami oskarżenia do dyspozycji Pana Prokuratora przy Sądzie Okręgowym w Suwałkach.-

Wśród ludności litewskiej w przygranicznem polskiem lansowane są pogłoski o rzekomem nadaniu przez radjo komunikatu z Kowna, że w wyniku porozumienia polsko-litewskiego, Wilno i kilka innych miejscowości przygranicznych mają wejść w skład republiki litewskiej.-

Możliwość wytworzenia się normalnych stosunków polsko-litewskich wśród wspomnianej wyżej ludności wywołuje widoczne zadowolenie /S.978/Pr.z dnia 20 bm./.-

c/ Przestępczość kryminalna.

W dniu 19 bm. we wsi Świdry - Dobrzyce, gm. Grabowo, powiatu szczuczyńskiego, wybuchł pożar, skutkiem którego na szkodę Romatowskiego Paulina spłonęły zabudowania gospodarcze, wraz z inwentarzem żywym i martwym, powodując straty na sumę 60.000 zł. Sprawca podpalenia zbrodniczego, która w danym wypadku miało miejsce, mieszkaniec wsi Dobrzyce, Bogusław Gardecki został aresztowany i przekazany władzom sądowym.-

W ub. tygodniu wykryto sprawców następujących przestępstw. Przez funkcjonariuszów P.P. powiatu szczuczyńskiego wykryty został zbrojny napad bandycki, dokonany w maju 1918 r. na dom Kerwowskiej Marjanny, zam. we wsi Mikuty, gm. Radzików, powiatu szczuczyńskiego, której zrabowano 1.200 rubli rosyjskich oraz otrzymaną gotówkę w markach niemieckich za sprzedane 6 korcy żyta. Dochodzenia, prowadzone w tej sprawie przez okupacyjne władze niemieckie, dało wówczas rezultat negatywny. Mocarski Antoni, Gwaliński Stanisław Wiśniewski Aleksander, Tarnowski Kazimierz, Kadłubowski Aleksander i Kwiatkowski Michał, mieszkańcy wsi Słucz, gm. Radzików, powiatu szczuczyńskiego winni dokonania napadu zostali aresztowani. Charakterystycznem jest, że wymienieni, za wyjątkiem Kwiatkowskiego, byli członkami P.O.W. w powiecie szczuczyńskim w r. 1918.-

Policja w powiecie łomżyńskim ujęła Gebrowskiego Juljana, który w dniu 1 lipca br. zamordował Chojnowskiego Tadeusza właściciela restauracji w Łomży, poczem zbiegł.-

Gebrowskiego przekazano władzom sądowym.-

Za W o j e w o d ę:

Tybex

A. Naczelnik Wydziału Bezp. Publicznego.

221

[illegible]JEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE.

L. Nr.3000/T.

Przedmiot. Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.37.

Białystok, dnia 31. grudnia 1927 r.

Do

/ Według rozdzielnika /

Tajne

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.37. za czas od 25. do 31. grudnia 1927 roku.-

1 zał.

Z a W o j e w o d ę :

[illegible]

Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.:

Otrzymuje :

/ vide rozdzielnik w sytuac. sprawozd. Nr.6. /

[illegible]

Sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.37.
za czas od dnia 25. do 31 grudnia 1927 r.

I. Sytuacje ogólne i nastroje ludności.

Nawiązując do spostrzeżeń wych odnośnie kształtowania się kampanji wyborczej stronnictw, uwzględnionych w poprzedniem sprawozdaniu sytuacyjnem, donoszę, że Chrześcijańska Demokracja powołała do życia Komitet Wyborczy na okręg wyborczy Nr.6. z siedzibą w Grodnie. Komitet ten reprezentuje wyłącznie Ch.D., aczkolwiek bierze pod uwagę kandydatury Zw.Lud.Nar podane już Ministerstwu w sprawozdaniu sytuac.Nr.36. Z innych stronnictw tylko P.P.S. w Suwałkach wysuwa do pewnego stopnia już definitywnie kandydatury Gałaja Wawrzyńca i Karasińskiego w okręgu wyborczego Nr.6. Pozatem z nastrojów wyborczych na uwagę zasługuje : wypowiedzenie się ludowców żydowskich w Wołkowysku przeciwko przystąpieniu kupiectwa żydowskiego do bloku mniejszości narodowych, wystąpienie Okręgowej Rady Chrześcijańskich Związków Zawodowych w Grodnie z projektem utworzenia Chrześcijańskiego Związku Kresowego, godzącego w Chrześcijańską Demokrację i powołanie przez byłych członków B.M.R.Hromady a obecnie członków Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Grodnie, Komitetu Wyborczego.

Spostrzeżenia wyborcze, poczynione w okresie sprawozdawczym przez Urząd Wojewódzki, uzupełniają zauważone wśród ziemiaństwa w powiatach kolneńskim i łomżyńskim tendencje do nawiązania łączności z czynnikami rządowymi i wyczekiwanie przez ziemiaństwo tych powiatów na bliższe określenie przez Rząd swego stosunku do ziemiaństwa wogóle. Z ważniejszych przejawów ruchu narodowościowego zanotowano: zabiegi Zarządu Głównego Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, aby każdy hurtek T-wa wydał chociażby jedną książkę białoruską, co ma zapewnić dla celu obok spopularyzowania wśród włościaństwa białoruskiej książki białoruskiej także warunki materjalne pisarzom białoruskim, dalej fakt dodatniego zwrotu w ustosunk-

/

waniu się ludności białoruskiej do polskich działaczy społecznych w powiecie bielskim i zainteresowanie się ludności litewskiej w powiecie grodzieńskim życiem politycznem w wyniku działalności Litewskiego T-wa św.Kazimierza.-

Ruch zawodowy,naogół słaby,wyłącznie w Grodnie zasębił się silniej w akcją wyborczą grup politycznych,czego dowodzi wspomniany wyżej projekt.Okręgowej Rady Chrz.Zw.Zawod.i projekt utworzenia w Grodnie centralnej organizacji dla zrzeszeń pracowniczych,wysuniętyy przez grodzieński oddział Związku Pracowników Umysłowych. Z nastrojów, tworzących się na gruncie materjalnego bytowania ludności,na podkreślenie zasługuje niezadowolenie ludności w powiecie kolneńskim z podniesienia ostatnio cen na drzewo opałowe i budulcowe w lasach państwowych. -

Stan bezpieczeństwa publicznego i bezrobocia bez zmian.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

II. Ruch polityczny.

a/ Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Grodzieński :

Instruktor Stronnictwa, Piaseckl Tadeusz zorganizował dnia 20.b.m.Koło lokalne we wsi Soły, do którego zapisało się 8 osób. Prezesem Koła został Władysław Kryształopin. Intensywniejsza akcja propagandowa prowadzona jest przez instruktorów Stronnictwa w gminie wiercieliskiej. / Starostwo /.-

Powiat Augustowski :

Dnia 19.b.m. odbyło się zebranie organizacyjne Koła Stronnictwa we wsi Bargłówka gm.Bargłów, zwołane przez instruktora Sztroma. Z pośród obecnych na zebraniu 10 osób nikt do Stronnictwa nie zapisał się.-

Podobnie efektów organizacyjnych nie przyniosło Stronnictwu zebranie organizacyjne we wsi Kuprjanka, zwołane dnia

/

293.

21.b.m. przez instruktora Płońskiego. / Starostwo /.-

Powiat Sokólski:

Instruktor Stronnictwa Grodzicki Feliks zwołał zebrania organizacyjne dnia 14.b.m. we wsi Zaśpicze, gm.Odelsk i dnia 21.b.m. we wsi Gliniszcze Wielkie, gm.Sokolany. W obu wypadkach nikt z pośród zebranych do Stronnictwa nie zapisał się. / Starostwo /.-

Powiat Suwalski:

Działalność na rzecz Stronnictwa w powiecie suwalskim rozpoczął od dnia 22.b.m. instruktor [illegible]da.-

Powiat Wołkowyski:

Dnia 21.b.m. odbyło się zebranie Stronnictwa w gromadzie Bohda, gminy izabelińskiej. Przemawiał instruktor Stronnictwa Piotr Pałka, jednakże efektów organizacyjnych dla Stronnictwa nie osiągnął.- / Starostwo /.-

b/ Chrześcijańska Demokracja.

Powiat Grodzieński:

Ch.D. przystępuje do planowej akcji wyborczej w poszczególnych gminach powiatu grodzieńskiego, szczególnie w gminie wiercieliskiej, gdzie działa instruktor Kostecki.-

W dniu 21.b.m. odbyło się zebranie członków Ch.D. w Grodnie, na którem został wybrany Okręgowy Komitet Wyborczy. Do Wydziału wykonawczego Komitetu weszli ksiądz dziekan Sperski jako przewodniczący, dyrektor gimnazjum P.M.S. Romuald Mikjan jako wice-przewodniczący, Kulig jako skarbnik, Arciszewski jako sekretarz i ksiądz redaktor Sawoniewski jako członek. Na dzień 29.b.m. zapowiedziane zostało pierwsze plenarne posiedzenie Komitetu w Grodnie.-

Powiat Sokólski:

Dnia 18.b.m. Zgierzewicz Edward zwołał zebranie wyborcze Ch.D. w lokalu zamkniętym w Odelsku. W przemówieniu swem

Zwierkowicz wskazywał zebranym m.in. na konieczność głosowania przy wyborach do Sejmu i Senatu na listy Stronnictw narodowych. Obecnych - około 60 osób. / Starostwo /.-

c/ Polska Partja Socjalistyczna.

Powiat Suwalski :

W okręgu wyborczym Nr.6.PPS. wysunęło na kandydatury Wawrzyńca Gałaja, prezydenta m.Suwałk a zarazem prezesa Komitetu P.P.S. i Okręgowej Rady Klasowych Związków Zawodowych i Karasinskiego Kazimierza, prezesa Komitetu P.P.S. i sekretarza Okręgowej Rady Klasowych Związków Zawodowych. / Starostwo /.-

Powiat Ostrowski :

Dnia 18.b.m. odbył się wiec P.P.S. w Bogutach, zwołany przez Bańskiego, sekretarza Związku Zawodowego Robotników Rolnych w Ostrowi-Mazowieckiej. Bański w przemówieniu swem operował ogólnikami partyjnemi, a przeto nie trafił argumentacją do przekonań przeważnie nastrojonych prawicowo słuchaczy, którzy odnieśli się do niego nagółł nieprzychylnie. Obecnych - około 40 osób.-

Na odbytym tegoż dnia wiecu w Zuzeli, gminy Szulborze Koty, przemawiali Józef Okroj, sekretarz magistratu w Ostrowi Mazowieckiej i Franciszek Sierota z Kałęczyna, mąż zaufania Stronnictwa Chłopskiego. Z przemówień ich wynika, że istnieją przynajmniej w powiecie ostrowskim, tendencje utworzenia bloku wyborczego P.P.S. i Stronnictwa Chłopskiego. Zebrani na wiecu w liczbie około 300 osób zapowiedź bloku obu partyj przyjęli z zadowoleniem. / Starostwo /.-

d/ Partja Pracy i Związek Naprawy Rzeczypospolitej.

Powiat Grodzieński.

W dniu 22 b.m. zaczęło wychodzić w Grodnie nowe pismo dzienne p.t. "Ziemia Grodzieńska". Dziennik ten wydawany jest

przez Związek Naprawy Rzeczypospolitej w Grodnie. Skład redakcyjny pisma stanowią dotychczasowi współpracownicy "Głosu Prawdy Ziemi Grodzieńskiej". Redaktorem jest Wacław Major, były redaktor "Głosu Prawdy Ziemi Grodzieńskiej".

W "Głos Prawdy Ziemi Grodzieńskiej" przeszedł obecnie wydawnictwo inna grupa ludzi, składająca się z osadników, na czele ze Stanisławem Koźeckim, referentem Magistratu miasta Grodna, który jest redaktorem pisma i kapitanem Burzyńskim, nadającym pismu kierunek polityczny.-

"Tygodnik "Nasza Ziemia" organ Partji Pracy w Grodnie, obecnie drukowany jest w Warszawie, w Grodnie zaś dodrukowywane są tylko dwie strony, redagowane przez Pawłowskiego. Były poseł Zambrowicz obecnie pracuje w Zarządzie Głównym Partji Pracy w Warszawie, gdzie między innemi zajmuje się wydawnictwem tygodnika "Nasza Ziemia".- / Starostwo /.-

Powiat Suwalski :

Dnia 22 b.m. w mieszkaniu prywatnem dra Moniewicza w Suwałkach popularnego działacza w okresie ubiegłych prezesa "Reduty Obywatelskiej i prezesa Zarządu Suwalskiej Ochotniczej Straży Ogniowej odbyło się zebranie Partji Pracy z inicjatywy Białeckiej-Zakrzewskiej b. delegatki Centralnej Komisji Własnych Związków Zawodowych obecnie delegatki Zarządu Głównego Partji Pracy. W wyniku zebrania postanowiono założyć w Suwałkach oddział Partji Pracy i powołano zarząd oddziału w składzie: dr.Teofil Moniewicz, lekarz, Henryk Konopnicki, Zdzisław Macur, nauczyciele żeńskiego seminarjum nauczycielskiego. / Starostwo /.-

e/ Związek Ludowo - Narodowy.

Powiat Ostrowski :

Najbardziej ruchliwym działaczem Związku w gminie Nur jest Lucjan Ziołkowski, student medycyny, przypuszczalny kandydat na posła.-

B.poseł Arciszewski Michał zwołał dnia 18.b.m. wiec w Długosiodle, gdzie zarzucał Rządowi Marszałka Piłsudskiego zbytni libe-

/

ralizm i wydawanie zarządzeń, godzących w interesy Państwa.- Obecnych na wiecu - około 60 osób. / Starostwo /.-

f/ Wszechstanowa Organizacja Monarchistyczna.

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

W Tykocinie kolportowaną jest odezwa W.O.M. p.t. "Żądamy naprawy samorządu".-

Powiat Łomżyński :

W gminach Puchały, Rutki, Chlebiotki i Kołaki, zamieszkałych przez drobne ziemiaństwo, kolpprtuje swój organ prasowy "Monarchista".-

g/ Radykalne Stronnictwo Chłopskie.

Powiat Łomżyński :

W gminach Szumowo i Lubotyń masowo kolportuje wydawnictwa partyjne.-

Powiat Kolneński :

Instruktor Stronnictwa, Wróbel Feliks uruchomił sekretarjat powiatowy w Kolnie i rozpoczął kolportaż odezwy wyborczej, podpisanej przez ks.Okonia. / 1egzemplarz odezwy załączam/.-

h/ Katolickie Stronnictwo Małorolnych.

Powiat Suwalski :

Kierownik Sekretarjatu K.S.M. w Suwałkach, Górski Władysław zwołał zebrania organizacyjne dnia 21.b.m. we wsi Sidory, gm.Koniecbór, dnia 22.b.m. we wsiach Józefowo i Bakmiak, gm.Koniecbór, z których tylko pierwsze doprowadziło do powstania koła, liczącego 18 członków. / Starostwo /.-

i/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Powiat Kolneński :

W dniu 7.stycznia 1928 r. odbyć się ma w Kolnie Zjazd

./.

atowy P.S.L. " Wyzwolenie" przy udziale b.senatora Wodzic-
go Jana.-

Na zjeździe omawiane będą wybory do izb parlamentarnych i
obsadzone zostaną prawdopodobnie kandydatury na posłów.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

III. Ruch wywrotowy.

Powiat Grodzieński :

Uzyskano szereg informacyj, dotyczących akcji moprowskiej, z których wynika,że akcja ta prowadzona jest intensywnie na gruncie związków zawodowych,a szczególnie wśród robotników fabryki tytoniowej w Grodnie. Składki na rzecz więźniów politycznych zbierane są przeważnie wśród robotników żydów.-

Ponadto w powiecie obserwowana jest działalność organizacyjna KPZB.,w której przoduje Komitet Rejonowy KPZB. w Indurze. Działacze tego Komitetu przyjeżdżają często do Grodna gdzie komunikują się z miejscowymi przywódcami ruchu komunistycznego / S. 2021/Pr. z dn.26.b.m./.-

Powiat Kolneński :

Aresztowani w kwietniu br. pod zarzutem działalności antypaństwowej Sokołowski Antoni i Świerszczewski Jan zwolnieni zostali do czasu rozprawy sądowej z więzienia za kaucją i przebywają obecnie w Kolnie. Roteczono nad nimi poufny nadzór. /Starostwo /.-

Powiat Łomżyński :

Dnia 22.b.m.we wsi Wodziele - Skudosze, gm. Puchały rozrzucono kilkanaście egzemplarzy wydawnictw C.K.K.P.P.,notowanych już w sytuacyjnych sprawozdaniach tygodniowych. / Starostwo./

Powiat Białostocki:

Dnia 30.b.m.po odczycie n.t. " Ustawa Przemysłowa ",urządzonym w Białymstoku przez Radę Klasowych Żydowskich Związków Zawodowych,grupa wywrotników żydowskich rozrzuciła przy ul Kra-

./.

[illegible]kiej około 300 egzemplarzy odezwy CK.ZMKEB pt. "Precz z ustawą przemysłową. Precz z faszystowskim rządem Piłsudskiego. Precz z P.P.S." wydanej w językach polskim i żydowskim w grudniu 1927 r. Nadto tamże rozrzucono 34 egzempl. karykatur z nadpisami w żargonie.-

Tegoż dnia o godz. 21.m.30 ta sama grupa zgromadziła się przy ul. Mińskiej / około 30 osób / gdzie poczęła wznosić okrzyki " Niech żyje rewolucja". Na widok nadchodzącego policjanta grupa ta rozpierzchła się. W związku z tem zostali zatrzymani: 1 Kapłan Belka, 2 Gierszuń Hirsz, 3 Rzeźnik Fajwel, 4 Wołyński Benjamin, 5 Kaleka Judel, 6 Mazur Fajwel i 7 Kirszner Hirsz.- Dochodzenie trwa. / BP./.-

-.-.-.-.-.-.-.-

IV. Ruch Zawodowy.

Powiat Wołkowyski :

Dnia 27.b.m. w Wołkowysku odbyło się zebranie Związku Żydowskiego Drobnych Kupców i Handlarzy, poświęcone wyborom do Sejmu i Senatu. Na zebraniu dyskutowano kwestję zasadniczą t.j. kwestję stosunku kupiectwa żydowskiego do bloku mniejszości narodowych. Przeważał pogląd za przyłączeniem się do bloku, niemniej jednakże licznie reprezentowani na zebraniu ludowcy wypowiadali się przeciwko blokowi. Konkretne uchwały w tej sprawie powzięte być mają na następnem zebraniu. / S. Pr. 515 z dn. 27.b.m./.-

Powiat Grodzieński :

Związek Pracowników Umysłowych w Grodnie ogłosił następującej treści odezwę:

" Na zebraniu, odbytem w dniu 22.grudnia 1927 roku niżej podpisani działacze na terenie związków zawodowych pracowników umysłowych uznali jednomyślnie:

1/ że pracownicy umysłowi są złączeni głęboką wspólnością

/..

myślową z tego rodzajami ustaw w b.zaborach rosyjskim niemieckim i austrjackim, konkludując, że podważa one interesy zawodowe robotników. / B.P./.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

V. Ruch narodowościowy.

a/ Żydowski :

Powiat Grodzieński :

Dnia 17.b.m.w lokalu Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Krynkach odbyło się zebranie członków i sympatyków " Bundu ". Przemawiali Jakób Temkin, Dawid Gotlib i Blacher Mochim, którzy wzywali zebranych do czynnego udziału w wyborach do Sejmu i Senatu. Obecnych około 350 osób. / Starostwo /.-

Powiat Ostrołęcki :

Dnia 23.b.m.z inicjatywy połączonych organizacyj Poalej-Sjon i Cejrej - Sjon w Ostrołęce poalej -sjonista Żak Lewi wygłosił odczyt treści apolityczn[illegible].-

Powiat Szczuczyński :

Dnia 24.b.m. Juda Rozenbaum / bundowiec / wygłosił dla członków bibljoteki im.Pereca w Grajewie odczyt literacki.

Tegoż dnia odbyło się w Grajewie walne zebranie członków Stowarzyszenia "Tarbut", na którem wybrano nowy zarząd Stowarzyszenia w składzie: Rechtman Oszer - prezes, Pomeranc Mojżaszwiceprezes, Nejman Jankiel - sekretarz, Rembieliński Mordchaj - skarbnik, Gwizeman Sara, Fajnsztajn Abram i Enoch Rejchelzen - członkowie zarządu; wszyscy prawi poalej-sjoniści. Obecnych na zebraniu - do 40 osób. / Starostwo /.-

Powiat Wołkowyski :

Dnia 17.b.m.w Świsłoczy odbyła się staraniem Zjednoczenia Szkół Żydowskich akademja ku czci powieściopisarza Sz.Abramowicza.-

Towarzystwo " Tarbut " w Wołkowysku na zebraniu w dniu

/

20 b.m. wybrało Szkarłata Izaaka, Nowogródzkiego Izraela i Gordona Benjamina jako delegatów na zjazd walny T-wa, który odbył się w Warszawie dnia 25.b.m. / Starostwo /.-

Powiat Białostocki :

W dniu 28.b.m. odbyło się w Białymstoku nadzwyczajne walne zebranie członków Żydow. Akadem. Koła Białostoczan pod przewodnictwem Abrama Gordona z następującym porządkiem dziennym: 1/dymisja prezesa zarządu i wybór nowego i 2/ wolne wnioski. Zebrani członkowie w kolejnych przemówieniach, po przejściu do porządku dziennego nad dymisją dotychczasowego prezesa zarządu, poruszyli sprawę nauczania w zakładach średnich, dowodząc, iż wychowanie młodzieży winno odbywać się w duchu hebrajskim. Stanowisko swe motywowali tem, że tylko tego rodzaju wychowanie przynieść może pożądane rezultaty inteligencji żydowskiej dla jej dążeń, natomiast bez korzyści dla tej inteligencji pozostanie wychowanie w duchu " talmudu", który przestarzałemi zasadami i sposobem wychowania może wielce zaszkodzić przyszłemu pokoleniu i jego rozwojowi umysłowemu. Po dłuższych wywodach przewodniczącego Gordona, zebranie zakończono. Następne zebranie zapowiedziano na dzień 29.b.m. Obecnych - około 70 osób.-

W dniu 25.b.m. w lokalu T-wa " Linas - Hacedek " w Białymstoku - odbyła się akademja żałobna ku uczczeniu pamięci Denenberga. Przewodniczył Mejer Wysocki. Obecnych - około 70 osób.- / S.1990/p w dnia 29.b.m./.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki:

Dnia 21.b.m. w Wysokiem-Mazowieckiem odbył się zbiorowy odczyt sjonistów dr. S.Homana z Białegostoku i Gliszyńskiego Moszko, prezesa miejscowej organizacji sjonistycznej. Pierwszy z nich stwierdzał, że obecne pokolenie żydowskie za wszelką cenę utrzymać musi państwowość żydowską w Palestynie, co musi być jednakże udziałem całego społeczeństwa żydowskiego, które zdobyć się winno w tej płaszczyźnie na wysiłek woli i konsolidację wewnętrzną, - jak to czynił Naród Polski w czasie walk o niepodległość i w obliczu niebezp -

./.

Łosenstwa w roku 1920. Poza tem można skonstatować, że społeczeństwo żydowskie nie powinno spoczywać kultury od narodów, wśród których żyje. Rzeczywiście zaś kultura w własnej - obecnych na odczycie - około 200 osób.

Wspomniany dr. [illegible] dnia 23 b.m. wygłosił w Wysokiem Mazowieckiem odczyt o literaturze żydowskiej. / Starostwo /

Powiat Łomżyński

Dnia 24 b.m. staraniem Rady Żydowskich Związków Zawodowych w Łomży odbyła się akademja kuracji literatów żydowskich Nurnberga i Abramowicza. Odczyt okolicznościowy p.t. "Rekolekcje ruch żydowski w r. 1905" wygłosił na akademji [illegible] Montbaum w Warszawy - [illegible] około 420 osób. / Starostwo /

b/ Białorusi :

Powiat Grodzieński :

W ubiegłym tygodniu zauważono ożywioną działalność kurków Tow. Szkoły Białoruskiej [illegible] przy [illegible] Kościelnej [illegible] Tow. [illegible] przejawiać intensywną działalność.

Ostatnio został zmieniony Zarząd kurtki Tow. Szkoły Białoruskiej [illegible] Jakubowice, gminy [illegible]. Na prezesa został wybrany Sirkiewicz Włodzimierz, syn [illegible], lat 35, b. członek kurtki b. B.S.R.H., na sekretarza [illegible], lat 30, b. prezes kurtki b. B.S.R.H., na obecnie radny gminy [illegible], członek Sejmiku powiatowego, na skarbnika Worobiej Maciej, syn [illegible], lat 23, były członek B.S.R.H., na bibljotekarza Worobiej Maciej, syn Aleksandra lat 29, b. sekretarz kurtki B.S.R.H. Na zebraniu, na którem wybrany został wspomniany zarząd przemawiał Worobiej Maciej - [illegible] obecnych do intensywnej pracy w kierunku rozwoju kurtki i do regularnego płacenia składek członkowskich.

/ [illegible]

Według uzyskanych informacji, ksiądz prawosławny Kowsz z Wilna, były działacz B.W.R.N omady czyni starania o otwarcie filji Białoruskiego Banku Spółdzielczego w Grodnie. Stanowisko dyrektora Banku miałby objąć Mikołaj Adamowicz z Grodna, działacz białoruski przekonań polonofilskich, do którego Kowsz zwracał się z tą propozycją. Białoruski Bank Spółdzielczy w Wilnie pozostaje pod kierownictwem i wpływami działaczy byłej B.W.R.Hromady, a otwarcie jego filji w Grodnie miałoby na celu subsydjowanie organizacyj hromadowskich w okresie wyborów do Sejmu i Senatu.-

Akcja wyborcza wśród organizacyj białoruskich na terenie pow.grodzieńskiego dotychczas jeszcze nie została rozwinięta na szerszą skalę, gdyż poszczególne organizacje i stronnictwa nie powzięły w tej mierze ostatecznych uchwał co do wzajemnego ich stosunku.-

Byli posłowie Jaremicz Fabjan i Rahula Bazyli z Białoruskiego Związku Włościańskiego czynią starania, aby pozyskać w grodzieńszczyźnie element b.B.W.R.Hromady, zajmujące względem nich stanowisko nieprzychylne.- Źródła konfidencjonalne informują, że b.poseł Jaremicz otrzymał od hromadowców list z "wyrokiem śmierci", w którym zastrzeżono, że w wypadku, gdyby Jaremicz poszedł z blokiem mniejszości narodowych, zostanie zabity.-

Nowopowstała Białoruska Radykalna Partja Ludowa wchodząca w skład Krajowego Stronnictwa Ludowego "Zjednoczenie", z braku funduszów działalności na terenie powiatu grodzieńskiego nie przejawia. Również nie zauważono dotychczas żadnej działalności ze strony eserów białoruskich.-

Sympatycy Białoruskiego Instytutu Gospodarki i Kultury w najbliższych dniach zamierzają zorganizować hurtek tej organizacji w Grodnie. Na czele hurtka ma stanąć Aleksander Arsenjun, kierownik ochronki białoruskiej w Grodnie. Po założeniu hurtka mają być następnie poczynione starania w celu założenia w Grodnie Okręgowego Zarządu tej organizacji.-

Opróżnione od dłuższego czasu stanowisko sekretarza i instruktora Zarządu Okręgowego Towarzystwa Białoruskiej Szkoły

w Grodnie w ostatnich dniach zostało obwiadowne. Sekretarzem i jednocześnie instruktorem został mianowany przez Zarząd Główny Siewruk Michał, mieszkaniec miasta Skidla pow. grodzieńskiego.-

Powiat Bielski.

Z inicjatywy hurtka Białoruskiego Instytutu Gospodarki i Kultury w Narewce dnia 18.b.m. odbyło się zebranie organizacyjne "Spółdzielni Spożywców" w osadzie Narewka pod przewodnictwem Kazimierza Zulaufa, Kierownika Szkoły Powszechnej w Narewce. Zebrani / 35 osób / przeważnie białorusini powierzyli zorganizowanie spółdzielni Zulaufowi.- Fakt ten zasługuje na uwagę o tyle, że urażany być może za przyczynek do charakterystyki zmiany nastrojów ludności białoruskiej względem społecznych działaczy polskich. / Starostwo /.-

Powiat Wołkowyski.

Dnia 18.b.m. w Świńczy odbyło się zebranie członków hurtka T-wa Szkoły Białoruskiej przy udziale 14 osób. Przewodniczył prezes hurtka, Kaczanowski Konstanty który zarzucał ogółowi członków brak zainteresowania się sprawami Towarzystwa gdyż na zebranie przybyło zaledwie kilkunaście osób. Na zebraniu wybrano Ostapczyka Macieja sekretarza hurtka jako delegata na zjazd delegatów T-wa Szkoły Białoruskiej, który odbyć miał się w Wilnie końcu b.m.; postanowiono stosować sankcje karne przewidziane w statucie T-wa do członków lekceważących swe obowiązki względem T-wa. Nadto zebrani wybrali kilka osób którym powierzono sprawy deklaracyj szkolnych.- Członkowie ci mają zbierać wspomniane deklaracje od rodziców włościeży w wieku szkolnym, poświadczać je w magistracie i przesyłać Inspektorowi Szkolnemu. Wreszcie rozpatrywano wniosek Zarządu Głównego T-wa S.B. w sprawie powiększenia wydawnictw białoruskich tak, aby każdy hurtek T-wa wydał własnym nakładem choć jedną książkę. W sprawie tej zapadła decyzja, że hurtek wyda własnym nakładem jedną książkę, przyczem koszta nakładu pokryte być mają z zysków, osiąganych drogą organizowania imprez dochodowych. / Starostwo Prz. z dnia 27.b.m. /.-

/

c/ litewski :

Powiat Grodzieński :

W ostatnich dniach zauważono w gminach powiatu grodzieńskiego, zamieszkałych przez ludność litewską, działalność Towarzystwa św. Kazimierza. Nadto spostrzeżono, że ludność ta, dotychczas obojętna wobec życia politycznego i społecznego, obecnie zdradza żywsze zainteresowanie się sprawami politycznemi.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

VI. Ruch społeczny. Wyznaniowy.

Powiat Wołkowyski:

W dniu 18 bm. do wsi Zelzina przybyli z Wilna księża unicccy, prałat Gapanowicz Bazyli w asystencji księży Rzeckiego Jerzego i Sirko Józefa. Wymienieni spowodowali otwarcie miejscowej kaplicz-ki prawosławnej przez miejscowe ludność prawosławną, w której w dniach 19 i 22 bm. odprawili nabożeństwa według obrzędku unic-kiego. Na nabożeństwo przybyła ludność miejscowa i ze wsi okolicz-nych dość licznie. Po nabożeństwie ks.Gapanowicz zabrał klucze kapliczki do siebie i ogłosił, że bierze ją pod swoją opiekę. W dniu następnym przybył do Zelzina z Białowicz ksiądz prawosławny, Martyniuk Pachomi, który wykazał włościanom, że uszukano ich, po-nieważ kapliczka została otwarta przez księży unickich, a nie pra-wosławnych. Akcja księdza Martyniuka wywołała u ludności reakcję i postanowienie domagania się oddania kluczy dla parafjan prawo-sławnych. Ks.Martyniuk rozdawał pozatem odezwy agitacyjne, odbite w drukarni synodalnej w Warszawie /Egzemplarz odezwy załączam/ /Starostwo/.-

Powiat Białostocki:

Student Uniwersytetu Wileńskiego, Arcimowicz Władysław wygło-sił dnia 23 bm. dla kolejarzy w Białymstoku odczyt n.t. "Historja narodu żydowskiego w nowem oświetleniu naukowem".-

Powiat Kolneński:

Ziemianie w powiecie kolneńskim starają się zbliżyć do przed-stawicieli Rządu. W dniu 28 bm. odbyło się w Łomży, zaś dnia 5. stycznia 1928 r. odbyć się ma w maju luby zebranie porozumiewaw-cze ziemian z powiatów łomżyńskiego i kolneńskiego.-

Na zjeździe w Łomży wymieniano Glinkę z powiatu ostrołęc-kiego, Sokołowskiego i Chojnowskiego z powiatu szczuczyńskiego, Jabłońskiego z pow. łomżyńskiego i Ludwika Kisielnickiego z po-wiatu kolneńskiego jako kandydatów ziemiaństwa do Sejmu. Pozatem wśród ziemiaństwa wyczuwa się pewien żal, że sfery rządzące nie

930

określiły dotychczas wyraźnie swego stanowiska względem ziemian /Starostwo/.-

--------oOo--------

VII. Sprawy samorządowe.

Powiat Grodziéński:

Zapowiedziane na dzień 22.bm. drugie posiedzenie organizacyjne Rady Miejskiej w Grodnie w dniu tym nie odbyło się. Radziecka frakcja socjalistyczna postanowiła zdecydowanie zwalczać prezydenta Rogalewicza, chociażby spowodować to miało mianowanie Komisarza Rządowego. Radny Mazurkiewicz Leon z P.P.S. przy wyborach dalszych członków prezydjum Magistratu ma być wysunięty na stanowisko ławnika.-

Zwolniony ze stanowiska zastępcy pisarza gminnego w Berszatach, Milenkiewicz Aleksander, podejrzany o działalność antypaństwową, zjednał sobie wójta i członków rady gminnej i przy ich pomocy stara się o usunięcie przybyłego na jego miejsce urzędnika Gienjusza, do którego, jako polaka, wszyscy członkowie rady gminnej usposobieni są wrogo i za wszelką cenę chcieliby go z tego stanowiska usunąć, a na jego miejsce przyjąć białorusina.- /: Starostwo :/.-

---------oOo--------

VIII. Kryzys w przemyśle bezrobocie strajki.

Powiat Grodzieński :

Strajk robotników w Niemieckiej Fabryce wyrobów introligatorskich nie został dotychczas zlikwidowany.-

Stan bezrobocia w Grodnie i powiecie według danych z dnia 28.b.m. przedstawia się następująco: bezrobotnych metalowców-39, robotników budowlanych 52, niewykwalifikowanych - 329, wykwalifikowanych 122, robotników przemysłu spożywczego - 242, robotników rolnych - 4, pracowników umysłowych 90, ogółem 878. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny.-

Powiat Augustowski :

Bezrobotnych w powiecie 255 osób; z zapomóg korzysta 237 osób. W niedługim czasie uruchomione być mają zakłady drzewne w Lipowcu, co spowoduje zmniejszenie bezrobocia w powiecie. Nastrój wśród bezrobotnych spokojny. / Starostwo /.-

Powiat Białostocki:

Stan bezrobocia w Białymstoku i powiecie według danych z dn. 21.b.m. przedstawia się następująco:

W Białymstoku bezrobotnych - 2789, Supraślu - 61, Michałowie-129, Wasilkowie-100, Gródku - 509, Starosielcach - 20, Choroszczy-106, pozostałych miejscowościach 58 bezrobotnych, razem 3766.- w tem robotników tytuniowych 44, włókien.- 1697, budowlanych - 138, metalowców - 93, wykwalifikowanych - 727, niewykwalifikowanych - 754, rolnych - 13, pracowników umysłowych - 300.-

Pobiera zapomogi z Funduszu Bezrobocia - 813 robotników i 42 pracowników umysłowych. Z doraźnej pomocy państwowej korzysta 390 bezrobotnych.- / Starostwo /.-

Powiat Łomżyński.

Bezrobotnych w Łomży 502 osoby; 12 osób korzystających zasiłków państwowych, 35 osób zakwalifikowano do pobierania tych zasiłków, pozostali zaś bezrobotni w żadnej pomocy państwowej i samorządowej nie korzystają. Jakkolwiek nastrój wśród bezrobotnych dotąd jest spokojny, to jednakże zauważone są tutaj przejawy agitacji Frontu P.P.S.Lewicy, obliczonej na wywołanie zaburzeń. Odpowiednie środki ostrożności przedsięwzięto.. /Starostwo /.-

/

231

IX. R ó ż n e .

a/ Sprawy sądowe.

Sąd Okręgowy w Grodnie na kadencji wyjazdowej w Wołkowysku rozpatrywał sprawy:

1/ Pawła Moroza i innych, oskarżonych z art.122 K.K. /opór władzy na tle rozruchów/, przyczem skazał - Pawła Moroza na 1 rok więzienia, Zahara Pankowskiego i Piotra Szymaniuka na 6 miesięcy więzienia każdego, Konstantego Biryckiego i Jana Matyszaka na 4 miesiące więzienia każdego, Budokję Szymaniuk, Julję Olichwer, Helenę Birycką, Anastazję Oniszko, Annę Birycką i Annę Szymaniuk na 2 tygodnie więzienia każdą, Julję Szymaniuk i Elżbietę Szymaniuk na 1 miesiąc więzienia każdą.-

2/ Sprawę Mirolubowa i innych, oskarżonych z art.102 K.K. Skazani zostali: 1 Mirolubow Włodzimierz, 2 Antoniczyk Michał i 3 Mieleszko Afanazy na 4 lata c.w. każdy, 1 Kaczka Konstanty i 2 Syrojażko Teodor, 3 Laracz Jan, 4 Zarzecki Konstanty, 5 Leszczuk Mikołaj, 6 Kuchta Eugenjusz, 7 Arciszewski Piotr i 8 Sulima Jan na 3 lata c.w. każdy. Sąd uniewinnił Januszkiewicza Włodzimierza i Lewickiego Aleksandra.-

---ó---

b/ Sprawy graniczne.

Wskutek niedostatecznej obsady przez straż celną granicy polsko-niemieckiej na odcinku powiatu kolneńskiego odbywa się większemi partjami przemyt towarów z Niemiec do Polski. Świadczy o tem szereg wypadków przychwycenia towarów, pochodzących z przemytu, w miejscowościach powiatu, oddalonych od granicy /Starostwo/.

./.

Przestępczość kryminalna.

Dnia 25.bm. we wsi Kulawa, gm. Korycin, powiatu sokólskiego, wystrzałem z rewolweru, oddanym przez okno, zabity został w swojem mieszkaniu Burniewicz Kazimierz. Sprawcy zabójstwa - Kulesza Bronisław, szeregowiec Oddz.Sztab.D.O.K.Nr.1., oraz mieszkańcy wsi Kumiała, Bunderowie Albin i Józef, zostali aresztowani. Powodem zabójstwa była zemsta na tle osobistem.

Dnia 25 i 27 bm. wieczorem zostali ranni na tle zemsty: Albin Małyszko, lat około 30-tu ze wsi Łubianka, gm.Janów i Józef Czausz, lat około 40-tu ze wsi Zdroje, gm.Korycin, powiatu sokólskiego. Pierwszy z nich został raniony siekierą w głowę na ulicy we wsi Łubianka przez braci Józefa i Edwarda Krutowiczów, przy współudziale braci Edwarda i Antoniego Chorążych z tejże wsi Łubianka. Ranny Małyszko pozostaje obecnie w szpitalu Św.Rocha w Białymstoku; stan jego zdrowia jest ciężki. Czausz został zraniony nożem w głowę podczas zabawy tanecznej we wspomnianej wsi Zdroje przez braci Jana i Henryka Parodawiczów przy współudziale Wincentego Szaciło ze wsi Zdrojek. Ranny Czausz po upływie 19-u godzin zmarł. Sprawcy zabójstwa aresztowani.

W nocy z dnia 25 na 26 bm. dokonano włamania do Banku Spółdzielczego w Czyżowie, powiatu wysoko-mazowieckiego, gdzie rozpruto kasę ogniotrwałą i skradziono z niej 1.000 zł. Nieznani sprawcy pozostawili na miejscu kolbę i świder, pozatem innych śladów dotychczas odnaleźć nie zdołano. Na miejsce delegowany został aspirant Lichoniewicz który kieruje dochodzeniem z ramienia Urzędu Śledczego.

W dn. 26.bm. we wsi Orany, gm.Szydłowickiej, powiatu wołkowyskiego, w mieszkaniu braci Bokrabów - Konstantego i Władysława został zamordowany, a następnie powieszony na lejcach i drucie Władysław Bokraba, lat 28. Wstępne dochodzenie wykazało, że morderstwa dokonał brat zamordowanego Konstanty podczas kłótni na tle nieszczęsnych rodzinnych. Sprawca morderstwa ujęty. W czasie badania zeznał on, że zabójstwa dokonał uderzeniem siekierą w gło-